

הפליס

מוסף זכרון דומע
יום הזכרון הראשון
ט' אדר א' תשע"ט

אברהם

אם שמוע -

תשמועו

בפתח מוסף הזכרון

חז"ל מספרים שכאשר המן הרשע חיפש מועד מתאים לביצוע תכנית הכליון של העם היהודי, ונפל הגורל על חודש אדר, שמח מאד. הוא ידע שבאותו חודש "מת משה רבן" והדבר היה בעיניו כסימן להצלחת תכניתו. אולם, אומרים חז"ל (אסתר רבה, ז') "והוא לא ידע שבאדר מת משה ובאדר נולד משה". הרבי מגור כ"ק ה"בית ישראל" זצ"ל מסביר את טיבו של הביטוי "באותו יום נולד": באותו היום שמשו רבנו נפטר, בו - באותו היום נולדה דמותו מחדש בקרב בני ישראל. בשגרת היומיום, התעטפו ישראל בשולי גלימתו של משה רבנו ולא ידעו מי היה האיש ועד כמה גדול היה, שכן הצליח להסתיר בתוך עצמו את עוצמתו ואת רוח האלוקים ששכנה בו, ובענוותנותו הצניע עצמו לגמרי. רק ביום פטירתו, בחלל שנפער בהעדרו, בחושך שירד עליהם עם הסתלקותו, או אז קלטו מי היה משה רבנו, ונולדה דמותו מחדש בעיניהם. (הרב חיים רייך - מאסף 'זכרו תורת משה', בהוצאת סמינר בית יעקב תל אביב).

דברים קולעים אלו מתאימים להיאמר במלאת שנת האבל לסילוקו של רבינו הגדול בעל "דרכי שמואל" זצוק"ל. אם היו שחשבו שבאדר נפטר רבן, הם לא ידעו כי באדר נולד! - "ההוא יומא" בו נפטר, חולל מהפך אצל המונים שלגביהם עד אז הוא היה בגדר "עדיין לא נולד". הקשר העמוק שהיה כמוס בלב המונים ופרץ החוצה במעיין הדמעות שפיכה ב"ההוא יומא", ההתמודדות היום יומית עם ההתדרדרות האיומה אותה צפה רבי שמואל זצ"ל בשלבים כל כך התחלתיים, ההתגבשות הפלאית של נאמני רוח, כל אלו הולידו מחדש את דמותו בעיני כל.

חז"ל אמרו למה נקרא שמו של אברהם אבינו 'אברהם העברי' - "מהו העברי, שכל העולם כולו לעבר אחד והוא היה לעבר אחד" (פסיקתא, לג). בדברים אלו לימדנו, שלמרות שאברהם היה יחידי נגד העולם כולו, למרות היותו בודד בעולם הגדול, הוא הצליח להכניס בלב כל העולם את התודעה שיש צד שני! - שהעולם על כל אנשיו אינו אלא צד אחד - אבל יש צד שני. הם אמנם מיליונים והוא אחד, ובכל זאת הוא מהווה צד שני ומשקל נגד (הרב יוסף שיינברגר ז"ל, 'פארגייגענע וועלט'). רבי שמואל זצ"ל היה תופעה פלאית; הוא היה אחד, אבל אין אחד מכל העולם שבצד האחר, שאינו יודע שקיים צד שני. 'עד היום איני יודע להסביר זאת' - כתב רבי דוד זריצקי ז"ל אחר פטירת הרב מבריסק זי"ע, 'אולם כולם בדעה זו; את מרן זצ"ל אפשר היה להעריך או לשנוא, בשום אופן אי אפשר היה להתייחס אליו בלא-אכפתיות, המבין - העריך, ומי שלא הבין - שנא'...

קול אחד. קול ענות גבורה בוקע בחלושה, עטוף בשיראין של ענוה ובטהרת לשון ללא דופי, אבל קול צלול, קול בהיר, קול שלא ניתן לגלות בו פנים שלא כהלכה; שפה ברורה שאי אפשר לתת לה פירוש זר, בת קול של צער השכינה. קול אלוקים חיים מדבר מתוך האש.

ולא היה רבי שמואל זצ"ל רק מציאות פלאית בעצמו, אלא הוא יצר מציאות פלאית חסרת אח ורע. חוקר השואה הסופר ר' משה פראגר ז"ל,

בכנס התעוררות שהתקיים בתל אביב בעיצומה של שואת יהודי אירופה, נאם מרן הרב מפוניבז' זצ"ל (דבריו הובאו בעתון 'הפרדס', שנת תש"ו). בין הדברים אמר: בברית בין הבתרים נגלו לאברהם מראש כל צרות הגלויות העתידות לעבור על ראש בניו, "ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה", אף גם זאת: "והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליך". ובכל זאת כהקדמה לכל המחזה הזה נאמר שם בתורה: "ותרדמה נפלה על אברם", והתרגום יונתן וירושלמי אומרים "ושנא עמיקתא בסימא" - אברהם שקע בשינה מתוקה עמוקה!

נשאלת השאלה, כיצד הצליח אברהם אז לישון שינה מתוקה, כשעיניו רואות את ילדיו, עם ישראל, טובעים בנהרות דם ואש ותמורות עשן?

אלא, זעק הרב, כתוב כאן שחלק מהגזירה זה שהחשכה תהיה מלווה בשינה מתוקה; שכלל לא יבינו את עומק החשכה בה מצויים. מחוץ תשכל אימה, ומחדרים שינה מתוקה!

'אני ישנה ולבי ער'. כן. כל עוד היה לבם של ישראל ער וקיים, יכולה הייתה כנסת ישראל לישון במנוחה ובמרגוע. גם אלו שזעמו על כך שמפריעים את שנתם המתוקה סמכו בסתר לבם על העובדה ש'אני ישנה' אבל 'לבי ער'.

אבל עכשיו, 'דרכי עיר אבלות ויחדלו הקולות אוי מה היה לנו' (קינוח לתשעה באב). הקולות יחדלו, נפסק הקול הקורא בן אדם מה לך נדרם, נדם הקול המרעיש.

והמשימה היא לדאוג לכך שכל העם יהיו רואים את הקולות. קול גדול ולא יסף - לא פסק.

ט' אדר תשע"ח. מיטתו של רבינו שמואל זצ"ל פורחת באויר, שמים וארץ בוכים.

ט' אדר תשע"ט. רבנו הקדוש והטהור, 'מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה, כי יש שכר לפעולתך'. ארונך נושא את נושאיך. רגליך מוליכות אותנו. אֲשֶׁרֵי הָעָם הֵם לִוְמָדֶיךָ, וְאֲשֶׁרֵי הָעוֹמְדִים עַל סוּדְךָ לְבוֹשֵׁי חֹשֶׁן תְּמִידָה וְאוֹרֶיךָ.

הכל בעבור השם - וכן הדין לעשות לכבודו - נאמר לו 'ואברכה מברכך'... והיה אחרית עניינו מה שנראהו היום, הסכמת רוב אנשי העולם להגדילו ולהתברך בו" (מורה נבוכים ג, כט).

רוב אנשי עולם כבר יודעים היום את מה שלא רצו לדעת קודם. כי "בכל יהיו מעשיו לשם שמים, ותהיה מגמתו ומחשבתו להרים דת האמת, ולמלאות העולם צדק, ולשבור זרוע הרשעים ולהלחם מלחמות ד'" (רמב"ם הלכות מלכים, ד').

והלב דואב. "אילו היו האומות יודעים מה היו המשכן והמקדש יפים להם, חומות היו מקיפים אותם לשומרם" (תנחומא, תרומה).

בספר 'עולמות שחרבו' מסופר שבשנת תרצ"ב, בבוא הידיעה כי נפטר בירושלים רבינו יוסף חיים זוננפלד זצ"ל לוחם מלחמת הקודש, רצו כמה עסקנים לערוך מספד בבית הכנסת המרכזי בחיפה. ראשי 'המזרחי' שהיו בעלי בית הכנסת, לא הרשו בשום אופן לקיים שם את ההספד באמרם כי הגרי"ח רדף את הציונים.

כשסיפרו על כך לרבי מסאטמר זצ"ל, אמר: מצינו בגמרא (שבת, דף קנ"ג) ששאל אביי את רבה (שהיה רבו): רבינו אשר שונאים אותו כל אנשי פומבדיתא, מי ישתתף ומי ייחם לבו בעת שיספידוהו בבא היום? אמר לו רבה: די בכך שאתה ורבה בר חנן תספדוהו.

צריכים להתבונן - אמר הרבי, רבה בר נחמני אשר בת קול מן השמים הכריזה עליו 'אשריך רבה בר נחמני שגופך טהור ויצאה נשמתך בטהרה' (בבא מציעא דף פ"ו); רבה בר נחמני אשר העיד על עצמו 'יחיד אני בנגעים ויחיד אני באהלות' (שם); רבה בר נחמני אשר נפלה פתקה מהרקיע בפומבדיתא שהוא נפטר (שם); רבה בר נחמני אשר בירחי כלה היו לו תריסר אלפי תלמידים ובכל השנה ארבע מאות; רבה בר נחמני אשר ישן בכל לילה כשינת הסוס (סוכה דף כ"ו); רבה בר נחמני אשר כשהתפלל בעת עצירת גשמים החל לרדת מטר (מועד קטן דף כ"ח); רבה בר נחמני אשר בעת שהתעוררה מחלוקת במתיבתא דרקיעא החליטו כי הוא יכריע ויפסוק (בבא מציעא דף פ"ו)... ולגברא רבה כזה אומר אביי שכאשר יפטר מן העולם לא יהיה מי שיספידו!

- על שום מה? על שקינא לאלוקיו, על שהוכיח לדורו ולא נשא פנים, על שלא הלך עם הזרם, על שלחם למען האמת. בשביל כך לא רצו לערוך עליו הספד, ודווקא בפומבדיתא ששם כל כך הרבה תורה.

אבל מה היה הסוף? סיים, יצאה בת קול מן השמים: כל הפורש מההספד יהיה בנידוי! (בבא מציעא שם).

בפתח ספרו 'אלה שלא נכנעו', מתאר את "תנועת המרי הרוחנית מוסרית" אשר התקיימה במחפר גיטאות ורשא: "החסידים המתמרדים התכחשו כליל למשטר העריצים, לא שעו לגזירותיו ולא נכנעו מפני שבט זעמו, אלה לא הכירו לחלוטין בנסיבות המציאות המדהימה ולא התאימו את עצמם בצורה כלשהי הן כלפי חוץ והן כלפי פנים לשלטונו של השטן. אלה החסידים הצעירים יצרו לעצמם באפילת הגיטו מעין 'על-מציאות' רוחנית עילאית אשר נתקדשה וצורפה מיום ליום בכור היסורין והנסיגות, ובכוחה של מציאות על-מציאותית זו הם השכילו להתגבר על השטן וכת דיליה".

ניתן להשתמש בביטויים אלו כאשר מביטים אל הדור אשר קם למרגלותיו של רבינו שמואל זצ"ל, המהווה פלא נשגב. ציבור המסביבים אותו כחומה, מתכחש כליל למשטר עריצים, ציבור שאינו שועה לגזירותיו של המשטר ולא נכנע מפני שבט זעמו. לא מכיר לחלוטין בנסיבות המציאות ולא מתאים את עצמו בצורה כלשהי הן כלפי חוץ והן כלפי פנים למציאות. מעין על-מציאות רוחנית עילאית אשר מתקדשת ומצטרפת מיום ליום בכור היסורין, הנסיגות והרדיפות. מציאות על-מציאותית. 'לא קם ולא זע'. מים רבים לא יכולים לו ונהרות לא שוטפים אותו.

רבי שמואל זצוק"ל חידש שפה. מילון עשיר שנשכח קם על ידו לתחייה. מילים שפעם הייתה להן משמעות ואבדו בתהומות מצוקות הזמן, זכו על ידו לעדנה והפכו לשפת דיבור למביני דעת: רוממות. קודש קדשים. קרנם של עמלי תורה. המבינים בעם. לפני ולפנים. למעלה למשכיל. ארס 'אשר קרך'. וכהנה וכהנה.

רק לאור הגדול שבקע מדבריו ניתן היה להבחין בחושך האיום שמכסה ארץ. כל מיני הגדרות שקנו שביתה כמושגים מובנים מאליהם, פשטו ולבשו צורה חדשה במילון המונחים שבו הוא דיבר. אם בחוץ דיברו כדבר המובן מאליו על שתי אפשרויות, "להמשיך ללמוד או לצאת לעבוד", הרי שבלשונו של רבי שמואל הייתה זו בחירה בין ללמוד ובין 'תשתפכנה אבני קודש בראש כל חוצות' [כלשון המדרש (איכה פרשה ד')]: 'כד הוו חברייא נפקין לפרנסתהון הוו קרו עליהון תשתפכנה אבני קודש']. אם בשפה המדוברת דיברו על "לשתוק או למחות", היה רבי שמואל מתאר כיצד הרב מטשעבין כששמע הוה-אמינא שיפגעו במעמדם של לומדי התורה - החווירו פניו כסיד ההיכל...

השפה העמוקה והמעודנת, האמיתית והנאצלת, ועל כולנה הזעקות האילמות שבקעו ממהותו בבחינת 'צעקתנו שמע יודע תעלומות', בהן היה אחד יחיד ומיוחד, כמו הביטוי הנשגב שלו: 'אש של קרירות', או מטבע הלשון שהיה רגיל בו: 'קשה להוציא מהפה', כל אלו עיצבו דור דעה המסוגל לראות את הקולות ואת הלפידים ואת ההר עשן, ולהבין ולהשכיל דבר מתוך דבר, לרדת לעומק ולא לצוף ברדידות שטחית.

וימררוהו ורובו. וישטמוהו בעלי חצים. "אין ספק אצלי" - כותב הרמב"ם, "שאברהם אבינו ע"ה כאשר חלק על דעת בני אדם כולם, שהיו מקללים ומגנים ומבזים אותו התועים ההם, וכאשר סבל

רסיסי געגועים והמית הלל למורי זרבי

הא אחי הדיכא דנשקי ארעא ורקי עא

הגאון רבי יוסף פטרוף שליט"א, ראש ישיבת 'מעלות התורה'

סמוך לנעילת שערים לסוף י"ב חודש, סוף זמן הספד, וכבר כתב רמב"ם כי אפילו חכם שבישראל אין בוכין אותו יותר ממשה שנאמר "ויבכו בני ישראל את משה בערבות מואב שלושים יום ויתמו ימי בכי אבל משה", ואין לנו גדול ממשה.

ואף שאין בוכין למת, אבל רבים רבים הצריכים לו בוכין על עצמן, והדמעות עולות מאליהן, וישאני רבנן כיון דמדכרי שמעתייהו כשעת חימום דמי, ובכל שעה ושעה אהדר קרעיה לאחוריה, וכשמת רבי אליעזר מצאו לרבי עקיבא שהיה משרט בבשרו ומצעק אבי אבי, ולא על המת היה משרט שנאמר "ושרט למת לא תתנו", אלא על התורה שהיתה חסרה.

ורבים בוכין על תורה, על יראה, על טהרה, ענוה וקדושה שניטלו ובטלו מהעולם. אבל גם בבכי משה בכו על כל התורה, על משה שחסר. ובימי אבולו נשתכחו שלוש מאות הלכות ואמרי לה שלושת אלפים הלכות, ובכל זאת קצבה תורה "ויתמו ימי בכי משה", שעיקר העיקרים, כמו שראש הישיבה היה תובע בכל עת שיהיו הדברים למעשה ולא רק לזכרון לבכי ולמספד, וזה קצבה תורה שאחר שלושים יום לא עת בכי ואחר י"ב חודש לא עת מספד, אלא זמן בניין וקבלה לעתיד ללמוד ולזכור כל אחד ואחד מתן תורה שהיה לו, ויהיו הדברים נוכח עיניו בכל זמן לשמור ולעשות. וזכינו שהתהלך בתוכנו וראינו לאורו ושמענו לתביעה ולקריאה הגדולה שהיה קורא ומקריא אחרים בשם ד', והשריש לחיות את החיים האמתיים, לא את חיי הדמיון כוזב של הבל ושטות, וכל אחד ואחד כשהיה עומד בד' אמותיו היה חש כי כל הדברים יגעים, דברים בטלים, מבוטלים, הבל וריק, ולא רק שנאסרו דברים בטלים, אלא מבוטלים הם, תהו ואפס. וכל אחד היה מתמלא בוש להתעסק בהבלים, בדבר ריק חלול, ולא רק שמאוסים הם, אלא שרק שוטה מופלג שאין לו שום ערך עצמי יוכל להוציא זמנו על דבר של כלום. ולא היה מקום כי אם לעמוד לפני ד', לעמוד בחכמה, במחשבה ותבונה, וכל בר דעת כשהיה מדבר עמו היה יודע כי צריך להיות בדעת ותבונה ובעיקר במחשבה תחילה, ואפילו שיחת חולין צריכה תלמוד, ולא היה שייך כל עניין של פריקת עול וקלות הדעת.

כל הנכנס בעד דלת ביתו היה מרגיש כי בא למקום שנושקים שמיים לארץ, וכל בני ביתו היו בושים להיות ארציים בני עולם הזה, וכמעט שהיו בושים אפילו לאכול לפניו גם הקרובים ביותר, אף שהיה שמח שיהיו סמוכים על שולחנו, כל אחד חש כי לאו אורח ארעא למיכל קמי רביה, ואין צריך לומר קלות ראש. והיו צריכים לנהוג כמו שאמרו בגמרא על דניאל חנניה מישאל ועזריה, שהיו בכל עת בהשכל ודעת וכח בהם לעמוד בהיכל מלך, למנוע עצמם מן השחוק ושיחה מפני אימת מלכות ושמיה דמריה עליה, וכל הבית היה מקום שניתנה בו תורה מקום ששמים נושקים לארץ ובכל עת היתה הרגשה לפני מי אתה עומד ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון.

והגם שהיתה השמחה תמידית לפניו, והבית היה מלא בשמחת התורה ואהבה רבה, היא זאת הנותנת כי לא היה מקום לשמחה זרה רק אהבת עולם וחיי עולם, והחכמה היתה משמחת משחקת בתבל ארצו ושעשועיו את בני אדם.

והתורה משוש החיים, ולא רק משוש אלא תמצית כל החיים, אין דבר אחר זולתה, וכל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו, כי התורה היתה תורת חיים תורת ד' דבר ד' מנשקות, ואי אתה בן חורין ליבטל כי המלאכה מרובה. והיה דבר

נורא וחטא חמור ועוון פלילי לשכוח ח"ו גמרא מפורשת או אפילו ר"ש או תוספות, כי איך שייך בן תורה שאינו יודע גמרא.

והשריש את הפחד הגדול מלהיות בור ועם הארץ והיה רגיל במעשה על רבי מאיר שמחה שלעת זקנתו ראה שטעה במקום התוספות בעמוד והיה מצעק על עצמו בפחד ואימה שהרי נעשה כגוי גמור שאיך זה שבא על ידו מכשול נורא כזה שלא יזכור מקומו של תוס' בעמוד. והיה זה אצל ראש הישיבה סמל ודוגמא לתביעה על כל אחד ואחד להיות בפחד הזה, ואפילו שידע שרחוקים מזה הרבה, אבל צריך לדעת שאין צורת יהודי בלא גמ' ותוס', והיתה בושה גדולה אם לא ידעו חידוש הרשב"א או הקצות או מה היא 'הנקודה הנפלאה' או 'מה שיבינוהו דקי השכל' ברמב"ם וכל כיוצא בהן.

ויותר היה תובע את הדעת, שיהיה כל אחד ואחד מכל בני התורה, כל אחד אשר בשם ישראל מכונה, מחובר אל החיים שירצה ויחפש הדעת, מבקש החכמה ומשתוקק לה, ולא להיות מסתפק במועט ולא להיות מרוצה בהבנת מקצת, אלא שיהיה כל אחד נכנס בעביו של ענין להיות עוסק בתורה, שתהיה התורה כעסקו ותורה דיליה, שלא יהיה מוותר על משהו ממנה וכולה דיליה, והוא צריך להבינה להיותה ברורה כשמלה עומדת נגד עיניו.

ועיקר גודל התביעה היה תובע מעצמו עד כלות נפשו עד הרגע האחרון, וכל דברי תורה היו חביבין עליו עד לאחת והרבה סוגיות, גם שאין בהם פלפולים קושיות ותשובות רק דבר ד' מסיני, כמו תשעים וחמש טבילות לב"ש ושלושים וחמש לב"ה, היה חוזר ומשנן פעמים רבות עד אין ספור שיהיה ברור ומחזורי בחשבון. ונפשי הומיה בזכרי טבילות הללו, כי היו בלכתך בדרך לשמחת תלמיד ונותרו כמה דקות ושוב הוציא גמרא לחזור הדבר הפשוט לספור ולחשב חשבון הגמרא הקדושה, ואחר השמחה שוב מתרפק מתנפל על התורה ושואל ואומר את החשבון שוב ושוב, באהבה ישגה תמיד, הוא מתנפל על התורה והתורה משיבה אהבה על אהבתו.

וכשהיה בא אל סברא שבתורה, אל דבר שצריך בינת הלב, כל חושיו חיו קמו ניצבו, אורו עיניו, והיה נותן כל כליותיו ליבו נפשו ונשמתו חלבו ודמו וכלב יחידתו, ולא נתן מנוח להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד. וגם אחרי שמצא שאהבה נפשו לבאר הסברא היה ממשיך בלא לאות בלא שביעה עוד ועוד לטעום טעם עץ החיים להוסיף תוספת אורה ונופך סברא להיות הדברים יותר מבוארים, יותר נכוחים, יותר מיושרים.

והיה חוזר שוב ושוב בעומק העיון כל שעה כאילו היה בתחילה, והיה מפשפש ממשמש ללא הרף ללא רוייה, בנפשו היה הדבר, והיה חוזר באהבה וערגה בתשוקה וצמאון על כל סברא וסברא והיו כחדשים בעיניו, אף אם כבר לימד עשרות שיעוריו. עוד אזכור ברמזה היותי מהלך לצידו בדרכים ברחובות ובשווקים והוא מתבונן ומעיין בסברת 'כל האומר לא לית' אחרי שיעורים רבים ע"ז, והיה מתבונן כאילו היה דבר חדש שלא שמע בלתי היום, והיה מהרהר אם מיושב הדבר בליבו שיהיו בית דין מעוותים הודאתו או שעדיין יש לעיין ולבקש עוד טעם, והדברים נשנים נכפלים לעיין עיון אחר עיון והיה מבקש שהדברים יהיו ברורים. וכל שהיה יותר פשוט אבל עמוק עמוק, מים עמוקים עצה בלב איש, אבל איש תבונות ידלנה, והיה טורח ומדלה מבורות עמוקים מים חיים מים טהורים, פשוטים בתכלית הפשיטות, שכל רואה אחר שהדלה זה איש התבונה את המים היה רואה מים חיים דברים מפורשים,

ולא היה נותן ליופי הסברא לבלבל ולהטעות, וטרח ויגע שיהיו מפורש עם שום שכל.

והיה כופה אוחזו לשמוע דברי חכמים, מקשיב לקול לשון הגמרא, מקשיב לפעילות הלב, לרוח הדברים, לקול צלילי הגמרא למנצח בנגינת שיר, ללשון התוספות ורמב"ם לשמוע דבריהם לשמוע מה לימדו דעת את העם, ולא לחדש חידושים משל אחר, לא שיתגלה מחשבות ליבו, אלא היה מתעלה להיות פנוי כל ליבו ומחשבתו ולבטל כל מה שחשב והעלה בגדול דעתו ורוחו שכלו, וכל מה שידע עד לאותו שעה היה מבטל הכל, ומתבונן שוב כתינוק בן יומו, ורוצה לשמוע לראות דעת כל אחד ואחד כפי מה שאמר כלשון שכתוב, והיה נותן ליבו להרגיש סברת כל אחד, וכל ליבו נתן באהבה בלא שיור כלל רק לידע ולהבין.

ואחר שהיה מבין ומפרש, שב ומתרפק באהבה ומקיש ודופק שולח ידו מהחור ומעיו המו אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני, ונפשו יצאה בדברו, והיה מבקש עוד ועוד ובודק שוב ושוב ושואל עצמו ואחרים אם באה האהבה עד שתתפץ, ואומר שובי שובי ונחזה בך, הפרחה הגפן הנצו הרימונים, מה יפו פעמך בנעלים, מה יפית ומה נעמת.

ועם כל זה היה משכים למחר לכרמים לראות שוב את כרמו שלו, ואם יתן איש כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו.

לא יום אחד ראינו זאת, לא חודש ולא שנה. כל ימיו בעמוד והחזר, ברצוא ושוב, בסברא אחר סברא, וכל כך היה מתרגש ממאמר המשנה על דיני ממונות שאין לך מקצוע יותר מהן והן כמעין הנובע, ומראה וממחיש את המעיין הנובע הבלתי פוסק עולה ומתגבר, מוציא ומחדש ומספק מעורר, והכל בהשכל וחכמה בתבונה ודעת ועומק עמקי הסברא.

ויותר שהיה קהלת חכם לימד דעת את העם, והעמיד תלמידים הרבה, והיה מהלך ברוחו של כל אחד ואחד נופך בו רוח חיים משל התלמיד, מכיר בכוחו של כל אחד ואחד, עומד ומכה ואומר גדל, ולכל אחד נדמה כאומתו וכל אחד נשבע הכי אמר רבי, כי היה איש האשכולות שהכל בו, והיה מגלה עצמו כפי הצורך לאותו תלמיד לגדלו ולחכמו להביאו לחיי העולם הבא.

ולא רק רבו שלימדו חכמה היה אלא רבו שהביאו לחיי העולם הבא, שהיה פותח שערי גן עדן ומראה זיו העליון נתן טעם בכל דבר של קדושה, והכל בעומק העיון עם כל עשרה מעמקים שבלב, ליבו ער תמיד, ליבו בוער עד לב השמים. והתפילה, כל עצמותיו תאמרנה ואני תפילה, לחיות התפילה, ולא היו החיים עוברים לפניו אלא דבוק בחיים ומחייה כל רגע ורגע, לא המתים יהללו.

ולימד את אהבת התפילה, וצורת קריאת התורה בקדושת התורה, וכל מי ששמע ברכת אשר בחר בנו נמס הלב, וכשראה את עיניו מביטות בספר התורה הרגיש את התשוקה הנוראה שאין דבר אחר בלתי קדושת התורה וידע והבין כי קדושת התורה היא החכמה העליונה ואין חכמות זרות בכלל חכמה, ואין בלתי לד' לבדו.

וקול התפילה נשמע, וזמן תורה לחוד וזמן תפילה לחוד, ובזמן תפילה בטל העולם ובטל הזמן והכל נדם, רק עומד לפני קונו לשבחו לפארו לרוממו לבקש לפניו, וכל תיבה ותיבה היתה יוצאת מפיו בשפה ברורה ונעימה בנחת ועונג, כעומד ומשמש בקדש הקדשים, והכל בדעת כדרכו בכל דבר ודבר להיות עם נשמת ושוור הדברים.

וגם בתפילה היה תובע מעצמו עוד ועוד, כשהיה מרגיש שאין כל כוח מחשבתו בתפילה היה מאמץ עצמו בתפילה ומתאונן שאין התפילה באה בהתרגשות המיית הלב כמו שהיה לפניו, אבל מאמץ כל כוחו להיות 'אני תפילה', שיהיה מחובר למה שמוציא מפיו שיהיו חיים וקיימים.

והיה מלהיב נפש התלמידים לאביהם שבשמים לאהבה וליראה, ולא היה שוקט גם אחרי שראה שלהבת עולה מאליה, רק היה מדבק ליבם עוד ועוד שתהיה כמדורת בית המוקד, להאיר כל גולת הלב. ואיש אשר כולו לב חי, איש העיון, אשר חי את קדושת הזמנים והיו השבתות קדש קודשים לד', וכל מקום שבו דרך היו נושקים שמים וארץ, כולו חסד מלא רחמים, איש גיבור רב פעלים הוא הגבר אשר הציל שארית הפליטה, ורומם רוח בני התורה להוליכם בעקבי הצאן לקדשם ולרומם להיות עם ד'.

אבל יותר מהמה היזהר עשות ספרים הרבה, ועיקר עיקריו ספר תורה המונח בקרן זוית, שם ביתו שם חייו שם צוואתו, שם נשמתו גנוזה בצרור החיים.

ואני בבואי מפדן ארם, מהלך בין פגעי הזמן, ורוחות רעות וקשות מכות בי, ואני אבד ותוהה ובוהה, ואין מקום לנפשי, ואין מנחם לי, אין מבין ומקשיב, וליבי בוכה, ונפשי בכפי והיה לי העולם מדבר שממה ציה ואפלה, מקום חושך וצל מות, ואני לבדי אין איש עמדי.

ובא האיש ויאסרני ויקשרני בעבותות אהבה, ויפתח לפני אוצרות החיים, גל עיני ויראני שמים חדשים וארץ חדשה, ויטעימני מנופת צוף החכמה וירווני מיין התבונה.

זה דודי וזה רעי בנות ירושלים ואם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני

אבינו

מוסף זכרון

משגיח בנסת הגדולה

משנסתלק רבינו שמואל, כבה אודם של מרגן החזון איש והגרי"ז,
של הסטייפלר, האבי עזרי והגרי"ש זצוק"ל • הם שסמכו את ידיו, מבוהם
התייצב בשער המזנה. ועתה, יתמי דיתמי אנן

קרוב אליו מאד, על המעשה, ואמר שהוא עדין היה משוכנע שאף על פי כן, יש להיזהר ואל לו להכביד יתר על המידה על כוחותיו של החזון איש... בעת רצון סיפר פעם רבינו זיע"א לכותב השורות, כי כאשר הוא ראה את מרגן החזון"א לראשונה, התפלא מאד שהרי "חכמת אדם תאיר פניו" ולגודל החכמה צריך שפניו יאירו הרבה יותר ולא ניכר גודלו במראהו, "תירצתי לעצמי" סיפר רבינו "שבודאי הוא התפלל על כך, אחרי שנים רבות סיפרה לי פעם אחייניתו הרבנית ברום, שאימה, אחות החזון"א, ראתה את אחיה הגדול עובר ליד מראה ומחייך, כששאלה למה, השיב לה (והקדים רבינו שבודאי לא היה עונה סתם כך אך לאחותו שמסרה נפש עבורו לא יכל שלא לענות. ודו"ק!) ברוך ד' אני רואה שתפילתי התקבלה" והוסיף רבינו "וברוך שכיוונתי..." "אצלי" אמר רבינו לתלמידו הגרי"ז פריינד: "החזון איש נחשב רבי המובהק": ושאלתי מהיכן,

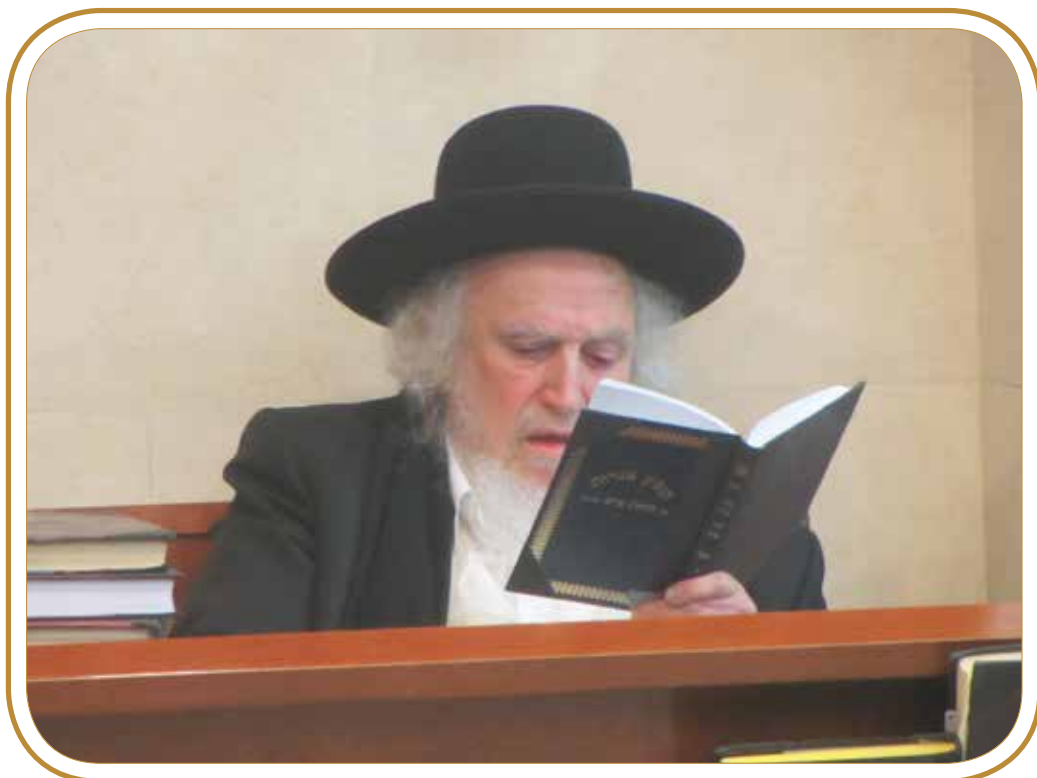
בחור צעיר לימים. עוד העידו כי רבי שמואל אמר סברא פלוגית לחזון איש, והוא שיבא אותו על סברא זו. סיפר אחי רבינו הגרי"ז שליט"א - הוא היה מדבר עם החזון איש בלימוד, והחזון איש מאוד נהנה לדבר איתו. היה לנו קרובי משפחה בבני ברק, משפחת קרלנשטיין, ההורים של ראש הישיבה דגרונוא זצ"ל. פעם הוא דיבר איתו עד שעה מאוחרת, החזון איש שאל אותו אם יש לו איפה לישון, והחל להציע לו את המיטה, אך רבינו ענה שהוא הולך למשפחת קרלנשטיין... באותם ימים, שאלו אחיין החזון"א, הגאון האדיר רבי חיים קניבסקי שליט"א מדוע הוא לא בא לחזון איש יותר, רבינו זצוק"ל אמר לו שהוא לא רוצה להטריח את החזון איש, שנראה כל כך חלוש, אך הגרי"ז שליט"א אמר לו, אתה רואה את חולשתו כשאתה נכנס אליו, אני רואה איך הוא מתענג אחרי שאתה יוצא ממנו... לימים נשאל רבינו בידי יהודי

הרב אליהו מנדל

"אני רואה שהקב"ה השאיר לעם ישראל גדולים ומנהיגים", כך התבטא מרגן הגרי"ז אברמסקי זיע"א כאשר פגש בראש ישיבת 'שם עולם' הצעיר. "איש האמת נכנס לביתי", קרא בחיבה גלויה מרגן הגרי"ז קניבסקי זיע"א, הסטייפלר הקדוש, לנוכח דמותו המצטנעת של הגאון הירושלמי. "פיו כפי וידו כידי", מסר דבר לדור מרגן הגרא"מ שך זיע"א, כאשר בכך הודיע לתבל ויושבי בה כי השושלת לא תינתק, שהרי "גדול האיש מאד"! "הוא השומר של הדור", הכריזו אחריו מרגן הגרי"ז אלישיב זיע"א, כשהוא מנבא ויודע היטב מה הוא מנבא. ולא רק הם, רבותינו עיני העדה אשר את משא הדור העבירו אל שכמו של רבינו מרגן זיע"א. הערצת גדולי הדורות מכל החוגים והעדות נודעה זה עשרות שנים. כך נשמע מאמרו הפלאי של כ"ק הבית ישראל מגור זצוק"ל: "הוא יעמיד ויגדל את הדור"! במלאת השנה, לאחר שעדויות אלו נשמעו ברכים והרעישו עיניהם וליבם של דור שלם, אמרנו לאסוף כטעימה מן הים מקורות הימים בצל רבותינו הגדולים רועי ישראל הנאמנים.

מרגא בעל החזון איש

סיפר אחיו הגאון הגדול רבי עזריאל שליט"א: אכן עוד בימי בחורותו, היו חבורה של תלמידי חכמים שנסעו בקביעות לבני ברק אל מרגן החזון איש זצ"ל. נמנו עליהם הגאונים הגדולים רבי חיים ברים, רבי יוד'ל שפירא זצ"ל, רבי משה יהושע לנדא זצ"ל, רבי חיים ברים זצ"ל ועוד. רבי שמואל היה צעיר מהם בגילו, אולם דבק בהם והסתופף בצלם, ונהג לנסוע עמם אל מרגן החזון איש. בהיות רבנו בבני ברק, אירע פעם שצעד על המדרכה, ומרגן החזון איש הבחין בו מרחוק מהעבר השני, והתקרב אליו לדבר עמו בלימוד, אף שהיה

על דבריו "וכמאן דלא עבר דמי", בתמיהה, ואמר אחד: מבארים שהנתיבות מתכוון שאיסורים דרבנן אינם איסורים עצמיים אלא רק ההמראה, מה שממרה פיהם של חכמים. ומלמל מרן זיע"א לעצמו כמה פעמים: איסורים דרבנן הם ג"כ איסורים עצמיים, וחזר ואמר כמה פעמים כמדבר אל עצמו: איסורים דרבנן הם ג"כ איסורים עצמיים, וגם חזר כמה פעמים בלשון תימה על לשונו של הנתיבות "כמאן דלא עבר דמי"? ...! (מובא בספר "משמר הלוי" עה"ת עמ' תקע"ט).

הגאון האדיר רמ"ד סאלאוויצקי שליט"א סיפר כי אחיו היה קרוב מאד לרבינו (הגאון האדיר רבי מאיר זצ"ל) והוסיף ואמר שאביו מרן הגרי"ז זיע"א היה מקפיד היטיב בדרישה וחקירה הדק היטיב על כל אשר שוחחו בניו עימו, נתן נפשו למען לא יכנס באוזניהם ולו במעט מהקריירות ששלטה באותם זמנים בחלק נכבד מתלמידי עץ חיים, הקפיד על מגע כל דהוא באשר נתפס ולו במעט בתהיות הזמן והשעה, מכל מרחק הרחיק מאותם שתוחלת הדיעות הכוזבות תפסה אצלם אחיות מה, אך כמה שנגע לקשרי הני תרי בני עליה, ה"ה בנו הגר"מ ורבינו - בזאת היה ניחא ליה (עמוד אש וענן)

עם הרב מטשעביץ

דומה כי כל מי שדבק ברבינו ראש הישיבה שמע ברטט את עדותו על התייחסות הרב מטשעביץ על פגיעה בבני ישיבות וכך אמר רבינו: הייתי בבית המדרש שהתפלל רבינו הרב מטשעביץ. זה היה בתקופות הראשונות של המדינה, כאשר דיברו על גיוס בני הישיבות, והביאו בשם כמה ראשי ישיבות שטענו וכוונתם היתה לטובה, שצריך 'להסתדר' עם השלטון, בטענות שיש לעשות כן 'כדי שלא יפסידו הכל'. כשבאו לדבר איתו על כך, השתנו פניו המאירות ה'מלאים זיו ומפיקים נוגה', נעשה חיזור כסיד ההיכל וכמעט שהתעלף, כמעט ולא יכל לדבר, עד שהתאושש ואמר בקול חלוש: 'אם יגעו בלב של כלל ישראל - לא יישאר כלום...' והיה נורא לראות את המחזה הזה... הוא תמיד עמד על המשמר ובדברים נוספים שהיו, וא"א להאריך עכשיו. שח אחד מתלמידי רבינו: באחד הימים נכנסתי למעונו של הגה"צ רבי שלום שברון זצ"ל. בתוך הדברים דיבר עמי על אחיינו מרן זצ"ל בהפלגה מיוחדת כשהוא מאריך בגדולתו הנוראה, וסיפר כי כאשר מרן הרב מטשעביץ זצ"ל היה כותב חידושי תורתו ותשובותיו בעת שבתו בירושלים, קודם שליחתם היה נותן אותם לעיונו של מרן זצ"ל בעודו בחור צעיר, והוסיף לספר כי זוכר הוא באחד הימים נכנס מרן הרב

(שבביתו התפלל רבות גם ב"ה: "כשהגיע הרב מברסק זלה"ה לירושלים, אמרו שרואים "קריאת שמע חדשה", ולכאורה מה שיך לומר כן, אך זוהי המשמעות של "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים", ממש חדש... ופעם אחרת אמר: כשראינו בעינינו את הרב מברסק זלה"ה ראינו יראה שקשה לתאר. מי שראה את הרב לפני תקיעת שופר [אני בעניי הגעתי אחרי תפילת שחרית, כבר שמעתי שופר, ועמדתי והבטתי, אחרים היו תפוסים בעצמם באמירת המזמור והפסוקים], אין לתאר ולשער פחד הפחדים שראינו [וזה כמובן פרט אחד]. קשה לנו להגיד אשר 'לא ראינו יראה מימינו', אבל בודאי דברי רבינו הגר"ח זיע"א חיים וקיימים שמי שלא ראה וכו' לא ראה יראה, כי זה למעלה מהשגתנו. (מתוך "לשעה ולדורות) ואכן רבינו היה מזכיר רבות את דברי מרן הגרי"ז בשיעוריו ובדבריו, וסיפר הגרע"ש היימן: שמעתי מרבי פ"ה שליט"א [שהיה אחראי על אוצרה"ס הגדול של עץ חיים] כי הגרי"ז כשהיה מחפש איזהו ספר שלא היה תחת ידו, היה שולח את בנו הגר"מ זלה"ה להביאו מאוצה"ס של הישיבה"ק, והוא היה נעזר ברבינו, ויחדיו היו מביאים את הספר לאביו הגרי"ז, ובדרך היה רבינו מעיין בספר, וכשהגיעו להגרי"ז היה שואלו אם מחפש הוא את הספר בשל ענין פלוני שהוא דן בו, ולעיתים היה קולע אל הנקודה, וכשלא - היה שואלו הגרי"ז לכוונתו, ואז היה נכנס רבינו לדון בדברי הספר בנקודה שראה, ומינה לעומק אמיתות הסוגיא, ואף הגרי"ז היה נענה לעומתו, דן מפרק ומותיב, ורבים היסודות אותם דלה רבנו משיחות אלו, ונזכרו רבות בשיעוריו...

כמאן דלא עבר...

מעשה מופלא הובא בספר "מראש מקדם" מעשה שהביאו בעל "משמר הלוי" זלה"ה: פעם אחת נכנס גאון אחד אצל מרן הגרי"ז, ואמר ששוגג באיסור דרבנן אין צריך כפרה. בתחילה הגיב מרן ז"ל כי אין דבר כזה... עמד שם רבינו מרן ראש הישיבה שסיפר 'הראיתי את דברי ה'נתיבות' (חו"מ סימן רל"ד סק"ג) שכן כתב, ומיד הגיב מרן זצ"ל: האם יש כזה נתיבות? ...! והוציא את הספר ועיין בו טובא וחזר

והשיב בפשטות מהספר חזון איש. והוסיף המספר - ופעם בעידנא דחדוותא באחד מימי שישי אחר שעות רבות שעמל בספר חזון"א על טהרות התבטא באזני כי 'ביום שלומדים חזון איש לא צריך ללמוד מוסר'.

פעמים רבות הזכיר הנהגות ודברים ששמע וראה מבעל החזון"א כך מעיד כדוגמא הגר"י פריינד: סיפר בשם החזון"א שירמיה הנביא הרי כתב מגילת איכה ברוה"ק, ואיתא שאין השכינה שורה אלא מתוך שמחה, כנראה שהמרידות והתנגה לא היו סתירה לשמחה כו', ושה"ה שהמוסר צריך להיות מתוך שמחה

פעם ראני לומד בספר בשעת הוצאת ס"ת, ואח"כ הוכיחני על זה, וזמן תורה לחוד וזמן תפילה לחוד, וסיפר שראה בעצמו את החזון"א גומר תפילתו, ומיד צונח באפס כח.

מרן הגרי"ז מברסק

סיפר אחי רבינו שליט"א "גם אצל מרן הגרי"ז זצ"ל היה נחשב ממש בן בית, תמיד היה חוזר ומספר דברים משם, וזאת מלבד מה שידע את תורתו מפי ידידו הגאון האדיר רבי מאיר הלוי זצ"ל בנו של הרב זצ"ל, וזכרני גם פעמים שהתפלל אצלו בתפילות ראש השנה".

ולימים סיפר הגר"מ זצוק"ל, שהיה מגיע בכל יום ל"עץ חיים" ו"לומד" ביחד עם רבינו זיע"א, את כל מה שהיה בביתו עם אביו, ולאחר מכן הם היו מגיעים לבית אביו הגדול...

אמר אחי רבינו בהספדו: "אני חושב שהרכה מהמציאות של אחי הגר"ש זצ"ל, הדקדוק במצוות, וכל ה'כרען' ביראת שמים, החמימות לכל דבר שבקדושה, ואין שהיה כל כולו אש קודש לד' ותורתו, הוא ינק מהשהות במחיצתו של מרן הגרי"ז זצ"ל, שבה היה אפשר לחוש בפחד ויראה מהש"ת".

ראינו בעינינו

וכך תיאר רבינו את הקר"ש של מרן הגרי"ז

אבינו

מוסף זכרון

לשאל את פי מרן (זצוק"ל), וכשבאתי לפני מרן זצוק"ל והצגתי את הדברים, נענה לי מילה במילה ש"אין הוא גברא דמריה סייעה, אין לו ס"ד ולא כדאי לעשות הדבר"!

"כשבאנו למרן זצוק"ל לבקש כי יהיה "נשיא" ל"שיבה" מספר תלמידו הגאון רבי בנימין בירנבוים שליט"א, אמר מרן שהוא לא "נשיא" על הנייר, ואם רוצים שיהיה נשיא צריכים לבוא כל שבועיים עם עדכון על מצבו של כל בחור ומכיון שזה אין בכוחו כבר, הוא מבקש שנמצא "נשיא" אחר. מאחר והישיבה היתה אז בעיר רחוקה, שאלתי את מרן, את מי ניקח ל"נשיא" אולי משהו מהתלמידי חכמים החשובים באותו איזור "תבקש מר' שמואל שיהיה נשיא הישיבה" חייך מרן, "הוא טוב להיות נשיא בכל מקום בארץ ישראל!"

לא אני ודכוותי...

ההערכה העצומה של מרן בעל האבי עזרי זצוק"ל לרבינו ראש הישיבה, מצאה ביטוי באין ספור מקרים, כאשר בהסכמתו לספר 'דרכי שמואל' מיום שני ז' טבת תשנ"א כותב מרן זצוק"ל: "חזקה עלי בקשת ידידי עוז הגאון האמיתי אשר נהירין לו כל דברי תורתו בעמקות וישרות ומשמח און שומען, המרביץ תורה לעדרים, מוהר"ר שמואל אויערבאך ראש הישיבה 'מעלות התורה' אשר בירושלים, ולמותר הוא להוסיף איזה מילין דשבחא על הספר שהוא מדפיס, ורק ענוותו תרבוני, אבל לא אני ודכוותי הגעתי למידה זו, ואחתום בזה בברכה ובהוקרה רבה.

במכתבים נוספים שנכתבו לנדיבי עם עם הקמת הישיבה, כתב מרן בעל האבי עזרי זצוק"ל: "... לרכוש מגרש בשביל הישיבה הגדולה 'מעלות התורה'... בראשות הגאון המפורסם שאין גומרים עליו את ההלל על תורתו ויראתו ה"ה הרב שמואל אויערבאך שליט"א, אשר כבר נראה פירותיו במשך שנים המעטות של קיום הישיבה, ועכשיו בעזה"י יתרבו הספסלים ויזכו התלמידים הגדיל תורה

תדיר סיפר רבינו על ההדרכה לדור והנהגתו של מרן זצוק"ל, ושח הגר"י פריינד שליט"א תלמידו חביבו של רבינו מה ששמע מפיו: "הייתי אצלו אחרי שהגיע מרן האבי עזרי לביתו בשערי חסד וסיפר לי שמרן הגיע אליו כדי לדון איתו בדברים שהולך לדבר עם אביו הגרש"ז על עניני הציבור ואמר לו הרב שך ש"זה אצלי כבר מצעירותי שכל דבר אכפת לי עד הסוף" והגיב רבינו בהתפעלות 'הביטוי הזה היה דבר חדש אצלי'.

כך גם הוא התבטא פעם על הרב שך שכוחו הגדול גם בלימוד וגם בהנהגה היה משום ש'אחז את השור בקרניו' ולא נתפס לדברים צדדיים אלא התעסק בעיקר.

באחת השנים תיאר רבינו: אצל מרן זצוק"ל, ידעו שהוא זך ונקי וללא נגיעות, זכיתי להיות אצלו בשעה שהוא ישב ובכה ואמר, אני זוכר מה היה אחרי הזמן של ה'חפץ חיים'... והמשיך רבינו וזללה"ה בבכיה של ממש לתבוע מעצמו, עד כמה שחסר לו בתורה וב'לשמה', וזה היה ממש באנחות, אך בסוף הוא אמר, שמה שהוא כן יכול לומר בשקט בעולם האמת, שהוא היה "עוסק בצרכי ציבור באמונה"... ומרן הגר"י זללה"ה אמר לי שזה השבח הכי גדול על מרן בעל האבי עזרי זללה"ה.

וכבר הזכרתי מה ששמעתי מרבותינו, אאמו"ר זללה"ה ומרן הגר"י אלישיב זצוק"ל, ששניהם התבטאו ואמרו שהרבה זמן לא היה לכלל ישראל מנהיג שכזה....

סיפר הגאון רבי אשר זעליג רובינשטיין זצוק"ל "כמה וכמה פעמים, בימי זקנותו של מרן זצוק"ל, נכנסתי לרבינו ראש הישיבה זצוק"ל בשאלה ואחר שאמר "יש לנו אב זקן" הגעתי באותה שאלה למרן זצוק"ל, ופעם אחר פעם ראיתי היאך כיוונו דבריהם זה לזה. "באחת הפעמים, הציע לי יהודי נכבד "שותפות" בהקמת הישיבה, והציע ליטול על שכמו עול כלכלי גדול. וכשבאתי לרבינו ראש הישיבה שליט"א התבטא ואמר "אך אין הוא גברא דמריה סייעה" והוסיף "לך לבני ברק,

מטשעבין זצוק"ל לאגודה שול' בשערי חסד ושאל 'איפה שמואל? איפה שמואל?', בחפצו להעביר תחת עיונו מערכה בחידושי תורה שהעלה על הכתב..."

וסיפר אחיו רבי עזריאל: עם מרן הרב מטשעבין זצוק"ל נקשר רבי שמואל למאור. כאן ברחוב אבן שפרוט התגורר מרן הרב מטשעבין זצוק"ל והיה ביניהם קשר הדוק בדברי תורה. רבי שמואל היה בבחינת 'אבן שואבת' ששאב בצימאון אדיר את כל מכמני התורה מלוא חופנים, בנגלה ובנסתר, לומדים והלכה, מכל הגדולים ששהה בקרבתם באותם ימים.

ימלא פי בהודאה

במכתב לחתנו של הגאון רבי ברוך שמעון שניאורסון זצוק"ל, כותב רבינו זצוק"ל: "ימלא פי בהודאה אשר גדלו וענותו תרבוני, וזכר חסדי אבות אשר חותנו שר התורה זצוק"ל אצלי וקירבני באהבה ושמחה, מדי דברי בו מעי המו ונפשי תערוג לזיו התורה אשר בעינינו זכינו וראינו"

דיו עושים מזה מופת

באחת השבתות, הגיע שליח מביתו של הרב מטשעבין לביתו של רבי שלמה זלמן זצוק"ל כששהה שם רבינו, וכשראהו מרן נכנס לבית והוציא שו"ע או"ח חלק ב', עם ביאור ה'אשל אברהם'... לתדהמת השליח אמר רבינו "בודאי רוצה הרב לראות את דברי הא"א, על פסקו של הט"ז (או"ח סי' רי"ט"א) לגבי יין שרף שבמדינתנו שאינו בכלל הדין שהשותה פחות מרביעית אינו מברך לאחריו, כיון 'דבזה א"א' לשותות רביעית הלוג שהוא ביצה ומחצה וא"כ אזלינן בתר שיעור השתיה לרוב בני אדם בזה'. והאשל אברהם (סי' ער"ב) הסתמך ע"ז להלכה לקדש על כוס קטנה של י"ש."

כששמע הרב מטשעבין את המעשה נהנה שכיוון רבינו למחשבתו, והגיב בדרך צחות: "אצל החסידים היו עושים מסיפור כזה, אות ומופת".

מרן האבי עזרי

קשר עמוק ומופלא שרר בין רבינו מרן ראש הישיבה למרן רשכבה"ג בעל ה'אבי עזרי', שראה בו מגיל צעיר כמי שישא את משא הדור. "פיו כפי וידו כידו מהתבטא מרן זצוק"ל, לא פעם ולא פעמים, ולפני אנשים רבים.

במקרים רבים נשלח רבינו זצוק"ל, לעמוד בראש מערכות שאחרים סירבו לעסוק בהם, אך הוא בנאמנות לתורה ולמוסריה לא היסס, ופעל להגן על עולם התורה, והדברים ארוכים...

אחד מהביטויים לאותו קשר עמוק, היה מידי שנה, ביום הזכרון למרן הגרא"מ שך, כאשר רבינו הגדול ראש הישיבה זצוק"ל, עמד ונשא דברי חיזוק, שהכו גלים והיו למאירי עיניים במשא התקופה לדור.

כאשר במשך השנים, הנחיל ראש הישיבה את משמעות ה'אש תמיד', ואת העמידה על המשמר, של מרן בעל האבי עזרי זצוק"ל, כשהוא עומד בראש המערכות, ללא חת, כדי לשמור על עולם התורה וכך אמר: רבינו הגדול הגרא"מ שך זללה"ה, שהחזיק בעוז ובגבורה, והמשיך את מה שפתחו גדולי עולם, הם ישבו בבית והאור הגדול שלהם השפיע על העולם כולו, על עמל התורה ועל כבוד התורה, בעמל שהיה עד הסוף.

ויאדיר..

בעת שגיסו של רבינו הגר"י בורודיאנסקי שליט"א כתב ספרו, מאן מרן הגרא"מ לכתוב לו הסכמה עד שגיסו הגר"ש יכתוב, ואז האריך והפליג במכתבו על השר המסכים שקדם לו ה"ה רבינו זללה"ה וכתב כי "אין להרהר אחר דבריו, ע"כ גם אני באתי"...

וסיפר הגרע"ש היימן "שמעתי מהגרא"ב פינקל זללה"ה שהקשר העמוק שהיה בינו לבין רבינו שרש יסודו מדחיפת מרן זיע"א, וכן לעת זקנותו המופלגת של הגרא"מ שך ידעתי כמה פעמים שחפצו בטיפול כזה או אחר, וכשלא היה נח להרב שך, היו שקראו לרבינו שיבוא לבני ברק כיון שלו היה נשמע.

הדברים אף נאמרו בהספדו של הגאון הגדול רבי ברוך שמואל הכהן דויטש שליט"א בעת הספדו באשכנזיה דרבי: "הקרבנה המופלאה שהיתה לו אצל מרן הרב שך. כמה שמרן הרב שך סמך עליו בכל הדברים. כשהייתה איזו בעיה, הרב שך ביקש לקרוא לו מירושלים, הוא חייב להתייעץ אתו, הוא חייב לדבר אתו, כמה קרבה, כמה מסירות נפש, כמה שסמך עליו בכל הדברים".

חיבה יתירה

סיפר נכדו של מרן בעל האבי עזרי: "לאחר נישואי, כאשר התלבטתי בדבר ה'כולל' בו אלמד. כאשר שמע הסבא רבינו הגדול זצ"ל כי קיימת הצעה ללמוד אצל מרן הגר"ש זצ"ל אמר מיד: "רבי שמואל הוא אדם גדול, שם תהיה לך סייעתא דשמיא, תלך לשם!"

"כשנולד בני שיחי, שאלתי את הסבא זצ"ל האם לכבד בסנדקאות (אחר שהוא עצמו כבר שימש אצלנו בסנדקאות) את מרן הגר"ש זצ"ל. הסבא מרן זצ"ל אמר לי: "תתן את הסנדקאות לרבי שמואל, ואם הוא לא ירצה, תגיד שאני אמרתי שהוא יהיה הסנדק", ואז הוסיף לומר: "ואני אבוא במיוחד לירושלים לברית, בכדי לכבד את רבי שמואל"... ואכן, מרן הגר"ש זצ"ל כובד בסנדקאות והסבא מרן זצ"ל שטרח להגיע לירושלים בעת זקנתו המופלגת, נתכבד בכסא של אליהו..."

פיו כפי וידו כיד

"אתה מבין אותי יותר טוב מכולם!"... התבטא לא פעם מרן בעל האבי עזרי, כפי ששמעו מקורביו בעת ששהה אצלו רבינו הגדול, ומה נפלאה הייתה אמרתו כפי שהעיד הגר"י פריינד שליט"א ראש כולל בית שאול, בעת שהביא רבינו לפניו את ה"דרכי שמואל", והרב שך הביט ונענה כשבת שחוק על פניו: "אה, מי ידמה לך ומי ישווה לך!" העיד הגר"י אפרים צמל שליט"א, כי בעת ייסודה של 'מועצת גדולי התורה' של אגודת החרדים דגל התורה בחורף תשמ"ט, ביקש רבינו בעל האבי עזרי לצרף את מרן ראש הישיבה זצ"ל לחבר בה, אולם הוא סירב, רבינו הגדול זצ"ל התבטא אודותיו בעת שליחות ציבורית כי "פיו כפי וידו כיד".

הגר"ש ברוק, אף מספר כי פני שנים רבות כאשר הוא עלה לשאול את מרן בעל האבי עזרי שאלות הוא אמר לו, "מה לך פה, יש לך בירושלים את ר' שמואל פיו כפי וידו כיד..." אמירה שעוד נאמרה שוב ושוב לאנשים רבים.

הגרא"ז רובינשטיין העיד על מנהיג היהדות החרדית באמריקה, מרן הגר"י קמנצקי זצוק"ל, שנועץ ברבינו הגדול האבי עזרי שהיה והוא ומרן האגרות משה כבר זקנו, וקשה עליהם משא יהדות אמריקה, מי יבוא לכהן כראש ישיבה בתורה ודעת, ובד בבד גם ישא משא העם, והפנה אותו

מרן הגרא"מ שך לרבינו הגר"ש אויערבאך. ואף הגר"י קמנצקי בא במיוחד לכך בקיץ תשמ"ב לארה"ק, ודן בזה ארוכות עם רבינו ואביו גאון ישראל הגרש"ז, עד שנפלה הכרעה שכיוון שבאותו קיץ פתח את ישיבתו 'מעלות התורה' הרי שאין לסוגרה, ונשאר רבינו בארה"ק, והפלגת הערכת מרן זיע"א לעומק תפיסתו והערכת מצב הדת בארה"ק של רבינו זללה"ה, שמעתי מהגר"א צמל, כי עוד קודם שהיה הגר"ש חזר במועצג"ת כבר היה הגרא"מ שולח את הגרא"צ הנז' כמזכיר מועצת גדוה"ת לעדכן את רבינו ולשוב עם תגובתו, והיה מתחשב בזה טובא, וכע"ז ידועה עדות הגאון ר"א שכטר ראש ישיבת 'רבנו חיים ברלין' בארה"ב, וידוע אני למוסדות תורה מסוימים שהיו בנשיאות מרן הגרא"מ שך זללה"ה והורה הוא להם שאחר שא"א יהיה לשואלו שיעשו ע"פ דברי רבנו, ומיניה לא תזע, ולעיתים אף קבע כן במפורש בתקנון העמותה שלהם...

מרן בעל הקהילות יעקב

וביחוד הפציר בי מרן אוהב ישראל בעל קהילות יעקב הקדוש אשר בקשתו וברכתו נר לרגלי, ובתוך הדברים היו דבריו כאש בוערת אשר לכבוד התורה נחשבת לבא עם הספר בכתובים לחדש ולבאר בפקודי ד' ישרים ומשמחים, זכותו הגדול יגן עלינו (הקדמת רבינו הגדול לספרו "דרכי שמואל" אהלות) קשר עמוק והדוק היה בין רבינו מרן רה"י למרן הסטייפלר, אליו היה נכנס תמיד בחדרת קודש, (כעדות הרב משה ויסלובסקי), בעוד הסטייפלר מגלה כלפיו חיבה יתירה ואף קרא עליו "הנה איש האמת".

גם יסוד הישיבה והנהגתה, היתה כפי שהנחה מרן הסטייפלר את רבינו, וכידוע מה שהאריכו בזה, ואף הוצאת הספר הייתה כולה נכתב בהקדמה לפי מה שציווהו מרן הסטייפלר זיע"א.

שמה יתרה וזה כבוד שמם!

שח רבינו הגדול: החשבון היחידי שצריך להיות לאדם הוא: לעשות רצון ד'! פגשתי פעם בצעירותי ברחוב רש"ם, את הסטייפלר הקדוש זצ"ל, הוא היה בתוך כדי שעבר דירה מצד אחד של הרחוב לצד השני, וזכורני שאמר לי אז בלשונו: אני הולך לעבור דירה וזה נראה ששמה יהיה יותר כבוד שמם מאשר פה! (אהל רחל - חנוכה פורים) כך הוא אמר בפשטות, והיה ניכר שזה כל מה שמעניין אותו וכי אין לו שום רצונות ושיקולים אחרים מלבד מלהרבות כבוד שמם.

מרן הגר"י ארישיב זצוק"ל

הקשר עם מרן הגר"י החל בימי צעירותו של רבינו, שהיה בן בית בביתו וישב על שולחנו עם בניו וחתניו בהיותם אברכים צעירים ממש.

רבינו זיע"א התבטא על מרן הגר"י ואמר: "אצל רבינו ראינו במוחש, בעיני בשר, איך יש מציאות של ת"ח אדיר כזה, שכל נשימה ונשימה שלו תורה היא. כל רגע וכל הפסק של משהו במשהו, מיד זה חסר לו כמו אור לנשימה, ומיד הוא חוזר לתלמודו. בכל הדביקות ועם כל ההתלהבות,

עם כל עומק העיון בתורה הק'. כאן ראינו בעינינו במוחש ממש את ה"קוב"ה ואורייתא וישראל חד אינון".

כך ראינו בחוש אצלו כשדיברנו איתו על גזירות בענייני הדת והיהדות, היה נראה בחוש שלא שייך אצלו מציאות שכזו נגד התורה, כי כשיש כח כזה בעולם שלא יכול לשמוע כלל מציאות שכזו, הרי שאין לגזירות זכות קיום כלל.

סיפר אחד התלמידים: לפני עשרות בשנים הייתי אצל מרן הגר"י יחד עם רבינו, עמדו שם קבוצה שהמתינו, והבחין רבינו כי ישנם שרעתם זחה עליהם, ואמר לי אפוף חרדה: כיצד אנשים לא מפחדים כשעומדים בתור להיכנס אל הרב אלישיב...

ובהזדמנות אחרת כשהגעתי יחד עם רבינו, והגר"י הלך לנוח, אמר לי רבינו: אתה בטח חושב שאני מתחרט על זה שבאתי לכאן, כי הרי לא פגשתי בהגר"י, אבל לא כן, כי רק לראות את קירות ביתו - ניתן לקבל מכך יראת שמים!

במשך שנים רבות היו נוסעים מרן הגר"י ורבינו רה"י, לאשדוד שם היו שוכרים דירה ביחד כמה שנים בימי בין הזמנים, ולימים סיפר רבינו שזו היתה הזדמנות בנופש לדבר עם הגר"י גם על עניינים אחרים שמחוץ לגמ', גם דברים אלו היו מסביב לגמ' אבל לא בגמ' עצמה...

שח אחד מתלמידי רבינו שליט"א: העיד הגאון רבי נחום אייזנשטיין כי מרן הגר"י אלישיב החשיבו עד מאוד ובשנים האחרונות כל פעם שהיה נושא לדבר עם רבינו היה דן בארוכה כארבעים וחמישים דקות והיה ידוע אצל הגר"י כל דקה הייתה מדודה, וכן יחסו היה כלפיו בחשיבות יתרה מכל אדם גדול אחר שהיה.

כך העיד אחי רבנו, יבלחט"א, הגאון הגדול רבי עזריאל שליט"א במכתבו כי סמך מרן עמוד ההוראה על רבנו ונאמנים היו דבריו להנהיג עיה"ק בעצתו, ולבד זאת פעמים רבות חזיתי חשיבות דברי רבינו בעיני הגר"י עד שלא רצה להביע דיעה במה שכבר הביע הגר"י, וכמה פעמים שבאתי להתייעץ עמו שאלני האם כבר שאלתי דעת רה"י הגר"י, ודברן שכעצתו אעשה.

ועוד העיד שהיה נוכח בעת שהיה נכנס רבינו מרן זיע"א אצל מרן הגר"י זצוק"ל, היה רבנו מביט בספר היכן שאוחז מרן הגר"י זצוק"ל, ומיד נחית עמו לעומקה של תורה באותו הענין, עוד סיפר שראה את מרן הגר"י זצוק"ל איך היה נוהג ברבינו כבוד התורה שהיה מתעטף לכבודו בחלוקא דרבנן, והיה קם לפניו מלא קומתו.

הגאון רבי מיכאל פלס שליט"א ר"מ ישיבת גרודנא סיפר כי בשנת תשמ"ח נכנס ביום הפורים קמי מרן הגר"י זצוק"ל שהיה בסוף הסעודה, ומרן הגר"י התעניין וביירר את הנהגת רבינו זיע"א אם מקיים חייב אינש לבסומי כפשוטו, וכאשר שאל אותו אחד מבניו למה זה נפק"מ, השיבו הגר"י זצ"ל "רבי שמואל הוא החזון איש של דורנו!"

אבינו

מוסף זכרון

"שמעתי צלצול, הרמתי, והנה "דא רעדט ליידר שך", הרב שך על הקו, מבקש לדבר עם ראש הישיבה, רבי שמואל..."

"הרב שך אמר לו 'יישר כוח', והוסיף: 'זה לא לכבודי... זה גופי תורה!'"

בשיחה מיוחדת עם הרב גר' דוד סגל שליט"א, נשזרים זה בזה סיפורים מן העבר ומן ההווה: מוזכרות קרובה ובלתי אמצעית עם רועי ישראל וגדולי תלמידי החכמים, נחשף הרב סגל לסיפורים מרשימים ובלתי ידועים ששופכים אור חדש על מאורעות התקופה + בתוך הדברים זכינו לשמוע ממוט סיפורים להם היה עד בעצמו, כמוהם לא נשמעו מעולם, על הקשר ההדוק בין ארצי הלבנון שדי הקודש, מרן הרב שך זצ"ל ומרן רבי שמואל אויערבאך זצ"ל + את המעט מתוכם שניתן להעלות על הכתב, השתדלנו לשמר בצורתו, עם הניחוח האותנטי והיהודי של "ברידי הוזה עובדה"

בית דין, או שזה מיחזי כוהנא... בהסכמה שכתב לו, רואים ביטויים נדירים "ידידי עוז", "הגאון האמיתי" "ונהירין לו דברי תורתו בעמקותן וישרותן", אלו לא היו גוזמאות, כך היה היחס ביניהם!

כשרבי שמואל היה מגיע להרב שך, הוא היה נוטל רשות להוריד את הכובע וחליפה. נכדי הרב שך באו אלי פעם בטענה: איפה הכבוד? לפני שרבי שמואל מגיע, הסבא לובש את המגבעת וחליפה כדי לכבדו, והנה רבי שמואל בעצמו מגיע ומבקש רשות להוריד כובע וחליפה... שאלתי את רבי שמואל לפרש הדברים, והוא ענה לי בחיוך: היא הנותנת, כדי שהוא לא יטרח להביא את המעיל, אני מזדרז ומבקש להוריד את שלי...

שמונה שנים הרב שך היה לומד מידי שבוע עם נכדו, הגאון ר' חיים פאס, את השיעור כללי של רבי שמואל (ר' חיים פאס למד במעלות התורה). הוא גם שלח שאלות רבות, אני חושב שאפשר להוציא קונטרס שלם מהשאלות והתשובות שהיו ביניהם במשך השנים האלו. הרב שך העריך את כוח התורה שלו במידה שאין לתאר.

כשרציתי להביא את תלמידו המובהק, הגאון ר' צבי וידר, ללמוד במעלות התורה, הוא עצמו התלבט והיו לו אפשרויות שונות. לקחתי אותו לרב שך, והוא אמר לו: "אני לא אומר לך איזו ישיבה יותר טובה, אבל אם רבי שמואל אומר שזה טוב לך, אז זה טוב לך!". הרב שך העריך את רבי שמואל במידה גדושה. קשה להוציא מהפה, אבל הדברים ידועים. כשרבי שמואל הביא להרב שך את הספר שלו "דרכי שמואל", הרב שך אמר שהוא היה רוצה לרחוק את רגליו ולשתות את המים.

הישרות והאמת שלו.

"ידידי עוז"

מאז הקמת מעלות התורה, היה בין הרב שך לרבי שמואל קשר אמיץ והדוק. הרב שך היה מעביר דרכי מסרים, ונכחתי בהרבה מאוד פגישות ביניהם. הרב שך העריך את רבי שמואל באופן שלא בנמצא בכלל. הוא תפס שרבי שמואל הוא האדם הנכון במקום הנכון. היחס שהיה לרב שך אל רבי שמואל, לא היה לאף אחד אחר, הוא אהב אותו אהבת נפש, העריך אותו ממש. כמו אזוני שמעתי יותר מפעם, שהרב שך אומר "רבי שמואל, רבי שמואל, מי ידמה לך ומי ישווה לך".

רבי שמואל היה היחידי שהרב שך לקח את דבריו הלכה למעשה והיה מכריע על פי דבריו. זה היה בזמנים שהרב שך היה בשיא תוקפו, ורבי שמואל היה איתו יד ביד בהכרעות שונות. כמה פעמים רבי שמואל הציל את המצב. הוא היה מסוגל לפעול, מה שאחרים לא. היו אז הרבה אנשים מסביב להרב שך, אבל כמו רבי שמואל לא היה.

לרבי שמואל היתה דרך ארץ עצומה כלפי הרב שך, אבל יחד עם זה הוא היה מעמיד את הדברים לפניו באופן ברור. פעם רבי שמואל אמר לי: אנשים מהנהנים ומהנהנים, חושבים שאסור להביע את הצד שכנגד. להגיד - צריך, אבל אחרי שהרב שך שמע את הצד השני ופסק מה שפסק, הרי שכינה בוקעת מתוך גרונו, ההכרעה ברורה. הרב שך מאוד אהב שרבי שמואל מלבן איתו את הדברים, על כל צדיהם. ופעמים רבות - ובזה לא היה שני לרבי שמואל - הוא היה מקבל את דעתו.

הרב שך היה מתייעץ עם רבי שמואל בדברים הכי פרטיים שלו. הוא התייעץ איתו אם לצוות שאחרי מאה ועשרים שלו יקיימו בו ארבע מיתות

ג. רוטנברג

היכרות הראשונה שלי עם רבי שמואל הייתה בעקבות הקמת ישיבת "מעלות התורה". עוד לפני כן שמעתי וידעתי על היותו תלמיד חכם גדול עד מאוד. באותה תקופה פנו אלי חבר תלמידים שביקשו לפתוח ישיבה בראשותו ולקבל ממנו תורה. אני עצמי הייתי מעורב בהקמתן של כמה וכמה ישיבות, והם רצו שאסייע להם בפתיחת הישיבה. כמו בכל עניין, ובפרט בתחום הזה, לא עשיתי צעד בלי לשאול את מורי ורבי הרב שך. אני לא רוצה להרחיב, אבל הדברים ידועים. היו ראשי ישיבות, גם מוערכים בציבור, שלרב שך היתה ביקורת מסוימת על התנהלותם. מסיבה זו, רוב הבקשות שהגיעו אלי לפתוח ישיבות, הוא דחה על הסף. גם בקשות מתלמידי חכמים חשובים.

עליתי אליו, והצעתי בפניו כי רוצים להקים ישיבה שבראשה יעמוד רבי שמואל אויערבאך. ברגע שהרב שך שמע את השם הזה, הוא ממש זינק בהתרגשות: "רבי שמואל? רבי שמואל הוא איש אמת!". אף פעם לא שמעתי ביטוי כזה אצלו, ולא ראיתי התלהבות שכזו. הרב שך פשוט "הרים" אותי בהתלהבות שלו.

איך הוא הכיר אותו כבר אז? קשה לדעת, אבל אני משער שבפרשיות שונות שעלו על סדר היום, הרב שך גילה את הבהירות שלו, ומצא בו את מה שחיפש. רבי שמואל בעצמו סיפר לי שהרב שך פגש בו, ורצה לברר איזושהו פרט על אישיות מסוימת שבאותה תקופה רבי שמואל היה עימה בקשר מתמיד. "הרב שך תפס את ידי בשתי ידי ואמר לי, עכשיו תגיד לי בדיוק מיהו פלוני", סיפר לי רבי שמואל, "לא ענית, והרב שך חזר ואמר: אתה חייב לומר לי", והוא? לא ענה. אחז שהוא לא צריך לדבר על אותו אדם. זה קנה את הרב שך, הוא תפס את רבי שמואל לעומק, את מלוא הבהירות,

לכבודה של תורה

גם בענייני ציבור רבי שמואל היה יד ימינו

של הרב שך. למי שיודע, בשנת תשמ"ט כאשר הוקמה דגל התורה, היו מצבים שנראה היה שהכול מתמוטט. תלו תקוות בנדיב פלוני שיתמוך בתשתית הראשונית להקמת "דגל", אבל השפיעו עליו שהרב שך 'עושה מחלוקת', שלא יתערב ב'מחלוקת'... היתה אז תדמית ציבורית שניסו ליצור, שכל הקמת דגל זה "מחלוקת" (כמה מוכר...) ומי היה זה שהצליח להשפיע עליו? כמובן, רבי שמואל. היה לו היכרות מסוימת עם המשפחה, והבן אף למד אצלו בישיבה.

כשנשמעו קריאות תגר מבפנים על ההתארגנות הציבורית תחת הנהגתו של הרב שך, היה מצב שאף אחד לא הגיב. הייתי נוכח בחדר, כשהרב שך התבטא "לאף אחד לא אכפת". כן, צריך לכתוב את זה בעיתון כי אנשים לא יודעים, חושבים שרבי שמואל עשה על דעת עצמו. אבל למי שהכיר אז את הנפשות הפועלות, עבור רבי שמואל זה היה לא פחות מאשר מסירות נפש. מלכתחילה היה בדעתו למחות, ומיד אחרי הפגישה הזו, הוא ניסה אז ללכת לכמה רבנים שהלכו עם הרב שך והעריכו את דעתו כדי להחתים אותם על מכתב. אבל אף אחד לא הסכים להצטרף. כבר אז היו שהלכו בדרך הרב שך רק כשזה היה נעים ונחמד... רבי שמואל חזר לרב שך וסיפר לו על כך, והרב שך, בתנועת ביטול, אמר "לא צריך, רבי שמואל אליין, רבי שמואל אליין" (- רבי שמואל לבד) וכך היה, הוא כתב לבד, בלי שאף אחד הצטרף.

מיד לאחר מכן, הרב שך התקשר לומר לו יישר כוח. איך אני יודע? אני בעצמי עניתי לטלפון... הרב שך צלצל לטלפון הציבורי של הישיבה. עברתי ליד תא הטלפון, שמעתי צלצול, הרמתי, והנה "דא רעדט ליידר שך", הרב שך על הקו, מבקש לדבר עם ראש הישיבה, רבי שמואל. קראתי לרבי שמואל, ועמדתי לא הרחק משם. רבי שמואל הוריד את השפופרת ושחזר לי את השיחה. הרב שך אמר לו יישר כוח גדול, והוסיף: זה לא לכבודי, זה גופי תורה, להעמיד את התורה על תילה. אף פעם לא חיפשתי כבוד, הוסיף הרב שך ואמר, ובגיל הזה ודאי שלא, אבל זה גופי תורה!

באותו פרק, הרב שך אמר לרבי שמואל "אני רוצה לבוא אליך הביתה". רבי שמואל נרתע, "מה פתאום שהרב שך יבוא אלי הביתה?" - אבל הרב שך עמד על שלו, רבי שמואל היה נבון מההצעה, ובלישנא קלילא התבטא "אני לא אפתח לכם את הדלת"... אבל הרב שך החזיר לו "אני אבוא, ואתה תפתח!". ואכן, הרב שך הגיע לבקר בביתו. יש תמונות מפורסמות ששניהם יד ביד ברוב ענוותנותו, רבי שמואל התחמק מכל

מינוי ציבורי שהרב שך רצה להכתיר אותו. הרב שך רצה להכניס אותו למועצת גדולי התורה, הוא הרי סמך עליו עד הסוף, ולמרות גילו הצעיר יחסית חשב שהוא ראוי לכך. אבל רבי שמואל התחמק בכל דרך. רק לאחר שנים רבות נאות לכך.

אגב, אנשים לא יודעים, אבל הציבור בין הרב שך למרן הרב אלישיב נוצר בתחילה ביוזמתו של רבי שמואל. הרי הרב אלישיב לא היה ראש ישיבה. אבל רבי שמואל הכיר אותו היטב מירושלים, והעריץ אותו עד מאוד. הוא זה שיצר את ההיכרות בינו לבין הרב שך. היה צריך לדחוף את זה משני הכיוונים. הרב אלישיב עצמו רצה רק לברוח מזה. אני זוכר, פעם הייתי אצל הרב אלישיב, והרבנית שלו התאוננה "תעזבו אותו לנפשו, תנו לו ללמוד!"... הם היו שניהם, הרב והרבנית, אנשים מאוד צנועים, עול הציבור היה זר לרוחו. אבל רבי שמואל ראה בו את כוח התורה העצום, מה שכל הציבור ראה בעיניים בתקופת ההנהגה של הגרי"ש. והוא פעל לחבר ביניהם. בעקבות כך היו הפגישות המפורסמות ב'יד שרה'.

כשהיה צריך לקחת החלטה אם דגה"ת ילכו עם מפלגת השמאל או עם הימין, הרב שך ביקש להחליט יחד עם הרב אלישיב. שניהם לבד ישובו והחליטו. רק הם בלבד.

עומד בפרץ

הכרסום התחיל כבר בשלהי ימיו של הרב שך. היה כרסום, אבל מי שעמד על המשמר כל השנים היה איש האמת, רבי שמואל. הרב אלישיב עמד על המשמר לשמור את מורשת הרב שך ללא שינוי ולהעמיד את הגדרים, ורבי שמואל עמד לימינו בכל דבר. הוא לא חס על כבודו והיה עולה לביתו פעם אחר פעם. בכל עניין שהתעורר צורך היה מזנק כארי, בלי לחשוב על כבודו ומעמדו. זה לא עניין אותו בכלל. מדהים להיווכח כיצד כשנפרצו פרצות שונות, הוא היחיד שפרסם מחאות. אפילו כשבוטל חוק טל, ועיתון יתד היה עדיין בשליטת רבותינו, הוא היחיד שפרסם מכתב מחאה.

ולא רק בזה. בכל עניין רבי שמואל הרגיש אחריות, כפי שאף אחד בדור לא הרגיש, לשמור על המורשת שהנחיל לנו הרב שך מדורות קודמים. את אותה הנהגה, מתוך אכפתיות ודאגה לציבור, והשקפה טהורה ואמיתית, המשיך רבי שמואל, בדיוק כמו בימי הרב שך. ללא שום שינוי.

כלפי חוץ, אמנם, נראה היה שהוא שינה דברים

בכורח הנסיבות, וכך טוענים רבים, גם מקרבנו. אבל צריך להבין שהמאורעות שהתגלגלו כאן בשנים האחרונות, היו משהו שמימי ממש. מהלך בעל משמעות ציבורית לשמירת הדת, בדומה למה שהתרחש בזמן החת"ס, בהפרדת הקהילות. הרי הכרסום בהשקפה הציבורית, יכול לקרות באופן טבעי כשהציבור הולך וגדל ומתרחב, ונהיה "יונשנתם בארץ" שאננות כזו. ובתוספת המזימות של השלטון, מי יודע לאן היינו מגיעים היום, אם לא שקם ציבור, התלכד ותקע עוגן שלא לזוז בכל הסערות שמתרגשות עליו.

המפלגא ביותר בעיניי, זה שרבי שמואל הוא זה שעמד בראש הציבור. זה היה כל כך מנוגד לטבע שלו ולרצון שלו. בכל שיחה הוא אמר שאינו כדאי לעמוד בראש. צורת הדיבור שלו, בשקט ובעדינות. מאידך, הבהירות הזו, אותה בהירות שהרב שך הבחין בה מיד... רבי שמואל היה ההיפך מדמגוג. אמרתי פעם לאביו, רבי שלמה זלמן, שזה מזכיר לי את מה שכותב הר"ן בדרשות שמה רבנו היה כבד פה וכבד לשון, כדי שלא יחשבו שהתורה היא 'דמגוגיה' ח"ו... כששמעו את רבי שמואל, שמעו את האמת בעצמה. היו אחרים שהתבטאו על משנאי הדת בצורה חריפה, ורבי שמואל היה מתבטא תמיד בעדינות "אחינו התועים" וכו'. זה רק מוכיח שהמלחמה שלו לא הייתה מתוך התלהמות רגשות, אלא מתוך בהירות עצומה.

אגב, רבי שמואל עצמו התבטא פעם באוזניי "אני לא מבין מה זה נקרא 'אני לא מבין'". הייתה לו בהירות שאין בלתה, מכוחה עמד בפרץ.

יחיד בדורו

רבי שמואל היה המנהיג שריכוז את כל ההשקפה שביטא הרב שך. אלו שמתנגדים לדרכו, הרי מכוונים להרב שך בעצמו. רבי שמואל היה יחיד בדורו, ושמר על הגדרות במשך כל השנים. הרי בשנים האחרונות, כל מי שעניינים לו רואה את החורבן. אבל החכמה היא, להבחין עוד קודם לכן. כשרבי חיים בריסקער הביע התנגדות לציונות הוא היה לבד. בוולאז'ין מכרו אז מניות של קק"ל... והוא זה שעמד בפרץ עוד לפני שהתמוטט הסכר.

וכשקרה מה שקרה, בתוך כמה שנים הצליח רבי שמואל להקים ציבור יציב וחזק. הכמות לא משנה, כי ברגע שהציבור הזה עומד כחומה בצורה, זה ימשיך ויגדל, באותה דרך בדיוק. רבי שמואל עשה דבר גדול, הוא גדר גדרות, והעמיד ציבור איכותי וחזק בראשות גדולי תורה הממשיכים בדרך המסורה לנו. רבי שמואל סיכם תקופה של הנהגה מזמן הרב שך. והותיר לנו דרך ברורה ויציבה, בלי ספקות ובלי תהיות.

אבינו

מוסף זכרון

מרן ז"ע נושא ונותן בדברי תורה עם הרה"ג רבי דוד סגל שליט"א, בשמחת בר המצוה לבנו

ומסרה לרבי שמואל

מאז חשכו המאורות וכבה אורו הגדול של רשכבה"ג מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל, נאחז הדור היתום בכנפי אהדתו הגדולה של מרן ראש הישיבה ליבן של ישראל זצוק"ל. הרב הגאון רבי חיים הירשמן שליט"א שזכה להימנות בין היושבים ראשונה במלכות עמוד ההוראה זי"ע, חזה מקרוב בהעברת שלשלת הדורות לרבינו זצוק"ל אשר העיד עליו כי "לא זזה ידו מדינו"

באי בית המלך כי אף הוא משיב אהבה והערצה למרן רבינו שמואל זיע"א. פנינו לשמוע מפיו מקצת מזכרונותיו משלחן גבוה. בערגה וכמיהה לימי ההוד שחלפו ואינם, ניאות הוא לשתפנו בעובדות מופלאות מתקופת הזוהר ולהטעימנו מיערת הדבש מנוף אילנא דחיי אשר בצילו חמד וישב.

המהדורה החדשה לפירוש המשניות לרמב"ם, עליה שקד "מיועדנו מאז הרה"ג ר' חיים הירשמן שליט"א, שאיתחמי גברא ואיתחמי קמיעא, ולא זזה ידו מדינו".

כמי שזכה גם לשמש כ'מתורגמן' בשיעוריו הנודעים של רשכבה"ג עט"ר מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל, זכה הגר"ח הירשמן לחזות מקרוב בהערכה ההדדית ששררה בין ראשי צבאות אלפי ישראל. בעוד מרן הדרכי שמואל נכנע בכל ישותו להדר גאון ריש"א דגלותא זיע"א, הרי שניכר היה לכל

זאב פלדמן

משך עשרות בשנים זכה ראש הכולל בישיבת 'נצח ישראל' רמילס בירושלים, הרב הגאון רבי חיים הירשמן שליט"א לשהות במחיצת ליבן ואביהן של ישראל זצ"ל. שעות רבות מספור עשה הוא בצל חיבת הקודש, וזכה הוא לקרבה יתירה ולחיבה רבה מאת מרן זצ"ל, וכפי שכתב אודותיו בהסכמתו להוצאת

איש שיחנו שליט"א מבקש לפתוח בתיאור מסכת הקשרים המיוחדת שנטוטה בין רבותיו הגדולים - עמוד ההוראה רבן של ישראל מרן הגרי"ש זצ"ל ומרן ראש הישיבה הגר"ש זצ"ל.

אנו מספרים את אשר שח לנו נכדו חביבו של מרן הגרי"ש זצ"ל, יבדלחט"א הרה"ג רבי אריה אלישיב שליט"א: "אין ספור פעמים שמעתי מהסבא מרן זצ"ל: 'כל אלו שחושבים שיוכלו לעשות שינויים, שמחתם מוקדמת מדי, כי יש את רבי שמואל שישמור שלא יעשו שינויים. הוא השומר! הוא השומר!...' ואכן, הסבא מרן זצ"ל סמך למאוד על דעתו של מרן הגר"ש זצ"ל בענייני הכלל ושמירת חומות היהדות הנאמנה, והכיר כי הוא אשר עומד ויעמוד על משמר התורה והיהדות וילחם כנגד כל המבקשים לפרוץ גדי עולם. כך, לדוגמא, כאשר עלתה הצעה ממקורבים לשגרירות ארה"ב בישראל לקיים שיעורים ללימודי השפה האנגלית לאנשים מבוגרים, בכדי שיקל להם סידור ענייניהם, עלו הם למעונו של הסבא מרן זצ"ל ושאלוהו על דבר הענין וזאת לנוכח החרם הנודע שגזרו בירושלים אודות לימודי השפה האנגלית. אמר להם הסבא מרן זצ"ל: 'היחיד שיכול להכריע בזה הינו רבי שמואל, תלכו אליו...'.

איש שיחנו שליט"א מוסיף: "אכן. מרן הגרי"ש זצ"ל ידע כי מרן הגר"ש זצ"ל הוא אשר יעמוד בפרץ בפני המבקשים לעקור את הכל. אספר לכם מה ששמעתי עוד מנכדו חביבו הרה"ג רבי אריה שליט"א: 'באחד הימים בשעת צהרים שחתי לסבא מרן זצ"ל אודות אחת הפרצות שנפרצו בחומות הדת. על אתר אמר לי הסבא מרן זצ"ל 'בוודאי בלילה יבוא לכאן רבי שמואל ויטפל בדבר'. תוך כדי שאנו מדברים, נשמעו נקישות בדלת הבית, וסבא מרן זצ"ל אמר לי 'כנראה זהו רבי שמואל', ואכן על המפתן עמד מרן הגר"ש זצ"ל. תיכף עם כניסתו לחדרו של הסבא מרן זצ"ל, אמר לי 'הנך רואה? יש על מי לסמוך!...'.

לפני שנים רבות סבל מרן הגר"ש זצ"ל מ'שושנה' ברגלו ולנוכח זאת רותק למיטתו. באחד הימים סיפרתי זאת למרן הגרי"ש זצ"ל והצעתי בפניו אולי יסור לבקר את מרן הגר"ש זצ"ל. אמר לי מרן הגרי"ש זצ"ל: 'האמת שאף אני חשבתי ללכת לבקרו, לאחר שנודעה לי מחלתו, אולם סבורני שאם אבוא אליו לבקרו, יחשוש הוא שמא הינו במצב קשה מאד, יותר מכפי מצבו האמיתי, ולכך אחפש עצה אחרת לדרוש בשלומו', כאשר המלצתי בפניו שישוחח עם מרן הגר"ש זצ"ל בטלפון, הסכים על אתר להצעה. לאחרונה נודע לי כי לבסוף, באותם ימים ביקר מרן הגרי"ש זצ"ל את מרן הגר"ש זצ"ל.

באחד הימים נכנסתי למעונו של מרן הגר"ש זצ"ל והזמנתי להשתתף בשמחת סיום מסכת המתקיימת בכולל שלנו בישיבת 'נצח ישראל'. מרן הגר"ש זצ"ל ניאות להזמנה, אולם התנה בכך

< המשך בעמ' 15

אבינו

מוסף זכרון

תזרת חיים

שליט"א, תלמידו של מרן הגרי"ש זצ"ל, סיפר לי שכאשר הוציא לאור לפני שנים אחדות את ספרו 'ציוני הלכה' על הלכות אבילות מפסקי מרן הגרי"ש זצ"ל, סבב בין בתיים של גדולי התורה להעניק להם את הספר, כאשר כל אחד מהם הגיב לו דבר כלשהו אודות הספר, אולם כאשר נכנס למעונו של מרן הגרי"ש זצ"ל נפעם לראות כי תוך כדי עיונו בספר, בדפדוף ועלעול מהכא להתם ומהתם להכא, מיד העיר מרן זצ"ל את הערותיו בכל דבר, כשהוא צולל לעומק הענין אותו צדו עיניו, ואפילו בהלכות והמנהגים הנדחים ביותר.

אגב, היתה לו למרן זצ"ל ידיעה מקיפה ונדירה בתולדות וקורות גדולי הדורות. באחד הימים הגעתי אליו לשיבה ומצאתיו יושב ושוקד בתלמודו מחוץ לבית המדרש. כשהבחין בי, קיבלני במאור פנים ואחר ששוחחתי עמו על מבוקשי, נתגלגלה השיחה אודות גדולי ישראל. כשהוא מפליא ומספר עובדות נדירות מחייהם. לאחר ששוחחנו זמן רב, אמר לי לפתע משמו

פסחים, אף במעונו של מרן זצ"ל שררה המולה, כאשר צרכי סדר וניקיון הבית ניכרו בכל. בתוך כל ההמולה, ישב מרן זצ"ל שקוע בתלמודו בפרק 'תמיד נשחט' שבמסכת 'פסחים'. בראותי את המחזה המופלא הזה, כאשר מקום נתבצר לו ולתורתו בתוך ההמולה הרבה, אמרתי למרן זצ"ל: 'אינני מקנא בעולם הבא של ראש הישיבה, אני מקנא כעת בעולם הזה של ראש הישיבה שיושב כך בשלווה ולומד'... הביט בי מרן זצ"ל בעגמימות ובלחש לאט לי: 'אין מה לקנא בעולם הזה שלי'...

באחד הימים שוחחתי עמו אודות אדם כלשהו ובתוך הדברים הזכרתי ההלכה 'המחתך הירק דק דק חייב משום טוחן' (שו"ע או"ח סי' שכ"א סי"ב). על אתר נכנס מרן זצ"ל עמי לביורר שמעתתא דטוחן והמחתך ירק וצלל לעומק השיטות הראשונים והפוסקים האם חותך ירק חייב משום מחתך ואימתי, כשהוא יורד לשרשי הדברים בעמקות מופלאה ובהיקף נרחב. ידיד נפשי הרב הגאון רב"צ הכהן קוק

זמן קא גרים וכצוף דבש ליקטנו מעט עובדות והנהגות מעדותו הנאמנה של הרב הגאון רבי חיים הירשמן שליט"א

"דבר שפתיים אך למחסור לתאר את שקידתו ועמלו בתורה של מרן הגרי"ש זצ"ל בכל עת ובכל זמן. זכרני כי באחת משמחות הנישואין בבית בריסק, ישב מרן זצ"ל וכתב מחידושי תורתו. בסמוך אליו ישב הגאון האדיר רבי מאיר הלוי סאלאוויצ'יק זצ"ל ולצידו אחיו יבדלחט"א הגאון האדיר רבי משולם דוד הלוי סאלאוויצ'יק שליט"א. לפתע שאל הגרמ"ד שליט"א את אחיו הגרמ"מ זצ"ל במה עסקו של מרן הגרי"ש כעת ומה כותב, כאשר השיבו הגרמ"מ זצ"ל כי הינו כותב חידושי תורה, התפלא הגרמ"ד שליט"א עד מאד כיצד בתוך ההמולה הרבה הנלווית לשמחת החתונה, יושב מרן זצ"ל וכותב חידושי תורה, מתוך ריכוז מוחלט ובמנוחת ובשלוות הנפש.

זכרני שנכנסתי למעונו יום קודם בדיקת חמץ של אחת השנים. כדרך של ימי ערבי

עם רה"י דגרוזנא ה'מעגלי צדק' ור"ק האדמו"ר מפיטסבורג צוק"ל

ומסרה הרבי שמואל

◀ המשך מעמ' 13

שישתתף רק למשך רבע שעה בלבד. ואכן, בשעה היעודה הגיע מרן הגר"ש זצ"ל להיכל הכולל והתיישב יחד אתנו לסעודת שמחת הסיום. לאחר שחלף זמן מה בהם אכל ושתה מעט, נטל מרן הגר"ש זצ"ל מים אחרונים ובירך ברכת המזון, באמרו כי חלפה רבע שעה. לאחר מכן, סיפר הרה"ג רבי אריה אלישיב שליט"א, מחברי הכולל שלנו, לסבו מרן זצ"ל כי מרן הגר"ש זצ"ל השתתף בסעודת הסיום. מיד החל מרן הגר"ש זצ"ל לחקור ולדרוש אודות מרן הגר"ש זצ"ל מה אכל בסעודת הסיום ומה שתה, וכך לפרטי פרטים, כאשר היה זה לפלא גדול, מאחר ומעולם לא חקר והתעניין מרן הגר"ש זצ"ל אודות שום אדם מה עושה וכיצד, וניכר היה כיצד הנהגתו של מרן הגר"ש זצ"ל גורמת לו לתשומת לב והתעניינות.

זכורני כי לפני שנים רבות החלו להתרוצץ שמועות שונות בענין מסויים. כאשר שוחחתי בדבר עם מרן הגר"ש זצ"ל, אמר לי כי יש למצוא אדם גדול שיברר את העניינים לאשורן. הצעתי את שמו של מרן הגר"ש זצ"ל שיעמוד לברר השמועות, אולם מרן הגר"ש זצ"ל אמר: 'מאן דסני עלך, לחברך לא תעבד'... מאחר ובירור הדבר כרוך בטרחה גדולה והוא עצמו אינו חפץ בכך, אזי גם אין הוא מציע זאת לידידו... כאשר שחתי את הדברים לפני מרן הגר"ש זצ"ל, אמר לי כי אם כל מניעתו של מרן הגר"ש זצ"ל הינה מחמת 'כל מה דסני עלך', אזי מחוייב הוא בעצמו לברר הדבר, ואכן נכנס בעובי הקורה בבירור השמועות לאמיתתן, עד אשר הוסרו הספיקות והחששות.

שהיתי לצידו של מרן הגר"ש זצ"ל, בעת הסתלקותו של מרן הגר"ש זצ"ל בחדרו שבבית החולים. היה זה מחזה נורא הוד, בו נסתלקה נשמתו של רבן של ישראל זצ"ל בסערה השמימה ועלתה להדבק בצור מחצבה. לאחר יציאת הנשמה, יצאתי עם מרן הגר"ש זצ"ל מן החדר. כשקריעה בדש בגדו, שאלתיו 'מה נעשה כעת?', השיב לי מרן זצ"ל: 'ואחרי ככלות הכל לבדו ימלוך נורא, והוסיף 'אחרון הגאונים נסתלק'...

הזה יסתדר על הצד היותר טוב... לאחר מכן, סרתי אליו ל'שטיבל' מתחת בית הכנסת הגר"א שבשערי חסד, שם ישב ולמד מסכת בכורות, לעדכנו אודות פעולות שונות שנעשו בדבר. בחור שנשתדך למזל טוב, נדהם ביום מן הימים לשמע הידיעה כי צד הכלה מושכים את ידיהם מן השידוך. הלה נשבר לבו בקרבו וסר אל ביתם של גדולי התורה לשאול בעצתם. אחד הרבנים אליו נכנס, שמע את פרטי המקרה והורה לו את שהורה. לאחר מכן סר הבחור למעונו של מרן זצ"ל אשר קיבלו במאור פנים. תיכף ששטח את צרתו, הזיז מרן זצ"ל את ספל הקפה ממנו שתה, כאומר 'אינני מסוגל לשתות עוד', וברוב קשב האזין לדבריו. לימים העיד הבחור כי למרות שמרן זצ"ל סבר כי הצדק עם צד הכלה, מכל מקום נחרט בליבו היחס החם והלבבי שקיבל ממרן זצ"ל, כשהאזין לו בקשב רב ונתן לו את התחושה הטובה ביותר.

ביודעי ומכירי באחד ממיודעיו שסובל ממחלה מסוימת המצויה ל"ע ולרוב אינה פוגעת בשגרת החיים. בכל עת שהיה מרן זצ"ל נפגש עמו, היה שואלו לשלומו. באחת הפעמים, תמה הלה באזני מרן זצ"ל מדוע דורש בשלומו בכל פעם, אחר שבאופן כללי שריו הוא במצב בריאותי שפיר, כאשר המחלה ממנה סובל אינה פוגמת כאמור בסדר יומו. השיב לו מרן זצ"ל: 'אינך יודע כמה כוחות נפש הדבר לוקח ממני. אני מתפלל עליך כל יום - פלוני בן פלוני - ואני רוצה לשמוע מה מצבך, האם טוב יותר או שמא להיפך'...

באחד הימים הגעתי אליו עם אחד מילדיי הקטנים. כשהבחין מרן זצ"ל שילדי הקטן רוצה דבר מה, שאל לרצונו והשבתי שהוא חפץ לקבל איזה ממתק. מיד קרא מרן זצ"ל באזני בני ביתו: 'מגיעים לכאן ילדים, מדוע לא דואגים לממתקים עבורם?!'...

במעלה מיוחדת נתייחד מרן זצ"ל, כאשר את כל מעשיו ופעליו המרובים, עשה בפשטות ובנעימות מופלאים. זכורני כי באחד הימים, בעת שהותי בכולל, נודע לי שמרן זצ"ל ממתין בחוץ. מיד יצאתי אליו ושאלתיו במה זכינו להופעתו. השיב לי מרן זצ"ל: 'עברתי בסמיכות מקום ונזכרתי שיש כאן כולל שלך, רציתי לראותך ולדרוש בשלומך'... כך בנעימות מיוחדת ובפשטות שאין דומה לה.

באחד הימים שחתי בפניו כי ראש הישיבה העמיד תלמידים גדולי תורה מופלגים, כאשר הכל מעידים כי הספרים האיכותיים ביותר הינם מחיבוריהם של תלמידיו. מרן זצ"ל ביטל את הדברים, אולם לאחר מכן אמר לי כי הן אמנם שהתלמידים הצליחו והתעלו, אולם אין הדבר תלוי בו, אלא מאחר וחינכם לכתוב את חידושיהם ואכן התמידו בכך, לכן עולה בידם להוציא מתחת ידם ספרים חשובים"...

הזמן שחולף מאלץ אותנו לסיים את שיחת הזיכרון המופלאה ולהתנתק באחת מאוירת הוד הקדומים אליה העפלנו, בתקווה וצפייה לזכות לדבוק בקצות דרכו בקודש, בהעמדת דמותו הטהורה לנגד עינינו - 'זו הדרך לכו בה!'.

של אחד מגדולי אדמורי"י סלונים כי 'מי שדקה אחת של ביטול תורה לא חמורה בעיניו כג' עבירות חמורות, עדיין לא דרך הוא על מפתן החסידות', ולאחר רגע הוסיף 'לא דרך הוא על מפתן היהדות'...

תחת אחד השיחים, בעת ששוחחתי עמו אודות הנהגת יומי דפגרא, שח לי כי בימי בחירתו לא נהוג היה לנסוע לנופש וכדו', והיה הוא נוסע בימי בין הזמנים יחד עם דודי רבי מאיר דוד הירשמן ממקום למקום, ובהגיעם לערים השונות היו הם מתיישבים בבית-מדרש מקומי ושוקדים על תלמודם כל העת".

ואהבת חסד

איש שיחנו שליט"א מוסיף לספר ולתאר את דמותו של האדם השלם, כאשר נתן עיניו וליבו, מאודו ואונו עבור זולתו:

"באחת הלילות, טרם חג הפסח, התקשר אליי עסקן פלוני ואמר לי שיושב בשעה זו אצל נדיב נכבד אשר מוכן להעניק תמיכה מיוחדת לתושבי אחת מהערים החרדיות לקראת החג הקרב הבא, אולם מתנה הוא את הדבר בשיחת טלפון ממרן זצ"ל שימליץ על כך. למרות שעת הלילה המאוחרת והגשם העז שניתן ארצה באותה עת, יצאתי לעבר ביתו של מרן זצ"ל. נקשתי על הדלת בחשש מה, שמא מרן זצ"ל כבר פנה לישון, אולם תוך זמן קצר פתח הוא בעצמו את הדלת ושאל למבוקשי, כאשר התברר לי כי כהרגלו מאז ומקדם, אף בשעת ליל מאוחרת שכזו, יושב מרן זצ"ל ושוקד על תלמודו. תיכף בשמעו את הבקשה, אור חלציו להתקשר אל הנדיב ולשוחח עמו.

מרן זצ"ל היה מבזה עצמו ממש על מצות גמילות חסדים, כשהוא טורח בעמל נפשו וליבו על תקנת הזולת. זכורני שהיה אברך אחד ששרוי היה במצב לא-טוב, ומרן זצ"ל נתן לו סכום נכבד מאד. היו שהתרעמו מדוע נתן בידו סכום כה רב, אולם יודע אני שאברך זה זקוק לסכום זה, כשהדבר עבורו בבחינת פיקוח נפש. כך, ידע לכלכל דרכיו, לפי צרכיו של כל אחד ואחד.

אגב, כאשר ביקשתי ממנו באחד הימים מכתב המלצה עבור נזקק פלוני, שח לי מרן זצ"ל כי אלמנה אחת פנתה למרן הגר"ש גרודזינסקי זצ"ל וביקשה ממנו מכתב המלצה ואכן נענה לה וכתב עבורה. לאחר שמסר לה את כתב ההמלצה, קראה זאת בפניו ולפתע החלה לבכות. שאל אותה רבי חיים עוזר מדוע הינה בוכה וכי המכתב שכתב אינו מספק דיו?, השיבה האלמנה 'לא ידעתי שמצבי כה גרוע, כפי שהרב מיטיב לתאר'...

את כל אשר לו, הפקיר מרן זצ"ל עבור הזולת. זכורני מקרה של 'שלוש בית' בו פעל מרן זצ"ל רבות. זכיתי לסייע לו בכך ובמשך זמן רב הוא פנה לכל מי שרק חשב שיכול לעזור בדבר. באחד הימים בהיותי במעונו אודות הענין, הוציא לפתע מרן זצ"ל את מפתחות הבית מכיסו, נתנם לי ואמר 'אני חייב ללכת ללמוד, אבל אתה תשאר כאן. יש כאן טלפון, אתה יכול לקרוא לאנשים לכאן ולשוחח עמם. תעשה הכל העיקר בכדי שענין שלום הבית

אבינו

מוסף זכרון

תורת אמת היתה בפיהו

דברים מפיו של הגאון הגדול רבי אברהם דוב אויערבאך שליט"א
נשמעו לאחר מסע ההלכה ואשכנזיה דרבי – ונמסרו ע"י בני המשפחה

בזה רבות, ועשה הרבה שטייגען בשיעור זה, כך היה מתייגע בדברי הראשונים והאחרונים וראשי הישיבות וכך הגיע לגדולתו הגדולה.

בילדותו וצעירותו הוא היה חבר מאוד טוב של הגאון רבי מאיר סאלאוויצקי, הם למדו באותה כיתה, וכך אף קיבל קרבה יתירה במעונו של מרן הגריי"ז זצוק"ל. היה רגיל הרבה ללכת לתפילות אצל מרן הגריי"ז, וכן גם בימים נוראים לקבל מהרוממות הגדולה והיראת שמים שהיה שרוי אצל מרן זצ"ל.

גם אצל מרן החזון איש היה כמה פעמים, אך עיקר החיבור שלו היה לספר חזו"א, שלמד הרבה בספר חזו"א ונתייגע הרבה בדבריו.

כך עלה ונתעלה, אפשר לומר שכבר כשהיה בגיל שלוש כבר היה ממש "אדם גדול", הן בגדולת בתורה שהיה אז בדרגה גבוהה, וגם שהיה בתוקף דעתו לדעת הדרך ילכו בה. אמנם עדיין לא הכירו אותו, כיון שהיה שקט בטבעו, עד שהגיע לשיבת אמינו, וישיבת אתרי, ואח"כ ישיבת "קול תורה", שאז תורתו הכריזה עליו מבחוץ.

בכל מקומות אלו זכה להעמיד תלמידים גדולי תורה מובהקים וגדולי הוראה, זכורני שהיו בחורים אומרים שיש פחד לדבר איתו בלימוד, כי ראו שעומד מולם גברא רבה, וגם היה תובע מבחור לדעת מה שהוא מדבר, הוא היה מכה על ראשי התלמידים ואומר להם גדל.

זה בחיבה היתירה שמרן זצוק"ל רחש לו, וגם רואים את הדברים המופלגים שכתב עליו בכמה מכתבים. הרב שך העריך מאוד את גדולת תורתו ואת למדנותו הגדולה, וגם העריך את זה שיש לו עינא פקיאח להבין דברים לאשורם.

כבר מגיל צעיר היה מתמיד גדול, והיה שקוד על התורה והעבודה. את עיקר דרך לימודו לא קיבל ממישהו מסוים אלא למד מעצמו, אבל ודאי שקיבל הרבה מגאוני הדור שהיו אז, כמו מרן הגראי"ז מלצר זצ"ל שהיה ראש הישיבה של עץ חיים, כמו כן זכורני שקיבל הרבה תורה מהגאון הגדול רבי אפרים בורודיאנסקי זצ"ל שהיה ר"מ שלו במכינה לשיבה, שהיה למדן גדול, והוא קיבל ממנו הרבה בעומק העיון.

כמו כן היה מקפיד לשמוע את השיעורים של מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל שהיה מוסר בשיבת "עץ חיים" כשהיה מגיע לארץ ישראל, וזכורני שהיה חוזר על הדברים ודן בהם, והיה עושה הרבה שטייגען ועמל בעיון גדול על דבריו.

כשיצא הספר "אבן האזל" למרן הגראי"ז מלצר נדפס שם שיעור בפרק ב' מהלכות עבדים הלכה ז' ממרן הגאון ר' אהרן זצ"ל על הסוגיא דלוח וגואל וגואל לחצאין, וזכורני שאחי רה"י זצ"ל נתייגע

ואמר פעם על עצמו דבר נורא - פותח ואומר אחי כנפשו של רבינו מרן זצוק"ל, יבלחט"א הגאון הגדול שליט"א - הנה בפסוק במשלי כתוב "איוולת אדם תסלף דרכו ועל ד' יזעף לבו", ומפרש רש"י שאדם חוטא ומסלף דרכו, וכשבאין עליו פגעים, על השם יזעף לבו, שכוונתו ואומר מפני מה אירע לי פגע זה. ואמר מרן זצוק"ל: ב"אולת אדם תסלף דרכו" - אני מלא מזה, אבל ב"על ד' יזעף לבו" לא נכשלתי אפילו פעם אחת!

הגאון הגדול שליט"א פורץ בבכי: הצער הגדול והיסורים שעבר במשך ימי חייו היה תמיד על לבו, אבל עדיין הוא לא נכשל אפילו פעם אחת בתרעומת כלפי שמיא.

צריך לדעת שאעפ"י שכולם ידעו כי גדול האיש מאוד, אשר כל רו לא אניס ליה, וכל עניני גדולתו בשאר הדברים, אך עדיין הוא היה נסתר, וכמדומה שאף אחד לא ירד לעומק גדולתו, אפילו הקרובים אליו ביותר.

הוא הסתיר את עצמו, אך נראה היה איש אחד שתפס כמה דברים אמורים, וזה מרן רבינו הגדול הגראי"מ שך זצ"ל שהוא תפס את עומק גדולתו, והבין עד היכן הדברים מגיעים. ראו את

אחי הגדול ר' שמואל היה זכרן גדול מאוד, וכל רו לא אניס ליה, אבל היה לו עוד מעלה עצומה שהייתה לו מומחיות מה צריך לזכור ומה לא צריך לזכור... הוא זכר כל מיני תשובות של אחרונים שהיה מונח בהם חידוש מסוים, ובזה שלט שלטון ללא מצרים.

וכך היה דרכו לגלות את נקודת החידוש ובזה היה מתמקד, ראו את זה גם כמה שגילה בתורת הגר"א וכמו שאמרתי בלוחיה, שהיה לו גילוי אליהו, שהיה מגלה דברים בתורת הגר"א מה שאף אחד לא ראה, היה מוצא מילה אחת בדברי הגר"א בתיקוני זהר והיה בונה מזה מערכות גדולות. וכמו למשל דבר פשוט שהיה רגיל לומר בשם הגר"א שהשבת קדש קדשים, הרי זה גילוי נפלא, שמגביה את האדם לדעת את רוממות מעלת השבת, וכל השבת מקבלת פנים חדשות, וכך היה דרכו להוציא לגילוי בדברי הגר"א יסודות נפלאים, ואין לך גילוי אליהו גדול מזה.

נקודה נוספת בלימוד שלו, שגם בתוך כל העמקות שלו בעומק הסוגיות הוא תמיד הבין

הדורות, ועל זה נלחם בכל הכח, שפך השמן הטהור
ישאר טהור.
בתחילה כולם חשבו שהוא מדבר גוזמאות,
כולם היו במצב של "החרש תחרישי", ורק הוא היה
"ומרדכי ידע את כל אשר נעשה", אבל בסוף ראו
שהוא צדק, היום יודעים שהכל טרף, הכל שמד.

כשנפטר הס"ק החפץ חיים הספיד אותו הרב של
לומז'א ואמר: רבש"ע, כולם אבלים, אין מנחמים,
כל עם ישראל יושבים על הרצפה ומתאבלים ואין
מי שינחם, במצב כזה רק הקב"ה יכול לנחם.
מה נאמר ומה נדבר, יש הרבה מה לומר,
יש הרבה מה לספר, אבל העיקר שכל אחד צריך
להמשיך בדרך שהלך בה רבינו בתורה ויראת
שמים, ולהבין את האמת.

אבינו

מוסף זכרון

ותו לא.

ראו אצלו דבר נורא, שגם בכל המצבים הקשים
שהיה רדיפות גדולות הוא שתק ולא אמר שום דבר,
זו גדלות עצומה ונוראה.

צריך לדעת נקודה מאוד חשובה, ראש הישיבה
זצ"ל בטבעו אינו טיפוס 'סגור' כלל וכלל, יש לו
מקום בראש להכיל הרבה דעות, אך כשזה מגיע
לענין של תורה ומצוות אין שום פשרות כלל, כי
זאת התורה לא תהא מוחלפת.

וזה נראה היה המעלה הגדולה שלו בהנהגת
הדור, כיון שהשמרנות שהנהיג לא הייתה מחמת
שטבעו נוטה לזה, אלא הכל נבע מכח ההכרה
וההבנה שאסור לשנות ממה שהיה, וזה הדרך
היחידה לעשות משמרת לתורה, בבחינת "משמרת
למשמרת", ובזה יש שמירה מכל מיני פרצות
וקלקולים.

וכיון שכל ההנהגה שלו הגיע מההבנה "אני
בינה לי גבורה", לכן הייתה לו את היכולת לדעת
מתי 'עת מלחמה' ומתי 'עת שלום', מתי מותר
ומתי אסור! כי הכל הגיע מהבנה (משא"כ יש כאלו
שהשמרנות היא בטבע שלהם, א"כ טבעם מוביל
אותם ולא דרך האמת)...

וכך הוא היה תובע מכולם להבין את הדברים,
לא להיות בצמצום המוחין, אלא להבין את הדברים.
הייתה לו גדלות המוחין, והוא רצה שכולם יכנסו
ויקבלו את הגדלות הזאת, לא להיות בצמצום,
וכשמבינים את הדרך אז הכל ברורה ונהיר.

הוא לא בא לחדש שום "חידוש" בדרך ההנהגה
שלו, הוא בא לשמור על הדרך הישנה, שלא ישנו
כלום ממה שהיה פעם, ממה שהנהיגו גדולי

וידע מה שהוא אומר, והייתה לו בהירות בנקודת
החידוש בסוגיא, ובעצם ההבנה בזה. וזכורני
באחד שהיה נחשב ללמדן גדול אך תמיד הרגשתי
שכשהוא מדבר בלימוד שגם הוא עצמו לא הבין
מה שהוא אומר. אך ראש הישיבה גם כשדיבר
בעומק הדברים, ולפעמים אחרים לא ירדו לעומק
דעתו, הוא עצמו הבין היטב מה הוא בא לומר, ומה
הוא בא לחדש.

ונראה שלזה התכוון מרן הרב שך זצ"ל
בהסכמה שכתב לספר 'דרכי שמואל': "נהירין לו
דברי תורתו בעמקותן וישרותן", והיינו, שהוא מבין
מה שהוא אומר, ואצלו הדברים נהירים וברורים.

הוא היה איש אמת, והאמת הייתה נר לרגליו,
וזה נתגלה בכל העולם בשנים האחרונות, שהיה
צריך לעמוד על המשמר שלא יכנסו כל מיני
שינויים. וצריך לדעת שאחי רה"י זצ"ל בטבעו
לא היה שייך לכל הרעש הגדול, הוא היה אדם
שקט, עניו, כולו צנעא, כולו ענוה, ופתאום כלביא
יקום וכארי יתנשא, מי שהכיר אותו לא הבין כיצד
פתאום הוא ניהל מאבקים כאלו, מאיפה הוא קיבל
את הכוח לזה.

אך התשובה לזה היא אחת, ויט שכמו לסבול,
הוא לקח את האחריות על הכתפיים שלו, בבחינת
"כי תאמר אלי שאהו בחיקך", וכאן לא מדובר על
האכלת בני ישראל בבשר אלא על מסירתם לשמד,
הוא נתן את הכתף שלו לסבול בשביל כלל ישראל.
כל המאבק הזה לא היה נח לו כלל וכלל, אך
כשזה מגיע לכבוד שמים, אין שום שיקול, יש רק
דבר אחד והוא לשמור על התורה. הוא לא חיפש
שום טובת הנאה, או משהו אחר, רק כבוד שמים

אזי רב'ה

"כי גדול האיש מאוד", כך הגדיר הנשר הגדול מרן הגר"א מ"שך זצוק"ל את רבינו הדר"ח שמואל. אך קודם שנתעלה על כל בני דורו, ראשית ממלכתו בבי מדרשא, בישיבות הקדושות בהם הרבין תורה ויראה למעלה מיובל שנים. בשיחות כואבות עם תלמידים מכל התקופות, מ'איתרי' מ'קול תורה' ומ'מעלות התורה' לדורותיה, זכינו להצצה חטופה לדמות הענקים של הדושה הנאמן

הרב יאיר ארלנגר • זאב פלדמן • הרב א. מנדל

תשובות, קבלה, חסידות, ועוד. וכן חסד לכל מי שנצרך, חסד בגופו, חסד בממונו באופן שלא מצוי. מבקשים אנו לשמוע אודות תקופת איתרי "ראשית, חשוב לציין שהוא היה 'גדול' בחלקי התורה כבר בגיל צעיר. בישיבת איתרי התחיל כשהיה לפני גיל 40, וכבר אז היו מדברים אותו בעומק העיון בכל חלקי התורה, כאשר בכל השנים, גם לאחר שעזב את הישיבה, היה ביתו בית ועד לחכמים, וגדולי הת"ח היו מתקבצים לדבר אותו בלימוד להשמיע מחידושיהם ובעיקר לשמוע. אני הגעתי לישיבה כשרבינו כבר עזב אותה, אבל היו שיירות מצויות. היינו הולכים בשבת אחר הצהריים מהישיבה לביתו ברחוב גשר החיים. הגיעו בקביעות בעיקר בחורים מאיתרי ומחברון. היינו מתלולים אליו למנחה, אחריה סעודה שלישית (בדרך כלל דיבר על עניני הפרשה, בעיקר על ה'משך חכמה' ועניני הלכה). לאחר מעריב והבדלה היו מדברים בסוגיות שהעלו הבחורים או האברכים שהגיעו גם במוצאי שבת. בשבתות החורפיות

רבינו, כלל שהוא עובר כחוט השני אצל אנשים שונים, היא העובדה שתמיד ההתייחסות של רבינו היתה אישית, לפי מה שמתאים לשואל: הן בדרך הלימוד, הן בעצות פרטיות, הן בעבודת ד'. אי אפשר ללמוד מאחד לשני. את זה הוא גם אמר לי בפירוש. הדבר מקביל גם לדרכו שלו בעבודת ד', כשאין איזה כלל שלפיו הולכים, תמיד הוא חי בדברים שנראים כסותרים, מצד אחד צימאון אדיר ללמוד שעות על גבי שעות בשיא העיון, עם כל הלהט, ומאידך יכול היה לשבת בשלוה עם קשה-יום או נצרך, ככל שצריך, רק כדי ליישב דעתו. היו סיפורים על קדושה מופלגת שאין לנו השגות בה, לעומת 'פטפוט' עם אלמנה שעה ארוכה. אני מוכרח לציין כי כל הזמן מתגלים עוד ועוד פנים חדשות בכל התחומים. יש תחומים שהיה "יחיד הדור", כפי שהגדירוהו כמה תלמידי חכמים, ובכללם אחיו הגאון ר' מרדכי. היקף השליטה בחלקי התורה השונים, ש"ס, ראשונים ואחרונים,

כאשר מלאו רחובות מספד וכל חוצות ירושלים זעקו הוי הוי, נראו מחזות קורעי לב של ישישים יושבי שער הקורעים את ליבם בדמעות שליש כשלצידם בני תשחורת מגירים דמעות כמים. אבל גדול היה לישראל באותו היום, באותו השבוע, באותם שלושים ובזאת השנה. אך אז, חידוש גדול היה למתבונן, כיצד בכל פינה נראו שלושה דורות הקורעים בגדיהם כדין תלמיד בפני רבו המובהק. הסב קיבל תורה מלוא חופניים, האב גם הוא זכה לשאוב מהמעין הנובע, ואף הנכד המשיך את השושלת כשינק מעץ החיים. ישישים שנות הרבצת תורה!

מכולל אנשי שם, ישיבת אמשינוב, ישיבת איתרי, קול תורה ומעלות התורה. עדרי עדרים של תלמידים. עדרי עדרים של כאלו שראו את עולמם בחייהם כאשר רבם מוביל אותם באורחות יושר לשאוב מים זכים ולדלות מלוא חופניים מן הבאר שלעולם אינה מפסיקה לנבוע. אך מה מדהים הוא!

לא רק בין שלושת דורות התלמידים, אף משנה לשנה ראו כל קיבוץ תלמידים את רבם כדמות אחרת. בעיני כולם נשגבה דמותו והיתמרה מעל כל בני דורו. כל תלמידיו ראו כי קרן אור פניו, כל המסתופפים בצילו חזו עין בעין בקדושתו, בטהרתו ובשגב רום מעלתו. אך הוא - בכל עת בפנים אחרת נגלה.

אין זאת, כך מסיחים תלמידיו, אלא כי בכל זמן גילה הוא את הדרך המדויקת, הנכונה לאותו הזמן, כיצד לגדל את תלמידיו לרום המעלה. לא הרי שנה זו כשנה הבאה בעקביה. בכל עת היאסף המקנה, נמסרה הדרכה מותאמת ליכולת הצאן. היטינו אוזן אפוא לדורות של תלמידים. מכל התקופות, מכל אהלי התורה. כל אחד ורבי שמואל שלו. כל אחד, והלימוד הגדול לבני הדור. "ראשית אציין, שכעקרון הקפדנו שכל העובדות והסיפורים יהיו עם מקור מבוסס. אדגיש כי יש הרבה מאוד סיפורים שלא ניתן היה לפרסמם, בגלל צנעת הפרט. יש דברים שנשמעים 'דלא מעלמא הדין', מרוב הפלא שבסיפור, אך אני מדגיש שכל העובדות הן דברים שנאמרו ממקור אמין".

כך פותח בפנינו הג"ר יחיאל שטרנברג שליט"א מחשובי התלמידים מתקופת 'איתרי'. "חשוב לדעת בכל המעשים והעובדות בהם הורה

הביקור אצל רבינו יכול היה להימשך כשש – שבע שעות. והכל התנהל באווירת רוממות מיוחדת שהשרה סביבו.

בשנים האלו נוצר קשר מיוחד במינו עם הבחורים והאברכים שהתמידו לבוא. רבינו ליווה אותנו בכל הענינים, בהכוונה בלימוד, בתביעה לגדול ולצמח, וגם בענינים האישיים.

דומני שאין אח ורע לקשר הזה שיצר רבינו עם מאות מתלמידיו. הוא ליווה את כל מאורעות חייהם בדרישה ותביעה מחד, ובהרגשה של 'עמו אנוכי' בכל מאורעות החיים, הן בצער והן בשמחה."

עדות נאמנה

בפי תלמידו מתקופת איתרי, האדמו"ר מטריסק שליט"א סיפור מפעים על ההערצה שרחשו גדולי ישראל למרן, כפי שחזה מכלי ראשון בעת לימודיו בישיבה: "אבי מורי (הגאון רבי דב איכנשטיין שליט"א, בעבר ר"מ ישיבת איתרי וראש ישיבת משכן התורה) התגורר בבית וגן. בשבת פרשת בלק תשל"ה, היתה זו השנה האחרונה לחיי מרן הגר"י אברמסקי והוא היה בזקנה מופלגת - בן שמונים ותשע, אך היה במלוא כוחותיו השכליים, שבת אצלנו הגאון רבי מרדכי אליפנט ראש ישיבת איתרי. בשבת בצהריים עלו אדמו"ר והגר"י אליפנט לביקור אצל מרן הגר"י אברמסקי ואף אני התלוויתי אליהם. הם שוחחו זמן רב בלימוד ובענינים שונים. כשהגר"י אליפנט סיפר על הישיבה, הזכיר את רבי שמואל, וציין בהתלהבות שהוא "אדם גדול ממש". הרב אברמסקי נענע בראשו ואמר: "אני יודע!" (ואגב, בהזדמנות כשהאדמו"ר מטריסק שליט"א דיבר עם רבינו על מרן הגר"י אברמסקי בהקשר אחר, התבטא רבינו ש"לרב אברמסקי יש חוש להכיר בני אדם...")

אגב, מספר האדמו"ר שליט"א על אותה תקופה: "רבינו חניך לגדלות ותמיד תבע, לדעת, להספיק, להבין, הוא הובא לישיבה כדמות, כדי שבחורים יראו לאן יש לשאוף, ובעיקר היה מלאך המכה ואומר גדל, וימין מקרבת ושמאל דוחה, כאשר היה פעמים מוכיח בחור שלא שלט בכל מכמני הסוגיה ושיטות הראשונים. מחד היה מורא גדול ממנו, ומאידך נפשם היתה קשורה בנפשו, הם גדלו והתחנכו והתייעצו על כל דבר איתו, הוא היה הכתובת. השיעורים היו לפי הענין, כשרבינו החליט למסור שיעורים, כאמור הוא היה בעיקר בשעות אחה"צ, והיה לבחורים לרביה של ממש, כשתמיד הוא דרבן אותנו לדעת ידיעה של משהו בכל סדרי הש"ס, והזהיר והכניס פחד שחלילה להיות עם הארץ. הוא היה אומר ותובע שצריכים להשיג ידיעה בכל הסדרים, נשים, נזיקין, קדשים, זרעים, ואמר "כשתהיה אברך תלמד לעומק, אבל כעת תקנה מושגים בכל מקום, שלא תהיה עם הארץ, אחר כך תלמד בהמשך את הדברים גם לעומק, שיהיה לך יד בכל מקום, ואכן לימים ראינו שהבוגרים של 'איתרי' בכוללים, היו הרבה יותר חזקים במושגים בכל התורה ביחס לסובבים, היה להם ידע במעשרות, בנדה, בטהרות, תמיד עם השאיפה לא להיות עם הארץ. כמה פעמים הרגשנו נבוכים כשהוא אומר: את זה אתם לא יודעים?"

הגרמ"מ איכנשטיין שליט"א מטריסק הוסיף וסיפר מעשה נורא: "כאשר הגר"מ אליפנט זצ"ל שהה הרבה בחו"ל, אבי מילא את מקומו, ומידי פעם הוא היה שולח מעטפה איתי לרבינו, אני לא ידעתי מה יש שם, רק אבי שליט"א היה אומר

לי "תגיד לי מתי אתה הולך להגר"ש", לימים שאלתי את אדמו"ר, מה זו המעטפה? והוא השיב: למעשה בישיבה אוחדים שמגיעה לו משכורת, שכן הבחורים מגיעים אליו ומקבלים ממנו הרבה, למעשה הוא בצדקתו וכדי לתת לך הרגשה טובה הוא לוקח את המעטפה, אבל למעשה, הוא מעולם לא פדה את הצ'ק..."

גם תלמיד מעלות התורה הרב הגאון רבי יעקב שולזינגר שליט"א שוחח פעם עם רבינו, ושאל אותו האם הכיר את מרן הגר"י אברמסקי. ראש הישיבה השפיל ראשו ואמר "הוא אשם בכל המצב שלי"... ואז המשיך "תגיד לי ר' יעקב, קרה לך פעם ששאלו אותך שאלה שידעת לענות תשובה עליה?" "ודאי", השיב הרב שולזינגר. המשיך רבינו וסיפר: "פעם בחול המועד סוכות באתי בשליחות אבי לרב אברמסקי, הוא שאל אותי שאלה וידעתי לענות, ואז הוא פנה לאלו שישבו אצלו, ואמר כמה פעמים 'א תלמיד חכם', וישב שם גם הגאון ר' אהרן ביאליסטוצקי (ר' אהרן בריסקער) והרב אברמסקי חזר על דבריו. מאז התפרסמתי, והרב אברמסקי אשם בזה. אני קיוויתי שכל חיי אוכל להיות לא ידוע, ולשבת על התורה והעבודה בלי פרסום."

הרב שולזינגר לא הרפה, ושאל על מה הרב אברמסקי דיבר איתו שהוא כל כך התלהב ממנו. "ר' יעקב, לא קרה ששאלו אותך כמה שאלות וידעת לענות עליהם?" השיב רבינו. "דיברנו על כמה וכמה ענינים והרב אברמסקי פרסם הדברים לכולם."

התברר אפוא, שהיתה זאת שיחה ארוכה בכמה וכמה סוגיות, ומרן הגר"י אברמסקי זצ"ל יצא בהתפעלות מרבינו.

הרב שולזינגר מוסיף: "אחר כך התברר לי שכשרבינו שימש כר"מ בישיבת אמשינוב בבית וגן היה לו קשר חזק עם מרן הרב אברמסקי שהתגורר בשכונת. בקרב חסידי אמשינוב מקובל שהרב אברמסקי התבטא על רבינו בכינוי הערצה ממש. אחד מהם אף סיפר שבאמשינוב מקובל שהרב אברמסקי אמר שרבינו הוא גדול הדור!" וראוי לציין: הרב אברמסקי נולד בשנת תרמ"ו, והיה מבוגר מרבינו 46 שנה!

שר המסכים

אחת הנקודות המענינות היה נושא ה"הסכמות", כאשר רבינו זצ"ל הגביל עצמו במתן 'הסכמות' לספרים, "רק לתלמידים או משפחה" כלשונו. הרבה פעמים סירב לתת הסכמה למי שאינו תלמיד, אם כי כאשר הוא רצה לתת למישהו הסכמה במיוחד, הוא מצא פתח להגדירו כתלמיד. אל ההסכמות התייחס מאוד ברצינות ושקל כל מילה שנכתבה.

היתה הזדמנות שדיברנו על הסכמה שנתן למאן דהוא, ורבינו אמר שהמחבר הנ"ל עמל רבות בתורה והגיע במידה רבה למיצוי כוחותיו, גם אם אינו תלמיד חכם מופלג, וההסכמה היא עידוד גדול בשבילו. לעומת זאת טענתי שה'עולם' רואה את ההסכמה, ותולה במחבר דברים שאין בו. רבינו לא הבין: "הרי כתבתי במפורש את הדברים, כל מי שיקרא את ההסכמה יבין מה המעלות של המחבר ומה אין בו".

וכאן הרחיב שהוא חושב היטב על ההגדרות שכותב על כל אחד ומציין מה המעלות המיוחדות בו ובספרו. הוא ציין מחבר אחר שעיקר כוחו והצלחתו היתה ברוב עמל ויגיעה למרות שלא ניחן

בכשרון רב, ואמר "תקרא את ההסכמה ותראה שזה כתוב".

תפתח 'משנה ברורה'

כך סיפר תלמיד: כאברך צעיר הייתי מסתובב הרבה בערבי סוכות בשוק ארבעת המינים. מחד, לא היתה הפרוטה מצויה בכיס כדי לקנות לולב ואתרוג מהודרים במחיר מרקיץ שחקים, ומאידך לא להתפשר על הידורים וחומרות במצוות, ובפרט שה'הדר' הוא חלק מהמצוה. לעיתים לאחר טירחא מרובה כשנמצא אתרוג או לולב והיה נדמה שבמחיר סביר יחסית מצאתי משהו מהודר, התעוררו ספקות ושאלות, על איזה הידור להקפיד יותר ועל מה להתפשר. ואז כשניגשתי לבית רבינו שבגשר החיים, היה בסבלנות בודק אתרוג, מכוין ומדריך, מתי לקחת אתרוג ומתי להחזיר.

באחת השנים הגעתי עם לולב, והרבנית ע"ה אמרה שרבינו הלך לברית. הלכתי לאולם והמתנתי שרבינו יצא כדי לשאול אותו. כשיצא ברכני בלבביות לשלום והמשיך בדרכו. אני רץ אחריו עם הלולב, והוא ממשיך ללכת. לאחר כמה מטרים נוספים הוא פונה לאחור ואומר לי: "תפתח משנה ברורה ותראה אם הלולב בסדר". הייתי נבוך ועצרתי, ורבינו המשיך עוד כמה צעדים. אז נעצר והמתין לי שאתקרב. כשהגעתי אמר לי בניזפה: "מה שאמרתי לך זה נכון, איך זה שאברכים באים לשאול על לולב? תלמד את הענין תפתח את המשנה ברורה ותפסוק לעצמך! עכשיו, תראה מה רצית לשאול על הלולב?"...

קנה לך חבר

בשיחה עם הגאון רבי אפרים קירשנבויס שליט"א אמר רבינו שפעם היה מושג חברות. לאדם היו חברים והיה זה שם דבר לשנים, היו מזהים גם את החברים שלו. היום האברכים שקועים בצרות ובקשיים של עצמם ולא בקשר עם אחרים. ואכן נאה דורש ונאה מקיים רבינו התאפיין בכך שהיו לו חברי אמת, איתם חלק במשך שנים הרבה מהתעלותו בעבודת ד'.

וסיפר הגאון ר' יהושע יונה פריינד שליט"א שבתקופת לימודיו בישיבה, ראה פעם שראש הישיבה קרא לאחד מתלמידי הישיבה וביקשו שיעיר לאחד הבחורים ויוכיח אותו על ענין מסוים. והסביר שראה פעם שרבי יהונתן אייבשיץ אומר שהחברים יכולים להשפיע זה על זה הרבה יותר מהשפעת הרב על תלמידו, ולכן ביקש כי בענין זה תבוא התוכחה מחבר ולא שהוא יעיר בעצמו. ואכן

אבינו

מוסף זכרון

ליבן של ישראל

עבודת הלב – בתורה

התורה כתיב בה 'פיקודי ד' ישרים משמחי לב'. רבינו מרן זצ"ל היה מעורר בדברי ה'אור החיים' הקדוש (דברים כ"ו, י"א) 'ושמחת בכל הטוב', וז"ל: כאמרם ז"ל ואין טוב אלא תורה, שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות וערכות טוב התורה, היו משתגעים ומתלהטים אחריה וכו'. ואחז"ל (יבמות קי"ז ע"א) 'כמים הפנים אל פנים כן לב האדם לאדם' - ההוא בדברי תורה כתיב, וכתיב (משלי ג', ג') 'כתבם על לוח ליבך', ועל זה אנו מרבים לבקש באהבה רבה, ותן בליבנו להבין וכו' ודבק ליבנו כו' ויחד לבבנו כו', וקודם עמידה אומרים 'אשרי איש שישמע למצוותיך ותורתך ודברך ישים על ליבו' ובסוף תפילת העמידה 'פתח ליבי בתורתך', ואחר קדושה דסידרא מבקשים 'הוא יפתח ליבנו בתורתו וישם בלבנו אהבתו ויראתו ולעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם'.

וזהו ענין שאמרו חז"ל (עירובין נ"ג ע"א) ליבן של ראשונים פתוח כאולם ושל אחרונים כהיכל וכו', ומבואר שם שכח הסכרא תלוי ברוחב לב, וכן מפורש בבבלי דמ"ח קניני תורה (אבות פ"ו) בבית הלב, וכן אחז"ל (ב"ב י"ב ע"א) עה"פ ונביא לבב חכמה, ופירש"י (ע"ב ד"ה ולא טעמא) אלא סברת הלב הבאה לו בנבואה וזכה להסכים להלכה למשה מסיני, עכ"ל. וענין זכירת התורה תלוי בזה כארז"ל [אבות פ"ג מ"ח] עד שישב ויסירים מלבו. וכתב הרמב"ן (ספר המצות ל"ח ב') וז"ל: המצוה השני' שנמנענו שלא נשכח מעמד הר סיני ולא נסיר אותו מדעתנו אבל יהיו עינינו וליבנו שם כל הימים והוא אומרו יתעלה (ואתחנן ד', ט') השמר לך ושמור נפשך מאוד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ד' אלוקיך בחורב וגו' והכוונה בזה גדולה מאוד וכו', עכ"ד.

אחז"ל (תמיד ל"ב ע"ב תדב"א פ"ח) 'שפכי כמים ליבך נוכח פני ד', אלו ת"ח שעוסקים בתורה בלילה ושכינה כנגדם. וזהו המעלה שגילו חז"ל הקדושים על התנא הקדוש רבי עקיבא (מו"ק כ"א ע"ב) שהיה 'תורת אלוקיו בליבו' לפי שעיקר מקומה של התורה הוא בלב ישראל, כמ"ש (ירמיה ל"א ל"ב) 'נתתי את תורתך בקרבם ועל ליבם אכתבנה'.

וכענין זה הוא שאחז"ל (ב"מ פ"ה ע"ב) על מה אבדה הארץ על עזבם את תורתך, שלא ברכו בתורה תחילה, וביאר רבינו מרן זצ"ל שהיה חסר

זה הלב, לכן היות שרצה בכל ליבו לבנות הבית, וגם התבזה בשביל כך, לכן לא היה נצרך גם לבנותו בפועל, והוסיף הגר"מ זצ"ל, כך אתה רבי ישעיה יען אשר היה עם לבבך להיות סנדק ואף התבזית על זה בתשלום, אינך צריך לזה בפועל, 'הטיבות כי היה עם לבבך' (הובא בשיחות דרכי שמואל, קדושים).

וראוי להתבונן כי לא על חנינם רבינו מרן זצ"ל הוא אשר טבע מטבע לשון זו 'ליבן של ישראל' על מרנא בעל ה'אבי עזרי' זי"ע (ע"י לשעה ולדורות עמ' קס"ג), כי הן הן הדברים אשר היו אצלו בבחינת 'אומר', שהיה רבינו זצ"ל בעצמו בבחינת הלב של כלל ישראל, הן בעניני הכלל, להרגיש כל רשרוש וסטיה מן המסורת ולעמוד כחומה בצורה, ולשמור על עולם התורה בקדושתו וטהרתו, והן בעניני הפרט, ששקד בעמל נפשו על תקנת כל אדם מישאל, כל אחד כפי מה שנצרך לו הן ברוחניות והן בכל עניני החיים. ועל זאת אמרתי אעלה בתמר אוהזה בסנסניו, להביא מקצת מדבריו הקדושים של רבינו זצ"ל, שהיה רגיל להזכיר על ענין נתינת הלב בעבודת השם, בבחינת 'דברים היוצאים מן הלב', ליבו הטהור, קודש הקדשים, ליבן של ישראל.

ויש להתעורר בזה לדברי הכתוב (משלי כ"ה, ג') 'שמים לרום וארץ לעומק ולב מלכים אין חקר', ומפרש רבינו הגר"א ז"ל, וז"ל: 'ולב מלכים אין חקר' - כן ליבם של ת"ח, שהם נקראים מלכים אין חקר וכו', ע"כ. וזה הלב שהוא בבחינת מקדש, כמ"ש 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', וכדברי רבינו הגר"א ז"ל (שה"ש א', י"ז) כי שריית השכינה היתה בתוך לב ישראל, עכ"ל. יתן ד' שנוזה להתעורר מן הדברים ויעמוד לזכותו ולע"נ, אכ"ר.

עבודת הלב – באמונה

נצטוונו במצות האמונה 'וידעת היום והשבת אל לבבך', וכה"א 'שויתי ד' לנגדי תמיד וגו'', לכן שמח לבי וגו'', ובוזה תלויה קבלת עול מלכותו יתברך 'ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך וגו''. ודהע"ה אמר (תה"מ) 'בתוך ליבי אמונתך וגו'', וז"ש בא חבקוק והעמידן על אחת 'וצדיק באמונתו יחיה', כי עיקר ענין האמונה היינו לחיות עם הדעת בלב שלם, כמ"ש 'ובדעת חדרים ימלאו'. ולכן קבלת מלכות שמים צריך שתהיה כדיוטגמא חדשה, כאילו היום ניתנו.

רבינו מרן ראש הישיבה בעל 'דרכי שמואל' זצ"ל, היה מזכיר פעמים רבות את דברי ה'מדרש שמואל' על מס' אבות, 'הוא היה אומר', שדברי התנא לא היו מימרא בעלמא, כי אם שהיה הדבר בכל מהותו ועצמותו, בבחינת 'הוא, היה אומר', והנה אין ספק כי דברים הללו קולעים אל השערה ומכוונים אל דרכו ומהלכיו בקודש של רבינו זצ"ל, שהדברים שהיו נאמרים מפיו היו חיים וקיימים, בבחינת 'הוא היה אומר' ובכל פעם היו כחדשים ממש, עד שהיו חודרים ללבות השומעים ונספגים בקרבם.

אחד המיוחד מהדברים שהיה רבינו הגדול מרן זללה"ה חוזר ומשריש, אשר הוא בבחינת ציר חיי ונקודת הפנים, זהו נתינת הלב, שזה הדבר שחפץ בו הקב"ה מבנו העובד אותו, כמאמר הכתוב 'תנה בני עינך ולבך לי' (שם כ"ג, כ"ו) ואלו הדברים היו שגורים על פיו בכל שיחותיו כתבערת הלב ושפתיים דולקות, 'רחמנא ליבא בעי' (סנהדרין ק"ו ע"ב), 'לאדם מערכי לב' (משלי ט"ז, א), 'והחי יתן לבו' (קהלת ז', ב'), 'וחי בהם' (ויקרא י"ח, ה), ע"ש תרגו"א ופרש"י, 'כי קרוב אליך הדבר מאוד בפין ובלבבך לעשותו' (דברים ל', י"ד), 'הישמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם וגו' (שם י"א, ט"ז).

עדיין מהדהד באוזנינו המעמד הנפלא, כאשר מידי שנה בשנה ביום טוב דשמיני עצרת, בתפילת המוסף, היה רבינו מרן זצ"ל ניגש לפני התיבה לתפלת גשם, ברגש עצום, וכשהיה מגיע לבית השלישי, כנגד יעקב אבינו ע"ה, 'זכור טען מקלו ועבר ירדן מים', אז היה מרעים בקול נעים, ואמר בניגונו המיוחד 'יחד לב וגל אבן מפי באר מים', ותדיר היה מדגיש בקולו במתון 'יחד לב', והיו הדברים כטל חיים נוזלים מן לבנון, אשרי אוזן שמעה זאת.

כ"פ סיפר רבינו מרן זצ"ל עובדא בשני תלמידי הגר"א ז"ל שהיו צדיקים נסתרים, הגאון רבי משה מאיויא ז"ל והגאון רבי ישעיה לכוביצ'ר ז"ל, שאירע בברית מילה ששניהם חפצו בסנדקאות, ורבי ישעיה לכוביצ'ר נתן תשלום על זה, אולם רבי משה מאיויא אשר הכיר יותר את בעלי הברית, לקח הסנדקאות לעצמו, ובסעודה דרש רבי משה ז"ל והזכיר הכתוב (מ"א ח', י"ח) שאמר הקב"ה לדוד 'יען אשר היה עם לבבך לבנות בית לשמי הטיבות כי היה עם לבבך', ושאל הגר"מ ז"ל, וכי צריך להתגרות חלילה בדוד הע"ה על אשר היה עם לבבו ולכן 'לא תבנה', וביאר דמאחר שהעיקר

הראשית, שהיא הגישה אל התורה וזהו שלא ברכו בתורה תחילה, כארז"ל (אבות פ"ב מ"ד) "ודע לפני מי אתה עמל".

עבודת הלב – בתפילה

אחז"ל 'ולעבדו בכל לבבכם', איזו היא עבודה שבלב הוי אומר זו תפילה, ואין תפילה דומה לחברתה, כאשר התפילה, עצם עבודת הלב, צריכה התחדשות תמידית, כל זמן לפי ענינו ותיקונו. וחלק נכבד בעבודת הלב היא השמחה, כמ"ש 'שמח לב מבקשי ה', 'ולישרי לב שמחה', וכתב הרמב"ם (פ"ח מהל' לולב ה"ט) השמחה שישמח האדם בעשיית המצוה ובאהבת הקל-שצויה בה, עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להיפרע ממנו, שנאמר תחת אשר לא עבדת את ד' אלוך בשמחה, עכ"ל.

על הפסוק 'אין זה כי אם בית אלוך' (בראשית כ"ח, י"ז) פירש"י וז"ל: כי מטא לחרן אמר אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי בו, יהב דעתיה למהדר וחזר עד בית קל וקפצה לו הארץ, וכשעבר יעקב על מקום המקדש, מדוע לא עכבו שם, איהו לא יהיב ליביה להתפלל במקום שהתפללו אבותיו, ומן השמים יעכבוהו, עכ"ל. דכל זמן שאדם אינו מתעורר מעצמו ולא יהיב ליביה אפילו יעקב אבינו לא יועיל, ומדיהיב דעתיה מיד קפצה לו הארץ, דהעיקר שאדם יעורר עצמו וישים ליבו.

וענין זה תלוי כפי ההכנה כמ"ש 'והכן לבבם אליך', וזהו ענין ההכנה שכתוב 'היכון לקראת אלוך ישראל'.

היה מרגלא בפומיה דרבינו מרן זצ"ל דברי הכתוב (דבה"י ב') 'ויגבה ליבו בדרכי ד', ואע"פ שאחז"ל, מאוד מאוד הוי שפל רוח, כמו שאמר דוד הע"ה לא גבה ליבי וגו', מ"מ בעבודת השי"ת צריך להגביה הלב ולהתרומם למעלה למשכיל, והיה מזכיר בזה דברי השו"ע או"ח סימן א', "ולא יתבייש מפני המלעיגים עליו בעבודת השי"ת".

עבודת הלב – בידאה

כתיב (משלי י"ז, ט"ז) 'למה זה מחיר ביד

כסיל לקנות חכמה ולב אין', ואחז"ל (יומא ע"ב ע"ב) מאי ולב, אין זה היראה, ומקרא מפורש הוא 'מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי כל הימים'. ויש להבין דכאן טמון יסוד העבודה, דאחז"ל (ברכות ל"ג ע"ב) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, שנאמר 'מה ה' אלוך שואל מעמך כי אם ליראה וגו'". וכתב רבינו יונה ז"ל באגרת התשובה, וז"ל: יראת אלוך ישתבח שמו לעד, יסוד התורה, מקור כל המצוות והאזהרות והמוסרים, שנאמר (משלי כ"ז, י"ד) 'יראת ה' מקור חיים לסור ממוקשי מוות', ומצוה נאוה וחומה נשגבה גדולה ובצורה עד שמים, אשר לא תמוש כל היום מכל נפש האדם – יראת שמים, כמו שנאמר (שם כ"ג, י"ז) 'כי אם ייראת ד' כל היום', ויזרח שמש היראה על הנפש ועל כל מצפוניה, למשול ביום ובלילה ברעיונה, וזה הדבר יסוד הנפש, עכ"ד.

וביאר עומק הדברים, כי היראה היא הרעותא דליבא של 'רצונו לעשות רצונך', כמו שכתב ה'נפש החיים' (ש"א פ"ח בהגה"ה) וז"ל: רצון הפנימי המכתיר נפש מישראל מצד היראה אינה נפסקת לעולם, עכ"ל. ולכן מובן שענין היראה תלוי ביד האדם, וז"ש (אסתר א') 'כרצון איש ואיש', ואחז"ל זה מרדכי והמן, ומבאר רבינו הגר"א ז"ל שלעת"ל יתגלה כפי רצונו, וכמ"ש זה ד' קיונו לו, ורבינו מרן זצ"ל היה רגיל לומר, משל לאחד שבא להיכל מפואר מלא כל טוב, וישב בין המסובין, וכשבאו להגיש לפניו, נזעק למה יגרע חלקו מכל מיני מטעמים שיש לאחרים, וישיבו לו, ראה, זה מה שהזמנת. ועל זה הקב"ה כביכול מתחנן אלינו 'ובחרת בחיים', ברור לך מנה יפה (דברים ל', י"ט, ופרש"י שם).

ועל הענין הזה באה התביעה הנוראה של הנביא (ישעיה כ"ט, י"ג) 'יען כי ניגש העם הזה בפיו ובשפתיו כיבדוני וליבו רחוק ממני ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה', לכן 'ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר', כי כאשר חסר הלב אז העיקר חסר, ובמצב כזה אין כל ערך אל החכמה, והן הן הדברים שאמרו חז"ל (נדרים מ' ע"ב) דעה חסרת מה קנית דדא ביה כולא ביה, וכדכתיב (משלי א', ז') 'יראת ד' ראשית דעת'.

ויהיו הדברים לעילוי נשמתו הקדושה והטהורה של רבינו הגדול, צדיק יסוד עולם, מרן ראש הישיבה רבי שמואל בן מרן רבי שלמה זלמן זצלה"ה, תנצב"ה.

אותו תלמיד הלך ושוחח עם הבחור ההוא, והשפיעו עליו הדברים מאוד ונגעו לליבו עד שפרץ בבכי. לאחר מכן כששב התלמיד לרבי שמואל וסיפר לו על כך, הגיב הראש ישיבה ואמר כי אם נכנסו הדברים ללב השומע, אות הוא על פנימיותו של המוכיח, כי הכל תלוי בעומק פנימיות המוכיח.

הג"ר יואב אזולאי שליט"א היה מהתלמידים הראשונים בישיבת 'מעלות התורה', יחד עמו הגיע לישיבה חבר טוב שלו, שהם למדו יחדיו בישיבה קטנה וישיבה גדולה. אף בישיבת 'מעלות התורה' הם למדו בחברותא. לאחר הנישואים נפרדו דרכיהם, אך ידידות הנעורים נשארה. כאשר אותו חבר ערך סעודת בר מצוה לבנו מחוץ לעיר, תכנן הרב אזולאי להגיע ברכב של ידיד משותף ולהישאר בשמחה זמן מרובה. הוא אף קיווה לפגוש שם את רבינו ולבקש להיכנס אליו למחרת, לערוך 'חלאקה' לבנו. בדרך היו עיכובים לא צפויים והם הגיעו לשמחה בשעה תשע וחצי בערב. לאכזבתו, רבינו, שישב בבר מצוה במשך למעלה משעה, עזב דקות ספורות לפני שהוא הגיע.

למחרת בבוקר, מיהר לבית רבינו כדי לתאם את ה'חלאקה' בצהריים. כשהגיע אל הבית ביקש מהבחור שפתח את הדלת להיכנס אל ראש הישיבה. הבחור שאל את רבינו וחזר אל הדלת: "ראש הישיבה אמר שאל תיכנס לביתו. הוא כועס עליך למה לא הגעת לבר מצוה!". הרב אזולאי השיב שהוא כן הגיע לבר מצוה ונכנס אל הבית. כשהראש ישיבה ראה אותו אמר: "אל תיכנס אלי הביתה! אתה לא יכול להגיע לבר מצוה של חבר? כך מתנהגים?" כשהסביר לו שאכן כן הגיע, המשיך רבינו: כמה זמן היית? אני יכול לשבת שם שעה ארוכה ואתה כחבר בא רק לצאת ידי חובה? "...רק כשהסביר הרב אזולאי שתכנן לשבת הרבה זמן והיה עיכוב וכו' התרצה רבינו.

אמן חכמת הנפש

רבינו בלט בכך שידע לרדת לנבכי הנפש ולענות לכל אחד לפי ענינו. להכיר מתי צריך לגעור במישהו ומתי למתן אותו, מתי לעודד התנהלות שנראית קיצונית ומתי לקטוע אותה - "להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד".

אחד מתלמידיו החשובים, שהתנהג עוד בהיותו בחור בהנהגות של צדקות, התחתן עם בת למשפחה של "מחמירים" גדולים. בבית האשה היו נוהגים בחומרות יתרות בכל עניני המאכלים, לא סמכו על הכשרים המהודרים ביותר, אלא את רוב האוכל הכינו בביתם. בודאי שלא סמכו על השחיטות התעשיותיות, אלא שחטו אצל שוחט והכשירו בביתם. כשהגיע הזוג לבית הוריו של הבחור, הם רצו להביא איתם את העופות שלהם

אבינו

מוסף זכרון

הרב הדומה למלאך

רשימות, דברי זיכרון ותאור הנהגתו של רבינו זי"ע א' בישיבה הקדושה 'מעלות התורה'
שנכתבו ע"י הרב גר' שמואל אלבאום שליט"א תלמיד רבינו זי"ע א'
[האותיות המודגשות הם לשוני הטהור של רבנו זי"ע]

מי שאין לו תוספת אין לו עיקר... ועד צאתו - ולאחר צאתו, כל אחד ואחד 'כראוי לו...'. ועיקר העקרים 'שהשבת תהיה בבחי' שבת לה' ולא שבת של פרעה ח"ו וכי קיבלנו את השבת רק בשביל להזהר מאיסור סקילה? ! [נפעמים תוכ"ד היה אומר ח"ו ח"ו ודאי שצריך להזהר בכל פרטיה ודקדוקיה אבל...] ופעם בשיחה בהיכל הישיבה בימות החול העיד על עצמו רבנו תוך כדי הדברים אגב אורחא שהוא 'טורח להכניס קדושת השבת ולדבר על זה'. בקבלת שבת שיא השיאים היה עת הגיע הצבור ל'מזמור שיר ליום השבת' שם היה מאריך רבנו מאד ולאחר שהציבור כבר סיים אחז עוד באמצע המזמור ואך קולו נשמע בהתרפקות ובהטעמה מיוחדת המעוררת כל לב והיה נראה ממש כאי' אינו בנמצא, ברגעים נשגבים ונעלים אלו חולפות בראשנו מחשבות, מזמור שיר ליום השבת אמרו אדם הראשון בעת כניסת השבת הראשונה לאחר ששב בתשובה ויצא בדימוס, והרי על יסודות ועניינים אלו עומד ומרחיב רבנו כמעט בכל שיחה, ומשריש בנו מה תפקידנו בזה העולם ובפרט בשבת דשבת מלשון בשת ומלשון תשב. לאחר מכן זכינו למעמד הנשגב של השיחה בליל שבת כשפניו של רבנו להבים בריכוז נורא הוד. וכידוע רצונו של רבנו היה להסמיך את השיחה לתפילה מיד, בכדי שהתפילה תהיה המשך ישיר של השיחה ללא הפסק של פטפוטים וקלות ראש ח"ו ובבחינה שיהיו הדברים למעשה - עובר לעשייתו.

פעם באחת משבתות החורף כשהתפללנו בביתו של רבנו באמצע השיחה לגודל הצפיפות [קודם הרחבת החדר] בטעות נשען מאן דהו על המפסק שבקיר וחלק מהאור בחדר כבה. ביום ראשון בבוקר נכנסתי לביתו של רבנו ובעדינות אמרתי לרבנו שבי"ה כיון שהציבור גדל והולך והמקום צר מלהכיל ובכדי למנוע הישנות המקרה הצעתי שנקנה מכסים למפסקים, נזקק רבנו זי"ע ואמר 'לא, לא בשום אופן שלא יקנו - משבת צריך לפחד...' וכמו תמיד הגישה וההתייחסות של רבנו לדברים שוב חשפה בפנינו עולם של מושגים הנותנים לנו מבט מחודש ועמוק יותר על כל דבר.

פעם אחת נתלויתי לרבנו זי"ע בדרכו מביתו נאווה קודש לביהמ"ד לקבלת שבת ושוחחתי עמו בנושא מסוים כמובן שרבנו עודד אותי וחזיק אותי כדרכו בקודש. בליל שבת כשחזרנו בחורי הישיבה מהסעודה לביהמ"ד וכידוע עבודתו הנשגבה של רבנו זי"ע בליל שבת כשהוא מהלך הלך ושוב בביהמ"ד ופניו מאירים ושונה משניות שבת ע"פ, לאחמ"כ הלימוד בספרא דצניעותא במקומו ובהמשך לפי הענין עד שהיה בשעה מאוחרת

עד שבפניה ימינה העולה לרחוב השל"ה ממש מתנשף בכבודות ומתאמץ מאד [ראה תמונה בעמ' 24]. וכשנכנס לביהמ"ד אוחו בשתי ידיו הק' בבימה ומעורר זכות עקידת יצחק באומרו הפסוק 'ושחט אותו...' ושונה ומשלש 'ושחט אותו על ירך המזבח...' ואז בשאגה כארי יתנשא 'צפונה... לפני ד'...', לאחמ"כ הנהגתו בקודש להדליק את הנרות - 'באורים כבדו את ד'...' ואז בנעימה עריבה מתחיל רבנו זי"ע 'ברוך שאמר והיה העולם...' כל מילה ומילה בהטעמה ובהדגשה מיוחדת המזעזעת ומעוררת כל לב, אשרי אוזן שמעה כל אלה - 'שמח לב מבקשי ד'...' 'השתחויו לד' בהדרת קדש...' 'תנו עז לא-לקים...' כל התפלה מקבלת משמעות אחרת כי הכל כל כך חי, כל כך בוער. בברכות ק"ש 'רוממי ש-ק-י...' 'כי הוא לבדו...' ואז השיא קבלת עול מלכות שמים במסירות נפש - 'שמע ישראל...' באהבה ובאימה, ביראה ברטט ובזיע, איזה הרגשות של בושא וכלימה מילאו אותנו... רק לשמוע את התיבות 'השמרו לכם...' יוצאים מפי רבנו בשאגת אימה, איזה הרגשות של הרהורי תשובה ניסכו בנו... והלוואי והיינו זוכים להפנים ולקבל באמת... ובסוף בפרשת ציצית זכירת יציאת מצרים - 'מארץ מצרים...' ברטט ובזיע. אח"כ תפילת שמונה עשרה שקיבלה אצלנו משמעות אחרת לגמרי, לאיזו התנתקות - לאיזו התפשטות אפשר להגיע, לאיזה ממדים אפשר להעפיל. וכל קדיש וקדיש איזו השתקקות - 'בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן...', איזו התרפקות - 'יתנשא...'. הברכות על התורה שנאמרו באימה, ביראה וברגשי קודש כדוגמת מעמד קבלת התורה כידוע. ואז בסוף התפילה בבחינת וירד מן ההר אל העם, לזכות ולקבל ולשמוע את הקול הכל כך נעים, המברך, היוצא מן הלב בהטעמה כ"כ עריבה - 'גוט שבת...' 'גוט וואך...' 'גוט חודש...'.

להיזכר בסדר בבוקר כשזכינו ורבנו זי"ע היה מגיע לבית המדרש, יושב ולומד במקומו בכזה ישוב הדעת ומנוחת הנפש. לראותו בשקיעותו הנוראה כשמאמץ מוחו ופניו להבים. לראותו מדפדף בדפי הספרים הקדושים בכזו זהירות ועדינות ממש כאבא המחזיק בזהירות את בנו היניק. מעולם לא ראינוהו פועל בחופזה וכדו'. כל כולו אומר ישוב הדעת - מוח שליט על הלב. 'מים יוצרו ולו אחד בהם זה יום השבת' (תנ"א רבא פ"א) - 'שבת קודש קדשים'. כידוע לכל וכפי שכבר נאמר ונכתב בלי סוף, אין לשער ואין לתאר רוממות קדושת ויקרת השבת במחיצתו של רבנו זי"ע החל מ'ליל שיש' 'ערב שבת' וכלה ב'מוצאי שבת' - מבואו ועוד טרם בואו בעבודת 'מי שטרח בערב שבת...' 'כי הרי

יראתי... יראתי מגשת אל הקודש, יראת הרוממות', יראת הרוממות של אין סוף וחייב אדם לומר בלשון רבו 'אין סוף... אין סוף... לאיפה שאפשר להגיע...' 'סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה' - גבוה מעל גבוה, כי במקום שגם ה'מוצב ארצה' נהפך ל'שמימה' דע לך 'כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא' מקום שנתקדש בכל מיני קדושות, קדוש פירוש מופרש, מובדל, רוח אחרת, מושגים של חיים אחרים - 'חיים שיש בהם...' והצד השווה שבכולם שלמות בלתי נתפסת בין במחשבה בין בדיבור ובין במעשה בכל התחומים ובכל המישורים בחתירה לאמת עד בלי סוף ועד בכלל... אין זה כי אם 'מלאך הדר עם בני תמותה וחי חיי אצילות מרומם על כל תהילה'. אלא שעכשיו כשאיבדנו כלי חמדתנו אבינו רוענו האהוב אשר אמרנו בצלו נחיה, צפות ועולות להן הרגשות והמחשבות ביתר שאת וביתר עוז, עומדות הן לנגדנו הליכות מלכי בקודש, ומחייבת אותנו פי כמה וכמה העבודה הגדולה כפי שלימדנו תמיד בכל עת ובכל שעה - 'לא מספיק שאומרים את זה... לא מספיק ששומעים את זה... העיקר שיהיו הדברים חיים וקיימים למעשה ממש... כי זה כל האדם'.

רבנו הקדוש זי"ע לימדנו העבודה של 'המכיר את מקומו' ובהרבה בחינות כדרכו בקודש, (ולאפוקי באתי שאין לי הקטן שבמסתופפים הו"א כלשהיא לעמוד על אופיו ואישיותו וכדו') וברור ופשוט שכל הדברים הנכתבים הם הרגשות אישיות, שמפאת גודל המושג וקוצר המשיג אינם אלא ממה שזכינו בחמלת השם עלינו בעוניינו שלא כפי מעשינו וזכויותינו כלל, והכל רק ברוב רחמיו וחסדיו ית' לראות בעינינו הבשריות, מציאות שעמה התהלכנו בפשטות וכדבר המובן מאליה במשך כל השנים וכאילו ואין בהם כל חידוש. להיזכר בערגה ובעגזועים בעבודת תמיד של שחר איך שקודם לכל ניכר ע"י כל מיני סימנים שרבנו זי"ע בקושי שם תנומה לעיניו והרבה פעמים שזכינו ובלילות הארוכים הצצנו מן החרכים דרך החצר הפונה למרפסת ביתו, איך שרבנו יושב ומתרפק בעמלו בתורה הק' - 'מתרפקת על דודה...' 'ות"ח שכל גופן אש אין אור של גיהנם שולטת בהם ק"ו מסלמנדרא (חגיגה כז). 'אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה' כפשוטו לילות שלמים בעמל ויגיעה, אשרי עין ראתה כל אלה.

ההליכה לביהמ"ד מעוטר בטו"ת 'וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך ויראו ממך' כפשוטו ממש, אפי' הישמעאלים מהמכבסה שברוך נשתתקו להם בעת עוברו על ידם. וככל שרבנו מתקדם יותר, ממחר את קצב הליכתו

הולך לביתו לקיים "זכרהו בדברים הנאמרים על היין". ואני ניגשתי למקומו להשלים איזה שהוא פרט מסוים מהנושא ה'חשוב' שדובר בו בערב שבת, לאחר משפט או שנים מוחה בי ומעורר אותי רבנו ומסמן על פיו נו...נו... שבת...שבת... ומורה בידו על הספר המונח לפניו, כאומר די לך להתעסק... הנושא כבר הוברר די הצורך... כעת תתעצם בקדושת השבת המתאחדת בתורתך... והדברים כמו תמיד אצל רבנו זי"ע היו נוקבים וחודרים עד התהום.

כידוע מנהגו של רבנו היה לשמש כבעל תפילה בתפילת שחרית מברכות קר"ש עד שמו"ע ממקום מושבו. ביום השבת עת הגיע לשיר שבח ושירה לקל אשר שבת ברא ב"ק-ל אדון... ופניו להבים - "עושים באימה רצון קונם" וכל גופו רוטט - "תפארת וגדולה שרפים ואופנים וחיות הקודש" ואז ללא הפסק פורץ בקול רם "לקל אשר שבת מכל המעשים...", שם היה רבנו מאריך מאד כשכל גופו מירטט ונראה ממש כבבחינת נפשי יצאה בדברו וברגעים הללו יכל כל אחד לראות איך שרבנו כלל לא נמצא עמנו כפשוטו.

רבנו זי"ע חנך תמיד לגדלות, לרוממות, לסלידה מכל שבריר של שטחיות - של חוסר התבוננות. פעם בתוכחה מגולה ובאהבה מוסתרה ופעם באהבה מגולה ותוכחה מוסתרה, פעם ברמז דק ופעם ברמז עב, ובמרבית הפעמים במבט חודר ונוקב עד התהום. עיקר העיקרים להבין, להבין דבר, ודבר מתוך דבר, ואם קשה לך הדבר, תתבונן יותר תחשוב תעמיק בכדי שיהיה הדבר דבור על אופנו, הרי זכית בזכות נדירה ישנו כאן מלאך המכה על קודקודך ואומר לך גדל. חינוך תמידי לשאיפה וחתירה לשלמות אמיתית ופנימית, לקבל מושגים. "כי קרוב אליך הדבר מאד" לא כתוב שזה קל, להפך מחשבת שטות היא לחשוב כך, ועוד יותר מזה הקנין הוא דוקא בצורה זו של עמל ויגיעה בלי סוף. 'מוסר... מלשון שמייסר עצמו...', 'ובחרת בחיים... חיים שיש בהם...' 'ברור לך חלק יפה...' 'לא להסתפק במועט...' 'יירדת הדורות זה לא גזירת הכתוב...' 'אין מצוה להוריד את הדור בכח...' 'זה עיקר בשמחה...' להיות שמח בחלקו... שמח בחלקו... 'לא באנו לעולם בשביל לתרץ תירוצים... הכל נכון... אבל בשביל זה באנו לעולם? ...', 'ואם לא עכשיו... עכשיו... אימתי - קאי על כל רגע ורגע'.

"טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו" ולכאור' תמוה מה ההקשר שתוך כדי הנהי והקנינה כתב הנביא פסוק זה, אלא בא ללמדנו שעיקר הענין בבכי והקנינה על החורבן הוא לקחת את מה שנוגע למעשה - לעבודה המעשית דהיינו קבלת עול, ופעמים שהוסיף רבנו זי"ע שהבחינה של "נעוריו" קיימת בכל גיל. ובאורו של הגאון עה"פ "ארח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה" שהחדיר עמוק בעצמותינו שלא קיים מושג כזה של לעמוד במקום. זהו הנוסח ואלו האמרים שיצאו מלבו הטהור ושזכינו לשמוע מפ"ק בכל עת ובכל שעה. וביותר המחייב הנורא כאן שזכינו וראינו את כל הדבורים האלו חיים וקיימים ברבנו זי"ע יום שעה שעה - אש להבה, וכפי שהיה רבנו זי"ע רגיל לומר על לשון המשנה "הוא היה אומר" דהיינו שזה מה שהוא היה. כמדומה שיש להרחיב קצת בענין הזכות הגדולה והנדירה למי שזכה לחסות בצילו של רבנו זי"ע - המלאך המכה על קודקודך ואומר

לך גדל. וזאת יש לידע שאצל רבנו בשונה מדרך ה'עולם' כשהיה מעיר או גוער בבחור לא היה כל טעם לענות או לתרץ תירוצים מתירוצים שונים כי המטרה היתה בבחי' קחו עמכם דברים ושובו אל ד' דהיינו התכלית וממילא מה זה משנה מה היה ומה לא ולמה וכו' העיקר הוא לתפוס את המסרים הנוקבים עד התהום ולעלות איתם הלאה. פעם גער בי רבנו קשות על ענין מסוים הנוגע לסדרי הישיבה, קבלתי עלי את הגערה באהבה, אלא שכעבור זמן היה נדמה לי שרבנו עדיין עומד עלי בקפידתו. ניגשתי לרבנו ושאלתי בפי האם לראש ישיבה יש עלי עדיין קפידא? הסתכל בי רבנו במבט מתמיה 'קפידא... להקפיד... ח"ו... ח"ו...' [נוכמדומה ששאל מה זה? ואמר שאין כזה דבר] המסר היה ברור וללמד על הכלל כולו יצא - קפידות אין כאן, חינוך לרוממות ולהתעלות יש כאן. ומי שזכה להפנים ולהבין זאת זכה...

סיפר לי אחד מהתלמידים שפעם קרא לו רבנו וכדרכו גער בו מה יהיה איתך? ...! מה יהיה איתך? ...! וכו' לאותו בחור היה קשה לשמוע את הדברים כי באותה תקופה עבד על עצמו והתחזק לכן החליט לענות לרבנו ושאלו מה הראש ישיבה רוצה ממני אני כל כך משתדל וכו' או אז הפנה אליו רבנו מבט רחמימאי ואמר לו 'אבל אתה... אתה יכול הרבה הרבה יותר...'. ומפי השמועה שמעתי שפעם גער רבינו באדם מסוים, אותו אדם שנפגע מהדברים ניגש לרבנו ואמר לו הראש ישיבה נפגעת, הישיר אליו רבנו את מבטו ואמר לו 'מחילה... מחילה... חשבתי שאתה בר הכי...'. פעם ניגש אלי בחור שלא כל כך השתתף בסדרי הישיבה בלשון המעטה ואמר לי אני מחכה שהראש ישיבה כבר יעיר לי משהו, שיתחסס אלי קצת, אני בכוונה תחילה עובר לפניו בסדרים וכו' אבל הוא לא אומר לי שום דבר. ואני הרהרתי לי בליבי בבחי' והלכת בדרכיו מה שמובא בספר 'שם משמאל' (שמות שנת תרע"ו עמ' ל"ו ובעוד מקומות) בשם הרה"ק רבי יצחק מווארקא וצללה"ה בענין קללת הנחש "עפר תאכל כל ימי חיך" אמרו חז"ל (יומא עה.) "קלל את הנחש עולה לגג מזונותיו עמו, יורד למטה מזונותיו עמו" ודקדק דא"כ מה קללה היא זו, ופירש דהקללה היא כי כל הנבראים יש להם חיבור בהש"ת באמצעות המזונות, כמ"ש בתהלים (ק"ד) "הכפירים שואגים לטרף ולבקש מקל אכלם", והוא שמשפיע עליהם תמיד, אבל להנחש ניתנו מזונותיו בכל מקום שהוא, כי העפר מוכן הוא, כדי שלא יהיה לו עוד חיבור, והקללה היא סילוק החיבור וכך היא מהותו לעולם כמ"ש (ישעיה ס"ה) "ונחש עפר לחמו, עכ"ד. דהיינו הקב"ה אומר לנחש אל תבקש ממני שום דבר, אני לא רוצה עסק איתך, אתה 'מסודר' קח ולך.

השיחה בש"ק בשבוע שחל בו תשעה באב 'משל למה הדבר דומה לאדם העושה לעצמו סימן [ורבנו זי"ע מראה על הכפתור שבשרוולו] בכדי לזכור דבר מסוים ולמעשה כשצריך להיזכר על ידי הסימן זוכר רק את הסימן אבל לא נזכר במה שהסימן צריך להזכיר לו [ומיד ממש בתוך כדי דיבור] חס ושלום חס ושלום ודאי שצריך להקפיד ולקיים את כל הדינים המיוחדים לימים אלו המובאים בשו"ע. ובשיחה של שבת סליחות 'נו נו... פעם היו אומרים סליחות [ושוב מיד תוכ"ד] חס ושלום חס ושלום ודאי צריכים

לומר וכמובא בשו"ע'.

בכל דבר רבנו זי"ע הכניס כל כך הרבה חיות. והתאמץ להחדיר בנו משמעותו הפנימית של כל דבר. כך לדוגמא בעת שירת הפסוק "ויאמר ביום ההוא הנה א-לקינו זה קוינו לו ויושיענו זה ד' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו", עורר רבנו זי"ע לכך שכל אחד ואחד כמידת ה"קוינו לו..." דהיינו כמיסת עבודתו של כל אחד כמה ציפה ויחל וכו' כך בדיוק באותה מדה יזכה לעתיד לבוא ל"נגילה ונשמחה בישועתו..." ובפסוק "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני" עורר תמיד רבנו זי"ע ובעיקר בימי בין המצרים שההרגשה שעיר הא-לקים מושפלת עד שאול תחתיה צריכה להיות כצורת פעולת האדם ביד ימינו דהיינו כמו שהאדם בטבעיות פועל ביד ימין, כך צריכה להיות ההרגשה בחסרונה של ירושלים שזהו בעצם מצבנו הטבעי והרגיל. וכן על זה הדרך, דרכו בקודש, לעמוד על משמעותו ועומקו של כל דבר מה בא ללמדנו, והעיקר לברוח מכל שבריר של שטחיות או אמירה לא מחושבת וכדו'. פעם אחת קרה ואמרתי בשיגרא דלישנא לרבנו זי"ע תוך כדי השיחה, 'אני אגיד לראש ישיבה את האמת', הראש ישיבה הפנה אלי ראשו ובמבט חודר אמר לי 'ודאי שתגיד את האמת... מה, תגיד את השקר? ...!'. 'ימים יוצרו ולו אחד בהם זה יום הכפורים' (תנכ"א רבא פ"א) אין לתאר ואין ולשער גודל תוקף קדושת היום במחיצתו של רבנו זי"ע [יום הולדתו בקדושה כידוע] אם במשך כל השנה הרגשנו שאנו נמצאים במקום קדוש, ביום הקדוש יום הכפורים על אחת כמה וכמה. השיחה הנוראה בליל התקדש עם המסר הנוקב עד התהום דהעיקר צריך לזכור שלא להיתפס להתלהבות רגעית שאין בה קנין לימים שאחרי שהרי עיקר העיקרים הוא לחולל שינוי מהותי שיבוא לידי ביטוי דוקא בימים שאחרי הימים הקדושים, דוקא בימים שכבר הם לא בגדר של 'בהיותו קרוב', 'בצילא דמהימנותא' או 'בימינו תחבקני'. ופעמים רבות הביא רבנו זי"ע את פירוש הגאון במשלי עה"פ "לב רשעים כמעט..." שאפילו אדם שיש לו לב ובשעה שלומד מוסר מתעורר אבל אם אינו מתרגם את הלימוד למעשה הרי זה בבחינת לב רשעים כמעט.

קשה האבדה עד מאד ואין לה תמורה, אבל אפשר וצריך לכה"פ להתחזק בדבריו הידועים של רבנו שהיה חוזר עליהם רבות "אין לנו שיור רק התורה הזאת" אין לנו כלום... אבל יש לנו הכל - יש לנו את ה'תורה הזאת'. ונסיים איך שרבנו היה מסיים את דברותיו הק' עדי נזכה במהרה ל"ומלאה הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים ונגלה כבוד ד' וראו כל בשר יחדיו" אמן אמן.

אבינו

מוסף זכרון

שלמה, ניגון! ... התחלתי לשיר 'מה אשיב', ואז כשסיימתי מחייך ראש הישיבה ואומר, "א שיינע ניגון, אבל זה בלי טעם". אמרתי: "נו אז שראש הישיבה ישיר".

קשה לתאר את הרגעים בהם הוא עצם עיניים ושר בדבקות עצומה "וטהר ליבנו, לעבדך באמת", וכשסיים אחרי דקות ארוכות לא התאפקתי ואמרתי: "אסאך טעם, אבל בלי ניגון..."

בפסח שאחרי זה, אחרי פטירת הרבנית, היו שם בבית בני משפחה (כמדומני משפחת ישנסקי), ושוב הוזמנתי, ובסדר הושיבני לידו. באחת הסעודות ישבתי בצד, והוא פנה ואמר "נו איין אמריקנישער, מה אשיב..." התחלתי לשיר, וכשסיימתי שאל: את של באבוב אתה מכיר? "התחלתי 'מה, מה מה מה'... והוא עצר ואמר, "לא, יש לזה הקדמה" והחל לשיר ברגש עצום. אחרי זה שאלתי מנין הוא מכיר, וחייך ואמר "מהמקור", היה זה חמישים שנה קודם לכן, כשבארץ ביקר הרבי מבאבוב, והוא שמע את הניגון, ומאז זכר על כל הניואנסים הכי דקים שלו..."

בתשב"ר...

הדרכים שלו לעידוד ולגדילה היו מדהימות, הוא זיהה שיש לי משיכה למוזיקה ולנגינה, וכך הוא ביקש ממני שאהיה חזן קבוע בהלל של ראש חודש, "צריך לשיר בפסוקים" אמר לי רבינו, מסביר לי כמה חשוב שאהיה בעל תפילה, "והישראלים לא יודעים כל כך ולא רגילים לשיר"... ואני נער צעיר לקחתי את המשימה במרץ, ומאז זה הפך לדבר קבוע, ואכן אחרי שעזבתי את הישיבה, היו שנים שמילאו במשך שנים את מקומי בשירת ההלל, הרב אלימלך קופרמן והרב יאיר ארלנגר... שהמשיכו במסורת שנים רבות, ומהם זה עבר הלאה.

רק כדי להבין את ההרגשה של שהייה בצל ענק שבענקים מחד, וההרגשה כבן ממש מאידך, זכורני שבחג הסוכות, היה זה מיד אחרי שראש הישיבה עבר לגור בבנין החדש, היה זה סוכות האחרון של חיי הרבנית, אני נשארתי בארץ, וכמובן רבינו הזמין אותי לסוכה, היינו רק שלושה, ורבינו מלמד אותי ועושה קידוש, ומסביר מה לכוון על הכזית של ליל סוכות, ואז באמצע הסעודה הוא אומר: נו, יעקב

ולבשל בסירים שלהם. בעלת הבית הרגישה בכך פגיעה שלא סומכים עליה, בשעה שהיא משתמשת בהכשרים המקובלים והמהודרים ביותר. החליטו לשאול את דעת רבינו. הבן ואחיו שייצג את דעת האם הגיעו לרבינו, בשעה שלמד עם רעיו הגאון רבי יוסף פרבשטיין זצ"ל ויבל"א הגאון רבי נתן קופשיץ שליט"א (לדברי המספר, הם למדו באותו זמן ביאור הגר"א ל'ספרא דצניעותא'. תקופה ארוכה היתה קביעות משולשת זו בימי שישי, ובדרך כלל הרבנית ע"ה שמרה מכל משמר שאף אחד לא יפריע ללימודם).

כששמע רבינו במה הענין, הציע שכיון שיש ב"ד, הם ישמעו הצדדים וידונו בענין. לאחר שמיעת הטענות, רבינו ניתח הענין, שמצד אחד ודאי שבאופן עקרוני האמא צודקת בטענותיה ויש כאן ענין של כיבוד אם, אך מצד שני הכלה שהתרגלה בבית הוריה לחומרות יתירות, מרגישה שלאכול עוף קפוא שנקנה בסופרמרקט, נחשב בעיניה ל"אכילת טרפה"... שני ה"דיינים" הנוספים הסכימו עם כיוון המחשבה הזו, ולמעשה אפשרו לזוג להחמיר בבית האמא.

מהלך כנגד רוחו

הרה"ג רבי יעקב שלמה נוסכרים שליט"א, תלמיד רבינו, שגלה למקום תורה בלייקווד והמשיך להתחמם לאורו של רבינו מרן זצ"ל מספר כיצד ידע רבינו להלך כנגד רוחו של 'חוצניק' שזה מקרוב בא להיכל התורה בירושלים; "נער הייתי, בן טו"ב שנים בלבד, למדתי בשיבת 'תורת חסד' בארה"ב. באלול שנת תשמ"ז חשקה נפשי לגלות למקום תורה, כשלמול הענין עמדו שתי דרישות ושיקולים, האחת שלא תהיה זו ישיבה של 'אמריקאים', שכן ישיבה של אמריקאים יש לי די בארה"ב... הדבר השני הוא שראש הישיבה יהיה אדם גדול. אחרי שביירתי ושמעתי שמרן הגרא"מ שך אומר שב'מעלות התורה' יש את רבי שמואל, שהוא מגדולי הדור, החלטתי להגיע ללמוד בארץ. ב"ה זכיתי להגיע, ובחסד ד' ששמע תפילתי, רבינו קרבי מיד עם בואי לישיבה, וכבר בתחילה בשיעורים, היה באותם ימים בישיבה שיעור יומי שנמסר בבית הכנסת הגר"א למטה, ושם ראש הישיבה הושיבני לידו, והיתה לו סבלנות עצומה, סך הכל הייתי נער צעיר בן שבע עשרה, והוא באהבה, במסירות, לימד, גידל... אני זוכר שאחרי שנה בישיבה, הרגשתי יום אחד שהיום הבנתי טוב את השיעור כללי, באתי אל רבינו בשמחה ואמרתי: הראש-ישיבה היום הבנתי לראשונה את השיעור כללי! ... איזו שמחה התפשטה על פניו, והוא אמר לי: נו, אז צריכים לעשות קידוש של ממש! ... לא צריך לפרט כמה זה דרבן אותי.

נהייתי לבעל קורא בישיבה בשני וחמישי. אספר לך פרט מענין, היה זה אחרי שנה שהייתי בעל קורא בישיבה, והנה יום אחד, באמצע סדר מוסר ניגש אלי רבינו ולוחש לי באידיש, "יעקב שלמה, נו, הגיע הזמן שתקרא כמו משהו מקומי", עד אותו יום קראתי כמו בחור אמריקאי...

הוא בחכמתו העצומה, זיהה שזו העת, ואני לקחתי את המשימה במרץ, אני לא אשכח את מראה פניו המחויך של מרן הגרש"ז זצ"ל, שהתפלל עמנו במנין של בית המדרש 'אגודה' ברחוב השל"ה, המנין בו התפללו בני הישיבה מידי יום, כאשר שמע לפתע את הבעל קורא שהיה קורא עם ר"ש ולמ"ד מתגלגלות, כאמריקאי לכל דבר, החל קורא את פרשת כי תשא כמו ילד שלמד בעץ חיים או

וכבר יש מחר תור עם הילד אצל פרופסור מרשק ברחובות. "ישר כוח" אמרתי לראש הישיבה ורציתי לקום, אבל הוא לא סיים...

אין לי מושג עם מי הוא דיבר ומה הוא עשה, אבל בתוך כמה דקות כבר היה לו מישוהו שהביא רכב, ואז הוא התקשר לתלמיד שלמד בישיבה וגדל ברחובות, וסיכם איתו שמחר בבוקר הוא לוקח אותנו ומלווה אותנו לפרופסור מרשק, ותוך כדי הענין הוא דוחף לי ביד סכום כסף, שיספיק לרופא ולדלק ולכל מה שצריך.

התקשרתי מיד לאשתי, ואז התברר שאנחנו עדיין קצת 'חוצניקים'... חזרתי לראש הישיבה, ואמרתי שדיברתי עם אשתי, וישר כוח, אבל אנחנו חוששים, הרי צריך רשות מהרופאים להוציא את הילד לפרופסור... במקום לצחוק, הוא שמע היטב ומיד התקשר שוב לר' בני פישר, הסביר לו את החשש שלנו, וביקש שירגיע אותנו שאין מה לחשוש, וגם אם ניקח את הילד לביקור אצל רופא, לא ישלחו משטרה בעקבותינו...

לאחר מכן ישבתי, חשבתי, וממש "יצאתי מהכלים". ערב סליחות, הזמנים הכי מקודשים אצל רבינו, שלא ניתן לתאר את החרדה שיש על פניו, זמן שמגיעים הרבה אנשים נכבדים, והוא מתעסק בנושא ילד מאושפז, כאילו זה היה בנו היחיד, עשה הרבה יותר ממה שאני כאבא חשבתי לעשות, והכל בפשטות בטבעיות, לא ניתן לשער כלל...

ושימח את ביתו

"בכלל הידיעה שלו על כל מה שקורה והמחשבה על כל פרט, היתה חלק מהעבודת ד' הנוראה שלו, היותו עבד ד', ועושה מה שרצון הקב"ה" מוסיף הרב נוסבוים ומתאר.

"בעת שהייתי בארץ פגשתי יום אחד את ראש הישיבה במנחה של חג השבועות, ושאלתי: "תהיה מסיבת נעילת החג?" הוא הביט בי ואמר "נעילת החג? לך יש יו"ט שני, אסור לך לאכול בשעות הללו"... אני הבנתי לתומי שאין, ובערב הוזמנו לביתו תריסר בחורי ישיבה מחו"ל. יצאתי למעריב, ולאחר התפילה עברתי ליד הבית של רבינו, והנה אני רואה שם הרבה אנשים מתפללים. נכנסתי וגיליתי להפתעתי שטעיתי, והיתה מסיבת חג, מאוד הצטערתי, הרי אני חוזר עוד מעט לחו"ל, ולא יצא לי להשתתף באירוע שכזה... אחרי התפילה ניגשתי כמו כולם, וראש הישיבה מביט ושואל "מה אתה עושה פה?"... אמרתי "באתי להזמין למלווה מלכה". והוא מיד עונה בחשבון שיטות הפוסקים: "למעשה אין מלווה מלכה ליום טוב".

נפרדנו, אך הוא הרגיש ברוחב ליבו הגדול שכנראה הצטערתי קמעא, ובכל זאת יום טוב אצלי.

אבינו

מוסף זכרון

מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל מקבל מידי רבי יחיאל שטרנברג את הספר "משנת אריה" על המשניות של חותנו הגה"צ רבי אריה לוי זצ"ל. לידו גיסו הגאון רבי שמחה שלמה לוי זצ"ל

הרי באמריקה סומכים על הרופא, מה יש לשאול יועץ רפואי? עברו כמה ימים והילד מועבר מהכא להתם ולא משוחרר, ואני עדיין לא מבין. אשתי נשארה בבית חולים עם הילד, ואני נכנסתי במוצאי שבת של סליחות הראשון לבית רבינו, אציין כי באותו לילה עברו שם המוני אנשים, רבנים, ראשי ישיבות, משגיחים, חברי כנסת, עסקנים, זמן שבאו לקבל ברכת שנה טובה.

הראש ישיבה ראה אותי ומיד קרא לי, ושואל "מה המצב?"... "הילד לא משוחרר, אינני יודע, זה קצת מתעכב" התחלתי לגמגם. רבינו קם מיד וביקש את הטלפון, הוא התקשר אל הרב בנימין פישר הי"ו, וסיפר לו את כל פרטי המקרה, שיברר בדחיפות. הרב פישר אמר לראש הישיבה שיברר ויחזור, בינתיים ראש הישיבה מושיב אותי, וכאמור כל הזמן הזה באים אנשים ונכנסים, אך הוא לא נותן לי ללכת, הוא ניגש למטבח ומביא לי מלווה מלכה, מרגיע אותי, ואומר: יש קצת זמן, נחכה שבני פישר יחזור עם תשובות, תאכל בינתיים...

אחרי חצי שעה יש תשובה. הנושא בורר,

להתחמם לאורו

"בשלב מסוים" ממשיך ומספר בערגה הרב נוסבוים, "חזרתי ללמוד בלייקווד, שם התחתנתי, ואז הגעתי לעוד שנתיים לגור בארץ, זה היה שנתיים מופלאות, בהם זכיתי להתחמם לאורו של רבינו, בשנים תשנ"ז-נ"ט.

קשה לסכם במילים את הקשר, את ההשגה בצלו, את השיעורים... אבל אספר סיפור שאולי הוא קטן, אחד מני אלפים, אבל זה מלמד על המושג של רב שהוא אב: באותה תקופה, ילדי שהיה בן שנתיים קיבל מוגלה וזיהום, הלכנו לרופא והוא שלח אותנו להדסה, סיפרתי לראש הישיבה, והוא אמר לי, "ניסית להתייעץ אולי עם בני פישר?"... אני אמריקאי תמים, לא מבין ואומר "אין צורך, זה בסדר, הרופאים מטפלים בו, הוא ישתחרר מהר", אמרתי בביטחון.

כך כמה פעמים ניסה רבינו לרמוז, ואני לא מבין,

הרב הגאון רבי אברהם יחיאל אונא שליט"א

חזמת אש

חרדה נוראה משכחה כלשהי. כאשר הזכיר אי מי פסוק בשעת הסעודה, ולרגע נשתמט ממנו מקומו של הפסוק איה - חוררו פניו ולא המשיך בסעודה עד שנזכר כעבור כמה רגעים - כי הפסוק כתוב בדניאל ---

עם כח זכרוננו המבעית וידיעותיו הנוראות בכל מרחבי התורה הקדושה, נגלה ונסתר, שותי"ם וספרי חסידות, כידוע וכמפורסם, כל רז לא אניס ליה כפשוטן של מלים - עדיין היה בחרדה עצומה ובשברון לב נורא כי לא השלים את חוקו... והוא מחזק את עצמו: כל זמן שאתה חי!... במחיצתו היה פחד עצום משכחה. בושח נוראה מחוסר ידיעה, מ"עמרציות".

הבזיון הנורא ביותר לדידן, בסביבתו היה שלא לדעת תוס' מפורש במרחבי הש"ס, משנה מפורשת בעוקצין...

פן תשכח!! האש הגדולה הלא בוערת עכשיו, הרגע בכל רגע - לא תכבה! היאך שייך לשכוח, היאך שייך שלא לנצל כל רגע להוסיף עוד לקח! היאך שייך ללמוד בעצלותיים ובמנוחה כשהאש בוערת בכל ישותך!

כאשר למד על שולחנו בסעודת ר"ה - משניות ר"ה כמבואר בספרים:

בפעם המי יודע כמה. משניות פשוטות לכאורה הנלמדות בכתות הראשונות בחיידר: תמיד בעמל ויגיעה. שוב לעיין ברמב"ם ובפי' הגר"א, שוב להעלות את השאלות שכבר נידונו עשרות פעמים: באותה חיות והתעוררות ושמחה כבפעם הראשונה!

כאשר הבאנו לפניו באחד מימי האלול, שופר שנבע בו סדק כלשהו - לחוות את דעתו: מיד פתח בגמרא ובראשונים והסתער מחדש על הסוגיה, כשהוא שקוע בה, ומעלה על הכתב קונטרס גדוש - עד חנוכה!!! לא הסיח דעת מהסוגיה! כמוכן בנוסף ללימוד הישיבה ואמירת שיעורים כסדרן ועוד לימודים רבים כאשר באמנה אתו.

אש תמיד תוקד!!

כך גם בכל חלקי העבודה, ביראת השמים הנוראה שבערה בו מכל נדנדוד חטא ח"ו. חרדה נוראה מסרך שמך הוה אמינא של חילול שבת - כאשר נכנס פעם לחדר בו דלק מזגן, והוא נקט לאיסור - חוררו פניו כפני בר מינן - ולא נרגע שעות ארוכות, על חשש מתעסק. כך גם כשגילה כפתור תפור לבטנת חליפתו... ועוד ועוד חשש מנדנדוד קל של פגיעה בזולת --- אין לשער עוצם דקות מחשבותיו וירידתם

תמיד! כאשר בכל זאת נשכב על מיטתו - זינק ממנה כעלם צעיר בבוא הזמן בלא שמץ עצלות, ברתיעה נוראה שלהעומד לפניבוראוגםבשנתו!...

ומשפך - לא באש נתנו!!

הכרח הוא שתבער בו, זיע"א, האש הגדולה, החצובה מאותה האש עצמה שבערה בהר סיני - וממשיכה ללהט בלבו הנורא, בכל עת ובכל שעה, בתורתו ובתפלתו, באכילתו ובשנתו, כשהיתה כזו.

בעסקו עם משחרי פניו, עם אלפי תלמידיו - אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה - המכבה, ח"ו, עובר בלאו!!

תמיד - ללא שום הפסק.

האש הגדולה - בערה בתמידות בכל הליכותיו. לעתים בגלוי - בשעת התפלה, שם הוסרו חלק מהמסכים, והיתה האש בוקעת ועולה, כבר בפסוקי דזמרה, בקרבנות שלפניהם. אש תמיד, ושחט אותו על ירך המזבח צפונה, בחיתוך האותיות והמלים, באש קודש, והוא מטפס ועולה, לברכות ק"ש וקדושת יוצר!!!

כשניכר בחוש היאך חוזה בעיני רוחו בהאופנים וחיות הקדש הממליכים לבוראם, והוא עונה ביראה וברעדה, ופניו להבים קדוש!!!

ובאהבה רבה, בתחנונים, ובזכירת מעמד הר סיני,

וכשהגיע לקריאת שמע היחוד השלם, כבר הופשלו המסכים כמעט לגמרי והוא בוער כולו באש קודש, נורא למי שהעז להעיף מבט: שמע!!! וכשנעמד בפניו לתפלת שמונה עשרה - היה ניכר בחוש היאך מתנתק לגמרי מהמקום והזמן. א-י-י שפתי תפתח - שכח היה שארך כעשר דקות, אך תמיד ארכו הדקות עד שכרע בכריעה הראשונה: כריעה עמוקה, עד שיתפקקו - כאשר ניכרת בחוש ההכנעה המוחלטת, כעבד לפני מלכו, עם ההתרפקות וההשתוקקות כבן לפני אביו ממש ---

כך ויותר מכך, בתורתו: כאלו בעל השמועה עומד כנגדו! כנתינתה ממש! בו ברגע שפתח את הגמרא/הרשב"א וכו'. בתשוקה וצמאון נורא כאמור - ניכרת היתה האש הגדולה בה נתנה תורה, כל לימודו בחיות עצומה, בדריכות נוראה, כחייל על משמרתו. השמר לך פן תשכח!!!

ט' שוב

...ישבו ונתעסקו בדברי תורה, ירדה אש מן השמים והקיפה אותן. אמר לון... באתם לשרוף ביתי? אמרו לו חס ושלום. אלא: יושבין היינו וחוררין דברי תורה מתורה לנביאים ומנביאים לכתובים והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני - לא באש נתנו? [רות רבה, ו. תוס' חגיגה טו.] בתמיה!

טענה, כביכול היתה בפיהם של חכמי ישראל: היאך אינך מבין זאת מדעתך! עוסקין היינו בתורה, והדברים שמחים כנתינתן מסיני - לא באש נתנו??? וכי שייכת מציאות של מתן תורה, של מעמד הר סיני, בלא האש הגדולה??? את קולם שומעת מתוך האש!! אין מציאות לשמוע את דבר ד' - הלא פה דברי פאש - בלא שתלהט האש סביבותם!

היו הדברים שמחים ---

מי הוא זה, אשר לא יזוע ויתר לבבו - בהעלותו על לבו שמחת התורה של מרן רבנו זיע"א? תדיר, בכל המצבים, בכולם ממש! עמל בתורה"ק ביגיעה נוראה אין שיעור, ונהרה עצומה שפוכה על פניו הקדושות. ניכר בחוש היאך מתענג הוא ויונק בתענוג אינסופי מלשד מתיקות התורה"ק. עמל ביגיעה נוראה, להעמיק עוד. לירד עוד לשרשי הנדון. לרקוק יותר בהגדרה: מעולם, מעולם!!!

לא עסק רבנו בתורה"ק מתוך עידון ומנוחה. תמיד! גם במצב של עייפות נוראה אחר כמה לילות עמל התורה ללא שינה כלל, גם בימי חליו כאשר תשו כוחות גופו והתקשה אפילו בפסיעות בודדות - בעת צרה כבעת שמחה - תמיד!

בעומק העיון, בתכלית הריכוז והשקיעות, רכון על גבי הספר - מעולם לא היטה את הספר אליו! מנותק לחלוטין מהסובב, גם כאשר הסובב הזה הוא אולם חתונות רועש - ושריגי מצחו משתרעים בעמל כביר ללבן עוד קמט.

כאשר הוטל על שכמו עול הנהגת כלל ישראל, וגם קודם לכן במשך עשרות שנים בהן עסק בתקנת הרבים והיחיד בעמל נפשו, לאחר שעתים, שלש, ארבע של העסק הנצרך - היה חש צמאון נורא, בוער, לתורה הקדושה.

כאותו הלך שתעה במדבר שעות רבות בשמש הקופחת -

הסתער, מוכה צמא, על הגמרא האהובה / הרמב"ן / הרשב"א

בחשק עצום, בהתלהבות נעורים, בשמחה עצומה -

היו הדברים שמחים!!!

מכל - עמלנו אלו הבנים - בסכנה קיומית !!!
וגם כאן - באופן מופלא ביותר, חסר תקדים

- התקומם לו עולם מופלא של מוסדות
מפוארים, בכל רחבי הארץ, על טהרת הקודש,
כשאלפי הורים הולכים בעקבותיו אל הלא נודע:
לכתך אחרי במדבר ---

אֵשׁ תִּקְדֶּה בְּקֶרְבִּי - בְּהֶעֱלוֹתִי עַל לְבִי נְקִינֹת
לתשעה באב]
זכר השבת הנוראה, שבת זכור תיו שין עין
חית ---

בעיצומה של שבת קודש - אשר הוא זיע"א
היה עצם המציאות של שבת קודש בעולמנו
זה. כשקדושת שבת היתה ניתנת למישוש ממש
במחיצתו,

בתפלות הנוראות, בדיבורים עמוקים
ונשגבים, בכל מהלך סעודות השבת, בלא שום
דיבורים כלל רק בתוה"ק,
בקידוש! ... פניו להבים והוא משתתף עמו
ית"ש במעשה שמים וארץ! ...
ובעיצומה של שבת קודש אחר שקידש על
היין - תמצית שאיפתו הקדושה נתעלה למקומו
בצילו של מקדש השבת ---

יתומים נותרנו, ואין מנחם.
אחת ידענו:

דרכו, בהירה היא וסלולה. דרך האבות
והאמהות, דרך גדולי מנהיגי ישראל בכל
הדורות.

דרך אותה הבהיר והשריש בלבבות בכוחו
הנורא:
ובענותו העצומה - לא אני! ... רק כשליח
ציבור! ...

והציבור, אכן נעמד, בהיר, עומד הכן על
משמרתו,

להמשיך בדרך לחזק את מוסדותיו הק'
במסירות נפש
לעמוד על המשמר !!!

לבלי לזוז זיע כלשהו מאשר התווה והנחיל -
עדי נזכה מהרה לקיום הנבואה:
וְאֲנִי אֶהְיֶה לָּהּ נֶאֱמַר ד' חֹמַת אֵשׁ סָבִיב,
וְלִכְבוֹד אֶהְיֶה בְּתוֹכָהּ [זכריה ב]
במהרה בימינו. אמן.

אבינו

מוסף זכרון

את נשמות ישראל עומדות על הר סיני - הרי לא
שייך !!! לוותר על נפש אחת מישראל!
לא משחקים בנשמות ---

ומשכן - חגר חרבו על ירך, במלחמה
נוראה, נשגבה, בכח אלקי נשגב מבינת אנוש,
כנגד הגזירה הנוראה מכל - גזירת הגיוס.

היפך מטבעו השקט, הביישני -
נעמד הוא כמצביא ללא חת, בראש מערכות
ישראל,

נוטל על שכמו אחריות נוראה לגורלם של
אלפים אלפים מקדשי השם, עתידם לוט בערפל,
והוא, בבהירות נוראה, מורה את הדרך: להתנגד
בכל עוז! לעמוד על המשמר ---

ובאחת - הופך הוא למצביא לוחם, בראש
גדודי אלפים ורבות מתאבדים ---

בהיכלי הישיבות ובכוללים, בכבישים ובין
חומות הכלא -

מתקומם לו צבא אדיר של מקדשי ד'
כחשמונאים הקדמונים.
והוא בראשם - מי לד' אלי ---

החרדה הנוראה לחינוך בני ובנות ישראל

מרגלא בפומיה: אשר אנכי מצוך היום!
היום - נצטוונו. היום - ירדנו מהר סיני!
האם ביום אשר עמדת לפני ד' אלוך בחורב
- היה מהין אי מי לשנות כי הוא זה בתלמודי
התורה? ! בשיבות הקדושות? !
וגם כאן, בניגוד גמור לדרכו הזהירה,
המתונה -

יוצא הוא כגיבור ללא חת, בסיוע כמה מוסרי
נפש מקדשי השם -

ומקים רשת ענפה של בתי חינוך לבנים
ולבנות, אלפים רבים! ! מתחנכים על טהרת
הקודש ללא מגע זר של השלטונות שגמרו אומר
להכרית כל שם ושארית, ולא יזכר שם ישראל
עוד - ד' ירחם, היה לא תהיה.

והוא עומד וזועק בתמצית דם לבבו,
בנשימותיו האחרונות ממש:

חושו אחים יקרים! התעוררו! היקר לנו

לנבכי נפש הזולת -

כאשר נזכר פעם בליל יו"ט שלא הזמין
לשלחנו אי מי, שהיה חשש שנצרך לכך - הלך
למחרת רגלי, במשך שעה ארוכה לשכונה
מרוחקת בלי לדעת את הכתובת המדויקת! עד
שאתר אותו, הזמינו אליו בחום - רק אז נפנה
לסעודת יו"ט. חשש נורא משמך קלות ראש
באיזה חלק מחלקי העבודה...

שמירת העיניים בקדושה עילאה מנעוריו
ממש כמפורסם, ועד זקנה ושיבה כאשר תשו
כוחות גופו. מהלך ברחוב בפחד ואימה מאיזה
נדרנד חטא...

ומכאן, לאהבת ישראל הנוראה שבערה בו.
בלב מי שעומד תדיר על הר סיני, וחווה בששים
ריבוא נשמות ישראל אשר הם מקשה אחת -
ממילא לבו הגדול לב כלל ישראל הוא.

להכיל, לחוש, לדאוג את דאגת השני, אין זה
משנה אם מאלפי תלמידיו או מי שהתוודע אליו
באקראי - נושאו על לבו הגדול, בשעת שמחה,
וח"ו להיפך - כבן משפחה קרוב ביותר, והרבה
למעלה מכך, עם כל הדקויות והעומק...

יתומים ואלמנות! ...

בנות ישראל אל רבינו שמואל בכינה! ...
לבן של ישראל, אשר היה להן לאב ולאם,
למשענת ולסעד במקום אישן המנוח...

בחורי ישראל אשר מצאו אצלו אוזן קשבת
לחזקם ולעודדם, פעמים בארוכה מאד ופעמים
בכמה מלים ממוקדות - אשר קלעו על השערה
והעמידו בקרן אורה ימים רבים, כשהוא זיע"א
יורד לנבכי נפשו הדק היטב...

הצדקות הנוראות ---

סכומי עתק שגייס, לעתים תוך בזיונות
וקשיים נוראיים, לתמוך, להשיא, לבנות, בתים
רבים, רבים מספור...

היא האש הגדולה, כאשר רואה בעיני רוחו

ויהי בנסוע הארון

עומדת אל מול העין, ונגוע בקצות דרכיו בתורה, ביראה, בעבודתו, בחסדו בכלל ועמודי עולם.

בחסדי שמים, אינה הקב"ה לידנו מילים שנכתבו לפני כמה עשרות בשנים, ותיארו את דמותו של אחד מגדולי הדורות, ששמו החרוט בלב כל צורב, ובלבם של בני התורה בדור האחרון, הלא הוא מרן ר' יוסף יוזל זצוק"ל מנוברדהוק, מי שהבעיר עולם של תורה וישיבות באש העצומה, אותה אש של דבקות בתורה ובמוסריה, אש שבערה בכפור הרוסי העז, בימים בהם קרירות רוחנית פשטה בכל שדרות היהדות, והוא העמיד לגיונות של צעירים, בני עליה, שבזו לכל הרדיפות והלהיטו את העולם באורה של תורה וקדושה.

אותה אש נובהרדוקאית שנשארה עד לדור אחרון, בשמירה על עולם התורה, כפי שניווט והבעיר את הלבבות אחד מגדולי תלמידי נובהרדוק, הלא הוא רבינו הגדול בעל 'קהלות יעקב' ז"ע, שאשו הגדולה בערה וחיממה את עמודי דבי מדרשא, בימים הסוערים של המאבק על דמותה של המדינה ושל לומדי התורה, אל מול שלטון מתנכר, קר וכפרני.

רבינו הסטייפלר זצ"ל בדרכו הנובהרדוקאית, לא חת מפני איש ושמר על להט האש הבוררת והגדולה שנשא בידו, מורשתו של רבי יוזל, היא שעומדת לנו עד היום הזה.

מאמר מופלא, המתאר את דמותו של הסבא, בערבות הקפואות של רוסיה הגדולה, פורסם בשנת תשכ"ג, בעת שהעלו את עצמותיו לארץ, במאמר, מציג הכותב הרב דוד זריצקי ז"ל, את דמותו הגדולה של הסבא, שנאבק על עולם הישיבות תחת שלטון העריצות ברוסיה הקפואה, והעמיד לגיונות של חיילים לד' ולתורתו.

המאמר מציג את דמותו של רבי יוזל, שעמד כנגד כל העולם, והצמיח דורות של לומדי תורה שאינם חתים מפני איש, האיש שלא אמר נואש גם כאשר אחרים הרימו ידים, שהצליח להאיר את העולם עם האמת של התורה, ולעמוד אל מול השונאים הגדולים ביותר, וכלשונו של הכותב: הוא זרע בין אצבעות השטן ממש, תורה ויראת שמים. שמציין כיצד הוא זרע אמונה איתנה בלבבות מפקפקים, הבהיק פינות חשוכות בליבות בני אדם, הכריז על "לא קם ולא זע", דרבן אלפים להתמסרות ללא גבול, נתן ביטוי עז נמרץ ותוקפני לבן הישיבה, שיהיה מסוגל לעמוד בפני כל ניסיון.

כמה מרגשות הם מילותיו של הכותב על הכוח שהקים את נובהרדוק, השם שהפך לסיטו בשביל שונאי התורה, לסמל לבני התורה... אין המולה שהיתה משתיקה את זעקתו, אין מקום אליו לא היתה מגיעה מסירת נפשו... לא היה חת מפני כל, לא מפני אישים ולא מפני מפלגות, הוא

את מה שאמרו חז"ל: 'אותו היום שמת רבי, ערב שבת היה, ואמרו כל מאן דאמר נח נפשיה דרבי ידקר בחרב'...

והוא שואל "ויש להבין איך סלקא דעתך שאמרו לדקור בחרב את מי שיאמר שמת רבי, וכי יעלה על רוח שיחיה לנצח?"

בביאורו מסביר רבי יונתן אייבשיץ זצ"ל בארוכה, כי נפש הצדיק שהיא קשורה בגוף ומתחברת עם הבריות... וכל דרכה להיטיב ולישר אורחותיה, קשה עליה להסכים למות, כי קשה עליה פרידתה... כי מטבע נפש הצדיק לסבול כל הייסורים, רק לישר הדור, כמו שעשו כל הקדמונים והנביאים שהטילו על עצמם ייסורים בשביל הדור...

...ובזה יובן הגמרא הנ"ל, כי חכמי הדור היו מכירים ערך גדולת רבי, שכל מגמתו הוא ליישר הדור וללמד תורת ד'... ואם כן כמה גדול היעדרו לישראל, באורו היה אור ובמותו יחשכו כוכבי נשפו, ואם כן היה בדעת הדור שלא יסכים רבי על המיתה עדיין, כי עדיין לא השלים ליישר לתלמידים בתכלית השלמות... ולכן אמרו מי שיאמר נח נפשיה דרבי, ידקר בחרב.

דבר נפלא מצינו בתשובות הריב"ש, בהספדו על אחד מהחכמים, ושם מתאר הריב"ש כיצד החכם עמד והוכיח לישראל, בדברים היפים לשעה ולדורות בדמותו של האדם הגדול, שעומד בפרץ, גם אם הדבר גורם לרחוקים מדרך השם לשנוא אותו ולהילחם בו.

וכך הוא אומר: ואמרתי שכך הוא בזה החכם שהכל ראויין להתאונן על פטירתו, לב' סיבות; האחת מפני התועלת שעמד כמה שנים בפרץ להציל הקהילות מגזירות... וגם שהיה מרפא אותם חנם, ואפי' לשונאיו, לא היו לו שונאים, רק מפני שהיה מוכיח ומייסר הרשעים והמלשינים.

כי הצדיקים שמחים בזה, כמאמר הכתוב 'שמחה לצדיק עשות משפט ומחיתה לפועלי אוון', ורבותינו ז"ל אמרו 'האי צורבא מרבנן דסנו ליה בני מאתיה וכו'', ואדון הנביאים ע"ה עשה כמה טובות לישראל ועשה משפט בעוברים בעגל ובמחלוקתו של קורח, והשי"ת התאונן על מיתתו על זה ואמר 'מי יקום לי עם מרעים וכו'', ומלאכי השרת היו אומרים 'צדקת ד' עשה ומשפטיו עם ישראל', כלומר הוא עשה צדקות ד' עם ישראל וכן משפטיו בעוברים...

שנה עברה חלפה, ונדמה כאילו רק אתמול שלשום, עוד זכינו לאור באורו של רבינו הגדול, ושאין יום, ואת"ל כמה שעות, בהם דמותו לא

כך לימדנו חז"ל (שבת קנ"ג ע"ב) "רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב, מהספדו של אדם ניכר אם בן העוה"ב הוא אם לאו" וברש"י: שאם כשר היה, הכל בוכין עליו ומורידין דמעות ומספרים שבחיו.

"איני והאמר ליה רב לרב שמואל בר שילת אחים בהספידא" [בשעת מיתתי התאמץ בהספד שלי, שיתחממו ויכמרו רחמי העומדים ויבכו], "דהתם קאימנא" [בשעת הספד, ואשמע איך תתחמם], "אלמא איצטריך לרב לאזהוריה אהספידא" [וכיון דרב גברא רבה וכן העולם הבא, למה ליה לאזהוריה, הא אמר מהספידו ניכר וכו']. "לא קשיא הא דמחמו ליה ואחים הא דמחמו ליה ולא אחים" [לעולם חמומי בעי, שאין בני אדם נכמרים כל כך על זקן, ומיהו לאדם חסיד כי מחממו בהספידא מחממי ובכו כולהו, ולמי שאינו חסיד כל כך מחממו ליה ולא מחממו].

דמחמו ליה ואחים י"ב חודשים, בהם אלפים ורבעות 'אחים' התעוררו, גבהו, השיגו, דבקו בקצות דרכיו של רבינו, קיבלו 'מושגים' בכל חלקי הרוחניות.

אל מול עינינו ניצבו כל השנה הדברים שנשא רבינו מרן זצ"ל בהספדו על רבינו מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, וכה אמר רבינו: בכל דור ודור יש גדול שבדורו, הנקרא בחינת איתפשותא דמשה, ועל מיתתו יש תביעה 'ויבכו אותו כל בית ישראל'. והוסיף ואמר: "שקולה מיתת צדיקים כשריפת בית אלוקינו, איתא בנפח"ח הקדוש על הכתוב "וכן תעשו", שאל תחשבו שבנין ביהמ"ק זה הבנין החיצוני, אלא עיקר התכלית שתעשו עצמכם בית המקדש, והרמב"ם כתב שהמקדש הוא כצורת האדם, והלב הוא קודש הקדשים ואסור שיהיה הפסק והיסח הדעת בתורה. כמה שנספיד זה יהיה הספד שלא כהלכה..."

בהספדים של גדולי הדורות, תבע תמיד רבינו ואמר כי החת"ס זיע"א בדרשות אומר, וראויים הדברים למי שאמרם, שכשנפטר אדם גדול אם לא עומדים על עומק הדברים, אין בזה תועלת והתורה עולה עמו, ולאחר כמה שנים מתעוררים כשרואים את הירידה שבאה בעקבות פטירתו.

"כי בשנה הראשונה להסתלקותו היו עיניו לחות מדמעות שהוריד על רבו, דמעות בלי הפוגות", כך מתאר בנו של ה'בית אהרן' את אבלו של אביו על רבו הנצי"ב, בתיאור שמיטיב להמחיש את התחושה של אלפי תלמידי רבינו מרן זצ"ל.

והם הם דברי רבותינו בתנא דבי אליהו (פט"ז) חכם שמת ואין לנו תמורתו, ראוי להתאונן עליו לעד ולעולמי עולמים

דברים נפלאים כותב ה'יערות דבש', על מהותו של צדיק ומשמעות מיתתו, וכך הוא מבאר

אציין שדמותו עמדה מול עיני כל הזמן, כך למשל בשנה אחת התארגנו באלול להכין מה ללמוד בזמן חורף, חשקה נפשי להצטרף לקבוצה שעשו חזרה על טוש"ע בשר וחלב ותערובות, אבל ידעתי שבתקופת חודש אדר אהיה בארץ, ואכנס לרבינו, ואומר לו מה לומדים, כי הוא ישאל ויתעניין, ואז אומר לו והוא ישאל "לומדים מהסוגיות בגמרא או רק מהטור שו"ע..." ומה אענה אז? כך זה היה כשתמיד דמותו היתה מול העיניים, ידענו שיש לנו אב זקן, וכפי שהתבטא בכאב אחד מגדולי תלמידיו, "אזל גברא דמסתפינא מיניה", כשהוא היה, הבנו מאי משמע דברי רבי יוחנן בן זכאי, ולואי ויהי מורא שמים עליכם כמורא ב"ו, מהפחד והרעדה והדין וחשבון, כשכל זה בא עם אהבה עצומה, בחינת גילו ברעדה".

ממשך הרב נוסבויס: "לפני שנתיים, הגעתי בסוף חודש אדר, ממש בסוף זמן חורף, לביקור קצר של שלושה ימים, בשדה התעופה פגשתי את שני בני שלומדים בארץ, וישר נסענו אל רבינו. כמובן שהוא קיבל אותי במאור פנים והתעניין מה קורה איתי. באותו זמן היו שני דברים בולטים בסדר היום שלי, הגם שב"ה למדתי בכולל, הלימוד היה קצת חלש יותר מאשר היה אמור להיות, וגם היו לי קשיים בעיני פרנסה.

רבינו שמע הכל והתעניין, ואז החל שואל "עד מתי אתה בארץ" עניתי עד יום שני (זה היה יום חמישי) ואיפה אתה בשבת? עניתי "ברמת אשכול, כשמוכן היה שלא ניפגש עוד בפעם זו. כשסיימנו בייך אותי רבינו, ואת הילדים שיצאו בשמחה עצומה.

והנה בדרך פלאית ממש ולא מתוכננת, קיבלתי טלפון ביום שישי אחה"צ שאני מוזמן לשערי חסד

והנה באמצע הסעודה, בה כאמור השתתפו שנים עשר בחורים משיבת בריסק - דפיקות בדלת, ראש הישיבה מלווה בשני בחורים - אליהו ויינר ואלעזר דוד ברלין, עומדים בדלת, הוא התיישב, ומאז שמחת היום טוב פרצה גבולות, בתורה, בשירה, ביראה, אין מילים לתאר מה היה שם. בכלל, הוא היה מגיע לפעמים לסעודות שבת לביתי בשכונה, כדי לרומם ולכבד ולחזק. ואני נזכר דבר מעניין, היה זה אחרי שאשתי ילדה וחזרה מבית החולים, ואני הלכתי לביהמ"ד כרגיל, והנה בתחילת סדר א' ראש הישיבה מסתובב ורואה אותי במקומי. "מה אתה עושה פה?" הוא ניגש ושאל, והוסיף "צריכים אותך בבית, אתה עכשיו הולך ללמוד בבית", אמר ולא יסף. פשוט "גירש" אותי, כי כעת זה רצון קב"ה".

(יש בנותן טעם להוסיף מה שאמר רבינו לאחד מהתלמידים הגר"ב כהן שליט"א ממודיעין עילית, ששח בהתרגשות איך שהגיע לישיבה כבחור יתום, ומחמת שרצה להקפיד על הזמנים, היה נוסע לעיתים רחוקות יותר, ובמוצאי שבת חוזר מיד לישיבה עם צאת השבת, "באחד הימים שאל אותי רבינו מדוע אתה חוזר כה מוקדם? ומדוע רק בכמה שבועות רחוקים אתה בבית?" הסברתי שבאתי לישיבה כדי ללמוד, ואני מעדיף לחזור מיד.

הגעתי לישיבה כדי לעשות רצון הקב"ה, ורצון הקב"ה שלא תברח מיד במוצאי שבת, אלא תבוא למחרת, ותהיה יותר שבתות בבית, אמר לי רבינו. במוצאי שבת הבאה כשהייתי בבית, ראתה אמי שתחי' שאיני חוזר לישיבה, ושאלה מה קרה, לא רציתי לומר לה, אז אמרתי שהחלטתי להישאר, ואם זה טוב לה, והיא השיבה, בשמחה, היה לי מאוד קשה כשעזבת מיד, אבל לא רציתי להפריע ללימודך. רבינו עמד על הקושי, והבהיר באותה הזדמנות מה תפקידו של בן תורה, לעשות רצון הקב"ה.)

נאך מעד תורה

"כאשר חזרתי לאמריקה שמרתי על קשר, והייתי מתקשר כל ראש חודש להתברך. כאשר היה פעם שחודשים לא התקשרתי, וחזרתי, הוא אמר "נו, צריך לברך שהחינוך והאריך בזה בעובדות מאביו זצ"ל. פעם בשנתיים-שלוש הייתי מגיע לבקר, בדרך כלל בסוף זמן חורף.

לא פחד מן המוות כשם שלא פחד מן החיים... כל מילה במאמר מרגש זה, מכילה בתוכו מסר נפלא, ומתארת את קורות השנים האחרונות, בהגדרות שמתאימות מילה במילה למציאות של ימינו, להעמדת הדת על תילה בימינו אנו, במאבק על דמות עולם הישיבות, מאבק שבו עמד בחזית בגבורה עילאה רבינו מרן זצ"ל, המילים מדברות בעד עצמן, וחובה שייחרטו בלב כל מבין בעם.

שלום עליך מורה דרב!

"על האדם לזרוע בכל מקום ולשמור ולעבד במקום המסוגל להצמיח" (מפי השמועה). "הפועל לטובת הרבים והמזכה את הרבים, זכותו עולמית שלא יאבד מן הרבים. והמזכה את הרבים שאמרו עליו שאין חטא בא על ידו (אבות פ"ה) בטוח הוא שלא ימצא חוץ למסגרת הרבים" (חיי המוסר חוברת ג'. המאורות הגדולים)

תורת ה"נותן" כבר הפכה לנכסי צאן ברזל באולם המוסר, והוא קיים אימרה זו בעצמו בכל רגע.

הוא אף פעם לא קיבל כלום משום בן אדם בשביל עצמו ולא בשביל משפחתו, ולכולם הוא נתן הכל, את עצמו ואת עתידו אהבת ילדים ואהבת משפחה, את לחמו ואת מימיו את יומו ואת לילו, שנתו ואף את תורתו, ומשום שהוא כל כך הרבה, נשאר לו הכל, וכל מה שנתן, נצטבר צבורין צבורין בכל העולם כולו, תלמידיו ותלמידי תלמידיו, עד היום.

והנה הוא בא אלינו, ממרחקים הוא בא, ממקום שנפל בעת מילוי תפקידו כמורה וכמדריך, כאב. ממקום שהוא נקבר בין תלמידיו, משום שהוא חי איתם, חלה את חוליים תוך עזרתו להם, ומת במיתתם.

והוא זרע בכל מקום, ושמר את המקומות הללו, והם הצמיחו, גידלו פירות. והפירות נשתלו שוב והצמיחו עד היום.

והוא זרע בכל מקום ובכל זמן, ברעב ובחוסר כל. בימי המהפכה ואחריה, הוא זרע בין אצבעות השטן ממש, תורה ויראת שמים. כי להרחיב ולהגביר חילא לאוריינתא אפשר רק על יסודות היראה והמוסר, והוא עשה תערובת של תורה ומוסר, ושתל במאה מקומות. קמו ישיבות למאות, ישיבות קטנות וגדולות. מעטים הרביצו תורה כמוהו, מעטים מסרו נפשם על הרבצת התורה כמוהו, מעטים ראו את ההצלחה בהרבצת תורה בימיו - כמוהו.

והוא זרע אמונה איתנה בלבבות מפקקים. והוא הבהיק פינות חשוכות בלבבות בני אדם שכבר היו רחוקים מן התורה וכל שכן מן המוסר, והוא הפיח תקווה לאנשים מיואשים מן החיים ומן המהפכה ומן היהדות, והוא השתמש בדגל האדום, שכיסה בדם ישרים את רחבי רוסיה - להתקנת טליתות קטנות, והוא השמיע את דבר ד' מעל במות קומוניסטיות. והוא הכריז על "לא קם ולא זע" על גבי במות במוסקבה ופטרבורג. הוא דרבן אלפים להתמסרות ללא גבול, והוא המציא חיוך חדש למעונים. עוז ועוצמה לחלשים, והוא נתן ביטוי עז נמרץ ותוקפני - לבן הישיבה שיהיה מסוגל לעמוד בפני כל ניסיון, של עושר ושל עוני, של קומוניזם וסוציאליזם, של מינות ושל הוללות.

אבינו

מוסף זכרון

עם הבנים, קפצתי על המציאה, ובשבת בבוקר כבר התייצבתי בבית רבינו לתפילת שחרית של שבת, הייתי לבדי, כי בני הלכו להתפלל עם מארחם במנין מאוחר יותר, ומיד אחרי התפילה קבלני ראש הישיבה במאור פנים ואמר: "אתה אוכל אצלי".

כמובן שמחתי, חדש ימינו כקדם. ישבנו שם רבינו, ר' דוד בידרמן ואנוכי. בשלב מסוים יצא ר' דוד לכמה רגעים מהחדר. באותו רגע השתנו פניו של רבינו, צער גדול מילא אותם, הוא רכן אלי ולחש "יעקב שלמה, מילא הפרנסה תהיה בסדר, צריך שיהיה ביטחון, אבל אביסאלע מער תורה - עוד קצת תורה, עוד קצת ללמוד" חזר על הדברים, ומיד חזר למראהו הקודם בסעודת שבת, כאילו לא היה דבר.

הרגשתי סכין בלב, קשה להסביר, החלטתי שזהו, מתחילת זמן קיץ אני משקיע סדר נוסף שלם, בעיון. ואכן הזמן התחיל, והדברים שלו שבערו בלהבת אש, חלחלו ועשו את פעולתם.

אחרי חודשיים, כששוחחתי עם רבינו בטלפון בראש חודש, אמרתי לו שאני רוצה לומר משהו: "הדברים שראש הישיבה אמר לי בסעודת שבת פעלו את פעולתם, והנה הוספתי סדר שלם בעיון". "אוי, יישר כוח שאתה מספר לי", הגיב ראש הישיבה בשמחה מופגנת, והוסיף: "באמת היה לי קצת חרטה, אם היה נכון לומר לך, יישר כוח שאמרת לי שיצא לתועלת".

ואז חשבתי הרי אצלו המושג של "כי הם חיינו" זה "חיי" ממש, והנה בא אליו תלמיד שהוא כבן, ואומר לו, שחסר לו ב"חיים" והוא כואב, ורוצה לומר לו, אבל הבנים שלי היו שם, ואני עלול להיפגע... ואז הוא שואל מתי אהיה פה שוב, ומקווה שאגיע כדי להגיד לי, בני חביבי עוד קצת תורה... והנה הקב"ה היה בעזרו, והגעתי בצורה לא ברורה ופלאית לשערי חסד, והוא מחכה לאותו רגע שזה אפשרי, וגם על זה ליבו נוקפו, אם יועיל.

והיו הדברים היוצאים מלב הרב הגדול ונכנסים אל הלב...

אחת שאהתי

תלמיד מעלות התורה הרה"ג רבי שמעון משה רביע שליט"א נזכר במורא הגדול ששרר סביב דמותו האצילית של ראש הישיבה זיע"א, כאשר כל בני הישיבה התרוממו טפחיים למראה הנאדר של הדבקות בתורה בכל לב ונפש.

"רבינו כשהיה לומד היה כל גופו עוסק בתורה בלי שיור כלל לא היה שייך להפסיק באמצע הלימוד חוץ מפיקוח נפש ממש וגם בשנים האחרונות יצא לי לבוא לרה"י ולא היה שייך לדבר איתו באמצע הסדר אפילו לא לאמירת שלום בראשו וכיוצא ונצרכתי לחכות שיגמר הסדר ואח"כ ישר תפילת מנחה ורק אחרי התפילה היה שייך לדבר איתו.

בביהכנ"ס הגר"א רבינו היה מוסר שיעורים בכל יום על הדף בביהכנ"ס למטה והיה אומר כל החידושים של הראשונים והאחרונים ומדייק כל מילה ומילה בגמרא וברש"י ובתוס' לא היה שייך לעבור מילה בלי הבנה עד הסוף שיעורים אלו היו מלבד השיעור כללי שאז היה מוסר על ענין בסוגיא בשיעורים היומיים היו רואים גודל עומק הלימוד של כל מילה ומילה בגמרא.

בישיבה כל שבוע ושבועיים היה הרב כותב מכתב לתלמידים להתחזק לכבוד ש"ק או לכבוד החג או ר"ח וכיוצא וכ"ז מלבד השיחת חיזוק באמצע השבוע ובליל ש"ק ובסעודת ש"ש.

הרב רביע נזכר כיצד הרוח הגדולה אפפה

את כל בני הישיבה, כך למשל בעניין הטלפון: "בישיבה היה רק טלפון ציבורי אחד עם אסימונים ואח"כ עם כרטיס טלכרט ובשעות הסדרים לא היו מדברים כלל בטלפון חוץ מסדר שלישי מאוחר בלילה, ככלל כמעט שלא היו מדברים בטלפון רק פעם או פעמיים בשבוע ובחור שהיה ניגש לטלפון כל ערב ישר ידעו שהוא בשידוכים".

"תפילתו של מורנו ורבינו היה במסירות נפש עד כלות כל הכוחות שחרית בימי החול היו מתפללים בביהכנ"ס אגודה שברח"ה השל"ה בשערי חסד עם האבא של מוריני ורבינו הגאון ר' שלמה זלמן אויערבאך זצוק"ל ר"י קול תורה, התפילה היתה כמונה מעות עד העמידה מילה במילה כאשר מורנו הרב ומור אביו זצוק"ל היו מהראשונים שמגיעים לתפילה ואח"כ כשהגיעו לעמידה היה מורנו ורבינו מאריך מאוד ובד"כ לא היו מחכים רק למור אביו הגאון זצוק"ל ואז מתחילים בחזרת העמידה, אחרי התפילה היו ניגשים למורנו ורבינו ולאביו הגאון זצוק"ל ושואלים אותם בהלכה ובאגדה.

כמו"כ רבינו זצוק"ל היה מקפיד מאוד שכל בחור ישיבה ילך עם כובע וחליפה ולא הסכים שיורידו המגבעת או החליפה בשו"א, ואפילו בשנים מאוחרות כשלמדו בכוללים אחרים אם ראה שאחד הולך בלי כובע וחליפה ברחוב היה אומר לו איפה המדים שלך אתה מצבא ד' והיה מאריך שאחרי המעשים נמשכים הלבבות כמ"ש בס' החינוך.

מורנו ורבינו היה מקפיד מאוד על סדרי הלימוד וסדרי התפילה ביחד כל הישיבה הן בימי החול ובפרט בש"ק שלכו"ע לא ניתנה התורה אלא בשבת, ובפרט במוצש"ק ובימי דפגרא שהיה מקפיד שלא ילכו ויעסקו בשטויות ובדיבורים רק ישבו וילמדו והיה מדבר על גודל הסיעתא דשמיא בזמנים הרופפים כולל יום שישי ומוצש"ק ועוד ועוד.

כמו"כ בשבתות ובחגים רצה שישארו התלמידים בישיבה כמה ששייך והיה מעודד הלימוד ועבודת השי"ת כמה שיותר עד כלות הנפש, גם היה מקפיד שיעסקו בגמ' ובראשונים בשעות הסדר ובסדר מוסר בספרי היסוד כמו שערי תשובה בחודש אלול ומס"י ונפה"ח בכל השנה ולא הסכים שיעסקו בספרים ובלומדים אחרים בשעות הסדר והישיבה ובדרך כלל בבקאות היו מספיקים בכל זמן לפחות מסכתא אחת או שתיים כל אחד לפי כוחו כמו"כ רה"י זצוק"ל היה יודע כל המשנ"ב בע"פ מילה במילה וכל שאלה ששאלו אותו מיד היה אומר פסק המשנ"ב בענין ורק במקרים מיוחדים היה אומר סברות אחרות או דעת אביו והגר"ש אלישיב כגון כשאין גילוי ע"ז במשנ"ב וכיוצא.

רבינו זצוק"ל היה לומד בעצמו ברוב ככל סדרי הישיבה ובד"כ עם חברות ואף פעם כמעט לא לבד חוץ מאופן שהיה צריך לכתוב איזה מערכה בלימוד שאז היה לומד לפעמים לבד והיה מאריך בלימוד עד שעות מאוחרות עד 12 או 1 בלילה ולפעמים יותר ונרדם לפעמים על הגמרא.

רבינו זצוק"ל הזהיר מאוד על ההתמדה ולא לקרוא אפי' מודעות וחידושים על הקיר וכ"ש לא פוליטיקה ושטויות פ"א אמר לא' אם תקרא מודעות כל הזמן איך תצא ת"ח?

רבינו זצוק"ל היה חוזר ומדגיש מעלת האבדה"ק ושצריך לשאוף להגיע מלשון נגיעה במעלתם והיה מדבר תמיד על יצי"מ ומתן תורה היה תמיד חוזר עלד ברי הגאון ז"ל "אורח חיים למעלה למשכיל למען סור מדרת מטה" כמ"ש במשלי ופירושו שאם האדם לא יעלה במעלות התורה והיראה מוכרח שיפול בעבודת השי"ת ותמיד היה תובע להתחזק

בלימוד ועבודת השי"ת, כשראה מישהו שפסע פסיעות אחרי העמידה מהר גער בו ואמר שחז"ל אמרו שטורפין לו תפילתו ח"ו, כל מעשה ולימוד היה צריך להיות מחושב להפליא".

המאור שבה

הרב הגאון רבי יצחק שכטר שליט"א, רב ביהמ"ד יוצאי 'איתרי' בבני ברק ורו"מ ישיבת 'איתרי' מספר על תקופת הבראשית: "הישיבה נפתחה באלול תשכ"ח, רבינו הגיע לישיבה תקופה קצרה אחר כך, כמדומני בקיץ תשכ"ט, הוא הגיע לסדר ב', כאשר באותו זמן הוא שימש כראש כולל 'אנשי שם' במוסאיוף, עד היום אין לי מושג איך הרב אליפנט הגיע אליו, היה לו כשרון מיוחד למצוא אנשים גדולים, ואני זוכר שהוא אמר לנו "אני מביא לכם ר"מ, בנו של רבי שלמה זלמן, כזה דבר עוד לא ראיתם, משהו מיוחד", וכאמור מעט אז שמעו עליו, ומהר מאוד ראינו למה הוא התכוון".

"הייתי אז אברך צעיר וגרתי בבית וגן, והיתה לי את הזכות להביא את ראש הישיבה זצ"ל בהלוך ובחזור, המסלול היה נסיעה לישיבת 'איתרי' דרך רחוב גשר החיים, הנסיעות הללו היו מלאות בדברי תורה ובכל נושא, של הדרכה וליוי, היה זה כמלאך האומר גדל.

חשוב לי לציין עובדה מופלאה, רוב הבחורים ב'איתרי' היו אז כאלו שהגיעו מבתיים שלא היה סיכוי שישארו בלימוד, הפלא הגדול היה שהגיע רבי שמואל, שכולו תורה, יהודי ירושלמי מופנם ושקט, שלא ראה בחיים מקרוב 'תיכוניםט', ובאהבה עצומה, הפך אותם לתלמידי חכמים, מחברי ספרים, אנשים שכל חייהם ומושגיהם הם רק תורה, זה לא יאומן!

הרצינות, הבנת האדם, זה היה פשוט מדהים, תמיד הוא היה מחד מופנם, תמיד ראתי את זה מיד, את הרצינות, ומאידך האהבה העצומה והחום, שגרם לאותם 'תיכוניםטים' לשעבר, להיות בוגרי ישיבות, כאלו שהגיעו כפי שציינתי מבתיים שהם ממש בתיים חלשים, כאלה שלא היה צד שישארו בלימוד, והוא קשר אותם בעבודות אהבה לתורה. הוא היה יושב איתם מדבר בסוגיה, אומר לבחור, תבוא, תגיד איך למדת, כל אחד מה שהוא היה, אני נזכר בבחורים שהיו לא מוכשרים בתכלית... לא מבינים כלום, וזכו לגדול מאוד מאוד, הכל בזכותו, הוא הראה מה הדרך ולימד, אל תלמד כך, לך בדרך אחרת, כל חד לפום דלילה.

ראו שם את ה'מאור שבתורה', ראה את שרשרת התלמידים שצמחו שם" מוסיף ומתרגש רבי יצחק, "את החיבורים התורניים שלהם, ראשי ישיבות, גדולי תורה, שאת כולם הוא טיפח וריבך, כשאני אדגיש ואפרט בע"ה בהמשך, שגם הישיבה כיום, כולה חיה וקיימת רק בזכות מסירות נפשו.

רבינו היה מוסר שיעורים וחבורות?

כן, אבל אני שב ומדגיש לא זה היה העיקר, הוא היה מדבר בלימוד, מזהה אצל כל אחד מה הנקודה הפנימית שלו, מה מתאים לו, מדרכן מלמד איך ללמוד, ומה ללמוד..."

גם הגאון החסיד רבי משה מיליקובסקי שליט"א מאמשינוב, מספר על אותה אהבת תורה ללא מתירים, אותה זכה הוא להכיר אצל מרן זי"ע כאשר כיהן עוד קודם לכן כר"מ בישיבת 'שם עולם' באמשינוב. הגר"מ מיליקובסקי, בנו של העילוי הנודע ממיר, ונכדו של כ"ק האדמו"ר זצ"ל, מתאר בערגה היאך רבינו היה ממתיק על הבחורים את

אילו היה חי, רבי יודל זצוק"ל, לו היה חי בתוכנו!

אין המולה שהיתה משתיקה את זעקתו, אין מקום אליו לא היתה מגיעה מסירת נפשו, אילו היה נמצא בינינו בתקופה איומה זו, בתקופה של שחור ליל ואימת מוות רוחני, בתקופה שכל כולנו כובשים פנינו בקרקע מול התוקפים החילוניים - היה הוא לבדו יוצא למלחמה, לא היה חת מפני כל, לא מפני אישים ולא מפני מפלגות, כשם שלא פחד מראשי שלטון האדום בימים האיומים ביותר. בשעה שמאות אלפי אנשים הוצאו להורג ללא משפט, הוא לא פחד מן המוות כשם שלא פחד מן החיים, והוא היה יוצא למלחמה והיה מקבץ על ידו יחידים, אולי עשרות ואולי אף מאות בעלי עוז שידם תקיפה על עצמם, והיו מלמדים תועים בינה, והוא לא היה דורש לא כסף ולא כבוד, ולא היה בונה בנינים יפים ולא פנימיות, אלא לבבות היה בונה, ופנימיות בלב היה מקים, ולא היה מחפש אחרי נברשות יפות לתלות אותן בהיכלות יפים, אלא מאיר את הלבבות באור חדש, אור התורה ההולך ומשתכח מישראל חלילה, והוא לא היה מכבד ולא היה נרתע, לא היה מחייך ולא היה בוכה, לא היה מבכה ולא סוטר על הלחי, אלא היה הולך מעיר לכפר ובונה, בונה ובונה, והיה מוצא בודאי את המילה החזקה ביותר והמתאימה ביותר, השורפת ביותר והלוהטת ביותר.

הוא היה מלמד אותנו כיצד אפשר להיות מחדש, לחדש את החיים ההולכים ונובלים, לחדש את המוסר ההולך ומחשיך. לחדש את חדות היצירה בתורה ויראת השם - ההולכת ודועכת, והוא היה.

ועכשיו שרק את עצמותיו הקדושות מביאים לכאן, ואנו זוכים לפתוח את קברו לראות, הרי לפחות ניגש מזמן אל קברו. נעמוד בדומית המחשבה ליד הקבר הקדוש, ומתוך דומיה נשמע מה הוא אומר לנו. אולי תיבקע מתוך קברו אמרה חדשה שלו, מבהיקה, קולעת, הולמת, בוקעת לבבות, קורעת סגור-לב, ומעניקה הסבר חדש לסוגיות קשות בחיים.

והסוגיות כה קשות, והרצון כה מועט והבלבול כה רב וכה עמוק. נקבל את פניו כראוי, נאמר: שלום עליך רבי ומורי! פליטי חרב, רעב שכול ואבדון מקדמים את פניך, השכול - הצמיח תקווה, הרעב - צימאון לדבר ד', האבדון - כמיהה לחיי נצח. האם אין זה קוטב תורתך?

תורת רבינו הגדול רוחו ודרכו חיה וקיימת, לאורו נלך, בדרכיו נצעד, ואותה ננחיל לדור הבא, בציפה לרגע בו יקיצו וירננו שוכני עפר, במהרה בימינו.

אבינו

מוסף זכרון

בידם, ספר חידושי רבי חיים הלוי, שנתנו לבני, והשמחה הייתה גדולה.

שנים עברו, וב"ה הגעתי להזמינו לחתונת בנו של בני הנ"ל, כלומר חתונת הנכד, והזכרתי לו את הברית והבר מצוה של אבי החתן, הוא זכר לפרוטרוט, כמו שזכר כל מה שראה בימי חייו... וכמה נפלאתי לראות שרק כעת אחרי עשרות שנים התברר לי מדוע הוא לא הגיע לברית, בזמנו חשש רבי שמואל שראש הישיבה ומייסדה, הרב אליפנט, לא יקבל את הכבוד והיחס הראוי, באם גם הוא יהיה בברית, וזה עלול להיות חלילה איזה צד של פגיעה בכבודו, והוא חייב לו הרבה הכרת הטוב, ויש להיזהר שבעתיים, ולכן הוא לא הגיע לברית, והדברים מבהילים ומדברים בעד עצמם, זו הייתה ההתנהלות שלו מימים ימימה."

נובהרדוק!

השם הזה הפך לסיוט בשביל שונאי התורה, לסמל לבני התורה, השם הזה הפך לשם-נרדף בשביל כל אלה שראו בתורה את כל ישותם, התלבשו בה, נעלו אותה. אכלו אותה ושתו אותה, הרוו את צימאונם, ינקו את לשדם.

תלמידיו לא ידעו מעולם פירושם של המילים "חסר לי משהו" או פירושם של המילים "איני מסוגל", והרי כה היתה אמרתו: אם אי אפשר להתגבר, מוכרחים להתגבר. והוא לימד את תורת ההתגברות על כל האדם שבאדם. על עצמו ועל משפחתו, והוא היה הראשון שעלה בידו להושיט אצבע משולשת לעצמו, כן, כן, לעצמו! וזוהי המדרגה הגבוהה ביותר שאדם מסוגל להגיע אליה! מסוגל האדם להתנכר לכל העולם אף לאשתו וילדיו, אולם לבטל את עצמו, את כל אשר לו בחוץ ובפנים להלביץ את פניו על כל רגע של "לא תורה". לבייש את עצמו רק בפני עצמו בלבד, זוהי תורה גדולה, עמוקה מיני ים, זוהי תורת נובהרדוק.

הגמרא, רש"י, תוספות, וגידלם לדעת ללמוד נכון. עדות נוספת העיד אחי רבינו הגאון רבי מאיר שמחה שליט"א: "כשרבי שמואל היה בישיבת איתרי, הוא לא מסר שם שיעורים, אלא היה יושב ולומד בפנינת בית המדרש, ובחורים באו לדבר עמו בלימוד, ושם היתה עיקר הרבצת תורתו, הוא העמיד שם בחורים שצמחו לגדולי תורה, בהם גם כאלו שבאו מבתיס הרחוקים קצת מעולמה של תורה, והוא בנה את אישיותם התורנית, והצמיחם לתלמידי חכמים ועמלי תורה."

תלמידו המובהק ובן משפחתו הגרי"ח פוס שליט"א מוסיף ומציין: "בישיבת איתרי שימש רבינו כר"מ בשעות אחה"צ, וכבר אז היה הוא לסמל ולדוגמא, לדמות של אדם גדול בענקים, גאון וצדיק ועובד ה', מתחסד עם קונו, כשכל הנהגותיו הם בגדר מעשה רב. היתה זו דמות מורמת מעם, דמות שההתקשרות וההתקרבות אליה זה עצמו כבר רומם את האדם. לא היה שייך להיות לו לתלמיד ולהישאר אדם המוני, אדם קטן. ובס"ד זכה הוא כבר בשנים ההם, לדבר שאפשר לומר שאין כדוגמתו, להעמיד על רגליהם תלמידים גאונים ומובהקים, אשר ברבות הימים נתפרסמו בעולם כולו אי מכוח עצמם ואי מפי כתבם. ורבים תמחו בפני, היתכן שזכה לכאלה תלמידים בעוד שהוא היה מגיע לישיבת איתרי רק בשעות אחה"צ, כבר אמר לי אחיו, דודי הגאון הגדול ר' עזריאל אויערבאך שליט"א, ששנים רבות קודם לזה הוא כבר היה בבחינה זו שצינתי, גאון בכל מקצועות התורה, חסיד וקדוש."

זהירות זהירות

הגר"י שכתר נזכר במעשה רב: "כאשר נולד בני, כבר גרתי בבני ברק, ובאתי להזמין את רבינו ואת הרב אליפנט זצ"ל, והנה לברית ראש הישיבה לא הגיע, אך הוא התנצל ואמר שבעזרת ד' עוד יביא מתנה לבר מצוה... אחרי שלוש עשרה שנה התקיימה שמחת הבר מצוה של אותו ילד. והנה יום אחד אני מקבל טלפון שראש הישיבה והרבנית רוצים לבוא לביתנו, מאחר והם לא היו כבר מצוה הם רוצים להגיע ולברך, הם עלו אל הבית ומתנה

בעלי המדנו וישבנו

ראיון דומע עם צעירי התלמידים סביב מקום מושבו של רבינו הגדול זיע"א

התקיימה בשעה 14:15 ויתירה מכך. רה"י ששמע מבחורים על כך, הצדיק את בעל התפילה, כשהוא מתבטא: "יהא חלקי ממעמידי בית המדרש ולא ממקימי בית המדרש".

לימוד המוסר מידי יום ביומו היה בראש מעייניו, ומכיוון שכך היו מקרים יוצאים מן הכלל בתחילת סדר מוסר, מה נהדר היה מראה ראש הישיבה זיע"א עובר בין הבחורים בהיכל הישיבה ובהתנצלות מסויגת מבקש להתחיל ללמוד סדר מוסר. מתנצל על כך שהוא מבקש לסגור את הגמרא. והיה אומר תוך כדי שמצביע על הגמרא 'אבל גם זה מוסר, גם זה מוסר...'

"אני כבר השלמתי עם זה"...

כך הייתה ההנהגה במסכתות הנלמדות בישיבה, צריך להתחיל מסכת חדשה, אבל אי אפשר להתנתק מהמסכת הנלמדת. הפתרון: להיפרד מהמסכת הנלמדת... ופרידה מלווה בקשיים, במאמץ, בקשיי פרידה מכאיבים...

חשוב לציין כי בישיבת "מעלות התורה", סדר לימוד המסכתות שונה הוא מכל ישיבה אחרת. בכל ישיבה מידי תחילת זמן מתחילים מסכת חדשה, ב"מעלות התורה" החלפת המסכת מתרחשת על פי רוב באמצע זמן, כאשר נוצר הצורך לכך, לפי החלטת רבינו ראש הישיבה זיע"א ותלמידיו הישיבה.

ראש הישיבה רצה שבחורים יגידו איזה מסכת הם רוצים ללמוד בישיבה, הוא אסף את הבחורים והחלה 'התייעצות' קדחתנית... כמובן שבסוף "אנחנו" החלטנו, אבל למעשה תמיד מה שהוא רצה מלכתחילה זו גם המסכת שכולם הסכימו עליה, הכל כמובן תוך שמוסר התורה הגדול בדורנו 'מתייעץ' עם בחורים בני עשרים... והיה עומד על כך שבנושא זה רק ה'בחורים' יגידו דעתם ולא אברכי הישיבה.

לפני מספר שנים, נלמדה מסכת קידושין בישיבה הקדושה במשך זמן ממושך, התחילו בתחילת זמן קיץ, זמן אלול וזמן חורף, בהתקרב ימי החנוכה אחזו בני הישיבה רק בדף ז' במסכת, מספר בחורים שהדבר חרה להם ניגשו אל ראש הישיבה בבקשה להתחיל מסכת חדשה, אך הוא ממש נרעש מהבקשה והתבטא כי זה חורבן לעזוב מסכת באמצע, ואכן באותה התקופה היו שיעורים עמוקים מיני ים בסוגיות חמורות דקדושי חצי אשה ודיחוי וכו', אמנם לאחר שהבקשה שבה ועלתה על ידי מספר רב של בחורים, ראה ראש הישיבה כי בנפשם הדבר ונענה להם לעבור למסכת בבא מציעא.

באותם ימים לאחר קבלת ההחלטה על תחילת לימוד מסכת חדשה, דיבר עמו תלמידו הרה"ג רבי יהודה בורשטיין שליט"א, שהיה אחראי לבקש מראש הישיבה למסור את השיעור (פרשה בפני עצמה...) וראש הישיבה הראה לו שיעור עמוק

של ראש הישיבה הולכת הלך ושוב מחוץ לביהמ"ד, בהמתנה לתחילת סדר מוסר וסיום סדר ב', אך... אבוי לו למי שיעז 'לסיים' את סדר ב'... ומה נכלל בהגדרה "לסיים את הסדר" רח"ל? אם קבוצת בחורים יוצאים ביחד, זה ח"ו ח"ו נכלל ב"מקימי בית המדרש"! אולם אם בחור יוצא יחידי מביהמ"ד להתכונן לתפילה, זו זכותו ואף חובתו, הלא תיכף מתחיל סדר מוסר...

ואם ראש הישיבה יכנס לבית המדרש, זה יזרו ואולי גם יסמן את סיום הסדר... הפתרון הוא שרבן של ישראל הולך הלך ושוב וממתין מחוץ לבית המדרש...

אז מתי הגבול הדק בין סדר ב' לסדר מוסר? אין גבול!

איך? כיצד? זה רק בוגרי הישיבה הקדושה יוכלו וידעו לענות!

הבעיה היא שכאשר הם נשאלים, התשובה מגיע בשפה משלהם: שפת "מעלות התורה", שפת ראש הישיבה זצוק"ל.

לא התיימרנו להבין! רק קצת לנסות ולחוות את ההרגשים הבעורים שנטע רבינו זי"ע בכל תלמיד שנותר דור.

הפחד הזה, האש הבעורת והמורא מרגע של לימוד התורה ורגע של תפילה, גרם לראש הישיבה זצוק"ל להחדיר בנו התלמידים כי לא ניתן בשום אופן שבעולם 'לתחום' את לימוד התורה הקדושה בזמן גשמי, לא יתכן לתחום את עבודת השם בדקות זמניות לפה ולשם, כל דבר מזה הוא כל תכלית החיים בעולם הגשמי, ואת זה הוא החדיר בתלמידיו.

"מתי תפילת מנחה כרגיל בהיכל הישיבה"? אנו שואלים, "בערך ב-2 בצהריים..." מגיעה התשובה. מעשה שהיה לא מכבר, לאחר תקופה בה ראש הישיבה זצוק"ל לא השתתף בתפילת מנחה בהיכל הישיבה, התארגנו הציבור להתפלל בשעה 2. יום אחד הגיע ראש הישיבה בשעה 2 להיכל הישיבה וראה את כל הבחורים כבר עם כובעים וחליפות מוכנים לתפילה.

בגערה הוא פנה אלינו: "יש כאן שומרים? יש כאן שומרים?!" כך פנה למספר בחורים, אנו חייכנו והתפילה החלה.

למחרת הגיע ראש הישיבה לבית המדרש, וראה כי בהתקרב השעה 2 מתכוננים הציבור לתפילה, הוא פנה אלינו בתרעומת: כוונתי אתמול הייתה רצינית, זה לא היה הלצה, לא קובעים את סיום הסדר בשעה קבועה!

הייתה תקופה שלפני העמוד בישיבה ניגש הגאון רבי בנימין גינצלר שליט"א תלמידו חביבו של ראש הישיבה זי"ע, אך לבני הישיבה היו טענות עליו: כחניך בית מדרשו של ראש הישיבה זי"ע, לא חפץ רבי בנימין שליט"א להיות ממקימי בית המדרש, ולכן תפילת מנחה התאחרה מידי יום עד שכל הציבור היה מוכן לתפילה, כך שהתפילה

ול מקומו של כהן גדול, בבית הכנסת 'אגודה שול', נרות הנשמה מציבים נר זיכרון לאור הגדול שזרח כאן עד לא מזמן. מול הכיסא המיוחס התיישבו כמה מחשובי התלמידים של השנים האחרונות, אברכים צעירים תלמידי חכמים הדבוקים בליבם ובנפשם באביהם הרוחני רבינו מרן ראש הישיבה הכ"מ זיע"א.

האברכים החשובים הרבנים: הרב ח.מ.א. פטרוף שליט"א, הרב נפתלי דב לזר שליט"א, הרב מאיר כי טוב שליט"א, הרב אשר מלמד שליט"א, הרב יעקב וידר שליט"א, הרב יעקב לגג שליט"א, הרב ברוך קרימלובסקי שליט"א.

השיחה הדומעת הזו, נאמרה ב"נוסח מעלות התורה"...

זר לא יבין זאת, מי שכף רגלו לא דרכה על מפתנה של הישיבה הקדושה, יתקשה מן הסתם לסכם לעצמו הנהגות מעשיות מהאור הגדול שזרח ב'שערי חסד' והאיר לכל קצוות תבל.

חוט שני אחד נשזר בכל שלבי השיחה הדומעת, בקרב האברכים החשובים שאנו יושבים לפניו: דמותו של ראש הישיבה זעקה גם וגם... לא היה עולם שראש הישיבה לא הגיע אליו, לא היה רובד שהוא לא נגע והרגיש אותו, הכל, מכל כיוון, פלא פלאות.

הארה וגערה, רחמים עצומים ודרישה נוקבת מאידך, תורה תפילה, ומוסר שבת ומועדים, זמן ובין הזמנים,

תכלית העמדת תלמידים ושקידת התורה, בלי לפגוע חס וחלילה בלימוד המוסר ובשיא של עבודת התפילה כאחד מן הקדמונים.

הייתה זו שיחה שרוב רובה ניסיונות 'להגדיר' את הפלא הזה שהילך בינינו, הגדרות מפה ומשם, דוגמאות מפה ומשם, ניסינו לרשום את ההרגשים הללו עלי דף - ללא הצלחה מזהירה... נוסח "מעלות התורה"...

עוד יום בהיכל ישיבת "מעלות התורה", זמן מעריב הגיע, ראש הישיבה זצוק"ל יושב על דוכנו שקוע בגמרא האהובה, כיצד ניתן לסגור את הגמרא האהובה? כיצד ניתן להפסיק את השירה והאש הגדולה שבוערת בהיכל הישיבה הקדושה? הפתרון הוא: לא מפסיקים!

אז מתי מעריב? לא יודעים! 'לתמימים' שהגיעו מרחוק ושאלו מתי תפילת מעריב, לא הייתה תשובה ברורה בעבורם, "בערך ב..." זר לא יבין זאת!

גם וגם, תורה זה כל העולם ואי אפשר בעולם להפסיק סדר, ותפילה זה עמוד העולם שלא ניתן לחיות רגע בלעדיו.

בערגה מתרפקים בני שיחנו התלמידים החשובים שליט"א, על מקרים בהם ראש הישיבה זצוק"ל לא היה בסדר שני, ולקראת השעה היעודה לתחילת סדר מוסר ותפילת מעריב, נראתה דמותו

מִן רַבִּינוּ זְצוּק"ל הַכ"מ, אומרים התלמידים החשובים, היה חכימא דיהודאי, לא ניתן להקיף את דמותו לעולם, כי זו הייתה הדמות הענקית הזו, ללא היקף!

הלא כל כלל ישראל בכלל ואנו בני הישיבה בפרט, זכינו לחזות בעובדות מבהילות של גדלות בתורה בעיון עד אין חקר, בהשתפכות והתפשטות הגשמיות בתפילה ובלב נשבר ונדכא בעבור כל יהודי.

אולם כאשר חיינו התנהלו בצילו חשנו כי אנו חפצים להידמות לו... היו גדולי עולם, ששמעו עליהם מושגים נעלים, שאדם מן השורה כלל לא מעלה בדעתו להידמות ולהגיע לדרגות הללו. אצל ראש הישיבה זצ"ל הייתה תחושה שהוא דאג להחדיר, כי הוא חי אתנו בשמחה.

את כל הגדלות כאחד מן הקדמונים, הוא ידע להפוך את זה לשמחת חיים שמתחברת בטבעיות לכל תלמיד, שכך צריך לנהוג.

עובדה מעניינת הממחישה עובדה זו. פ"א דיברנו כמה בחורים מהישיבה בענין "שמחת חיים" וכמובן שהדוגמה הראשונה שעלתה היתה דמותו של מרן רה"י הכ"מ, לאלתר הפטיר אחד הבחורים בטבעיות, מה הפלא בשמחתו של רה"י, הן יש לו תלמידים קרובים שדואגים לכל צרכיו וכו' וכו', ותוך כדי דיבור תפס את עצמו - הן מדובר בבעל יסורים נורא, שכל חייו ייסורים נוראיים, אך במושכל ראשון אין דבר יותר מובן מאליו, יותר מאשר השמחה שלו.

דרכו הוא איננו מבין להיכן הוא הגיע, התפילות קצת ארוכות ומכבידות עליו, השבתות שהיה רגיל אליהם שונות ללא היכר, עם הזמן לאט לאט רה"י מצליח לחדור לליבו ולהכניס לכל אחד ואחד טעם אמיתי בכל תחום בחיים, בשחרית, במנחה, במוסר, בקבלת שבת, בשיחה, בכל דבר פתאום אתה מקבל טעם ומשתנה.

כל בחור שהגיע, ולו הצעיר ביותר, יכול להעיד כי בתוך כמה חודשים מכניסות לישיבה, לחסות בצלו של רבינו זי"ע, עולם המושגים שלו השתנה מהקצה לקצה, זה היה מפך גדול לגלות לפתע את סדר הגודל שראש הישיבה תובע מכל בחור, ואת סדר הגודל לזכות לשהות במחיצתו ובביתו של גאון הגאונים.

ולכן, בהערה הראשונה שכל בחור קיבל, שלעיתים הייתה מעט חריפה, הוא איבד את העשתונות ולא ידע את נפשו, הוא עדיין לא היה 'כלי קיבול' לקבל גערת חכם שתבנה את כל עולמו הרוחני באהבה אינסופית של ראש הישיבה.

כשאני הגעתי לישיבה, מספר אחד מבני החבורה, הגיע שבת קודש, ראש הישיבה חי במקום אחר כולו, לפתע הוא ניגש אלי ומברך אותי בחמימות, אני שהייתי עוד תחת ההשפעה של השיחה המרוממת, של הדרישות הנוקבות ושל הפחד המוחשי מקדושת השבת, לא ידעתי את נפשי כאשר ראש הישיבה מבקש ממני בחיך: תגיד ז'כן למר'...

סיפר לי אאמו"ר הגאון רבי שאול כי טוב שליט"א שכשהגיע לישיבה, קודם גיל 17, לאחר כמה ימים ניגש אליו רה"י זי"ע ואמר לו מחובתך להגיע לדרגת מרנא הגר"ח מברסק זי"ע פחות מזה מלתא זוטרתא היא גבך, כך במקום להעיר ולריב עם בחור צעיר, היה מרוממו ודורש ממנו את המירב.

ואנו התלמידים הצלחנו, מי במוקדם ומי במאוחר להתחבר לתופעה המדהימה הזו ששמה רבינו שמואל זצ"ל, שכללה גם את השמים וגם כל פרט ופרט בארץ.

ונפלא במסכת קידושין בסוגיא דמנה אין כאן משכון אין כאן בקידושין, תוך שהוא מתבטא באנחה כי יש לו שיעור כ"כ טוב כאן, אבל בחורים לא רוצים לשמוע, כך אמר בצער רב.

לאחר שהבחורים שמעו את תגובת ראש הישיבה, הם הזדעזעו מאד ונגשו לומר לו כי אם ראש הישיבה רוצה, אז נמשיך ללמוד מסכת קידושין... זה המקסימום שהעזנו להגיד...

ואז פונה אלינו ראש הישיבה בכאב ואומר לנו באנחה: "אני כבר השלמתי עם זה..."

ראש הישיבה כבר עבר את גיל השמונים, כל התורה מונחת לו כבקופסא, והוא 'השלים' עם זה שהוא נאלץ להיפרד מקידושין אחרי 8 חודשים... למעשה לאחר מכן התחילו ללמוד את מסכת בבא מציעא ובמשך כמה ימים לא היו שיעורים כראוי לתחילת לימוד מסכת, לאחר כמה ימים שהבחורים נכנסו לענינים הודיעו על שיעור והתאספו כל הבחורים והאברכים לשיעור על מסכת חרשה, אך להפתעתם ראש הישיבה נעמד והחל למסור באש קודש שיעור על מסכת... קידושין... "איך אפשר לעזוב כך מסכת?" התבטא ראש הישיבה.

בשביל שיהיה 'דעתן עלך', פחד ראש הישיבה שלא להסיח דעת מהמסכת הקודמת ח"ו...

משל מניחים בפני אדם יהלומים ומרגליות אינספור, האם יחליט באבחה אחת ליטול יהלום וללכת לדרכו? האם יכריע כי מרגלית אחת יותר איכותית מחברותיה? או שידיר שינה מעיניו ימים ולילות בהתרגשות נדירה על היהלומים המונחים על שולחנו?!

כך היה יחסו של ראש הישיבה, הוא ביקש להחדיר ולהשריש בנו התלמידים אהבת תורה יוקדת, הוא אהב את התורה, הוא ביקש ללמוד אותנו כי מעבר בין מסכת למסכת כמוהו כמעבר מטרקלין למשנהו, קשה לעזוב, אבל צריך להמשיך... קשה לבחור, אבל הכל כל כך מתוק...

וכך חזר על עצמו הדבר פעמים רבות כאשר החליפו מסכתות בישיבה, התבטא ראש הישיבה בקביעות 'הדרך עלך ודעתן עלך'.

הבקיאות המבהילה שלו באה לידי ביטוי פעמים אינספור, לפעמים היה תופס מילה שיצאה מהפה, ושואל היכן זה מוזכר בש"ס. במעמדים הללו של ההתייעצות על מסכתות עם בני הישיבה, אהב ראש הישיבה ללמד מושגים בידעת התורה אותנו התלמידים, פעם כאשר דנו על מסכתות, ומסכת ב"ב ירדה מהפרק אמר משהו כי 'בבא בתרא נפל', ותוך כדי דיבור שאל ראש הישיבה היכן מוזכרת מילה 'נפל' בב"ב, בפעמים אחרות ביקש למצוא קשר בין המסכת שלמדו עד עכשיו לבין המסכת שמתחילים.

עובדה נוספת בענין זה, פעם אחת ניגשו כמה בחורים לדבר לאיזה מסכת לעבור, ושאל אותנו מה אתה אומר ומה אתה אומר, ובחור אחד אמר 'לא משנה לי', אמר לו ראש הישיבה שכתוב בגמ' בחגיגה במחלוקת הזוגות בסמיכה ביו"ט מנחם לא נחלק ואי' בגמ' י"א יצא לעבודת המלך - אמר ראש הישיבה שהעולם אומר שמי שלא נחלק ולא אכפת לו סופו שיצא לעבודת המלך!

שמים וארץ

בחור חדש שהגיע ל"מעלות התורה" מאחת הישיבות הקדושות, כיצד הוא הסתגל לאווירה הזו? האווירה הקדושה והשונה של "מעלות"? בחור חדש מגיע ל"מעלות התורה", בתחילת

אבינו

מוסף זכרון

בצלו חמדנו וישבנו

לכית, הוא בענותנותו ביקש 'רשות' מהציבור, כשהוא מבטיח שיהיה הבדל בית הבית לבית המדרש... ואכן ההבדל היה חד מאד וכולם חשו אותו כיצד הוא טורח להסביר ולבאר את הסוגיות ברוגע יותר מבעבר. ואגב, גם לפני שהעביר רבינו את השיחות למענו, ביקש רשות מהציבור.

"אני מתחנן על נפשי..."

בשנים עברו היה ידוע כי כל תלמיד ותלמיד, היה חש כמו בן לאבא אוהב, והאבא הגדול ראש הישיבה זצוק"ל היה מטפחו ומגדלו בכל שלב ושלב באהבה אינסופית. ראש הישיבה ליווה את תלמידיו בימים ובלילות בעתות צרה ומצוקה, לצד זמני שמחה ועלייה, והישיבה נהפכה לביתם הראשון של בני הישיבה.

העובדות על מסירות נפשו של ראש הישיבה בעבור כל תלמיד, כבר נודעו בשערים, נסיעות למרחקים ומסעי שכנוע ממושכים, בכדי לגרום לחזק עוד בן אהוב ברוחניות, או בדאגה עצומה בהגיעו לפרק השידוכים.

מטבע הדברים, בשנים האחרונות היכולת של ראש הישיבה 'לעקוב' אחר כל בחור בכל שלבי עלייתו, ולדאוג לו בכל הרגש והרגש שעובר עליו, פחת והלך עקב משא העם שנשא לבדו. אם כי כבר נודעו עובדות על דאגה וחרדה עמוקה עבור כל תלמיד עד ימיו האחרונים ממש, אך לא ימלט

קצוות הארץ היו מגיעים לשולחנו של רבינו זי"ע, היה זה נדיר יותר למצוא זמן לשוחח עמו בלימוד, מלבד זמני והשיעורים והזמנים שלאחר השיעור. כאשר משוחחים עם תלמידיו ובניו האהובים והוותיקים של רבינו זי"ע, נוכחים לגלות כי ראש הישיבה התנהג עם כל תלמיד ותלמיד לפי מה שהוא, ויכל להיות מצב בו שני תלמידים היו עמו בצוותא וכל אחד ראה ברבו האהוב דמות שונה לגמרי מרעהו.

אולם מאידך אנו בני הדור הצעיר, עקב טרדות הזמן והעול העצום של כלל ישראל שהיה מוטל על כתפיו של מדברנא דאומתיה רבינו זי"ע, זכינו לגלות ברכינו צדדים נוספים אותם הוא כבר פחות הסתיר.

דוגמא לדבר היו השיחות של ראש הישיבה בשבת קודש, כאשר בשנים האחרונות היו זמני השיחות מקודשים ומרוממים ביותר, והיוו את מקור החיזוק של כל בחור בישיבה, בפרט כאשר ראינו המונים ביניהם תלמידי חכמים באים בימים, מגיעים מכל רחבי העיר לשיחות הללו.

השיעורים עצמם גם הם השתנו ללא היכר, מציננים בפנינו בני החבורה. הכל החל לאחר הצנתור שראש הישיבה עבר בליבו לפני כ-6 שנים, מאז החל למסור את השיעורים בבית. כל מהלך השיעור נהיה אחר לגמרי מבחינת התוכן של השיעורים. ראש הישיבה הרחיב פחות במהלך השיעור, אך הסביר הרבה יותר, זה היה יותר אישי, בביהמ"ד לא היה כזה מושג שהוא הסתכל על אנשים, באימה ברתת ובזיע, וכמה פעמים שדיברו איתו להחזיר את השיעורים לבית המדרש, אמר ראש הישיבה כי הוא חש כי בשיעורים בבית הוא יותר יכול לדבר עם הבחורים.

למעשה, לפני שהעביר רבינו זי"ע את השיעורים

אאמו"ר הגאון רבי צבי וידר שליט"א, העיד פעם משמו של הגר"י קפלן שליט"א, כי המיוחד בראש שמואל זצוק"ל, שתלמידי הישיבות אינם שואפים להיות כמו ראש הישיבה שלהם בדווקא וכדומה, אלא שאיפתם לגדול בתורה ולהיות גדולי הדור, אולם אצל ר' שמואל תלמידיו רואים ברבם ומאורם רה"י זי"ע סמל ודוגמה בכל חלקי עבודת האדם בעולמו, הן בעמל התורה והן בדיעת התורה, הן בתפילה והן בהנהגה, וכן בחסד ובצדקה ובדקדוק המצוות וחביבות המצוות.

אחד מגדולי התלמידים אמר לנו פעם, כי אם היו שומעים כי ראש הישיבה צם ושרוי בתענית מערב שבת לערב שבת, זה לא היה פלא כלל, היינו מרגישים בטבעיות עם המעשים הללו.

הכל היה בדרך אגב, לאחר תפילת שמונה עשרה בקולות וברקים שכולם יצאו מהכלים לראות את ההשתפכות והתרפקות רבינו לאבינו שבשמים, מיד אחר כך הוא דיבר והתייחס לפרטים הכי קטנים, התחושה הייתה שהוא כאן עמנו, ללא סתירה לדרגתו הענקית.

כבר לפני ארבעים שנה העיד הגאון רבי ברוך לג שליט"א, מספר לנו בנו שיחי', כי השילוב הזה של שותפות אמיתית עם תלמידיו, לצד דרגות בלתי נתפסות בביגעה ובקדושה, היו לפלא, כיצד ראש הישיבה משדר פשטות אופיינית כאחד מן השורה.

למעשה, השוני בין תלמידיו הוותיקים של ראש הישיבה זצוק"ל, לבינינו הדור הצעיר שזכה ליהנות במקצת מהאור הגדול, הוא עצום. בימים בהם מכל

מספר בחורים בהיכל הישיבה, לפתע ראש הישיבה נכנס לסדר מוסר ולמעריב, ואנו נבעתנו בפחד מצמית מה יאמר כשיראה שמרבית הבחורים לא נמצאים בישיבה.

כך הייתה ההרגשה, על אף שזה היה מעמד שכולו לכבוד התורה, שרבינו זצוק"ל עמד בראשו, אך בלב פנימה חשנו כי אצל ראש הישיבה הישיבה מעל הכל!

לא היה כזה מושג שאם יש כעת מעמד או אירוע לכבוד התורה ולחזיון המערכה בשנים האחרונות, אז הישיבה תחדל מלתפקד, תמיד ידענו כי ביום כזה ראש הישיבה בוודאי יגיע למעריב... על אף שבחורים ששאלוהו היה מעורב אותם להשתתף במחאות, והיו אף בחורים שדיבר בפרטות לשמוע איך בדיוק מתנהל ההפגנות ומה עושים ואיך עושים, אבל בישיבה דאג שיהיה רק אורה של שטייגען.

כאשר התקיים כינוס הרבנים הראשון במעונו, לפני הבחירות בשנת תשע"ד, ושאלת הקמת תנועת "בני תורה" עמדה על הפרק, עם כל ההשלכות ההיסטוריות מכך, מסר ראש הישיבה שיעור ארוך בעומק העיון כהרגלו עד תחילת הכינוס ממש, תוך ניתוק מוחלט מהסובב אותו.

בתקופת הבחירות היה אחד מתלמידי הישיבה שחש מהפעילות שתגרום לביטול תורה, והלך לראש הישיבה זצ"ל, שהורה לו כי יגיד לכל בחורי הישיבה שלא יעברו ויפעלו במערכת הבחירות מתוך כתלי הישיבה.

אחד מגדולי התלמידים התבטא באזינו ביום הבחירות בחורף תשע"ד, כי העולם כולו רועש וגועש, המתח עצום ומוחשי, אך יש יהודי אחד בשערי חסד, שהיום לומד בביתו כמו כל יום באותו רוגע.

ואכן, במוצאי יום הבחירות המתח היה עצום ביותר, אבל ראש הישיבה ישב ולמד ולא רצה לשמוע מתוצאות הבחירות רק למחרת היום בבוקר. מיותר לציין כי למחרת הבחירות מסר ראש הישיבה שיעור כרגיל, כאשר כל בני הישיבה חוזרים במהרה למסלול הרגיל. גם ביום קודם לבחירות, כאשר הרוחות סערו והיו בשיאן, מסר ראש הישיבה שיעור עם כל העומק והעיון בפני בני הישיבה.

אף בזמני המחאות וההפגנות החשובים להצלחת המערכה הקשה בשנים האחרונות, אשר ראש הישיבה הפליג בחשיבות המחאה הציבורית והכל נעשה על פי הוראותיו, היה פחד שראש הישיבה יגיע להיכל הישיבה ויגלה שמרבית הבחורים לא נמצאים. פחד שנבע מהמסר שהחדיר בנו שתמיד תמיד ודוקא בזמנים כאלו דרוש יותר לתפקד את השטייגען בישיבה, ואף שרצונו שנשתתף ונחזק את המחאות.

התחושה שהוא שידר בכל הזמנים הללו, היא תחושה שכלל העניינים ממשיכים כרגיל וממילא

העיתים", פתח ראש הישיבה, "המצב לא כבעבר, לא נעים לי אני בעצמי אין לי כוח, אבל מי שלא יכול לעמוד בסדרי הישיבה וללמוד אך ורק בהיכל הישיבה, שילך מהישיבה!" וכך חזר שוב ושוב על התועלת והחובה הגדולה שלא להרפות מהלימוד בהיכל הישיבה: "זה מחריב את הישיבה, אני מתחנן על נפשי..."

חשוב לציין שבשיחות מעין אלו, הקפיד ראש הישיבה מאד שאברכים לא ישתתפו מפני כבודם של הבחורים.

יודעי דבר מתלמידיו העלו אז את האפשרות כי השיחה הנדירה נאמרה עקב מעבר כמה מחשובי תלמידיו ללמוד בביהמ"ד אחר כשהם עוזבים את היכל הישיבה, וכל מהלך השיחה נאמרה וכוונה לאזנם שחלילה וחלילה להרפות את לימוד התורה בהיכל הישיבה...

ככלל, בכל שעות היממה ביקש ראש הישיבה כי תלמידיו ילמדו רק בהיכל הישיבה, בחורים שהיו לומדים בבתי מדרשות סמוכים, היו זוכים לגערה חריפה ממנו מדוע הם מרפים את האווירה בישיבה. כאשר בחוץ יהיה הסער והעולם כולו רעש וגעש בהמתנה למוצא פיו של רבן של ישראל זצוק"ל, החיים כאן בישיבה התנהלו כסדרן בשקט ובשלווה, כשראש הישיבה מבקש מאתנו התלמידים דבר אחד: שלא יהיה ח"ו רפיון ולו במשהו באחד מסדרי הישיבה הקדושה, הא ותו לא!

לפני למעלה משש שנים, כאשר תמורות חמורות מאד התרחשו בגניבת העיתון, כבר נודע כי באותו עת מתי שהגיע המבשר לבשר את האירועים החמורים, ישבה אלמנה בחדרו של ראש הישיבה, והוא, בליבו הגדול, לא נתן להוציאה מהחדר והמשיך עמה את השיחה במתינות.

באותם שעות, כאשר נכנסו שוב ושוב לעדכן את ראש הישיבה בהתפתחויות, היה רמב"ם פתוח על שולחנו. ולמחרת היום היה שיעור חדש עם ביאור מיוחד בדברי הרמב"ם. באותם ימים ביקש לומר פרקי תהילים לפני תפילת המנחה להצלחת המערכה.

בקיץ תשע"ג, התקיים כינוס ענק בתום השנה להסתלקותו של מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל בבניי האומה בירושלים, כאשר בראשות המעמד האדיר עומד רבינו זצוק"ל. מרבית בני הישיבה הלכו כמובן למעמד לכבודה של תורה, ואנו ישבנו

שהיכולת להשקיע באופן אישי בבניו אהוביו פחתה והלכה.

ביקשנו לשמוע על קצה היריעה על הזמן היקר מכל של רבן של ישראל, שהוקדש לטובת בחירי בניו של ראש הישיבה - תלמידי הישיבה הקדושה, דווקא בזמנים אשר כל דקה הייתה מחושבת ועמוסה באחריות על כלל הציבור כולו.

חשוב להדגיש כי על אף שהקשר היה קצת פחות אישי לכל בחור ובחור בפרטות וכן שעיקר לימודו עבר לביתו, עם כל זאת רוחו אפפה על בני הישיבה כל העת והיה משתתף בכל התפילות וכן בדרך כלל הקפיד למסור שני שיעורים בשבוע ולכל הפחות שתי שיחות בשבוע, והיה מקפיד להשתתף השתתפות רבה בחתונות ובשמחות של בני הישיבה, היה בזה די להותיר רושם על התלמידים שדקדקו בהליכותיו ובהנהגותיו.

זה היה מדהים, המנהיג הגדול מדברנא דאומתיה שלא חת מפני איש, בעינינו הוא היה הראש ישיבה של כל יחיד ויחיד לגדלו ולהדריכו באהבה וביראה ששימשו בערכוביה. ישנם בחורים שזכו עד כיבוי המאורות שראש הישיבה עצמו קבע להם 'חברותות' בסדרי הישיבה.

ככלל, רבות היה נוהג לקבוע חברותות ומאידך 'לפרק' חברותות כאשר היה חושב שזה לא תורם לעלייה הרוחנית של הבחורים.

מעשה שהיה באחד מהבחורים בשנים האחרונות, שניגש לראש הישיבה לדבר עמו בלימוד, אך ראש הישיבה ביקש ממנו להתלוות אליו, וכך הם הלכו ל'טיול' במשך שלושת רבעי שעה, כשהוא מספר לרה"י את כל דעותיו ומצוקותיו, מה הוא חושב על פלוני ומה הוא חושב על אלמוני, ומה דעתו על מאורע כזה או אחר... רבינו זצוק"ל ראה לנכון לפנות מזמנו היקר מכל בכדי לשמוע את הגיגיו של תלמיד צעיר, הוא ראה לעומק נפש התלמיד כי הוא נצרך לזה!

שיחה מרטיטה שהתקיימה בקיץ תשע"ג, הותירה את רישומה העז על תלמידי הישיבה. היה זה תקופה לאחר הצנתור בליבו של ראש הישיבה זיע"א, ומטבע הדברים נוכחותו של ראש הישיבה פחות הורגשה בישיבה. יום אחד קרא רבינו לשיחה בהולה במעונו.

כל בני הישיבה נזעקו ומיהרו ביראה למעון קדשו. הדברים שנשמעו באותה שיחה מכוננת, נאמרו בכאב עצור ובתקיפות לא רגילה. "נשתנו

אבינו

מוסף זכרון

יראה מתוך אהבה

"אהבו אותו אהבת נפש, ואהבו גם את הפחד ממנו אהבת נפש..." אומרים התלמידים החשובים שיחי'.

זה היה אהבת נפש, היה צורך אישי של כל בחור לשתף את ראש הישיבה בכל אירוע בחייו, שמחה או עצב, הוא היה הכי קרוב לבחור, והשתתפותו הכנה בכל המצבים החזיקה את הבחורים.

דוגמא לדבר, משבר את אוניו אחד האברכים שיחי', כאשר ראש הישיבה שב מבית החולים לפני מספר שנים לאחר אשפוז ממושך שכלל טיפול בליבו, ראיתי אותו לפתע בפתח השביל ונמלטתי... ניגש אלי הגאון רבי יוסף פטרוף שליט"א ושאל אותי מדוע אינני מגיע לברך 'ברוך רופא חולים'... והתשובה לכך היא שזו הייתה השמחה בעצמה... לאחר תקופה בה ראש הישיבה לא שהה בישיבה, עד שאני יכול לחוות שוב את הפחד ולברוח ממנו, זו השמחה בעצמה.

כשאחתי באה בבית האירוסין, ניגשתי לספר לו על כך למחרת בבוקר, מספר אחד האברכים שיחי', ראש הישיבה שאל אותי מדוע לא סיפרתי עד עכשיו, רק לאחר שאמרתי לו כי השמחה התרחשה אתמול באישון לילה, הוא קיבל את התשובה... כך היה חשוב לו שנעדכן אותו על כל שמחה במשפחה ואנו הרגשנו אכן צורך לעדכן אותו כמו אבא.

גולת הכותרת של 'תלמיד ורב', ושל 'יראה מתוך רוממות', ראינו דבר יום ביומו בישיבה. הפחד של בחור צעיר ממנו והפחד של אברך בן חמישים תלמיד וותיק שכבר עשרות שנים חוסה בצילו של ראש הישיבה - היה זהה לחלוטין! דמות קדשו של ראש הישיבה הייתה נראית בפתח השביל, וכולם היו בורחים. פעם עמד אחד מותיקי התלמידים תלמיד חכם גדול בתורה ושאל אותנו מדוע אנו 'בורחים' מראש הישיבה, הרי הוא לא כזה מפחיד... לפתע תוך כדי דיבורו נראתה דמותו

שוב רה"י לחדר ופתח בגערה נוקבת והוכחה כיצד ניתן להישאר בחדר כאשר הסדר התחיל? כך הוא דרש מתלמידיו להבין לבד דבר מתוך דבר, גם אם הוא תפס בחור הוא נתן לו הזדמנות לברוח, אך אבוי לו למי שלא ברח...

תרגיש טוב ותברח. גם התוכחה הייתה מלאה ברחמים גדולים, מתוך חשיבה לעומק הנפש, אבל בתביעה נוקבת שתבין ותשכיל כיצד עליך לנהוג. פעם לאחר שבחור מהישיבה בא בבית האירוסין, התאספו למחרת בבוקר מספר בחורים בחדרו, לפתע הופיע ראש הישיבה בהדר גאונו בפתח החדר, כשעיניו נעוצות ברצפת החדר... אינו מביט לצדדים, כך נמלטו הבחורים אחד אחד מהחדר, ורק לאחר שכולם הלכו ורק החתן נותר בחדר, הרים רה"י את עיניו ונכנס לחדר לשוחח עם החתן.

בשבת קודש הקפיד רבינו הקפדה יתירה על סדרי הלימוד בליל שבת וביום השבת והיה מזרז לסיים את הסעודה כשהוא נשאר בביהמ"ד ולומד בתורת הנסתר, והבחורים היו ממהרים לחזור לביהמ"ד כשרבינו ממשיך ולומד שעות רבות עד שהלך לביתו לקדש על היין. הקפדה מיוחדת הייתה לראש הישיבה על 'הסדר של הרבנית' (כפי שספר רה"י בהספדו על הרבנית) - הסדר המיוחד המתקיים בישיבת 'מעלות התורה' לאחר תפילת מוסף בשבת קודש, לאחר 'קידוש' ומיני טעמים קלים, כאשר את סעודת השבת סועדים בני הישיבה רק בשעות הצהריים. בכדי לשמור בכל תוקף על לימוד התורה בשבת קודש קדשים, היה עולה ראש הישיבה לאחר התפילה לראות שבחורים לא נכנסו לחדרים.

הסדר המיוחד מסתיים בימי הקיץ בשעה 1 בצהריים ובימות החורף בשעה 12 בצהריים. לפני הזמן הנקוב, היה ראש הישיבה פותח את דלת הבית הפונה לחדר המדרגות של פנימיית הישיבה, לראות שבחורים לא עוזבים את בית המדרש ומגיעים לפנימיה לפני הזמן...

פעם כאשר ראה בחור צועד לפנימייה 2 דקות קודם הזמן, הוכיח אותו על חשיבות דקות אלו של לימוד התורה ביום השבת קודש והורה לו לחזור ללמוד עוד מספר דקות.

לא היה אחד שיעז לבטל סדר בישיבה, אנו בני הישיבה קיבלנו את ההודעות על המחאות ברחובה של עיר דרך מבזקי טלפונים וכדומה, בעוד שההוראה ניתנה ממש מטרים ספורים מאתנו על שולחנו של ראש הישיבה זי"ע.

התחושה שלנו הייתה ברורה: ראש הישיבה צוק"ל רוצה שבני הישיבה ילמדו בשקידה וביגיעה, זה רצונו ואלו שאיפותיו הטהורות, מפאת גזירות הזמן פסק רבינו כי ביטולה זוהי קיומה, אך הפחד מכך שרה"י 'יגלה' שהישיבה ריקה היה עצום.

בזמן החורף האחרון לחייו, כידוע הרעיש רבינו צוק"ל עולם ומלואו במחאות אדירות שכמותן לא ידעה היהדות החרדית שנים במשך דורות, במחאה וחרדה עמוקה על קדושתן ושלמותן של היכלי התורה והישיבות. עשרות 'אסירי עולם התורה' זכו לקדש שם שמים בישיבתם בכלא הצבאי, ולאחר מכן זכו להיכנס לפני ולפנים אל הקודש פנימה ולהתברך יחד עם ההורים ובני המשפחה מפי רבינו מרן זי"ע"א. בכל פעם שהגיעו אסירי עולם התורה עם בני משפחותיהם למעמד 'קבלת פנים' במעונו, מיד לאחר מכן מסר ראש הישיבה זי"ע"א שיעור. היו מעמדות בהם בני המשפחה נותרו עדיין בחדר, ורבינו צוק"ל כבר מתחיל את השיעור בפנינו... הוא חש צורך להחדיר בנו את חשיבות המערכה אך שלא יפגע חלילה וחלילה בלימוד והשקיעות בתורה, ומכיוון שכך גם כאשר נצרכים לבטל זמן לכבוד את מוסרי הנפש, אולם מיד אחר כך צריך לחזק את לימוד התורה שלא יפגע רח"ל.

הלא המהדרת התורה לפניך...

"או ללמוד או לישון", היתה אחת מהאמרות שליוו כל בחור בישיבה, בכל תקופת שהותו בישיבה. ראש הישיבה צוק"ל חזר על זה שוב ושוב ותבע זאת מהבחורים, לייקר את זמנם. כאשר היה שומע דיבורים בלילות בקומות הפנימיה, זה היה פחד פחדים, הוא היה עוקב אחרי זה בדריכות ועולה לחדרים בעת הצורך, שתלמידיו האהובים לא יזבזבו זמנם לריק. כשרה"י היה קם הכסא היה זו וחורק על הרצפה זה דבר שהיינו שומעים גם בקומה אחרונה מתוך שינה עמוקה... הרעש הזה עד היום גורם לנו פחד.

ה'ביקורים' המפורסמים של מרן צוק"ל בפנימיית הישיבה, היו אחד מהדברים שאפיינו את האווירה בישיבה. בחכמה עד אין חקר העיר ותבע רבינו צוק"ל מכל אחד כפי מה שראה מתאים לכך. כאשר היה מגיע לחדרים לעיתים קרובות בתחילת סדר א', ורואה בחור שוכב על יצועו, היה שואל אותו בשנינות: "מה שם האמא? מסתמא אתה חולה..." כך הוא דאג שירדו להיכל הישיבה להתחיל את הסדר, כשהוא נותן הרגשה טובה לאלו שהוא 'תפס' אותם על יצועם.

אולם השפה הזאת הייתה מובנת רק לתלמידי הישיבה, כאשר ראש הישיבה שואל את שם האמא, אות הוא שעליך לברוח במהירות לבית המדרש. אחד מהתלמידים שיחי' מספר כי פעם לאחר שראש הישיבה ראה אותו נח על המיטה ו'קבע' לו שהוא חולה, הוא החליט אכן 'להשתכנע' מקביעתו של רה"י ונותר על יצועו, לאחר דקות ספורות נכנס

של ראש הישיבה בתחילת השביל, מיד אותו תלמיד וותיק נעלם מהמקום ביראה...
זוכרני, מעיד אחד מבני החבורה, כאשר נכנסתי לישיבה הייתי שרוי בהלם לראות תלמידים מבוגרים שכבר מחתנים ילדים, ברגע שראש הישיבה מגיע היה פחד פחדים לדבר באזור דברים בטלים, אף דיבורים לצורך. זה כל אחד שלמד בישיבה יכול להעיד שהיה פחד פחדים לדבר לידו דברים בטלים. עד התקופה האחרונה ממש, כאשר שמע רעש מחדר האוכל בזמן הסעודות, מיד שאל אם מדברים בלימוד.

ההערה הכי נוקבת: ההתעלמות

סוגי ה'גערות' בישיבה היו מגוונים, זר לא יבין זאת, רק מי שעבר את סף מפתנה הלוהט של "מעלות התורה", יוכל להבין את ההרגשים הדקים האלו, הרגשים של יראת הרוממות ואהבה ללא שיור של תלמיד ורב.

בפתח הנורא, מבקשים התלמידים החשובים לציין כי לא היה אצל ראש הישיבה זיע"א מושג שדרכו להעיר ולהשגיח על דברים מסוימים, כל בחור בישיבה קבל הערות והדרכות אישיות שונות לגמרי איש מרעהו.

לזה היה מעיר על לימוד בעיון, ולזה היה מעיר על בקיאות יתירה, לפלוגי מעיר על תפילות ואילו לרעהו מעיר על בין אדם לחברו. כל בן ובן קיבל מהאבא הגדול בדיוק את ההערה והגערה הנצרכת לו, ומאידך את האהבה העצומה.

וההערה הכי גדולה ומבעיתה... הייתה כאשר ראש הישיבה עובר בין בחורים ומעיר להם כל אחד דבר הנצרך לו, ואילו ממך הוא מתעלם...

אוי לאותה בושא ואוי לאותה כלומה... בחור היה יכול לצאת מדעתו: 'למה הוא לא מעיר לי כלום??', כלום אין כי תקנה יותר?... זה היה דבר מבהיל!

בני החבורה נזכרים בערגה כיצד הם קיבלו את הגערות הגדולות והחודרות ביותר, כאשר ראש הישיבה עבר לידם בשעת הסדרים ופשוט התעלם מהם... אותם רגעי בושא וכלומה כבר גרמו לך לשנות ולהיטיב את מעשיך.

פעם כאשר עלה לפנימיה ומצא בחור נח על יצועו, שהה שם בחור נוסף שמיהר להעיר את חברו שישן, אך ראש הישיבה מיד הסה אותו: "יהא מונח... יהא מונח...". לא היה גבול לבושא שכיסתה את אותו בחור שהתעורר ושמע את הדברים, שחש כי ראש הישיבה כבר לא מצפה ממנו... מאורע זה כבר גרם לו להיטיב ולשנות את דרכיו.

מאורעות אלו היו כסדר. שני בחורים שנתפסו בקלקלתם באמצע סדר מוסר, האחד קיבל 'מנה' נוקבת עד לתהום, ואילו השני קיבל גערה מפחידה ונוקבת הרבה יותר: התעלמות!...

בשבוע האחרון ישב עם בחורים מידי יום ביומו לשיחות ממושכות להעיר להם באריכות על דרכם, על שעות הלילה שמעבירים, על השטייגען שלא מספיק עושים, באורח נדיר ובסייעתא דשמיא כמעט מחצית מבחורי הישיבה זכו עוד לקבל בשבוע האחרון ממש, הערות וגערות אחרונות בשיחות ממושכות עם המאור הגדול רבינו זיע"א

שהעמידם על המסילה.

לאחר השיעור האחרון שנמסר ביום שלישי האחרון לחייו, הוא קרא לאחד הבחורים שלא נכנס לשיעור ואמר לו במתק שפתי: אני מבקש ממך, מפני הכבוד, מפני הנימוס, להתחיל להיכנס לשיעורים...

כאמור, שיא הגערה הייתה ההתעלמות של ראש הישיבה הכ"מ, אך גערות נוספות מוכרות היו בין בני הישיבה. אירעו פעמים רבות בהם נקראו בחורים לאחר תפילת שחרית לחדרו של ראש הישיבה, הבחור היה ממחר להגיע ונכנס לחדרו של ראש הישיבה הרכון על תלמודו, ממתין וממתין, ולא זוכה ליחס ואף לא למבט חטוף, עד שלאחר זמן היה יוצא מהחדר.

הוא כבר הבין מה האבא רצה ממנו...

פעם קרא לי ראש הישיבה, מספר אחד מבני החבורה, אני חשבתי מי יודע איזה ביקורת אני הולך לקבל, הגעתי בחשש וראש הישיבה אומר לי "צריך להתחזק, צריך להתחזק". ניסיתי למצוא 'פתח' למה כוונתו, אך ראש הישיבה בשלו. פוטרני לשלום כשהוא חוזר שוב "צריך להתחזק". זו הייתה ההערה והוא רצה שנבין מה הוא רוצה מאתנו, שנבין מה התורה דורשת מאתנו כבני תורה. פעם ישבתי בשיטל התחתון של ביהמ"ד הגר"א (מתחת להיכל הישיבה), נזכר אחד מהתלמידים הקרובים. היה זה סמוך לתחילת סדר מוסר בישיבה, לפתע אני רואה את ראש הישיבה ניגש לכיווני ושואל אותי מה מעשי כאן, אני לתומי חשבתי להתחיל לתרץ מדוע אני יושב במקום, אך הוא כדרכו תפס את ידי עוד לפני שהספקתי לדבר: "בלי תירוצים"!

לא היה טעם לתרץ לו, כאשר ראש הישיבה היה מעיר לאחד מהבחורים לא היה שייך לענות לו, כי נבהלו מפניו, הוא ידע בדיוק מה הוא מעיר ומדוע, הוא לא היה זקוק לתשובה ולא חפץ בתשובה.

להיפך... מי שניסה לענות ולתרץ, אות הוא כי הוא לא מבין את מצבו ולפיכך גם לא הבין את הגערה ומצבו חמור מאד... היה בחור שאמר לראש הישיבה 'קשה לי עם ההערות האלו', ראש הישיבה ענה לו: "תדע לך שזה מגדל", אולם הפסיק להעיר לאותו בחור... ופעמים אם היה רואה שבחור מסוים מצטער על הגערה ולוקח זאת לליבו, היה מאריך לפייסו ולהאיר לו פנים בצורה יוצאת מן הכלל.

בסדר מוסר עצמו בישיבה זה היה מחזה מבהיל לראות בכל יום מחדש. ראש הישיבה רבן של ישראל עובר בין הבחורים ולא פוסח על שום סטנדר, מביט ומאזין, חוקר וחודר לנפשו של כל בחור, כמה הוא מחובר למוסר, כמה הוא חי את המוסר, פעמים היה ניגש לדפדף בספר מוסר כזה או אחר לראות היכן הבחור אוהו ומה הוא לומד.

ומי שהתרפה בלימוד המוסר, זכה להערה נוקבת: "אתה ממתנגדי המוסר?... חלק מההערות שהיו לראש הישיבה על בחורים בעיצומו של סדר מוסר, היה שומר בליבו, וחלקם היה מעיר לבחורים בעיצומו של סדר מוסר, בחור שלמד נפש החיים שער ד', נשאל האם הספר מתחיל בשער ד'... הלא צריך ללמוד מתחילת הספר.

פעם למדתי ספר 'קהלת' בסדר מוסר, מספר אחד מבני החבורה, תמיד כאשר ראש הישיבה היה מתקרב למקומי הייתי מחליף את הספרים, יום אחד החלטתי שאני ממשיך בלימוד קהלת, הוא ניגש למקומי והביט בספר כשהוא מקרב את ראשו שיהיה ברור שהוא ראה מה אני לומד, לאחר שהמשיך חייכתי ובאותו רגע סיבב ראש הישיבה את ראשו לראות כיצד אני מגיב...

זה היה דבר נדיר, הוא אחז את הדקיות והוא לא פספס מאומה! ממרום גילו, כל העולם כולו על

כתפיו, והוא כעת 'מתעסק' עם בחור צעיר לתפוס אותו כיצד הוא מגיב להערה נסתרת שהוא קיבל והאם בכלל הוא הבין את ההערה הזו.

ואגב, מציינים התלמידים, כי אחד הדברים שלא היה בו שינוי בשנים האחרונות משנים קדמוניות, היה סדר מוסר. הלהט, ההקפדה והדאגה של ראש הישיבה זצ"ל על לימוד סדר מוסר בשפתיים דולקות היה עד אחרית ימיו.

בזמן קיץ האחרון, היה חיזוק עצום בסדר מוסר כאשר רבינו זי"ע הגיע מידי יום לחזק את סדר מוסר והסתובב בין הבחורים, העיר וגער, תמך ועודד ועקב בדריכות מה כל בחור לומד והיכן הוא אוהו. גם כאשר לא היה בישיבה, הוא הקפיד לעקוב ולהתעניין אצל תלמידיו מתי התחילו מוסר. יממה קודם הסתלקותו עוד שאל את מקורבו הרב ישראל ויזל שליט"א מתי התחילו מוסר והאם היכל הישיבה מלא בבחורים בזמן לימוד המוסר.

פרק השידוכים

ומתוך הפחד והיראה הגדולה, התגלתה האהבה והדאגה עד אין קץ, בכל מצב, בכל זמן ובכל עת. כאמור, ההשתתפות בשמחתו וצרתו של כל בן הישיבה הייתה מושלמת. אולם גולת הכותרת הייתה פרק השידוכים, אותו ליווה ראש הישיבה זצוק"ל בעיניים פקוחות ובלב חרד ודואג. בני הבית ידעו תמיד כי כאשר מגיע בחור להתייעץ בשידוכים, אזי כל הדלתות פתוחות לפניו וקודם הוא לשאלות ציבוריות הוות גורל וכבודות משקל העומדות על הפרק.

הוא הציע שידוכים לבחורים לפרטי פרטים. ראש הישיבה היה יושב עם בחורים שבאו מבתיים בסגנונות פשוטי עמך בית ישראל, הרחוקים מאד מהווי החיים הישיבתי, ובמשך זמן ממושך חודר לליבם באמנות הנפש שלו, ומדבר איתם בשפתם, תוך ירידה לפרטים הכי קטנים.

אחד מתלמידיו של ראש הישיבה מציין כי ראש הישיבה היה 'ישדכן' שלו, הוא הציע את ההצעה, הוא טיפל בכל מהלך הפגישות עד לפרטים הקטנים ביותר, באיזה מקומות יהיו הפגישות. במקרה נוסף בחור ששאל אותו שאלות על שידוך מסוים, הוא רמז לו על דברים ש'זה לא ברמה שלך לשאול', כך שכבר הבנתי בעצמי את התשובה.

נקודה חשובה שעליה יכולים להעיד תלמידי הישיבה לדורותיה, כאשר בחור הגיע להתייעץ עם ראש הישיבה על שידוכים, מעולם הוא לא 'פסק' והחליט בשבילו, אף כאשר הבחור היה מסופק

אבינו

מוסף זכרון

האירוסין שלו, הייתה עקב כך שראש הישיבה עמל להחדיר בכל הכוח שתורה זה המרכז של החיים, וכל דבר ודבר בחיים סובב סביב התורה, גם באירוסין של בחור שהוא שרוי בשמחתו והוא בעצם 'יוצא מהמסלול', דווקא כעת צריך לחיזוק בתורה. היה חתן ששאל את ראש הישיבה אם זה לא 'ויהרא' לעמוד ולדבר בפני הציבור, וראש הישיבה ממש התרעם על שיבוש הדעות בעצם השאלה.

ומשום כך ג"כ מאוד הקפיד על שמפסיקים את החתן בדרשתו. פעם סיפר באירוסין של בחור מהישיבה מעשה שהתרחש בשמחת התנאים של רבי נפתלי טרופ זצוק"ל, כאשר רבי איצ'לה בלאזר ביקש מהחתן לדבר, ומישהו השתיק את החתן בשירה כנהוג, אמר רבי איצ'לה כי להשתיק את רבי נפתלי זה 'שבירת הלוחות', לשמע הדברים הגיב רבי נפתלי 'ישר כוחך ששיברת...' ורבי איצ'לה בלאזר הסתפק האם זה ליצנות או לא.

ראש הישיבה זצוק"ל ידע לתפוס בחור או אברך ברגעים הכי קשים שלו, ודווקא אז דרש ממנו בכל הכוח להתעלות ולהתחזק עד זיבולא בתרייתא. תבע מהם בכל הכוח, וכמו שרק הוא ידע לדרוש.

כאשר בחור נהפך ל'חתן', הכל ידעו כי דין אחר יש לו מעתה, הדרשות ממנו נוקבות וחמורות יותר מבחור רגיל, הלא צריך לתת לו כלים לחיים ולבנות את האישיות שלו דווקא בזמנים הללו. ראש הישיבה היה דורש וחוקר אחרי החתנים ומגיע אליהם בתביעות: "חתן פטור מכל המצוות?".

אף בחורים הכי טובים בישיבה, חיפש ראש הישיבה בתקופת האירוסין שלהם להעיר להם ולתבוע מהם את המירב דווקא בתקופה זו. היה בחור שלושה ימים לפני החתונה, שראש הישיבה הגיע אליו לפתע בעת שהכין ארוחת בוקר והעיר לו כמה זמן בחור מכין ארוחת בוקר? זה לא היה

הבעיה שלך", אמר לי ראש הישיבה כשהוא בוחן אותי בחכמה... אני כמובן נאלמתי דום. לא היה ניתן להסתיר ממנו דבר, עד לפרטים הקטנים. פעם בחור מנה בפניו על שידוך מסוים שלוש בעיות, ואחד מהם היה כסף, אמר לו ראש הישיבה: יש לך בעיה אחת ויחידה של כסף... בסופו של דבר הוא ידע לשדר לכל בחור ובחור, כי הוא נמצא אצלו בתוך הלב פנימה, הוא תמיד מצא את ההזדמנות לכך, מקטן ועד גדול כל בחור וכל תלמיד. ידע לחייך בזמנים שהיה בדיוק נצרך לכך.

ההשתתפות בשמחות בני הישיבה, יכולה למלאות כרכים שלמים של תופעה שלא נראתה כלל בדורנו, ויכולים להעיד על כך הדורות הקודמים של תלמידיו של ראש הישיבה שזכו להשתתפות מלאה, החל משמחת ה'וורט' וכלה בשבת ה'אופרף'. אנו, בשנים האחרונות כבר פחות זכינו לכך, אך ההשתתפות הייתה כנה ומלאה, ופשוט ליותרה אותן בכל זמני השמחה, קרוב לליבך. פעמים רבות אף בשנים האחרונות שמחת ה'וורט' לתלמידיו נערך במעונו.

בשמחות האירוסין של בני הישיבה, היה דורש רבינו זצוק"ל כידוע מהחתן לדבר דברי תורה בציבור. כמובן, גם בזה מכל בחור היה דורש כפי יכולותיו, היה חתן שנעמד לדבר בדברי אגדה, וראש הישיבה דרש ממנו לעמוד שוב ולדבר חידושי תורה, אותו חתן שלא ידע את נפשו פשוט חזר על השיעור האחרון של ראש הישיבה... המטרה בהקפדה הגדולה שבחור ידבר בשמחת

ומעלה את ספקותיו בפני רבינו, לא נתן לו ראש הישיבה תשובה ברורה, אלא הוליך את השיחה בצורה כזו שיוכל להבין ולקבל את ההחלטה בעצמו.

תמיד הוא השאיר את ההחלטה בידך בלבד, יש בחורים שיצאו ממעון קדשו ואמרו שראש הישיבה אמר להם לסגור את השידוך, אולם לאחר ששאלת אותם בדיוק על שיחתם עם רבינו, התברר שהוא בשום אופן לא אמר לסגור, הוא פשוט סידר את הראש ואת המחשבה והביא אותך להחלטה הזו לבר, באמנות נפש מבהילה.

חשוב לציין שבענייני ציבור ההנהגה של ראש הישיבה הייתה שונה לגמרי, ראו את זה בחוש כיצד הוא יכול לדרוש ולבקש מאנשים שיפעלו לחיזוק ענייני הדת והיהדות.

היה תלמיד חשוב שביקש מראש הישיבה להחליט בשבילו בדבר שידוך מסוים, אך ראש הישיבה עמד על כך שהבחור בעצמו יחליט, לאחר יומיים הוא הגיע לשיעור וראש הישיבה שאל אותו מה החלטתו, וענה לו שהוא גמר בדעתו לסגור את השידוך, על אתר הגיב ראש הישיבה: "אוי ואבוי לך אם לא...".

נקודה נוספת בכל היחס והגישה של רבינו זצוק"ל לתלמידים ולכל יהודי, זה הכבוד לכל בן אדם, היה לו כבוד אמיתי להחלטה של כל אחד, לדעתו של כל אחד, הוא התחשב בזה ודן בזה, תמיד התעניין באמת מה אתה רוצה וכיצד אתה רוצה שתהיה הדרך.

היה שידוך שראש הישיבה נתבקש להציע לי ולא חפצתי בו ואמרתי לו שאנו מחכים לתשובה בשידוך אחר, לאחר מכן התברר כי יש בעיה של שמות זהים, וכמובן מיד הלכתי אליו ואמרתי לו שיש בעיה עם השמות הזהים. "אתה בטוח שזה

"ב'ראשית ברא' אלוקים' כתוב שאסור להיות טיפש!"

כאמור, הוא דרש מאתנו בני הישיבה להבין דבר מתוך דבר ולהבין דברים בחכמה, וכפי שכבר הזכרנו את ה'גערות' שהיה נותן לכל אחד בתקווה שהוא מבין דבר מתוך דבר, והתחושה הקשה ביותר הייתה שראש הישיבה 'התיימש' ממך וכבר לא מצפה ממך להבין...

כאשר ראש הישיבה שאל מה נשמע, אבוי למי שהיה מתחכם ועונה כי מטרידה אותו קושיא בגמרא... ראש הישיבה כעת רוצה לשוחח עמך על מצבך, הוא יודע בדיוק מה נשמע איתך...

ככלל, תלמידי הישיבה לדורותיה יכולים להעיד על כך כי כל שיגור ושיגור של רבינו זצ"ל הייתה בצורה שאנו התלמידים צריכים להבין מיד דבר מתוך דבר. הוא מעולם לא אמר למישהו: "אתה מדבר לא לעניין"... או הערה דומה לזו, בחכמה עצומה וברמז הוא היה מסמך כי השיחה אינה לרוחו. אבל בסוף אתה הבנת לבד מה הוא רוצה.

לאחר שמחת ה'וורט' במעונו, מספר אחד מבני החבורה, העליתי בפניו נושא מסוים, ומיד החל ראש הישיבה זצוק"ל להתרחק ממני אט אט בחיוך שובה לב, כלומר: אני מאד מכבד אותך, אבל תבין שאינני רוצה לשוחח עמך על כך.

הגעתי לישיבה כאשר למדו פרק 'חזקת הבתים', מספר אחד מחשובי האברכים, ניגשתי אליו לאחר השיעור ושאלתי אותו על מהלך השיעור, והוא אמר לי 'מה עכרתנו?' 'מה עכרתנו', לא מתאים לך... בהזדמנות נוספת שאלתי אותו שאלה והוא בתגובה אמר לי בחיך: 'אסור להיות טיפש', ברוב חוצפתי אזרתי אומץ ושאלתי אותו היכן זה כתוב, "בראשית ברא' אלוקים", ענה לי ראש הישיבה. "שם כתוב שאסור להיות טיפש!"...

ולמי שמבין זה היה פרגון גדול כלפי וכך הרגשתי, שראש הישיבה מצפה ממני ודורש ממני לא להיות 'טיפש', היו כאלו שהוא לא דרש מהם את זה...

אכן, הפחד המוחשי שהיה בסביבתו מ'להיות טיפש', היה מבהיל. אנשים רעדו מלגשת אליו מחשש שמא ואולי יתפסו בקלקלתם וטיפשותם, דברים שהכנת חצי שעה, אחרי רגע מתחילת השיחה, היא הוסטה כבר לכיוון אחר, אליו כיוון חכימא דיהודאי ראש הישיבה זצוק"ל.

יהא רעווא שהישיבה הקדושה, פרי עמלו ויצירתו הפלאית של מוסר התורה הגדול בדורנו, תפרח ותמשיך בדרכו הטהורה, ב'גדלות המוחין' שהוא כה עמל לשרש ולהחדיר בתלמידיו בפרט ובקרב כל ציבור בני התורה בכלל.

אבינו

מוסף זכרון

שלו תמיד דרש ממנו את מה שהוא יכול להתקדם ולהתחזק לפי דרגתו ולפי מקומו.

כל מי שדרך על מפתנו של ראש הישיבה יודע כי לא הרי זה כהרי זה. תלמיד אחד יכול להעיד שהוא אמר לו ללמוד נשים נזיקין, ותלמיד נוסף יעיד דווקא על לימוד סדר קדשים בעיון. ובאמת אין בזה שום סתירה, מי שמנסה להבין את הדברים כ'הוראה' ולהסתכל על הדברים בצורה שטחית ורדודה, חוטא לאמת ומוציא את הדברים מהקשרם, הוא תבע מכולם שלמות וכל אחד זה תפס אותו בדרגה שלו בכל הכוח.

ואת 'גדלות המוחין' הוא כה עמל להחדיר ולהשריש בנו. כמה חכמה הייתה במושגים העצומים שהוא הכניס בנו הבחורים, תוך ניתוק מוחלט מהעולם שמסביבנו, ואנו חשנו זאת כמובן מאליו.

לדוגמא מבקשים בני החבורה לציין את הדרישה הנוקבת שבני הישיבה ישארו בשבתות קודש בישיבה ולא ישונו לביתם, גם בחורים רגילים, היו נשארים בישיבה זמן חורף שלם וזמן קיץ שלם בלי לחזור פעם אחת לשבת הביתה, זה דבר שבחור מעולם הישיבות אינו מסוגל להבין, ואילו כאן בישיבה ראו זאת כמובן מאליו.

בחורים לא חוזרים הביתה לשבת חורף שלם, או קיץ שלם, וכולם הסתובבו מרוצים יותר מישיבות אחרות, לא הרגשנו בזה מגבלות בכלל. בנועם ובחכמה ידע להחדיר לך: 'מה אתה חייב לראות את הבית שלך?' ובפרט בשבת חנוכה ושבת אחר שבועות, בענין זה מספר אחד האברכים כי בשבועות תשע"ד כשרבינו היה מאושפז בבית החולים הגענו מספר תלמידים באמצע יו"ט להקביל פניו, כשבאנו להפריד במוצאי יו"ט ביקש מאיתנו כך כשהוא שוכב חלוש מחובר לחמצן בשארית כוחותיו, כי אמנם הוא לא נמצא אבל מתחנן הוא שנדאג שישארו בשבת הקרובה בישיבה ולא להפקיר מה שקיבלנו במתן תורה!

זה גדלות המוחין שהוא עצמו הביא אותנו לזה. כאשר ראש הישיבה היה מבקש ממך משהו, לענות 'לא הצלחתי' או 'אינני מסוגל', זה הבושה והאכזבה הכי גדולה בעולם.

דוגמאות נוספות יש למכביר, כיצד כל תלמיד הגיע לישיבה ועד מהרה הסתגל לאווירה של 'גדלות המוחין', ולזול בחיי ההרגל הקטנים בענייני העולם הזה, שבישיבות אחרות הם אבני בסיס. מעולם בחורים לא חשו מרמור על כך שיום אחד יכולה ארוחת צהריים להיות בשעה 13:30 ולמחרת בשעה 15:00, רבינו זצ"ל בנה את תלמידיו והביא בחור פשוט לדרגה כזו שלא יהיה אכפת לו והוא יראה זאת כמובן מאליו, שאין זמן קבוע לארוחה.

אחד מהאברכים שיחי' מספר, לאחר ניסוואי הגעתי לראש הישיבה, הוא שאל אותי מה אני לומד בסדר א' או אמרתי לו בהתלהבות 'מה שלומדים בישיבה', אתה חושב שזה טוב? צריך ללמוד משהו אחר. הוא תבע ממני היקף וגדלות אמתית בכל חלקי התורה, הוא ביקש מאברכים להתרחב לכל הש"ס לאחר החתונה. אולם מאידך, היו כאלו שהוא דרש מהם בדוקא להמשיך ולעמול בסדרי נשים נזיקין, כל אחד כפי יכולתו.

דרכו של ראש הישיבה להעיר על זוטות, אך הוא חש צורך דווקא בזמנים אלו לחנך ולהשריש שברוחניות אין הנחות.

אני נישאתי ביום חמישי, מספר אחד מבני החבורה, הגעתי אליו ביום שני באותו שבוע להביא לו הזמנה, וראש הישיבה בתגובה גער בי מדוע אני כבר הולך מהישיבה הביתה, והיה זה שלושה ימים לפני החתונה...

והיה זה לאו דווקא לאחר האירוסין, אלא כל בחור בישיבה, היה ראש הישיבה 'מחכה' לו עם ההצעה דווקא לתקופות הרגישות שלו, או אז היה מכה על קרקדו ותובע ממנו שלמות, דווקא אז היה לזה קיום!

מספר אחד האברכים: פעם היה שידוך ארוך שלקח הרבה זמן וירד, ניגשתי אליו כי ברצוני לנסוע לנפוש קצת, והוא תפס אותי ואמר לי תשמע לי תחזור לבית המדרש זה יהיה הנופש הכי טוב! היו כאן שני היבטים, גם שהוא דרש מבחור לגדול ולהתעלות דווקא בזמן הקשה שלו, אז ההתעלות תהיה הרבה יותר משמעותית, היבט נוסף יש כאן חכמת חיים מבהילה, אדם חושב שהוא ילך לנופש וירגע, להיפך בזמן הנופש יגיעו כל המחשבות וההתלבטויות וחייבוטי הנפש.

פעם לאחר שידוך שירד, מספר אחד התלמידים, הבעתי את רצוני לנסוע לשבת מהישיבה למקום נופש, אמר לי ראש הישיבה באהבה גדולה: תסע אחרי שבת. הוא נתן לי את התחושה כי הוא מבין לליבי, אך רצה להחדיר בי כי שבת קודש זה לא זמן לנופש...

אולם מאידך לבחורים רבים הוא ראה צורך לתת אפשרות לצאת לנפוש קמעא ואף אירע לעיתים שראש הישיבה עצמו היה קורא לבחור ומציע לו לצאת לנפוש כשהוא אף מסדר לו מקום מנוחה, או מעניק כסף לצורך הנסיעה והנופש.

ובזמני השמחה הללו, לא וויתר ראש הישיבה במאומה, ודרש שלמות מהחתן, אף שבזמנים רגילים היה דורש ממנו הרבה פחות. מספר אחד האברכים: שמחת ה'וורט' שלי התקיימה במעונו של ראש הישיבה, ואמרתי דבר תורה וקישרתי אותו עם הגמרה, וקישור הדברי תורה לשמחה לא היה מן המשובחים... ורה"י בתביעתו התמידית מתלמידיו התבטא כי ה'וורט טוב'... המשמעות הייתה ברורה ומוכנת כי ההמשך לא כ"כ...

ככלל, תמיד דרש ראש הישיבה מתלמידיו: יש לך לאן להתקדם. גם כשהוא פרגן לנו כל אחד בסיטואציה שלו, תמיד היה את המסר 'יש לך לאן להתקדם'... נהנית מהפרגון עד הסוף אבל היה בזה ביקורת בונה בצידה.

גדלות המוחין

לסיום, מבקשים בני החבורה האברכים החשובים שיחי' להדגיש, כי כאשר באים לדבר על דמותו הענקית של המאור הגדול רבן של ישראל גאון הגאונים זצ"ל, צריך לזכור כי בסביבתו הייתה דרישה אחת ונוקבת עד לתהום - ראש הישיבה דרש מכל אחד ואחד לחיות בגדלות המוחין ולא להיות 'טיפש'!

התביעה העיקרית של רבינו הגדול זצוק"ל מתלמידיו הייתה לחיות בגדלות המוחין ובשלמות, לחיות גבוה, ולכן כל אחד לפי הכוחות והיכולות

ויקם מתוך העדה

כשנגעו בלב של כלל ישראל!

בכל החזיתות נטושה המערכה. אויבי היהדות מבקשים לכולות ולקעקע את הכל. כל אמצעי יכשר בעיניהם. אולם כנגדם ניצבים שבט לוי, שומרי משמרת הקודש, כמקשה אחת, כשהם נכונים למסור את כל אשר להם למען לאתשתכחתורה מישראל • מסירות הנפש הזו עוד תיכתב לדורות, כיצד מבוגרים אף צעירים חוזרים בהכרה בחירה, נכונים להתמסרות מוחלטת. מי ילד לי את אלה? • היה זה אבינו רוענו, מרן זי"ע. הוא הגבר הוקם על ברזי אחרון ללחום את מלחמת התורה. מרן זי"ע נשא בקרבו את הזעזוע הנרעש של הרב מטשעבין, תקיפות מלחמתו של מרן החזון איש, מבטו המרחיק לכת של מרן הרב מבריסק עם דמעותיו של מרן האבי עזרי, ויחד עם הרטט שליווה את החרדים לדבר ד' "השמר לך עלות בהה, ונגוע בקצחו", עמוד מרן זי"ע כשלוחם של כל אלו, ושל כל דורות מוסרי הנפש שקדמו להם, על קידוש השם, לבל ישונה קוץ ותג בתורה הקדושה. הוא היה המצביא, ובכל עת התאים את אופי המאבק ודרכי הפעולה לתנאי השטח • המלחמה הזו לא החלה בשנים האחרונות: כבר עשרים שנה, מאז נסדקו ראשוני הבקיעים בחומת המגן של עולם הישיבות, עד לשנים האחרונות עת משנאי התורה נשאו ראש, מרן זי"ע הוא שניצב בראש המערכה, בעומדו על המשמר במאבקים חוזרים ונשנים • לראשונה, מופיעה בזאת סקירה מהימנה, יסודית ומקיפה, המתבססת על אגרות פרטיות ופומביות שנכתבו לאורך השנים, ממנה עולה מלחמה עיקשת, ברורה וארוכה, שתחילתה עוד בשלהי ימיו של רבינו הגדול האבי עזרי, ולא נפסקה עד יומו האחרון: מלחמה על הלב של כלל ישראל

בקינים ראשונים במבצרי התורה

"תאמרו בשמי" ביקש מרן הרב שך בדמעות, באחרית ימיו, "שכל אבא ישמור על ילדיו. אסור ללכת לצבא".

אלו היו שנות הפריחה והשגשוג של עולם התורה. אין פרץ ואין יוצאת ואין צווחה. השלטונות אפילו לא העזו לחלוט על גיוס בני הישיבות. עולם התורה עמד כחומה בצורה, כמגדל עז. מה החריד כבר אז את ליבו הגדול של מרן האבי עזרי, אביהם וליבן של ישראל? ההיו אלו דברי נבואה, או הכרה בהירה ונוקבת של שורשי הרקב שכבר אז היכו שורש בשולי המחנה, ומרן ביקש לגדור לבל יפשו בכרם בית ישראל?

הבכי שנבע מליבו של מאור הדור הדהד בעולם: "צריך למסור את הנפש על זה". בחודש אייר תשנ"ח הצטרפו לקריאתו זו גדולי ישראל מכל העדות והחוגים, להציב גדר על גדר, משמרת למשמרת.

לאור קריאתו של ראש גולת אריאל מרן שליט"א על הגזירה הנוראה והאיום על דלתי הישיבות בית חיינו.

ומרן ראש הישיבה בדבריו קרא שיצטרפו כל חכמי ותופשי התורה, כי הוא דבר שצריך למסור הנפש על זה. ועת צרה היא ליעקב, כי בסגירת הישיבות אין ח"ו כלל ישראל, לכן אנו מצטרפים כיהודה ועוד לקרא, שאין להעלות על הדעת ולאפשר לבצע משימה זו...

לא בכדי פורסם המכתב הזה, שכן כבר באותה תקופה נזרעו זרעי ההרס במחשכים ובמזימות השלטון. הנוטר הגדול, רבנו הגדול בעל ה"דרכי שמואל" זי"ע, ביקש לחדד את טהרת ההשקפה, לסכל כל מחשבה כי "אזל גברא דמסתפינא מיניה", וללכד את שורותיו של עולם התורה סביב ההשקפה הטהורה המסורה מדור דור. אך כבר אז היו כאלו שלא הבינו את חומרת הדבר ותהו, הכצקתה?

באותו זמן נפל דבר, שרק עיני העדה עמדו באותה שעה על חומרתו. לראשונה ההינו גורמים משולי המחנה, חרדים בלבד, החדורים תחושת נחיתות עמוקה בפני "העולם הנאור" שבחוץ, לפרוץ בחומה. ראשית מעשיהם היה בהקמת "הנח"ל החרדי". הנח"ל החרדי יועד, כך על פי הפרסומים, לנוער נוסף, כאלו שכבר נתלשו מעולמה של תורה ושקעו במ"ט שערי טומאה. היוזמה החדשה ביקשה לפתוח בפניהם את שער ה'.

אותם גורמים טענו לגיבוי רבני, אך הדברים היו לוטים בערפל סמך, שעוד יתפוס את מקומו בדפי

כפי שחרד אב לשלום בנו יחידו. המכתב הזה הוא "נייר עמדה" עמוק ומרטיט של לב האומה, המביע התנגדות מוחלטת לכל שינוי שהוא.

"מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם", הישיבות הקדושות נחשבו יסוד קיומו של עם ישראל בכל הדורות, כל יהודי ירא וחרד ראה כל שאיפתו בגידול בניו לתורה. מאורי הדורות האחרונים שמרו מכל משמר על חומת הישיבות, לבל יעמדו בפני צערי הצאן ניסיונות שעלולים ח"ו לנוטלם מד' אמות של הלכה ולכל יתייסדו דרכים ומסגרות שאינן מציבות את השאיפה לתורה כדבר האחד והיחיד העומד בפני הנער והוריו בבואם להחליט על עתידו ודרכו.

זכינו וב"ה איכשר דרא, נתרבו ספסלי בית המדרש ומבצרי התורה עולים ופורחים בלעה"ר בכמות ובאיכות כ"י. אלא שעוקרי הדת המבקשים להשביט תורה מישראל ח"ו זוממים לגזור גזירות על בני הישיבות. וכבר הבענו דעתנו הנחרצת בענין זה כיהודה ועוד לקרא לדברי מרן רשכבה"ג

ההיסטוריה. יום אחד נפוצו שמועות מבוססות "מבפנים" על גיבוי שבשתיקה ושכברכה, ויום לאחר מכן יצאו הכחשות נמרצות, שתהו כיצד זה ניתן להטיל דופי שכזה. זו הייתה צורת התנהלות משונה, שעולם התורה לא הסכים לה. גם גדולי התורה שליבם חרד על שלמותו של עולם התורה, לא ידעו כיצד להתייחס לדברים והאם לצאת נגדם בחרב ובחנית או שמא לתת להם לגווע מעצמם כיוזמה עסקנית קיקיונית ולא להעניק להם פרסום ורוח גבית.

הראשון שיצא נגד: מרן זי"ע נגד יחזקאל הנח"ל החרדי

אבי עולם התורה, מרן הרב שך, כבר לא היה אז בקו הבריאות ולא יצא בעם. ואותם גורמים ניצלו זאת היטב. אך אז התנשא כלביא הנוטר הגדול, מי שמרן הרב שך נתן בו את אמונו, כפי שלא נתן באיש. הוא היה היחיד. למרות שבאותו הדור הקונצנזוס הציבורי כולו הוקיע את היוזמות הפסולות הללו, היה הוא היחיד שקם ועשה מעשה. בחודש סיוון תשנ"ח היה הדבר, כאשר פורסם בשופרה של היהדות החרדית דאז, מכתב מחאה תקיף ומלא חרדה, עליו היה חתום רבנו הגדול מרן הגר"ש אויערבך זצוק"ל. במכתב מובעת חרדתו הגדולה מפני אותו פתח אחורי, פרצה הקוראת לגנב, שכורים כמו ידיהם אנשים חסרי אחריות משולי המחנה. במכתב מובעת התייחסות לעתירה שנידונה אותה עת במבוכי הבג"צ, אחת מיני רבות, שכוונה נגד הסדר הדיחוי. לא רבים התייחסו אליה ברצינות, שכן גם קודמותיה הרבות הסתיימו בלא דבר. אך מרן זי"ע ידע את כל אשר נעשה, וחרד,

אבינו

מוסף זכרון

ביותר כדי "להעמיד בעלי בתים חשוכים ויראי שמים כפי שהיו מקדמת דנא בקהילות ישראל". האם מהמקום שנמצא בסמכות פורקי עול שכל מטרתם לעקור את הדת, הוא המקום שבו יתחנכו ליראת שמים??

הלא רק מקומות חינוך על טהרת הקודש הם התרים והמגן היחידי שמונע התדרדרות! ומביאים את האושר וההצלחה האמתית להאבות והבנים לדורי דורות.

ולכן, אחי נא אל תרעו ואל תגעו במשיחי, ותפעלו נגד הדבר הזה אשר תוצאות החורבן וההרס ממנו מי ישרונו, הן למקומות התורה, והן לבתי החרדים לדבר ד', ועתיד חינוך הצאצאים שיחיו על ברכי התורה והיראה...

נאום הכותבים ברעדה ולב שבור על הנסיגנות הגדולים והקשים שעומדים עלינו, ועל זה אמר דניאל (פ"ב) על אחרית הימים "והיתה עת צרה וגו' יתבררו ויצרפו רבים וגו', והמשכילים יבינו".

(דברי כאש, אגרת קכו) בתצלום המכתב המצורף, ניתן לראות את ההוספות בכתב יד קדשו של מרן בעל ה"דרכי שמואל" זי"ע, שהיה ראש וראשון לעומדים בפרץ. במלוא החרדה והאימה על עתידו של עולם התורה, הלב של כלל ישראל, ניהל את המערכה בדקדוק עצום על כל פרט ופרט.

אל נא אחי תרעו!

בהדרגה, הוסר המסווה מעל פניהם של זוממי המזימות, כשפתחו בקמפיין גדול בקרב עולם התורה. לראשונה נשמעו ביטויים המגדירים את עולם הישיבות כמקום ש"לא מתאים לכל אחד", רח"ל. הצבא הישראלי, לעומת זאת, הוצב כמסגרת האולטימטיבית לחינוך מחדש של חרדים יראי שמים, לא פחות.

הרעיונות הללו היו כה משונים, כה מופרכים. איש לא העלה בדעתו שיום יבוא והפרהסיה הציבורית תדון ברעיונות העוועים הללו בלי בוששה. אבל כבר אז, התנשא רבנו הגדול כלביא, וניהל מערכה חריפה נגד פורצי הגדר. אליו הצטרפו גדולי ראשי הישיבות במחאה נגד הרעיונות הפסולים.

הגיע לידנו כמה מאמרים של אנשים הנושאים איצטלא דרבנן ושלחי ציבור, הבאים להסביר גודל מעלת הקמת המסגרת הצבאית שנקראת בשם הנחל החרדי.

כאנו לזעוק ולהרים קול מר על סילוף יסודי התורה שקיבלנו מנותן התורה במעמד הר סיני. ראינו שם ביטויים אשר קרע על קרע יש לעשות עליהם, דברי הסתה ורדיפה נגד הישיבות הקדושות וצורת החינוך, דברי הסתה ורדיפה נגד הישיבות הקדושות וצורת החינוך שקיבלנו מרבתינו, ע"י אנשים אשר לא מכירים מקומם ולוקחים על עצמם אחריות כמחנכי הדור ח"ו.

אותם צעירים הפורקים מעליהם עול תורה וחפצים לעזוב דרך הישיבות, הרי השורש לזה הוא כי ים התאוות וההפקרות שולט עליהם, והדרך להחזירם הוא ע"י קירוב ועידוד תמידי, כדי שיוכלו לעמוד כנגד הפיתויים העומדים להם למכשול. אבל הכרזתם של אלו האנשים שהישיבות הקדושות אינם מקום של פתרון ודרך הצלחה לכל תלמיד, או ש"דורשים בישיבות מבחור מעבר ליכלתו" הרי זה שקר וכפירה ביסודי האמונה, כי הרי כל בן ישראל נצטווה בלימוד התורה, אלא שצריך ללמוד ולבקש רחמים כמבואר בגמ' (נדה דף ע' ע"ב, יעו"ש). אוי לעינים שכך רואות ואוי לאזנים שכך שומעות, שמסגרת הצבא הוא הפתרון המוצלח

הגרא"מ שך שליט"א, אך דא עקא ודווקא בשעה קשה זו עולות מבית ומחוץ הצעות שונות ומשונות תוכניות ופשרות שנועדו להפיס דעתם של גוזרי הגזירות ולהניח מקצת מזימתם בידם (וכבוד שגם זה לא יועיל מאומה, אלא אדרבה יגביר חפצם למלא כל רצונם ותאוותם לעקור תורה מישראל, וכן היא דרכו של היצה"ר היום אומר לו עשה כך וכו').

וח"ו להעמיד מסגרות שמהותן נתינת תחליף לישיבות ויצירת דרך חדשה של "אין תורתו אומנתו", ובפרט שגם אין בידינו לחרוץ בימי הבחירות ולקבוע על מישורו ש"אין תורתו אומנתו", שהרי בידוע שרבים אשר ה' נראה כי אין דרכם צלחה, זכו לראות ברבות הימים ברכה בלימודם.

מצווים ועומדים אנו להמשיך דרכה של תורה בטהרתה כפי שהנחילו לנו מצוקי ארץ ומקימי עולה של תורה ולדבוק בדרך המסורה לנו מפי רבותינו מעתיקי השמועה בדורות האחרונים עד רבן של ישראל מרן הגרא"מ שך שליט"א, להעמיד ישיבות בלבד ושלא לייסד שיטות אחרות ודרכים חדשות ובפרט כאלה שיש בהן גושפנקא לדעה המוטעית כאילו ניתן להעמיד דורות ישרים ולקיים היהדות גם אם צעירי הצאצא אין תורתם אומנותם ח"ו.

דבר זה נוגע לקיום התורה לשעה ולדורות ונוגע לכל הישיבות הקדושות באשר הן, ועל כן הננו מזוהרים לכל יהיו איש לעסוק בדברים אלו כאשר הנשמה תלויה בהם, אלא אך ורק בהסכמת כל מרביצי התורה בישיבות הקדושות וביזמתם בלבד, אל נא נשלח יד בפיקדון הקדוש של נשמות בני הנעורים, שחובתנו האחת והיחידה לגדלם בהיכלי התורה בלבד ולא ליצור דרכים חדשות שידמו בעיניהם כאילו יש ח"ו תחליף לדרך הישיבות הקדושות. וכל אלה הדברים אמורים גם בימים כתיקונם ועאכ"כ בשעת הגזירה כאשר משנאי ד' נשאו ראש ומבקשים לעקור את הכל, שבשעה זו מוטלת חובה כפולה ומכופלת שלא לתת פתחון פה לכל ערעור על הדרך המסורה בידינו, ואדרבה בתקופה זו יש לשמור מכל משמר שלא לעשות כל חידוש ושינוי אפילו כחוט השערה...

(דברי כאש, אגרת קכה) המילים המודגשות, אינן כך במקור. השנים שחלפו והמאורעות המתפתחים הם שנתנו את ההדרגשה, לאותה הבנה בהירה כבדולח, שחזתה כבר אז בבירור את העתיד להתרחש.

בס"ד

ישיבות לא אבותיו לא פרשה ישיבה מהם, הישיבות הקדושות נחשבו יסוד קיומו של עם ישראל בכל הדורות, כל הדור ירא וחדר ראת כל שאיפתו בגידול בניו לתורה. מאורי הדורות האחרונים שמרו מכל משמר על חומת הישיבות, לכל יעמדו בני צעירי הצאן נסיונות שעלולים היו לנטול מדי אמות של הלכה ולכל יתמידו דרכים ומסגרות שאינן מצביעות את השאיפה לתורה כדבר האחד והיחיד הנשגב במני הענין והדוריו בבואם לחלוט על עניניו ודרכו.

זכנו וביה איכסר דא, נתרכנו מפסלי בית המדרש ומבצרי תורה עולם ופורחים בלעזר בכמות ובאיכות כ"י. אלא ששקרי הדת המבקשים להשיבות תורה מישראל ח"ו וזמנים לנוור גזירות על בני הישיבות. ובר המעני דעתו התרצת בענין זה כיחודת ועד לקרא דלברי מון רשכמיני תראים שך שליט"א, אך דא עקא ודווקא בשעה קשה זו עולות נמית ומחית ונעת שנות ומשנות תמימות השפעות שנועדו להפסיק דרכים של גזירות וגזירות ולתת מקצת מימיהם בידם (וכבר שם זה לא יועיל מאומה, אלא אדרבה יגביר חפצם למלא כל רצונם ותאוותם לעקור תורה מישראל, וכן היא דרכו של היצה"ר היום אומר לו עשה כך וכו').

וח"ו לעומדים מסגרות שמהותן נתינת תחליף לישיבות ויצירת דרך חדשה של "אין תורתו אומנתו", ובפרט שגם אין בידינו לחרוץ בימי הבחירות ולקבוע על מישורו ש"אין תורתו אומנתו", שהרי בידוע שרבים אשר ה' נראה כי אין דרכם צלחה, זכו לראות ברבות הימים ברכה בלימודם.

מצווים ועומדים אנו להמשיך דרכה של תורה בסתרות כפי שנתחילו לנו מצוקי ארץ ומקימי עולה של תורה ולדבוק בדרך המסורה לנו מפי רבותינו מעתיקי השמועה בדורות האחרונים עד רבן של ישראל מרן הגרא"מ שך שליט"א, להעמיד ישיבות בלבד ושלא לייסד שיטות אחרות ודרכים חדשות ובפרט כאלה שיש בהן גושפנקא לדעה המוטעית כאילו ניתן להעמיד דורות ישרים ולקיים היהדות גם אם צעירי הצאצא אין תורתם אומנותם ח"ו.

דבר זה נוגע לקיום התורה לשעה ולדורות ונוגע לכל הישיבות הקדושות באשר הן, ועל כן הננו מזוהרים לכל יהיו איש לעסוק בדברים אלו כאשר הנשמה תלויה בהם, אלא אך ורק בהסכמת כל מרביצי התורה בישיבות הקדושות וביזמתם בלבד, אל נא נשלח יד בפיקדון הקדוש של נשמות בני הנעורים, שחובתנו האחת והיחידה לגדלם בהיכלי התורה בלבד ולא ליצור דרכים חדשות שידמו בעיניהם כאילו יש ח"ו תחליף לדרך הישיבות הקדושות.

וכל אלה הדברים אמורים גם בימים כתיקונם ותאכ"כ בשעת הגזירה כאשר משנאי ד' נשאו ראש ומבקשים לעקור את הכל, שבשעה זו מוטלת חובה כפולה ומכופלת שלא לתת פתחון פה לכל ערעור על הדרך המסורה בידינו, ואדרבה בתקופה זו יש לשמור מכל משמר שלא לעשות כל חידוש ושינוי אפילו כחוט השערה. ועל כן נא זה [בזמן גזירות כיום] נבנת אשר מנת מתפשרים למינותם וביקשו ענות על מסגרות לחרדים בקרובים דתיים] כבר נבנת מן התחייא וצוקלתי"י יסודות בקיבוץ דתי אנו נתון פתוח והשאלה אחרי שיש על אלה השמות על אבות הדברים שרים על דודי העבר, ואורבים על פתח חדרו של משה בידוע, ואין לנו אלא מה שכתב מרן וצוקלתי"י בענין זה: "יענינו לשום לטוב את הישיבות שלא יגורו עליו כאלה, ויעזבו את מחשבתם הרעה הזאת, ואשר מי שיוכח שנוטל וכות על ידו שנוטל למנוחה ונתבשר שנתורה נתבטלה ושלי על ישראל".

שמואל באמנו"ר גאון ישראל מוה"ר שלמה זלמן זללח"ה אויערבער

"לבל יבולע כל אשר קדוש לנו ויסודי היהדות"

במקביל, החלה 'ועדת טל' את פעילותה. הרקע היה תמים, כמעט צדקני. רבות בשנים הוכרו בני הישיבות כפטורים משירות צבאי על סמך שתי מילים בנוסח החוק, לפיהן: "שר הביטחון רשאי בצו (לפטור מחובת שירות) אם ראה לעשות כן מטעמים הקשורים בהיקף הכוחות הסדירים, או מטעמים הקשורים בצרכי החינוך, ההתיישבות הבטחונית או המשק הלאומי, או מטעמי משפחה או מטעמים אחרים". קמו גורמים חילוניים רדיקליים, ותהו כיצד זה יכול שר הביטחון לפטור אלפי צעירים משירות צבאי על סמך פרשנות של שתי מילים אלו.

למעשה, הייתה זו טענה מגוחכת למדי. הכל ידעו כי הימנעותם של בני הישיבות מגיוס נשענת על שלוש מילים, ולא על שתיים. שלוש המילים הללו היו כתובות באותיות של אש, בפסקם של מצוקי ארץ: "יהרג ואל יעבור". ותו לא. המחוקקים החילוניים בגאווה, חיפשו בשעתו עילה בחוק שתאפשר להם "לרדת מהעץ" ולפנות את הדרך לעגלה המלאה, הנחושה, של נוטרי הגחלת בטהרה. אבל אז הגיעו אותם גורמים וטענו כי יש להסדיר באופן חוקי והגון את מעמדם של בני ישיבות. חמש עתירות כאלו הוגשו מאז קום המדינה, וכולן נדחו על הסף בטענה שאין זה מעניינו של בג"צ. אולם הגישה האקטיביסטית שהחלה לפשוט במסדרונות בית המשפט, עשתה את שלה ובג"צ ניגש לדון בעתירה הזו.

מעניין, שאפילו העותרים שונאי הדת (חלק מהם אחראים על עתירות קנטוניות רבות נגד אורח חייו של הציבור החרדי), לא דיברו כלל על גיוס כללי של בני הישיבות! זה היה כה רחוק מהחשיבה הציבורית. באותם ימים החומות היו כה איתנות ומבדילות, שכמעט ולא התקיים מגע בין הציבורים. הבורות והשנאה כלפי הציבור החרדי היו מורששים, והצבא עצמו לא היה מעוניין בגיוסם של "השחורים" מתוך חשש שיהפכו את מחנות הצבא לשטיבלאך. נציגו של שר הביטחון טען בפני בית המשפט: "גיוסם של תלמידי ישיבה שתורתם

אומנותם מעורר בעיה חברתית-צבאית לא פשוטה. האם רצוי הוא לצבא לגייס תלמידי ישיבה אלה? האם יעיל הוא לגייסם? האם רצוי ויעיל הוא לגייס חלק מהם, כגון אלה שיימצאו כשירים לשירות צבאי או אלה שנפלטו בפועל מן הישיבות?... באותה תקופה, מעמדה הפרלמנטרי של יהדות התורה היה איתן. נושא גיוס בני הישיבות היה טאבו, והיווה בסיס איתן לכל הסכם קואליציוני שהוא. ההבטחה שנתן אהוד ברק עם עלותו לשלטון למפלגת "יהדות התורה" כי הסטטוס קוו הקיים יימשך גם במסגרת החוק, התקבלה באמון אצל העסקנים, וועדת טל החלה את פעילותה. לכאורה, התכוננה הוועדה להסדיר באופן חוקי את הפטור של בני הישיבות (שניתן באופן של דיחוי מדי שנה). אולם כבר בתחילת הדרך התברר כי חברי הוועדה מפרשים את הסמכות שניתנה להם כדי "לצמצם שסעים בעם" ועוד כהנה ביטויים מעוררי דאגה.

באותה תקופה, פירסם רבנו ה'דרכי שמואל' זי"ע מכתב תקיף ביותר שנועד להניא את אותם עסקנים מלשתף פעולה עם זוממי המזימות.

באשר קשה לעבור על דברי חברי המצטערים ודואגים לקיומה של תורה הננו לגלות דעתנו, אחרי שכבר נתפרסם מטעם מרן ורבנן שליט"א אשר חלילה להתפשר ח"ו בכל אופן ובכל מדה שהיא לאיזה הסכם כל שהוא בדבר אשר זוממים ועומדים עלינו על בני הישיבות הקדושות כו' לא תקום ולא תהיה ח"ו. ועתה באנו על השערוריה הנוראה, אשר אנשים המכונים עסקנים נוטלים על עצמם לנסות להתפשר בדברים העומדים ברומם של עולם בקיום התורה והיהדות ואין הם לא שלוחי דרחמנא ולא שלוחי דידן. וחלילה חלילה להחריש בעת כזאת, ולא תהא כזאת בישראל לפגוע ביסוד קיומנו, וגם לעקור ח"ו כל אשר מסר נפשו גאון עוזנו מדברנא דאומתיה אשר לבו לב כל ישראל מרן רשכבה"ג בעל אבי עזרי שליט"א, לגדור גדר ולעמוד בפרץ לבל יבולע ח"ו כל אשר קדוש לנו ויסודי היהדות, וכבר הובטחנו אשר לא תשכח מפי זרעו וגו' ויקום במהרה דידן ומלאה הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים.

(דברי כאש, אגרת קבט)

גם מורנו הגאון הגדול רבי משה שמואל שפירא

שמואל איצקוביץ

מנהיג חסידי תולדות

ב"ה, ירושלים יום שי' ב' מנח תשנ"ח המנח תשנ"ח

באשר קשה לעבור על דברי חברי המצטערים ודואגים לקיומה של תורה הננו לגלות דעתנו, אחרי שכבר נתפרסם מטעם מרן ורבנן שליט"א אשר חלילה להתפשר ח"ו בכל אופן ובכל מדה שהיא לאיזה הסכם כיש בדבר אשר זוממים ועומדים עלינו על בני הישיבות הקדושות כי לא תקום ולא תהיה ח"ו. ועתה באנו על השערוריה הנוראה, אשר אנשים המכונים עסקנים נוטלים על עצמם לנסות להתפשר בדברים העומדים ברומם של עולם בקיום התורה והיהדות ואין הם לא שלוחי דרחמנא ולא שלוחי דידן. וחלילה חלילה להחריש בעת כזאת, ולא תהא כזאת בישראל לפגוע ביסוד קיומנו, וגם לעקור ח"ו כל אשר מסר נפשו גאון עוזנו מדברנא דאומתיה אשר לבו לב כל ישראל מרן רשכבה"ג בעל אבי עזרי שליט"א, לגדור גדר ולעמוד בפרץ לבל יבולע ח"ו כל אשר קדוש לנו ויסודי היהדות, וכבר הובטחנו אשר לא תשכח מפי זרעו וגו' ויקום במהרה דידן ומלאה הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים.

בשם כל הכובדים והדואגים לקיומה של תורה והיהדות.

שמואל איצקוביץ
מנהיג חסידי תולדות

שמואל איצקוביץ
מנהיג חסידי תולדות

צדוק"ל פרסם מכתב תחנונים ואזהרה. לעומתם עמלו גורמים ועסקנים שונים ליצור מצג לפיו מעשיהם של אותם נציגים נעשים על דעת רבנים חשובים. מעשה שטן הצליח, והוועדה יצאה לדרך תוך שותפות של עסקנים חרדיים.

אבינו

מוסף זכרון

שרואים לנגד עיניהם הדרך הסלולה לפנייהם להתחזק ולעלות במעלות התורה עוד רבות בשנים. ועל כן הכוללים נחוצים לעם ישראל כמו אויר לנשימה והשיבות והכוללים משלימים זה את זה והם צפור נפשנו ומעוז קיומנו.

על כן כמה נצטערנו לשמוע שמשנאי התורה זוממים מזימות לפגוע במבצרי התורה הישיבות והכוללים בגזירות ובפיתויים שונים ומשונים, וכל תכליתם לרעה כאשר אומרים בגלוי שכוונתם לעשות שינויים ומהפכה בצורת עולם התורה וציבור היראים, ולהנחיל דרך חדשה להעדיף השאיפה להשכלה וחומריות וכד', ולבטל כל ערך ההתמסרות לתורה, כאילו כל ענין זה מסור רק ליחידי סגולה אבל לצורך הרבים יש לסלול דרכים ומסלולים ומסגרות כדי לפרוק עול תורה ולקבל עול מלכות ועול ד"א. ומרוח רעה הלזו יציצו כל פועלי און ונתעוררו עתה להקים מוסדות ל"השכלה אקדמית" ומפרסמים פירסומים למשוך אברכים וליצור "מסלול לימודי אקדמי" חדש לחרדים לדבר ד', וכל זה קשור וזב"ז מלחמה מבית ומחוץ ובאין כאחת עם כל הדרכים החדשות שמנסים פורקי עול תורה להחדיר בקשר לגזירת הגיוס. ועת צרה היא לבית ישראל מה שזוממים בתחבולות לפרוץ פרץ ולשלוח יד בהיכלי התורה למעט לומדיה ועוסקיה ע"י פיתויים שונים הנקרא בלשונם "מסלולים" וכד', אשר אחריתם מי ישרונה לערער מבצרי התורה ולעודד "השתלבות" בדרכם וברוחם של פורקי עול אשר להם אלהי כסף וזהב והשכלה, ובזים לטהרת הלב של יראי ד'. ועתה אף מעיזים פניהם לבקש גושפנקא למהפכותיהם מאת החרדים לדבר ד', כאשר סוף ותכלית מטרתם להציב דרכים חדשות לבני הישיבות ואברכי הכוללים. וכל עמלם בתקופה האחרונה היאך להתחכם ולהמציא עוד ועוד רעיונות תעתועים מחודשים של גזירות או פיתויים, ובכך מקווים לזעזע ולערער כל יסודות עולם התורה, כאשר

לפתוח להם פתח, לפרוץ פרצה בענני הכבוד המגוננים. זאת, תוך מעקב שאכן הסעיפים הללו ממלאים את מטרתם ומסייעים להגדלת מספר החרדים המשרתים בצבא.

רבנו הגדול זי"ע חגר חרבו על ירך, ויחד עמו גדולי וזקני ראשי הישיבות, ויחד יצאו למלחמה עזה ונחושה. כבר אז, כשהאויב ביקש להתנחל על אדמת הבור מעלת הקמשונים שבשולי המחנה, הם ידעו היטב כי מכוון הוא לכבוש את עיר הבירה, לגעת בלב של כלל ישראל.

מרן בעל הדרכי שמואל, יחד עם גדולי התורה מרנן רבי משה שמואל שפירא ורבי מיכל יהודה לפקוביץ, פרסמו כרוזים שבהם התריעו בכל תוקף מפני מזימותיה של וועדת טל, ותבעו נחרצות כי הוועדה הממשלתית תתמקד אך ורק באשרור המצב הקיים, בלי לשנות בו מאומה:

הן מעיקרי חובת האדם בעולמו להגות בתורה כל חייו, וכמש"כ הרמב"ם פ"א מהל' ת"ת: כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר וכו', וזו צריכה להיות שאיפת כל יהודי ירא ד', וכבר האריך אבי הישיבות רבינו בעל נפש החיים בשער ד' על חובת האדם בעסק התורה וגודל שכרו וח"ו חומר העונש לפורשים ממנה, ובפרט בדורנו בו רבתה עזיבת התורה בכלל ישראל ויש להקדיש כל הכוחות לחיזוק לימוד התורה.

ועל כן הורו גדולי הדורות האחרונים ובפרט רבותינו הקדושים אשר כל בית ישראל נשען עליהם מרנן החזון איש וגאב"ד בריסק זצוקללה"ה לייסד הכוללים ע"מ לתת אפשרות בידי כל מי שלמדו בישיבות הקדושות להמשיך ולשקוד בתורה בלא הפרעה וללא טירדות ופיתויים, ושיוכלו הלומדים להשקיע עצמם בעמלה של תורה בטהרה ובגבורה כדרכה של תורה ללא הגבלת זמן ותקופה.

והורונו רבותינו בזה שנחיצות הישיבות הקדושות וכוללי האברכים משולבים זה בזה לקיומה של תורה בדורנו, שבכך צורך גדול ותועלת גם לצעירים הלומדים בהישיבות

מה הסעיפים האלו עושים פה?

בשלב מסוים, התברר כי הוועדה עומדת להגיש המלצות שתוכנן מתן "אפשרות" למי שמעוניין בכך, לצאת ל"שנת הכרעה" או לבחור בשנה של שירות אזרחי. האופציות הללו יקבעו בחקיקה, כסעיפים בחוק שיסדיר ללא דופי את דחיית גיוסם של בני הישיבות כולם, ללא הגבלת כמות וזמן. הפסקאות הללו כשלעצמן, יועדו למעשה אך ורק לאלו שמעוניינים בכך. לא כפייה, לא מכסות, אפשרות בעלמא. מה כבר יכול להיות גרוע בזה? היו אף כאלו שבירכו על הפסקאות הללו, ששיגרו, לדעתם, עצם יבשה לעברם של שונאי החרדים המיליטנטיים כדי להראות להם – הנה, נעשה ניסיון לגייס את החרדים, ש-מה לעשות? לא מעוניינים ב"טוב הארץ" שמציע להם הצבא הישראלי...

השאננות הזו שירתה היטב את זוממי מזימות השלטון, שידעו היטב את אשר לפנייהם. הם ידעו כי חור קטן בסכר יכול לייצר שיטפון, גם אם פירותיו יבשילו עוד זמן רב. הייתה להם סבלנות, היו להם המשאבים והיו גם משתפי פעולה משני עברי הגדר שחתרו במשותף.

אבל מבטו של רבנו הגדול זי"ע הרחיק לכת, והבחין במזימות הרקב התוססות מתחת לפני השטח. לכאורה, לא היה לסעיפים הללו קשר לעולם התורה. שהרי אף אחד מבין אלו שתורתם אומנותם ושאיפתם להמשיך ולהשתייך לעולם התורה, לא יבחר בשירות אזרחי או בשנת הכרעה. מדוע אם כן, הקשה, מדוע מופיעים סעיפים אלו בחוק המסדיר את דחיית גיוסם של בני ישיבות? מה הסעיפים הללו עושים כאן?!

רבנו הגדול זי"ע הבחין במה שעומד מאחורי הדברים, אותם "רחמים" מזויפים והרי-סכנה של החילונים יפי הנפש, על החרדים האומללים ש"כלואים" בין כתלי עולם התורה ומחפשים את הדרך החוצה... הסעיפים הללו נקבעו במטרה

הנתמכים ע"י המדינה.

(דברי כאש, אגרת קנג)

"נצטויגן לעמוד על נפשנו": ביטור חוק טל

בעוד עולם התורה מתבונן בסיפוק שבשלווה על עולם התורה המשגשג, לא הרפה מרן זי"ע מדיכוותו. ממקומו שבתא הקברניט, ראה את רוחות הסערה המתרגשות על עולם התורה. והיה לסערות הללו תאריך יעד: י"ג אב תשע"ב, יום פקיעת החוק. האם גם אז יהיה מצב קואליציוני שיאפשר להאריך את תוקפו של הסדר הדיחוי הכולל, על אף חסרונותיו הרבים? או שמא תוטל היהדות הנאמנה למאבק קיום?

בחורף של שנת תשע"ב הועמד עולם הישיבות למשפט בג"צ, כששופטיו מבקשים להכריע האם יתור לכנסת להאריך את תוקפו של חוק טל בחמש שנים נוספות. ביתניים, החריפו הגורמים החילוניים את הטון ותבעו "גיוס שוויוני לכול". הם גם טבעו את המונח "שוויון בנטל" ותבעו מהמדינה לפעול למימושו. על הרקע המורעל הזה, התקיים הדיון על עתידו של חוק טל.

באותה עת, כחכם העדיף מגביא, חזה מרן הגרי"ש אלישיב זללה"ה את העננים הכבדים המקדירים את שמי היהדות הנאמנה, וכתב מכתב עז, שהיה גם מכתב הפרידה מצאן מרעיתו. במכתב שפורסם בחנוכה תשע"ב, הוא מתריע מפני מסלולי השירות הצבאיים והאזרחיים, לימודי האקדמיה והפרצות בחינוך, וחוזר ומבהיר כי חומת ההתבדלות היא סוד ויסוד קיומנו.

כצפוי, קבע בג"צ שחוק טל לא יוארך עוד, וכי הוא יפקע בחודש אב תשע"ב. בפשרונות בלתי נסבלת החליטו שופטי הבג"צ כי מדינת ישראל אינה יכולה עוד לאפשר לציבור החרדי להקדיש את חייו לתורה. "טובת המדינה" דורשת כי עליהם להטות שכם ולהפוך לחלק מהחברה הישראלית.

כאשר ניתן גזר הדין, כבר היה רבנו עט"ר מרן הגרי"ש זצוק"ל על מיטת חוליו אשר ממנו לא קם. גדולי ראשי הישיבות שליוו את המאבק בעבר בטהרה ובנאמנות, כבר נתבקשו לשמש

בישיבה של מעלה, אולם עדיין למראית עין היה מצבה של היהדות החרדית בטוח ואיתן; ישיבות קטנות וגדולות לצד כוללי אברכים מלאו מזן אל זן בלומדי תורה.

יומיים לאחר גזר הדין של בג"צ, פורסם מכתב שכולו חרדה ואזהרה נוראה מפני הממשמש לבוא. המכתב פורסם בשופרה של היהדות החרדית דאז, בזמן שבו איסור הגיוס לצבא היה קונצנזוס מוחלט, אך גם כאן, כמו במערכות רבות נוספות, היחיד שקם ופעל, שיצא ברחוב העיר וזעק זעקה גדולה ומרה, היה מרן זי"ע.

הננו לגלות דעתנו על דבר הגזירה הנוראה לפגוע בלב היהדות, אשר חושבים על גיוס בני הישיבות חלילה וחלילה וח"ו לא תהא כזאת. כאשר מקובלים אנו מרבותינו עיני עדת ישראל אשר מפיחם אנו חיים וקיימים זיע"א אשר זו גזירת עקירת הדת, אשר על זה נצטוינו לעמוד על נפשנו בלי שום ויתור ח"ו לקדש שם שמים. והקב"ה יהפוך ליבם של כל הגורמים בזה לטובה שלא לפגוע בקיום התורה והיהדות. והקב"ה יצילנו וישמור עלינו מכל אשר זוממים עלינו רשעי אומות העולם ח"ו לכלותנו חלילה וד' ית"ש יצילנו מידם, ויחיש גאולתנו. והנני בעניי מזעירי החברא כותב וחותם בשם חכמי התורה אשר לנו למורשה.

(דברי כאש, אגרת קל)

מבקשים להזהיב את הכור - ההשתלטות על הפרחיה החרדית

זמן לא רב אחר כך, יצאו פורצי הגדר בעזות נוראה, לקעקע את כל אשר מרן הרב שך מסר עליו את נפשו. בטאונה של היהדות החרדית נגזל, והועבר בדרכים נכלוליות לרשותם של עסקנים שהוקעו זה מכבר. החילונים צהלו על "הפרגמטיות שמשתלטת על השיח החרדי" וכינו את המהפך "האביב הליטאי". אבל מתחת לכל הצלצולים והרעש הפוליטי המסואב, הבחין מרן זי"ע בעובדות לאשורן...

הוא הכיר בכך שמועד המאבק לא היה מקרי. לא בכדי מיהרו הללו לעשות צעד חריף ומבוזה כל כך, ונר האלוקים טרם יכבה. המצב החדש אליו תוטל היהדות החרדית בעוד זמן לא רב, עם פקיעת החוק, תהווה הזדמנות "בלתי חוזרת" עבור הללו, להתפשר ביסודי היהדות באופן שלא היה כמוהו. עיתון ציבורי העומד על המשמר, עשוי היה להיות למכשול משמעותי בדרך ל"השגת היעד". ההשתלטות על העיתון הייתה שיא של שפלות, אך

היא הייתה רק כלי, בדרך להחריב את הכל. מתוך חרדה קיומית זו, קם עיתון הפלס. זמן קצר מאוד, לא ניכרו ההבדלים כלפי חוץ. הללו מביעים זעזוע מכל אפשרות לגייס בני ישיבות, והללו - בקול תרועה רמה, אותן מילים ללא שינוי. אבל המעשים, הם שאמרו את דברם מיד עם פקיעת החוק.

תקופת מה, הייתה הציבוריות החרדית כולה מאוחדת כליל סביב דגל המלחמה, כשכל גדולי ישראל משמיעים ברמה את האיסור הברור והפשוט להיכנס למשא ומתן על נשמת האומה. הקונצנזוס הוותיק והמוכן מאליו נשמר גם בעצרת שהתקיימה באשמורת הבוקר, לזעוק ולמחות על הגזירה:

הננו בזה בקריאת קודש לכל אשר לבו רד עם קל-ל, לעמוד בחזקה באמונה ובטחון כבורא עולם אשר לא ידח ממנו נדח, והקב"ה יעזרנו ע"ד כבוד שמו. ואף שאחים תועים ושבוים ביצרים, מדמים לגייס מבני התורה עמודי העולם, לעבודת הצבא או שירות לאומי ואזרחי, ואינם יודעים כי בזה הם מהרסים ופוגעים רח"ל ביסודות ושרשים של הקיום הרוחני והגשמי של עם ישראל, אף על פי כן, בנו, בעבודתנו ובמסירות נפשנו תלויים הדברים.

וכבר הבטיחנו הבורא יתברך "כי לא תשכח מפי זרעו" ובטוחים אנו ברחמי יתברך, אך מחוייבים אנו להיות מוכנים למסור נפש על דבר זה, וחלילה להתפשר ולוותר בזה אפי' על נפש אחת מישראל.

על כן חובתנו להקהל ולעמוד על נפשנו ונפש עוללנו, לזעוק ולהתחנן לבורא עולם, לכל ינوح שבט הרשע על גורל היהדות החרדית. (דברי כאש, אגרת קסג)

קריאת קודש

עת צרה היא ליעקב - וממנו נושע

הננו בזה בקריאת קודש לכל אשר לבו רד עם קל, לעמוד בחזקה באמונה ובטחון כבורא עולם אשר לא ידח ממנו נדח, והקב"ה יעזרנו ע"ד כבוד שמו. ואף שאחים תועים ושבוים ביצרים, מדמים לגייס מבני התורה עמודי העולם, לעבודת הצבא או שירות לאומי ואזרחי, ואינם יודעים כי בזה הם מהרסים ופוגעים רח"ל ביסודות ושרשים של הקיום הרוחני והגשמי של עם ישראל, אף על פי כן, בנו, בעבודתנו ובמסירות נפשנו תלויים הדברים.

וכבר הבטיחנו הבורא יתברך "כי לא תשכח מפי זרעו", ובטוחים אנו ברחמי יתברך, אך מחוייבים אנו להיות מוכנים למסור נפש על דבר זה, וחלילה להתפשר ולוותר בזה אפי' על נפש אחת מישראל.

על כן חובתנו להקהל ולעמוד על נפשנו ונפש עוללנו, לזעוק ולהתחנן לבורא עולם, לכל ינوح שבט הרשע על גורל היהדות החרדית. (דברי כאש, אגרת קסג)

הננו בזה בקריאת קודש לכל אשר לבו רד עם קל, לעמוד בחזקה באמונה ובטחון כבורא עולם אשר לא ידח ממנו נדח, והקב"ה יעזרנו ע"ד כבוד שמו. ואף שאחים תועים ושבוים ביצרים, מדמים לגייס מבני התורה עמודי העולם, לעבודת הצבא או שירות לאומי ואזרחי, ואינם יודעים כי בזה הם מהרסים ופוגעים רח"ל ביסודות ושרשים של הקיום הרוחני והגשמי של עם ישראל, אף על פי כן, בנו, בעבודתנו ובמסירות נפשנו תלויים הדברים.

וכבר הבטיחנו הבורא יתברך "כי לא תשכח מפי זרעו", ובטוחים אנו ברחמי יתברך, אך מחוייבים אנו להיות מוכנים למסור נפש על דבר זה, וחלילה להתפשר ולוותר בזה אפי' על נפש אחת מישראל.

על כן חובתנו להקהל ולעמוד על נפשנו ונפש עוללנו, לזעוק ולהתחנן לבורא עולם, לכל ינوح שבט הרשע על גורל היהדות החרדית. (דברי כאש, אגרת קסג)

בהדרגה, הוחל בהפצת מסך עשן של כזבים - "מה שהיה הוא שיהיה" - ותעמולה דורסנית על קדושת ההתייצבות. ההתנגדות לצבא הפכה ל"דעת מיעוט" ונדחקה מהקונצנזוס; נושאים שבתשתית קיומו של הציבור החרדי נפרצו לדיון; מורשתו של הרב שך נרמסה עד דק. כמעט קט, לא היה נותר שריד לנוטרי התורה בטהרה.

אך היה אחד. הוא היה יחיד, שריד לפליטה מתקופת הזהב של רבנו הגדול האבי עזרי זי"ע. כעת, בניגוד מוחלט לטבעו ולחפצו, התנשא כלביא וקרא מי לד' אלי, וייאספו אליו כל בני לוי.

וליבם כל עימם. האומנם, הנציגות החרדית כבר לא מגוננת עלינו יותר?
בתקשורת הכללית החלו להופיע ראיונות מתרברים של ראשי המערכת הפוליטית, שבישרו לקהל הרחב על הגדודים החדשים המוקמים לחרדים שיגויסו בחודשים הקרובים. לקראת ר"ח כסליו תשע"ג, בו אמור היה להתקיים דיון בבג"צ בעתירה הדורשת גיוס חרדים לאלתר, שיגרה המדינה תשובה מנומקת לבג"צ, ובה היא מודיעה כי אם לא יחול שינוי משפטי, עד הקיץ יגויסו כל בני הישיבות בגיל 18. "הוחל בתהליכי מיון לקראת גיוס והוקמו גדודים חדשים לצורך שילוב בני המגזר החרדי" הצהיר תא"ל גדי אגמון, ראש אכ"א בצה"ל.

רבנו מרן רה"י כבר אז צפה בחרדה את התמוטטות החומות, וביקש מכמה מתלמידיו הנאמנים ליטול על עצמם את עול המלחמה בגזירת הגיוס. כך קמה הוועדה להצלת עולם התורה

ההתייצבות המקובל, שהיה למעשה "פרוצדורה לקבלת דיחוי" החל תהליך מיון מלא לקראת גיוס. לא עוד הגשת מסמכים מבעד לפשפש וקבלת מסמכי הדיחוי כמובן מאליו. כעת הוזמנו בני הישיבות פנימה, אל תוך לשכת הגיוס, כשהם עוברים את תהליך המיון לקראת גיוס לצבא, ככל צעיר ישראלי. בהדרגה החלו להסתנן סיפורים קשים על בחורים שעברו התעללויות נפשיות ואיומים, נחשפו למראות ולביטויים שאין הדעת סובלתם, ושוכנעו להתגייס כבר כעת, כי "ממילא תגויסו בקיץ הקרוב". בחורים יצאו מזועזעים

הקמת הוועדה להצלת עולם התורה

עם פקיעת החוק הזדרזו גופים שונים לעתור לבג"צ בדרישה קנטרנית לגייס לאלתר את כל הצעירים החרדיים, שכעת אין חוק המגן על מעמדם מפני גיוס. לא היו אלו רק אמירות בלבד. תחת הליך

עם חברי נשיאות ועד הישיבות, תמוז תשע"ב

אבינו

מוסף זכרון

שנה וחצי לאחר מכן, בשלהי אלול תשע"ד, הצטרפו מאתיים רבנים לקריאתו של מרן זי"ע, לנתק כל קשר עם רשויות הצבא ולא להתייצב כלל בלשכות הגיוס. הקרע הפך למוחשי, בלתי נמנע.

"נעמוד על נפשנו"!

המלחמה הלכה וכבדה, והגיעה למחוזות שאיש לא שיער קודם לכן. אולי לא מדויק לומר כך, כי מרן זי"ע, כפי שמעידים גדולי תלמידיו, ידע מראש, בבהירות של "חכם עדיף מנביא" כי הדרך שהוא סולל זה עתה, עתידה להיות עקובה מדם ורצופה במלחמות פנים ואחור. אך, כמשלו של רבי עקיבא לפפוס, יעדיפו הדגים חיי מגור וחשש תמידי בתוככי המים, מאשר לדור על היבשה עם השועל...

מרן זי"ע שב ועורר בפני הציבור את היסודות הפשוטים שכל איש ישראל גדל עליהם, אשר ניתנו למלחמה עזה בשנים האחרונות. הוא העביר לדור אחרון את חיוורון פניו של מרן הטשעבינר רב, ואת החרדה הגדולה שחרדו גדולי האומה ומאוריה, בכל נדנדו של פרצה במבצרי התורה. היה זה בסיבוב הנוסף של חקיקת חוק הגיוס. הפעם היו הנציגים חובשי הכיפות השחורות, ממקומם שבמושבי הקואליציה, שותפים מלאים לחקיקת החוק. כמה מרה הייתה השעה הזו, כאשר הקדוש והיקר מחולל בראש חוצות, ונשמת אפו של העם היהודי נתון למסחר ער, סחר בנפשות.

הנני בזה בשם חכמי ובני הישיבות הקדושות, אשר לנו למורשה מאבותינו, וכדברי חז"ל הקדושים, מימיהם של אבותינו לא פסקה ישיבה, אברהם וכו' יצחק וכו' יעקב זקן ויושב בישיבה.

והן עתה השמועה לא טובה מאחינו התועים, אשר רוצים לקיים את הגזירה הנוראה, להצר ולהגביל קיום התורה ח"ו ע"י יעדים וכיו"ב, ובפתויים שונים לפתות את החרדים לדבר ד' ותורתו, אשר חלילה וחלילה להימשך אפי' בכל דהו אחרי הפתויים האלה.

וידוע לכל החרדה הגדולה והנוראה אשר ממש אין לתאר אשר חרדו על זה רבותינו אשר מפיהם אנו חיים, כידוע ממרן החזון איש זיע"א ומרן הגרי"ז הלוי זיע"א, וכבר פרסמתי כמה פעמים ממה שראיתי בעניי החרדה הגדולה אשר ממש לא יתואר, כאשר שמע הגאון זיע"א מטשעבין, שיש איזה צד ודיבורים אודות גיוס בני הישיבות ד' ישמרנו, וכמעט נאבד לו הלשון ונשתנו אור פניו ממש, עד שנשמע קולו שאם יפגעו בהלב של עם ישראל, אין ח"ו קיום לכלל ישראל, וכן היה דעת כל גדולי ישראל, וקשה להעלות הכל על הכתב, והדברים ידועים לכל, ולא באתי כלל בחדשות, אלא מה שידוע לכל החרדים לדבר ד', ורק כידוע דברי תורה צריכים חיזוק, ובפרט בנידון חלילה וחלילה לעקירת התורה, לא תקום ולא תהיה, ד' ישמרנו ויצילנו. וכודאי שחוב קדוש ונורא על כל מי שיכול לעשות בזה, שלא לתת שום גושפנקא ח"ו להדבר הנורא הזה לפגוע בבכת עינינו ח"ו, ונעמוד על נפשנו נגד הגזירות הנוראות אשר פוגע בקיומה של תורה, ובעה"ז זה ישפיע גם על האחים התועים שלא יכופו עלינו בשום דבר אשר מרופף קיומה של תורה, וכ"ש וכו' שלא ייצא איזה שום סיוע כל דהו מאחינו החרדים לדבר ד', ויקוים בנו בקרוב ומלאה דעת את ד' וגו', ואין לנו שיוור רק התורה הזאת, וזה כל

מהציבור החרדי כולו, "שלא לעורר מהומות" בכדי למנוע את עלייתו של לפיד בסקרים...

ודווקא אז, נקרע באחת מסך ההשתקה והציות המפוחד. ומרן זי"ע יצא בהוראה שלא לשתף פעולה עם רשויות הצבא. וכל עוד לא נחקק החוק שמכיר במעמדם של לומדי התורה כפטורים משירות צבאי, אין להתייצב בלשכת הגיוס.

"את אשר יגורנו - בא", מודיעה הכותרת האדומה בעמודו הראשון של עיתון הפלס, מתאריך י"ד בכסלו תשע"ג. תחת הכותרת מופיעה ההוראה שלא להתייצב בלשכת הגיוס ולא להיענות לזימון הרשויות הצבאיות, עד שיוסדר מעמדם של בני הישיבות כפטורים כליל משירות צבאי. הוראה שתקפה מאז עתה, עד שברצות ד' יסירו השלטונות את ידיהם מעל צווארו של עולם התורה.

במקביל, פעל והפעיל מרן להשמיע קול זעקה,

להעיר ולעורר את החרדה הגדולה שאפיינה מאז ומתמיד את הציבור החרדי לכל שכבותיו, לכל יהינו לפגוע בלומדי התורה. בעת אשר צוררי התורה ביקשו לרדן על מתווה חוק הגיוס, התנשא כארי ויחד עם עוד גדולי תורה יצא במכתב נרעש ותקיף. בעוד הציבור החרדי הנרחב יצא אף הוא במפגנים פומביים ברחובה של עיר, נחוץ היה מבט מעמיק להבחין בניסוח הבלתי מתפשר, המבטא עמידה תקיפה וללא חת. אך בעוד המפגנים ההמוניים הסתכמו בגמגום מביך, תחת הנהגתו של מרן זי"ע נוספה שמירה על שמירה, והמלחמה הפכה למפורשת, עיקשת. מלחמת קיום.

מגזירת הגיוס, כינוי שאז נשמע לאי אלו אוזניים כדרמטי יתר על המידה. "הצלת עולם התורה"? ! תהו, על מה מדברים כאן? אולם לא חלף זמן רב, והתברר כי הבקיעים והפרצות הפכו להתמוטטות מוחלטת. הוועדה הייתה זו שעמדה בפרץ ומובילה עד ימינו את המאבק העיקש בחוק השמד.

מרן זי"ע נשא את הוועדה להצלת עולם התורה על לוח ליבו, והרבה יותר מכך. הוא חש אחריות אישית להצלת עולם התורה, גם כאשר כבד העול מנושא.

במכתבים נוגעים ללב פונה הוא לנדיבי עם ומבקש את עזרתם להצלת הדור, כשהוא משתמש בביטויים מרטיטים שחושפים את העול הכבד שהעיק על כתפיו.

...כי קמו על היכלי התורה ועל כל קיום

היהדות וביקשו לעקור תורה מישראל והיא לא תצלה, וזאת בריתי אתם כו' אמר ד', לא ימוש כו' מעתה ועד עולם, והשרידים בעם, הפליטה אשר הותיר ד' מוסרים נפשם עצמם וביתם וכל אשר להם לעמוד בפרץ בכל המערכות של עניני השעה.

אמנם כידוע כל המערכות עולות הון רב, הוצאות מרובות עד בלי מספר והחובות מרובים למאד ומעיקים עלי באופן אישי ממש, ואני מחוייב בדבר וא"א לי לפטור עצמי וקשה עלי הדבר מאוד מאוד, ועתיד היהדות צריך לזה.

(דברי כאש, אגרת קמד)

אסור להתייצב!

באותם ימים שלאחר ביטול החוק לראשונה, עדיין שררה מבוכה בציבור החרדי. גורמים שונים, מגובים במימון עתק, עמלו לעבות את מסך העשן. הם סיפרו בקריצת עין על "הבנות חשאיות" ו"הסכמים בלתי כתובים" לפיהם לא תיפול שורה משערות ראשו של בחור שיתייצב בלשכת הגיוס. זה הכול רק דיבורים, הבטיחו. אבל המציאות בשטח דיברה אחרת.

ברקע, התפזרה הממשלה והמערכת הפוליטית נכנסה לסחרור של טרום בחירות. האיום הגדול של מערכת הבחירות היה מפלגת "יש עתיד" שרצה לבחירות על מצע של שנאת דת מזוקקת ודורסנית. כעת, דרשו גורמים פוליטיים חרדים אינטרסנטים

קיומנו ותפארת גדולתנו אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו באהבה.

(דברי כאש, אגרת קלב)

הוא לא הסתפק בכך, והבעיר את כל הגולה כולה כמדורת אש, כאשר דרבן והפעיל בעצרות הענק שבאירופה ובארצות הברית, בהן התגייסו המוני שלומי ישראל לעמוד לימין אחיהם הנאנקים תחת גזירת שמד.

ב"ה, ירושלים, כ"ו סיון תשע"ג

חבר אני לכל אשר יראוך. והנני מצטרף למע"כ הגאונים והצדיקים על קיום עצרת המחאה העומדת להתקיים בגולת אמריקה, נגד הגזירה הנוראה גזירת הגיוס, לא תעלה ולא תהיה ולא תקום, כי זה בודאי עקירת התורה והדת.

והקב"ה ישמע לקול שועתנו. להסיר כל גזירה רעה ח"ו, וילמדו תועים בינה, ויקום בנו במהרה דיון ומלאה הארץ דעה את ד' וגו'.

המלחמה מזרחיפה

מבקשי נפשו של הציבור החרדי לא ידעו נפשם מזעם. הציבור העיקש והמתבדל, שם לאל את כל תוכניותיהם ולעג לתוכנית המבריקה והמוצלחת שיועדה להפוך את החרדיות לפולקלור בלתי מחייב. הם יצאו למאבק מחרף והולך.

תחילה היו אלו המעצרים הנפשעים של בני ישיבה שסירבו להתייצב בלשכת הגיוס, כפסק ההלכה הנחרץ שפרסם מרן זי"ע. בתגובה, הורה מרן "להרעיש עולם ומלואו", הפגנות ומחאות הפכו את הגולה כולה למדורת אש, והסכו טרדה איומה לרשויות הצבא. מרן זי"ע ראה באסירי עולם את תורה "שלוחי דרחמנא ושלוחי דידן", המוסרים את נפשם בפועל על קדושת שמו. הוא עודד אותם, עמד לימינם בכל שאלה שהיא וחזיק את עמידתם. אשריך, אשריך, בן העליה, גיבור החיל, אשר בשיבתך בבית האסורים בשל עמידתך

האיתנה כנגד הגזירה הנוראה, המשכרת כל לב, גזירת הגיוס, זוכה הינך לקדש שם שמים, על ידי כך שרבים רבים מתעוררים לדעת מה זה ועל מה זה, ולשים על לב את מגמות השמד של השלטון, היה לא תהיה.

בישיבתך זו בבית האסורים, הינך מכריז קבל עם ועולם, את הכרזת רכבות בני היהדות הנאמנה, שהינך שלוחם, כי זאת התורה לא תהא מוחלפת, וכל מאמציהם, בכל אופן וצורה שהיא, לא יועילו להזיזנו כמלא נימה מדרך אבותינו אשר לנו למורשה מדור דור.

ויהי רצון שהזכות העצומה הזו, של מסירות נפשך על משמר התורה והיהדות, בעוז ובשמחה, תעמוד לימינך לעליה מעלה מעלה בתורה ויראת שמים, כשאפותיך בקודש.

(דברי כאש, אגרת קלט)

כחלק מתקופת ההסתגלות, החיל החוק הישראלי "משטרת מחשבות" שביקשה להשתיק ולהחניק כל הבעת מחאה כנגד משתפי הפעולה מבפנים. בחסות החוק, הופעלו מגייסים בלבוש חרדי שהפילו חללים, ולאיש לא הותר לעמוד בפניהם. מרן זי"ע לא יכרע ולא ישתחוה, והשמיע קול מחאה נגד ההשתקה הנפשעת. הנוסח התקיף מהווה התרסה מפורשת נגד משטר הפחד וההשתקה שביקשו גורמי השלטון להטיל על ציבור היראים לדבר ד'.

לב מי לא יחדד בראותנו כי הנה אויבי ד' יהמיון ומשנאי התורה נשאו ראש, על עמך יערימו סוד ויתיעצו על צפוניך, באומנם לכו ונכחידם ח"ו ולא ייזכר שם קדושת ישראל עוד. וכבר נודע ופירסמו לעין כל את מזימותיהם שמטרתן ותכליתן לשנות את כל צורת ציבור החרדים לדבר ד' ולעקור התורה והיהדות ולהחריב כל צורת עם התורה. ולצורך כך הקימו מקומות מיוחדים בצבא ובשירות לאומי ואזרחי וכד', ללכוד ברכתם נפשות יקרות על מנת שיהיו כפופים לשלטונם ורוחם ותרבותם הרעה וכבר רבים חללים הפילו.

ועוסקים בכל כוחם להסית ולהדיח בחורים ואברכים לעוקרם ממקום גידולם ולאבד נפשם לנצח ח"ו ובכידוע שכל הנופל בידם הרי זה מעוות לא יוכל לתקן וכל באיה לא ישוכן עוד. ובכל יום ויום צדים צעדינו ללשוש עיניהם על צערינו, ולצורך כך ייסדו כל מיני גופים המיועדים לכך ופועלים בכל הדרכים בגלוי ובסתר בכח השלטון והממון ובלבד שיעלה בידם ללכוד נשמות טהורות ולהרוס כל החומה המבדלת בין שומרי התורה לבין תהום הכפירה ותרבות אנשים חטאים...

ואיככה נוכל לעמוד מנגד ולומר שלום עלי נפשי בראותנו כל זאת, הייעשה כן במקומותינו, לצוד נפשות יקרות באיומים ופיתויים, ומה יעשה הבן ולא יחטא. ואיך אעלה אל אבי והנער איננו אתי וגם דמו הנה נדרש, דמו ודם זרעותיו לנצח.

ועל כן פשיטא שכל העוסקים ללכוד נפשות בכל אופן שהוא, הוציאו עצמם כמעשיהם מכלל החרדים לדבר ד' ויש להזהיר מפניהם ולמחות נגדם בכל כח ולגלות קלונם כרכים לכל יקבלו דריסת רגל במקומותינו פן ידיחו נפש צאצאינו כדרכי המיסיונרים שכל תשוקתם לצוד נפשות ולהעבירים על דתם ועל דעתם.

והנה כבר נתעוררו מאחב"י לעסוק במצוה רבה זו ולהתריע מפני מחטיאי הרבים כדי להציל את הנופלים בידם ולהוציא בלעם מפיהם. אמנם הרשעים כים נגרש והשקט לא יוכלו, והחלו להתנכל באכזריות ולהטיל

מורא ופחד שוא על כלל העוסקים במלאכת הקודש... היתכן כדבר הזה, לבוא אל תוך בתינו ולהתגנב למקומותינו ולנסות לגזול נפשות ילדינו ולהעבירים על דתם ח"ו - ועוד פריעונו מלהציל הנפשות העשוקות וימנעונו לזעוק מרה נגד פשע כל יכופר כזה.

על כן באנו בזה בקריאה גלויה לראשי השלטון: עד מתי תרדפונו, הרפו ידיכם מהיהדות הנאמנה, הניחו לשומרי הגחלת אשר בזכותם כל קיומנו, כי היה לא תהיה, ידע כל הרודף את העוסקים במצוה זו כי אותם אברכים יקרים אינם פועלים בהצללת הנפשות כאנשים פרטיים אלא הם שלוחי דרחמנא ושלוחי דידן, שלוחי הציבור כולו.

ולעוסקים במסיינ נבוא בברכה נאמנה: תחזקנה ידיכם, אל תיראו ואל תחתו. אדרבה. ירבו כמותכם בישראל כי חובת הציבור כולו שלא לנזח ושלא לשקוט עד אשר יעזבונו לנפשנו ויפסיקו לארוב לנפשות צאצאינו בכל מקום שהם. ויש לפעול בזה בכל הדרכים כי גם מתרפה במלאכתו אח הוא לבעל משחית.

(דברי כאש, אגרת קכח)

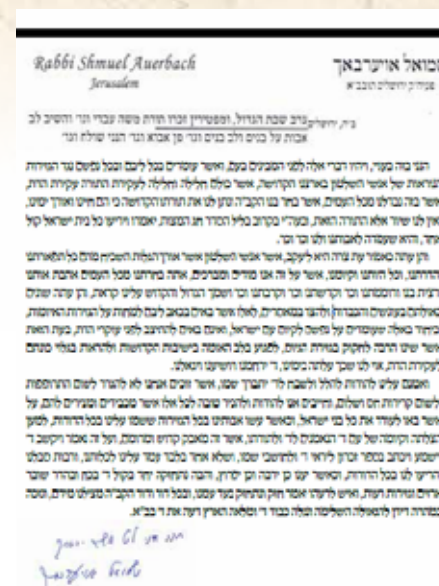

וכאשר יענו אותו – בן ירבה

בערב פסח תשע"ז, הותיר מרן זי"ע לדורות את היחס המרומם כלפי פעולות המחאה שנעשות במסירות נפש נגד מזימות השלטון. "וחייבים אנו להודות ולהכיר טובה לכל אלו אשר מכבידים

אבינו מוסף זכרון

ומצירים... על אשר באו לעורר את בני ישראל! הוא חזה בהתחזקות ובהתרוממות העצומה אליה מגיעים עם מקדשי ד' מתוך מלחמתם העיקשת בגזרי השמד.

הנני בזה בעניי, ויהיו דברי אלה לפני המבינים בעם, ואשר עומדים בכל ליבם ובכל נפשם נגד הגזירות הנוראות של אנשי השלטון בארצנו הקדושה. אשר כולם חלילה וחלילה לעקירת התורה עקירת הדת, אשר בזה נבדלנו מכל העמים, אשר בחר בנו הקב"ה ונתן לנו את תורתו הקדושה כי הם חיינו ואורך ימינו, ואין לנו שיוור אלא התורה הזאת, ובעה"י בקרוב כליל הסדר חג המצות, יאמרו ויריעו כל בית ישראל קול אחד, והיא שעמדה לאבותינו ולנו וכו' וכו'.

והן עתה כאמור עת צרה היא ליעקב, אשר אנשי השלטון אשר אורך הגלות השכיח מהם כל תפארתנו והדרתנו, וכל היותנו וקיומנו, אשר על זה אנו מודים ומברכים, אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו ורוממתנו וכו' וקדשתנו וכו' וקרכתנו וכו' ושמן הגדול והקדוש עלינו קראת, והן עתה שונים באולתם בעונשים והכבדות ולהצר במאסרים, לאלו אשר באים בכאב ליבם למחות על הגזירות האיומות, וכיחוד באלה שעומדים על נפשם לקיום עם ישראל, ואינם באים להתיצב לפני עוקרי הדת, בעת הזאת אשר שינו הרכה לחקוק בגזירת הגיוס, לפגוע בלב האומה בשיבות הקדושות ולהראות בגלוי כוונתם לעקירת הדת, אוי לנו שכך עלתה בימינו, ד' ירחמנו ויושיענו ויגאלנו.

ואמנם עלינו להודות להלל ולשבח לד' יתברך שמו, אשר זוכים אנחנו לא להגרר לשום התרופפות ולשום קרירות חס ושלום, וחייבים אנו להודות ולהכיר טובה לכל אלו אשר מכבידים ומצירים להם, על אשר באו לעורר את כל בני ישראל, וכאשר עשו אבותינו בכל הגזירות ששמו עלינו בכל הדורות, למען הצלתה וקיומה של עם ד' הנאמנים לד' ולתורתו, אשר זה מאבק קדוש ומרומם. ועל זה נאמר ויקשב ד' וישמע ויכתב בספר זכרון ליראי ד' ולחושבי שמו, ושלא אחד בלבד עמד עלינו לללותנו, ורבות סבלנו והריעו לנו בכל הדורות, וכאשר יענו כן ירבה וכן יפרוץ, והבה נתחזקה יחד בקול ד' בכח ובהדר שובר ארזים וגזירות רעות, ואיש לרעהו יאמר חזק ונתחזק בעד עמנו, ובכל דור ודור הקב"ה מצילנו מידם... (דברי כאש, אגרת קלה)

הכל נתון בסכנה! - חורף תשע"ה

לשיא חדש הגיעה המערכה בחורף האחרון לחיי חיותו של מרן זי"ע. כאשר עשרות בחורי חמד בני עלייה הוטלו לכלא הצבאי. הציבור היה נרעש ומלוכד, וההפגנות ברחובה של עיר שמו לקלס את כוחו של השלטון. מול העיניים התממשה תחזיתו של החזון איש כי "כל כפייה לא תוכל להם". בחזית המערכה עמד מרן זי"ע והשליך את נפשו מנגד. הוא ראה בבחירות מצמרת כי הס"א שולפים את כל כלי נשקם במטרה להכחיד כל זכר לנאמני התורה, וכי לא פחות מנחישותם של מוסרי הנפש, נחושים המה צוררי היהדות.

במכתב נרעש מאותם ימים, הוא חושף מעט מרגשות ליבו.

עצור במילין לא אוכל על המצב הנורא כאן

בארץ הקודש אשר קמו זדים לעקור את הכל, ועושים כל מיני תחבולות להרע ולהשחית רח"ל והמערכה כבדה ממש על כל קיום היהדות ורק מי שנסמאו עיניו מראות לא יבחין כי הכל ממש נתון בסכנה ח"ו.

ובאתי בצערי כי איככה אוכל וראיתי ברעה אשר ימצא את עמי, וצריך רחמי שמים מרובים, כי מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה, ואוי לנו מעלבונה של תורה שיצאו להשפיל לעפר בני ציון היקרים להשליך כחמישים מובחרי בני הישיבות בבית הסאורים.

ומתוך הכרת תכונת נפשו ועומק הכנתו לידע מה אשר עומד לפנינו, אשר רק מעטים מעטים ישכילו להבין את הדבר לעומקו, לידע מה העיקר ומה הטפל ועל מה צריך להקדיש כל הכוחות בעת הזאת, וידוע לכת"ר היטב כי כל המלחמה הזו על נפשנו ועל שארית פליטתנו, ואבקש מחילתו על אשר יצאתי מגדרי אבל ההכרח לא יגונה, ואנו עכשיו במצב של מלחמת קיום ממש, ומעכת"ר בהכנתו הבהירה אשר מבין וידוע היטב סוד מלחמת מצוה של גדולי הדור ורבוה"ק זי"ע יבין לעומקו כי אנו נמצאים בעיצומה של המלחמה הגדולה, ומי יתרפה בעת כזאת...

(דברי כאש, אגרת קמו)

ואיש לא העלה בדעתו, עד כמה נטל מרן זי"ע את הדברים לעומק ליבו. עד היכן הגיעו הדברים. הכל הרגישו כי הוא המצביא המנווט את המערכה הסבוכה והאיומה, הוא הנוטל אחריות מלאה על כל המתרחש לפרטי פרטים. אך עד היכן הדברים מגיעים, נתגלה רק באותו יום מר ונמהר, ליל שב"ק פרשת זכור, ט' באדר. בו נדם הלב הגדול, שסבל את משא הדור.

"הוא היה היחידי שעומד בפרץ", ספד בשעת הלוויה הגאב"ד הגאון הגדול רבי צבי פרידמן שליט"א, "מסר את נפשו על זה כפשוטו. נגד כל הגזירות, התנכלויות מבפנים ומבחוץ, והנה הוא מוטל כאן לפנינו. כי איככה אוכל וראיתי ברעה אשר ימצא את עמי, ואיככה אוכל וראיתי באבדן מולדתי".

נעלה עמוד הענן, אך ברורה היא הדרך. חדה וללא תהיות.

גם תקוותם של מהרסי הדת כי באין מצביא ומנהיג, יוכרע המאבק, נמוגה. מרן זי"ע חניך דור של מסירות נפש, ציידם בהשקפה בהירה ובגבורה דקדושה. ההולכים חשכים ואין נוגה להם בדרך המסורה, בלי סטיות, בלי חת וכלי רתע, עד שיעלה עמוד השחר בבוא לציון מושיעים.

"בשש השנים האחרונות לחיי חיותו של מרן זי"ע, ראינו הנהגה של "קול ד' חוצב להבות אש" בסערות התקופה. ההנהגה הזו, אין מי שלא הבחין בה. אך זה לא התחיל אז, ממש לא. לצמצם את תקופת הנהגתו של מרן זי"ע לתקופה האחרונה, זה עוול בלתי נסלח להיסטוריה. צריך לומר זאת קבל עם ועולם: הייתה לנו תקופת זוהר בצילו של מרן זי"ע במשך עשרות בשנים! בשנים האחרונות נגלה בפומבי ובגלוי מה שכבר היה קודם לכן באותו עוז והדר. עשרות שנים הוא היה הרוח החיה והכוח המניע בכל המפעלים והמאבקים של היהדות הנאמנה".

במילים נחרצות אלו פותח הגאון רבי דוד זיכרמן את דבריו לבטאון עולם התורה, כשהוא מנסה להגדיר את תקופת תור הזהב בצילו של מרן זי"ע.

אור התורה שזורה

לפני שנכנסים לעניין, חשוב לעמוד על נקודה יסודית. זה חשוב תמיד, וחשוב בכפליים כעת, כשבכלי תקשורת שונים פושטות מנגינות מוזרות "מנהיגות, מנהיגות". האוזן התורתית העדינה חשה היטב בצרימה שבדברים. מעולם לא חיפשנו "מנהיגות" ולא אותה העלינו על נס. הגם שזכינו להנהגת גדולי תורה, מעולם לא היללנו והאללנו את המנהיגות כשלעצמה. דעת התורה היא שאמרה את דברה, התורה עצמה, מתוקה מדבש ונופת צופים, משכה את העם כדבורים אל הדבש. משום כך, הכתרת מנהיג, כבוד ההנהגה ובלעדיותה, הם ביטויים זרים לנו, צורמים, משונים.

ארבעים שנה הכרתי את מרן זי"ע, עוד מאז תקופת איתרי. ידידי למדו אצלו, ומהם שמעתי על ההערצה הגדולה, כמוה לא נתקלתי מעודי. הוא היה אז בגיל צעיר, ובכל זאת תלמידים היו כרוכים אחריו בהערצה עצומה. שתו את דבריו בצמא והסתכלו על כל תנועה ומילה. קינאתי בהם... והייתי מגיע להתחמם באש התורה שבערה באיתרי. כך נוצרה ההיכרות שלי איתו. כשהקים את הישיבה בשערי חסד, בתקופה הראשונה הייתי מסיע אותו ברכב מהישיבה לבית בגשר החיים... ולאורך כל השנים ראיתי אותו דבר: תורה, ותורה ותורה.

איזו ענווה, איזו ענווה! היכן ניתן למצוא דבר כזה? לא פעם עמדתי בסמיכות מקום למרן זי"ע כשהתפלל שמונה עשרה. לומר את המילים "ונפשי כעפר לכל תהיה" אך לו שבע דקות. בשעון בדקתי זאת! והוא לא רק אמר זאת, כך הוא חי. נפשו כעפר לכל - לכל! מעולם לא כפה את דעתו על אי מי. ויותר מכך, אף כשרצו לשמוע את דעתו, אף פעם לא ציווה בקום ועשה. כששאלו אותו, היה אומר את דעתו בכניעה, בענווה ובחן, ומי שרצה - קיבל. ורק להבין, שצורת ההתבטאות העדינה הזו צעדה יד ביד עם הכרה חריפה של חומרת השעה.

מצאנו אותו באוצר הספרים של ישיבת חברון מעיין ב"תורת הבית" להרשב"א עם טלית ותפילין, בעמידה ובריכוז עצום. "מנחה, התפללת?" שואל אותו אי מי, תיכף שקיעה... והוא מתנער מתוך הספר, מה מנחה? הוא הרגע

הקברניט של עולם התורה

הגאון רבי דוד זיכרמן שליט"א סופר מהירותו בת עשרות השנים, לדמותו של מרן זי"ע, מנהיג עולם התורה

התבטא, "תמיד היא דאגה ללומדי תורה". מרן זי"ע הגיע לקבוע מזוזות והאציל את ברכתו. היה מי שתהה: גדול הדור חונך - מה? חנות שימורים? ! אבל הוא ראה את הדברים בשורשם. "אתה רואה כאן שימורים?" אמר לי "אני רואה כאן תורה!". ואכן, משך שנים בני תורה נהנו ממוצרי מזון מוזלים בהכשרים מהודרים, ילדים שלא טעמו בשר מחג לחג, משפחות שקימצו במוצרי חלב, כאלו שכיתתו רגליהם למרחק להשיג בהכשרים מהודרים... הוא ראה בזה את הקמח שישמש לתורה.

האור עדיין נשאר

כשלעצמו, התבטל לגמרי לרבותיו. ההערכה שלו למרן הרב שך, למרן הגרי"ש... "כשאני נכנס לרב אלישיב" אמר לי פעם, "אני מרגיש כמי שנכנס לקודש הקודשים". ודרכו לא הייתה בגוזמאות. ההתבטלות המופלאה הזו, יחד עם גדלותו הנוראה, הביאה להערכה גדולה יותר ויותר גם מצד גדולי ישראל וגם מתלמידיו. ואנו ראינו, בעינינו ראינו, שגם לאחר שהסתלקו מאורי הדור שקדמו לו, נותר באותה ענווה והתבטלות. תמיד היה אומר בדרשותיו הציבוריות שהוא מצטרף לציבור, לא הרגיש את עצמו כמנהיג שיכול לתת הוראה למישהו. מרן זי"ע תבע מעצמו, וכך רומם את האחרים. אמת, פשטות וגדלות שרוממו את כל סובביו. זה מה שהיה לנו כל השנים.

אבל מנגד, הציבור התבטל כלפיו באופן שלא נראה כמוהו. נער הייתי וגם זקנתי ומעולם, מעולם לא חזיתי בהערכה כזו. עוד זוכרים אנו, בעינינו ראינו כולנו את המחזה הגדול הזה, ביום המר והנמהר, "באדר תשע"ח. במעמד הלוויה הנורא הביע עם ישראל כולו את הערצתו העצומה למנהיג הגדול, שנשא את כולם כנשוא האומן את היונק.

הכאב גדול, מי יתן לנו תמורתו. אבל האור, אור התורה שהזריח לנו, נשאר בעולם. והוא מאיר לנו את דרכנו. מרן זי"ע השאיר לנו דרך ברורה, והאיר לנו באור התורה. אלו ימשיכו וילוו אותנו גם הלאה.

הדת, כבר עשרות בשנים. ואיש לא התפלא, כיצד זה מרן זי"ע חותם עם הדורות שקדמו לו. כי הוא היה שם, בתא הקברניט, ופעל ללא הרף. בכל עניין ציבורי הוא היה הכתובת, ולפעמים גם פעל והתריע הרבה לפני שאחרים הבחינו בפרצות. בנה והקים אינספור מפעלים יסודיים ביהדות החרדית לאורך השנים, גם כאלו שבראשית הדרך היה הוא היחיד לתמוך בהם. בהמשך כבר באו אחרים ונטלו את הקרדיט וישבו בראש מפעליו שאותם הקים לבדו... היחידים שראו את הדברים באותן השנים היו המעגל הקרוב של התלמידים והמקורבים. ורק בשנים האחרונות הדבר הגיע למודעות הציבורית.

לא הייתה זו פעילות ציבורית גרידא. ממש לא. זו הייתה דעת תורה בעצמה. אור התורה, תפארתה ושמחתה, הם שהאירו לנו בכל תקופת הזוהר של חיי חיות, מיום עומדו על דעתו. כל מי שהכיר, בכל תחנות חייו, חש את אור התורה שנוגה על כל דרכיו ומעשיו.

הוא חי את הדברים בשורשם, כך גם כשהקים מפעלי תורה, חינוך וחסד לאין ספור. אני עצמי פגשתי בכך, כשהקמתי את צרכניית "ברכת רחל". היה בכך צורך חיוני, הן כדי לחזק את ההכשר של בני התורה, והן במטרה לדאוג למחירים מוזלים. קראתי לצרכנייה על שמה של הרבנית אויערבך ע"ה. מרן זי"ע כה שמח, "יהיה לה נחת מזה".

סיים שחרית, ורק פתח לרגע את "תורת הבית", אפילו לא הוריד את הטלית והתפילין... כושר הריכוז והזיכרון, העומק וההבנה היו מבהילים, מתנת שמים. אך היגיעה, היגיעה העצומה, מכוחם הגיע למה שהגיע. בעמלו בתורה היה העולם כולו להבל הבלים, וכשאדם מהביל את הכול, נותר רק דבר אחד: אור התורה שזורת. ואור התורה הזה, הוא שעמד לנו מיום עומדו על דעתו.

לעמוד על משמור התורה והיהדות

האור הזה לא האיר רק למעגלים המצומצמים שהיו סביבו באותן שנים רחוקות, ממש לא. לא רבים ידעו עד כמה היה מעורב בהנהגת עולם התורה עוד בחיי חיותו של מרן הרב שך. הוא היה יד ימינו ממש, והרבה הרבה יותר מכך. הוא העמיד את עצמו לגמרי, כדי שמאמרו של הרב שך יתקיים בעולם. הוא הבין את הרב שך בעומק שמעטים, אם בכלל, הבינו, והיה מוכן לעשות דברים שמעבר לכוח האנושי מתוך הבנה מלאה של נחיצות העניין לקיומה של תורה. הוא הלך בדרכו של מרן הרב שך באש ובמים.

היו מערכות קשות בשנת תשמ"ט, בהקמת דגל התורה. אך עוד קודם לכן, הוא היה בראש. לפני דגה"ת, נוסדה התארגנות של אברכים בשם "אב"ת" - ארגון בני תורה. כינוס היסוד של אב"ת היה באולם שנקרא אז "תל תלפיות" ברחוב פינס בירושלים. אז לראשונה התכנסו אברכים ומרביצי תורה לטכס עצה. מההתארגנות הזו נולד כעבור זמן לא רב "דגל התורה" ומי עמד בראש? מרן זי"ע. הוא שהוביל את ניצני המהפך שבקבותיו דעת התורה הושמעה ברמה.

גם בזמנו של רבנו עט"ר מרן הגרי"ש זצוק"ל, למי שידע, הוא היה הכליות היועצות של הרב אלישיב בכל דבר ועניין.

הכרתי את שלושת הרועים, מרנן הרב שך, הרב אלישיב ורבי שמואל. ועד כמה שכל אחד מהם התאפיין בתכונות שונות, היה קו משותף שעבר ביניהם - לעמוד על משמר התורה והיהדות. זהו גדול בישראל, כפי שהיו מאורי האומה בדורות שקדמו לנו, ולפניהם, ולפני-ולפני פניהם, עד הגר"א ולמעלה בקודש. לעמוד על המשמר, בחרדה, בוהירות עצומה, בעין פקוחה. עשרות בשנים עמד מרן זי"ע על משמר התורה והיהדות, בהיותו הכוח המניע ללכד את שורות היהדות התורתית סביב אור התורה וההשקפה הטהורה. האם משהו ידע מכך? מעטים בלבד. בדיוק כפי שהטייס נמצא בתא הטייס, הוא סגור שם, והנוסעים לא רואים אותו. הם משוחחים, אוכלים ומדברים וחושבים אולי שהמטוס טס מעצמו. הוא זה שהיה שם, בתא הקברניט, גם כשאיש לא ראה ופעל ללא הרף. ביטוי פומבי לכך ניתן במכתבים הציבוריים כאשר חתימתו הופיעה בכל מכתב הנוגע ליסודי

אבינו

מוסף זכרון

אום אני חומה

עם מקורבו ויד ימינו במערכות הציבוריות, הרה"ג רבי אברהם ארונבסקי שליט"א

העיתון הייתה קריטית לקיום היהדות, כאשר יצא מרן זי"ע בפסק ההלכה הברור שאין לשתף פעולה עם מזימות השמד ולנתק כל מגע עם רשויות הצבא.

אומר משהו, שאני יכול להעיד עליו מהיכרות קרובה: לאורך כל הדרך, הוא לא כיוון כלל לכמות. לרגע לא "סובב את הראש" כדי לראות אם משהו הולך בעקבותיו. זו האמת בטהרה, וקולה צריך להישמע ברמה, ללא פשרות ועיקולים! הוא יצא למאבק כדי לשמר את דרך היהדות, כפי שקבעה מצוקי ארץ, ממרן האבי עזרי, ולמעלה בקודש, מרן החזון איש והרב מבריסק, החפץ חיים, בלי שינוי וזיע. לשמר את אותה יהדות בהירה ומאירה שהייתה פשוטה לכל ילד בן תשע.

היו הרבה אנשים בקרבתו, שלא הבינו אותו וזו הצידה. ביניהם גם תלמידים ותיקים שלו, שלא היו שותפים בעניין. פעם התבטא באוזניי על אחד מתלמידיו "אני לא מצליח להבין אותו, הוא לא רואה? הוא לא מבחין שיש פה שמד? כל אחד כבר יכול לראות את זה".

עם זאת, ידע היטב כמה נחושים הם הכוחות שכנגד, והיה מוכן לסלול דרך גם עבור יחידים שביחידים. הגישה שלו הייתה "אני וביתי נעבוד את השם", הוא לא התמקד בקמפיין המוני ומעולם לא ניסה לכפות את דעתו על אי מי כדי להגדיל את מספרם של ההולכים בדרך. להיפך, הוא היה אחוז התפעלות עצומה כיצד ישנם אנשים כה רבים שמבינים את גודל השעה ומוכנים להקריב עבורה כה הרבה. הוא לא שיער בנפשו שבחורים כה רבים יסכימו למסור נפש ולשבת בכלא מתוך הבנה שעתיד היהדות נמצא בסכנה.

זוכרני, שנשענו יחד להפגנה שהתקיימה באסרו חג השבועות תשע"ג מול לשכת הגיוס. ישבתי עימו ברכב, וככל שהתקרבו למקום העצרת, הרכב בקושי יכול היה לנוע בתוך נהר האדם. מרן זי"ע היה אחוז השתאות: "כל אלה מגיעים, כל אלה?" אמר, ניכר היה עליו שהוא המום. ריגש אותו עד עמקי נפשו שישנם כה הרבה אנשים שמבינים את גורליות השעה ומוכנים להתמסר לקיום היהדות. גם בהמשך, כשראה כמה בחורים מוכנים למסור את הנפש בלי פקפוק, היה מלא התפעלות מזה. העריך אותם ללא גבול.

בני עלייה היו הידים שהיו

אנו מבקשים לשמוע על הקמת הוועדה להצלת עולם התורה.

הוועדה הוקמה בשלב מאוד מוקדם. אני חושב בשנת תשע"ד. ואולי אפילו קודם לכן. הוא ביקש ממני שאביא עורך דין מומחה בנושא, וישב איתו במשך קרוב לשעה. הוא תחקר אותו לעומק על כל פרט ופרט, בדברים שהיו נראים

אז רק החלה ההתלכדות של מביני דבר סביב הקמתו של עיתון חדש וטהור, שיהיה המשכו האידיאולוגי של שופר היהדות הנאמנה שהקים רבנו הגדול הרב שך בדם ליבו. היה כינוס בירושלים, במקום ניטרלי. באותו לילה קרא לי מרן זי"ע וביקש ממני לעשות הכול כדי שיקום עיתון. כשלעצמי, לא ששתי לקבל את התפקיד. שתי טענות היו בפי: האחד - עיתון יכול לגרום לביטול תורה. כשמדובר באלו שהיו מנויים לעיתון הקודם, נחא. אבל "לעשות הכל" משמעו להחתים גם אנשים שלא היו מנויים קודם לכן, ואיך אני יכול לקחת על שכמי אחריות לביטול התורה שלהם? שנית, אינני עסקן ומעולם לא הייתי. אני אברך כולל. על שתי הטענות הללו, השיב לי מרן זי"ע תשובה אחת, נוקבת ר' אברהם, האינך רואה שהולכים להחריב את היהדות? שעומדים ללכות את הכול? בלי עיתון - לא יהיה כלום! וכאן אני חייב להודות שבזמנו לא הבנתי את עומק כוונתו. זמן מה לאחר ההשתלטות, גם בעיתון המפלגתי שררה "תקופת הסתגלות" ונראה היה שעולם כמנהגו נוהג. יכלו לראות כותרות אדומות נגד הגיוס, והצורך הדוחק עליו דיבר מרן זי"ע לא נראה לעין. וכי מה, בעיתון הפלס יהיו כותרות קצת יותר גדולות? איפה החילוק? ואם זה נושא כה מרכזי, מדוע ראש הישיבה לא עומד בראש? הרי בתקופה הראשונה לא עמד מאחורי העיתון באופן רשמי ומוצהר, והוא גם לא הסכים לגלות לי את טעמו.

מאוחר יותר הסביר לי שבתחילה נמנע כדי שלא לעורר מלחמה חריפה, הוא ידע שכאשר יעמוד בראש, ישלפו אותם גורמים משתפי פעולה את כל כלי נשקם, כדי לסכל את "היוזמה המסוכנת". רק בהמשך, כשהעיתון התבסס והפך לעובדה מוגמרת, יצא באופן פומבי ומוצהר. ומיותר להדגיש, שלמן ההתחלה לא נעשה דבר בעיתון ללא הכרעתו, כאשר הוא עובר על המאמרים המהותיים ומכריע כסדר בשאלות רבות. ובכן, למרות סימני השאלה - אנו מצוים ועושים. נפתח מטה בשערי חסד ליד הישיבה, ושלושה שבועות של עבודה בלתי פוסקת הניבו כאלפיים וחמש מאות מנויים, עוד לפני שלעיתון היה שם או קוד מוסד. רק להבין, אנשים חתמו על טפסים ריקים של הוראת קבע, כמו צ'ק פתוח... זה דבר שלא היה כמוהו מעולם, וכאלו היו לא אחד ולא שניים. אלפים שהבינו את גודל השעה, והכריזו בלא היסוס "חבר אני לכל אשר יראוך". כאשר נפתח העיתון, בתקופה הראשונה לא התערב באופן רשמי, אך אני יכולתי לפנות אליו בכל שאלה ותמיד הסכים לענות לי, אולי היה זה משום שהוא זה שפנה אלי בעניין, איני יודע...

בלי פשרות וזיתורים

לא עבר זמן רב עד שנגלה לעין כל שהקמת

"מרן זי"ע הטיל עלי ללוות מערכות גדולות בכינון עולם התורה מחדש בשנים האחרונות. ויכולני להעיד שמה שהנחה אותו לאורך כל הדרך היה התחושה הברורה שאנו נמצאים כעת בשעת שמד ממש. מרן זי"ע ראה מול עיניו, בחוש ממש, כיצד גורמים שונים מבית ומחוץ מחניקים את הציבור עם קרירות נוראה בדרכים מתוחכמות, ובהדרגה הציבור מתקרר והולך, מתקרר והולך, ואם לא נעמוד על נפשנו במלחמה חזקה ונחושה - נאבד את הכל".

במילים יסודיות וממצות אלו, פותח הרה"ג רבי אברהם ארונבסקי שליט"א את הראיון. קשה עד מאוד למצות במסגרת זו את תנופת הפעילות האדירה שאפיינה את שש השנים האחרונות לחיי מרן זי"ע, כשעמד כמצביא בראש המלחמה החזקה, כשלימינו עומד איש שיחנו שליט"א בנאמנות ובהתמסרות מוחלטת. המעט שנאמר, הוא מועט המכיל את המרובה, ומשרטט תמונה של נקיות מוחלטת ועבדות מלאה לבורא.

בלי עיתון - לא יהיה מאום!

מי שהכיר את מרן רה"י זי"ע, אומר הרב ארונבסקי, לא יכול לתאר לעצמו תמונה יותר מופרכת ורחוקה מההיגיון, כפי שנראה בשנים האחרונות. בטבעו, היה מרן זי"ע ענוותן, עדין נפש וביישן גדול. פעם אמר שאם היו אומרים לו בצעירותו שהוא יצטרך למסור שיעורים, הוא לא היה מאמין שיוכל לעשות זאת בכלל. המקסימום שהעלה בדעתו שיוכל לעשות, מבחינת טבעו, היה להוציא ספרים בעילום שם. מי שהכיר אותו מקרוב, זובדיק הייתה ההגדרה על אופיו. אך למען התורה והיהדות התאזר בעוז ובגבורה דקדושה, כשראה מול עיניו שהכל נחרב. גם כשהיה לבדו, גם כאשר נדרש לפעולות מחודשות ולהכרעות קשות, הוא לא חת מאיש ולא נרתע משום דבר. פעם שאלו את מרן זי"ע כיצד הוא יכול להכריע בדברים כשרק עמדו בראשית-ראשיתם, ויכול היה לצפות קדימה באופן מבהיל. הרי אלו דברים שראו אצלו כסדר, כיצד מצליח לחזות מראש מה ואיך יהיה בעתיד, ממש בגדר "חכם עדיף מנביא". התשובה של מרן זי"ע חושפת יותר מטפח על האופן המרומם שבו ניהל את מלחמות ד': "בדקתי בעצמי שאין לי שום נגיעות, וכשאין נגיעות, אפשר לכוון לאמיתות של תורה". אנו מבקשים לשמוע: כיצד נכנסתם לפעילות בשליחותו של מרן?

למעשה, מעולם קודם לכן לא עסקתי בפעילות ציבורית, ולא עלה בדעתי לגשת לתחום הזה. כאשר אירעו התהפוכות הדרמטיות בציבור החרדי בקיץ תשע"ב, מורי ורבי זצוק"ל הבחין מיד שאין אלו תמורות פוליטיות פנים-חרדיות, אלא מסווה למזימות גרועות בהרבה.

רדיפות וקנה לעצמו אויבים רבים, תמיד בלם את פיו. פעמים שניסיתי לומר לו כך או אחרת, היה משתיק אותי באומרו "אל תקטרג, אל תקטרג". היכן בנמצא בעולם כולו אדם שיסבול רדיפות כפי שסבל הוא, ויגדיר את הרדיפות בביטוי העדין "ודאי, ודאי טעות"?... ואגב, הוא ידע יותר מכולם עד היכן הדברים מגיעים. פעם סיפרתי לו על רדיפה נוראית שגבלה בסכנת נפשות, ובתוך הדברים התבטאתי "מי חשב שיגיעו עד לדברים שכאלו?". על אתר ענה לי "אני"... הוא חישבן הכל מראש, אך לא היה בכך כדי להסיט אותו מהאמת הצרופה.

החורף האחרון לחיי חיותו היה מעמד נורא של מלחמת קיום איומה. היה פחד בציבור, מי יודע עד היכן הדברים מגיעים, עוד עצורים, ועוד, וכבר אוחזים בשישים ושלושה, ומרן זי"ע באחת - חייבים להמשיך, חייבים להרעיש עולם ומלואו. הוא לא ראה סיבה להפסיק ולסגת חלילה. גם כשהציבור נרעש ונפחד, הוא היה זה מכבר מוכן להכל. בכה הרבה דברים הרגשנו שהוא מקדים את העתיד וצופה דברים שרק חצי שנה לאחר מכן רק התחלנו לראות...

בכל שלבי המחאה היה שותף מלא. הייתי נוכח בשטח ומעדכן אותו כל העת מה קורה. הוא עקב עם יד על הדופק, כמו שאומרים, עד שהורה בעצמו "ויחזור לתלמודו", ואנו העברנו את הוראתו הישירה לציבור המוחים מקדשי ד'. הוא כיוון כל פרט ופרט. מתי לצאת להפגנה, כמה, איפה. היו יוזמות שהוא לא נתן לבצע, מסיבותיו שלו. בכל דבר נסמכנו על שולחנו, כל פרט הובא לשיקולו ונעשה על פי הכרעתו.

וכעת מי יורה דעה ומי יבין שמועה. כבר שנה שאנו יתומים, יתמי דיתמי. אבל מפעלי חייו שעליו מסר את נפשו, כפשוטו וכמשמעו, ממשיכים לחיות ולשגשג. בכל פעם שהייתי מספר למרן זי"ע על עוד מוסד, עוד התפתחות, יש ציבור הולך וגדל שדבק באמת - כמה זה שימח אותו. ללא ספק גם כעת ממקומו בשמי מרום הוא רווה נחת מעם מקדשי ד', שהולך וגדל, הולך ומתפתח לכלי הכר, מכוחו, בדרכו. לגבינו, הצוואה של מרן זי"ע, היא זו שהדריכה את חייו, ובפרט את המלחמה הגדולה בשנותיו האחרונות: אנחנו עושים מה שאנו יכולים, והקב"ה יעשה את שלו. אם נטיל את כל כוחותינו למלחמה הגדולה, ודאי ד' יהיה בעזרנו. נמשיך ללחום ללא הרף ולעמוד על המשמר. אנו, כשלוחי עם ישראל, יחד עם כל החרדים לדבר ד', ומובטחנו כי לא תישכח מפי זרעו.

נכחתי בחדרו מאות פעמים עם בני עלייה, ויכולתני להעיד שבני עלייה היו יקרים לו, ממש כמו היו אלו ילדיו... אף אחד לא היה קרוב לליבו כמו אותם בחורים גיבורי רוח. גם בזמנים שלא הרגיש טוב, והדלת הייתה סגורה לציבור, מעולם לא נסגרה הדלת בפני בחור מוסר נפש מקדש ד'. מרן זי"ע העריך כל בחור כזה, על אף שלא הכירו באופן אישי. כל הזמן הגיעו אליו שאלות בסוגיה של התייצבות, ובכל פעם כזו היה נכנס לעניין ולוקח על עצמו את ההכרעה.

לשיא הגיעה מעורבותו בימים המרים כאשר בחורים מקדשי ד' שהו בין כתלי הכלא הצבאי. באותם ימים יכלו ממש לראות כיצד אינו מסיח דעת מהם. הוא דאג לשלומם הרוחני וגם הגשמי, שלא יהיה להם קשה מידי. עשרות ומאות שאלות הפניתי אליו מתוככי הכלא הצבאי בכל עניין. הוא היה האבא של הבחורים האלו, וליווה אותם בכל פרט ופרט בחביבות שאין בלתה. בתחילה לא הרשה כלל לבחורים ללכת לאגף הבידוד, עד שלא בירר לגמרי מה משמעות הדבר, כי פחד שזה יכול להכביד יותר מידי על הבחורים.

הבחורים היו מגיעים מהכלא - היישר לביתו. מרן זי"ע היה מקרב אותם ומתבטא כלפיהם בביטויי כבוד מופלגים. "נערים פני זקנים ילבינו" אמר פעם, במליצה. הנערים הם שנותנים את הכוח, בעוד רבים רבים מהדור המבוגר מפחדים לחיות את האמת הברורה.

יתומים ואין אב

איש שיחנו מבקש להתייחס לסוגיה ציבורית כאובה: עוד עשרים שנה, מסתבר שאנשים יתקשו להבין מה עברנו כאן על בשרנו. על מה ולמה נלחמו במרן זי"ע בחורן אף שכזה? על כך שרצה להחמיר, לדעתם? מילא אם היה מיקל, היה אפשר עוד להבין שמקדשים מלחמה כדי שלא יקלקל את הציבור, אבל לקדש מלחמה שלא הייתה כמותה, על מה??? בעצמי שמעתי ממרן זי"ע ביטוי מרטיט, שמאז מתן תורה לא היו כאלו רדיפות. לא היה יום שלא הגיעו אליו סיפורים נוראים, הוא לקח את הדברים לליבו באופן נורא, אבל עם כל הכאב לא זו מעמדתו כמלוא הנימה. גם כשלעצמו סבל

בשעתו מוזרים ממש. הדעה השלטת הייתה שהמדינה לא תעז לעצור בחורים. בכלל, לא חשבו שעומדת להיות מערכה ארוכה. היה נראה שאנחנו נעשה שרירים חצי שנה או שנה, והמדינה תתקפל. אבל "ומרדכי ידע את כל אשר נעשה", המבט שלו הרחיק לכת באופן מבהיל, הוא ידע הרבה לפני כולם, שזה לא עומד להיות מאבק קצר טווח.

מעניין, אגב, שבשלהי השיחה שאל אותו העו"ד: "נו, לאן זה מגיע? למה אתם מכוונים בסוף?" - ומרן ענה לו בפשטות: "אנחנו הולכים לעשות מה שהתורה אומרת לנו, והקב"ה יעשה את שלו".

הוא ראה את ההתייצבות בלשכות הגיוס כאיסור גמור. בעדינותו היה מתבטא: אני לא יכול לומר לאחרים מה לעשות, כי אני לא זה שאשב בכלא. אבל להתיר - איני יכול. מעולם לא יצא מפיו היתר להתייצב. ליוויתי בחורים שהגיעו לשאול אותו במצבים מורכבים מאוד, כשהרבה מסביב חשבו שעל כזה ניסיון, אי אפשר לדרוש מבחור... אבל הוא - רוח אחרת הייתה עימו. אם אסור, אז אסור! שוב, עם כל העדינות, אבל זו הייתה הגישה שלו. שכאן היא נקודת המאבק, ועל זה צריך להילחם עד הסוף בלי וויתורים.

האם מלכתחילה שיערתם לאלו ממדים תגיעו?

ממש לא. כשמרן זי"ע ביקשנו להקים את הוועדה, הפעילות הייתה מינורית. הוועדה לא קמה כגוף שמבקש לייצר פרויקטים, לאורך כל השנים אנחנו מתקדמים מתוך הרצון לענות על צרכים שעולים מן השטח. בתחילה היה מוקד טלפוני, אחר כך היו צריכים לערוך כינוסים. בהמשך התפתחה מחלקת הנשים "ויאשרוה", ואז התחילו מעצרים, ושאלנו מה עושים? התשובה הייתה "להרעיש עולם ומלואו". היו מחאות, מאבקים משפטיים ומשפטים אזרחיים, קבלות פנים וכן הלאה והלאה.

לאורך כל הדרך, הוא נשא את פעילות הוועדה להצלת עולם התורה על לוח ליבו. אני עצמי שאלתי מאות, ואולי אף אלפי שאלות. כל דבר קטן וגדול הפניתי אליו. דלתו הייתה פתוחה עשרים וארבע שעות, גם כשלא חש בטוב ואחרים לא קיבלו מענה. נושא הגיוס היה בנפשו, הוא הרגיש שזהו המאבק החמור ביותר על עצם קיומו של עם התורה.

אבינו

מוסף זכרון

מחזור למציאות: הקמת והזרחת 'בית-שמש של מעלה'...

אלא במקום תורה

בית שמש, העיר הגדולה לאלוקים, לא תמיד הייתה כפי שהיא כיום. בעבר הלא מאוד רחוק, הייתה בית שמש עיר קטנה, פריפריאלית, מאוכלסת בתושבים ממדרג סוציו-אקונומי נמוך, כיאה לגלגול מאוחר של מעברת "הר טוב", ומכל הבחינות היה המקום מוחץ למודרך כף רגלו של הציבור החרדי • מי שעומד מאחורי צמיחתה הרוחנית והגשמית של בית שמש, הגה וחולל את המהפך, הלא הוא מרן רבינו זי"ע – מבוחר, ברוחו ובעידודו נבנתה העיר על תילה

ג. רוטנברג

"לפני כשלושים שנה" פותח הרב משה ויסלובסקי, "לא הייתה אלטרנטיבה למגורים בציבור החרדי. באופן כללי, הציבור התרכז בבני ברק ובירושלים. הייתה התיישבות קטנה באשדוד וזהו. מודיעין עילית וביתר עדיין לא קמו. אבל אז נוצרה הזדמנות מעניינת. בעקבות העלייה מרוסיה, הייתה תנופת בנייה בכל הארץ. אריק שרון היה שר השיכון, ובאופן כמעט חד פעמי שוחררו הרבה קרקעות לבנייה, הבריורקטיה הייתה נגישה, ובקיצור, המדינה כנראה באמת רצתה שייבנו הרבה יחידות דיור. זו הייתה הזדמנות פז, מה גם שדגל התורה שהוקמה רק אז, הכניסה נציג מטעמה למשרד השיכון, שפעל רבות בעניין הדיור.

באותה תקופה, הגיע הנדיב הנודע ר' משה רייכמן לרבינו. למשפחת רייכמן היו בנים אצלנו בישיבה, והייתה להם היכרות מצוינת. הוא ניגש וסיפר לראש הישיבה שברצונו להקדיש סכום כסף גדול לצדקה. רק לסבר את האוזן, מדובר היה בסדר גודל של מאות מליוני דולרים, בערך הדולר של אז... הוא ביקש להיוועץ במרן זי"ע בדבר המטרה הראויה. עם סכום כזה באמת היה צריך חשיבה מעמיקה, כיצד לפתור בעיות שורשיות בציבור. מרן זי"ע אמר לו שני דברים. האחד, שקיימת מצוקה כספית בעולם הישיבות, כשראשי הישיבות כורעים תחת הנטל וצברו חובות רבים. זה דבר שצריך לפתור. ושנית, בציבור החרדי יש מצוקה קשה של נישואי ילדים. היות שדירות בבני ברק ובירושלים עולות סכום רב, מגיע למצב שהורים לוקחים חובות עצומים עד כדי התקפי לב, ואלו שאין ביכולתם לעשות זאת, מתקשים בשידוכים לילדים.

הנדיב שמע את הדברים, ושאל: אם כן, במה אני יכול לפתור את הבעיה? לראש הישיבה הייתה תשובה סדורה בעניין. הפתרון יהיה, כך אמר, ביצירת מקום ישוב חרדי חדש. כדי שזה יצליח, חייבים לבנות בבת אחת מאסה משמעותית של דירות, כולל המוסדות, וכל מה שנצרך לקיום קהילה. בנוסף, צריך לתת "פוש" שידחוף הרבה אנשים לעבור לגור במקום מיד בהתחלה, רק במקרה כזה הציבור לא ירגיש ששולחים אותו לארץ לא זרועה, והמיום יצליח להתרומם.

"עליכם האחריות לקבוע צביון של מקום תורה"

הרה"ג רבי לוי יצחק קנובל שליט"א, מראשוני המתיישבים במקום, עימו שוחחנו, מוסיף ומתאר מנקודת מבטו: בערב פסח תשנ"ג, היינו המשפחה מספר שלוש עשרה שהתיישבה ב"נחלה ומנוחה". אגב, מו"ר זצוק"ל הוא שהעניק לשכונה את שמה "נחלה ומנוחה". בתקופה הראשונה, היו חייבים ערבות הדדית הדוקה כדי שיהיה מניין לתפילות...

זמן קצר מאוד לאחר שהגענו, בחול המועד פסח של אותה שנה, התקיים מעמד של הכנסת ספר תורה בקהילה שלנו, שסחף המונים מרחץ לבית שמש. עד כמה שזכור לי, זה נעשה על פי עצתו של רה"י כדי לחזק את הקהילה.

העובדה שהיינו שם ציבור מצומצם מאוד, חייבה אותנו להתגמש כדי לחיות בצוותא. בתקופה הראשונה התפללו כולם בבית הכנסת האחד שהיה, וכשהציבור גדל, נפרדו לקהילות, איש על פי מנהגו. כשביקשנו לפתוח ת"ת, התייעצנו איתו על צביון המקום. הוא המליץ לנו לפתוח בשפת האידיש, כדי שכל הציבורים בעיר ימצאו את מקומם. אחרי כשנתיים, בעידודו, נפתח תלמוד תורה מיוחד לציבור הליטאי. גם כאן, רה"י הוא שקבע את שמו. באופן טבעי הוא הועמד בנשיאות התלמוד תורה, שאכן הצליח מאוד בס"ד. רה"י לא החמיץ שום הזדמנות להגיע ולעודד, גם במסיבות חומש וכיוצ"ב.

לרה"י היה חשוב מאוד שבית שמש תהיה מקום תורה מובהק. הוא השקיע בכך רבות. זכורני, שבתקופה הראשונה הגיע לבית שמש במיוחד ונשא דברים בפני האברכים ככולל ערב שהוקם בעיר. הוא עורר על כך שלראשונים יש חלק חשוב מאוד בצביון של השכונה, ולכן יש להקפיד שגם בשעות הערב תהיה אווירה של תורה. רה"י היה מגיע לפרקים ומוסר שיחות לאברכים. היו אלו כדרכו שיחות גדושות בדברי חיזוק ובדבקות. כך ביקש לרומם את המקום, ולהתוות דרך ברורה למתיישבים הבאים, שיהיה הכול בדרכה של תורה.

לשמוז על חומות העיר

משך השנים, הייתה עינו של מרן זי"ע פקוחה על בית שמש. ובכל פעם בה נוצרו פרצות, נזעק ללחום מלחמתה של תורה, לגדור גדרות ולהוקיע את פורצי הגדר. במטרה לשמור על העיר, שתהיה מקום תורה, כפי שהייתה הכוונה עם הקמתו, ללא שום שינוי וקלקול. במכתבים המובאים להלן, משתקפת פעילותו של מרן זי"ע למען טהרתה של העיר בית שמש. כאשר ביקשו פורצי גדר לפתוח מוסד כלאים בבית שמש, הצטרף מרן זי"ע לחותמים למען קדושת העיר.

הננו על שמועה כי באה שרועים לפרוץ גדר ולייסד ישיבה תיכונית ברמת בית שמש, ח"ו לתת יד לזה ולנגוע אף במקצת במסגרת ובדמות הישיבות הקדושות, והצלחת הבנים הוא אך ורק אם מתמסרים לתורה ויר"ש לבד בלי שום תערובת נטע זר.

ועל האבות לא לרשום בניהם למוסדות כאלו וישלחו בניהם אך ורק לישיבות הקדושות, ואז יראו רוב נחת והצלחה מבניהם.

(דברי כאש, אגרת קכד)

בשנת תשע"א, כאשר פירצת מכוני התעסוקה המפתים ומסיתים אברכים לצאת מאוהלה של תורה הגיעה גם לבית שמש, יצאה מרן זי"ע במכתב חריף, אליו הצטרפו גם רבני העיר:

הננו בזה בכל לשון של מחאה ואזהרה על הפירצה הנוראה, ההולך ומתרבה בזמן האחרון רח"ל, ע"י כמה אנשים וגופים שונים, ומרבים בדברי תעמולה והסתה, לפרוץ פירצות ח"ו בהיכלי התורה אשר לנו למורשה, וביסודות החינוך הטהור לבנינו ולבנותינו, כאשר הנחילו לנו אבותינו ורבותינו הקדושים, אשר זה כל יסוד קיומנו ותכליתנו.

והאנשים האלה השקט לא יוכלו ומרבים הבל, ועושים עצמם כאילו אפטרופסים ודואגים עבור המשפחות של האברכים היקרים חמדת ישראל הממיתים עצמם בחדוה ועוז באהלה של תורה, והם מציעים "פתרונות ותכליתים שונים" לבני התורה וכן לבנות ישראל, למשוך ליבם ח"ו לקבלת "תוארים" ולימודי "אקדמיה" וכדומה, ומסיתים בכל דרכי ומיני "אשר קרך" לפגוע ולקרר רח"ל בתשוקת ואהבת התורה, והשאיפות הטהורות לעלייה ולגדלות בתורה, אשר על זה מסרו נפשם רבותינו הקדושים זיע"א להחיותנו כהיום הזה לטוב לנו כל הימים בזה ובכא.

ולאחרונה נשמע קול ענות בכית שמש ועוד מקומות מארגונים שונים ומשונים הדואגים ל"פתרונות", ובודאי שצריך למנוע זאת ולעמוד על נפשנו בכל עוז וגם כבר נגרמו רח"ל הרבה תקלות ופירצות ע"י מקומות תעלוליהם ד' ישמרנו, ואנו קוראים בכל לב מנעו רגלכם מכל נתיבותיהם, אשר לא ממקור הקדושה יהלכו, ולהתרחק מהם כמטחוי קשת, ולהרבות חילים לחינוך הקדוש הזך והטהור לבנינו ולבנותינו, להתרחק מחכמות חיצוניים ומתרבות זרה ח"ו, ולהגדיל ולחזק בתעצומות עוז דקדושה הודה והדרה של תורה ועמלה של תורה וקיום ודקדוק המצוות ולטהרה וצניעות כאשר הנחילנו אבותינו ורבותינו הקדושים אשר בארץ המזה. ותרבה החכמה והדעת דקדושה ויקום בנו במהרה דידן ומלאה הארץ דעה את ד' וגו' ונגלה כבוד ד' בב"א.

(דברי כאש, אגרת קכ)

הגשמת החזון למעשה הייתה רצופת קשיים. רעיונות שונים עלו וירדו. לכל נקודה על המפה שאיננה בני ברק או ירושלים, כבר הייתה הסטיגמה שלה. ודווקא בהקשר הזה, בית שמש סבלה מהסטיגמה הגרועה ביותר...

הראש ישיבה שלח אותי למרן הרב שך לשאול בעצתו. הרב שך שמח מאוד על היוזמה, וביקש מאוד שלא נעשה שום צעד מבלי לשתף אותו תחילה. בשלב הראשוני, הרב שך היה מעורב מאוד בעניין. ישבנו עימו על רעיונות שונים. היו כאלו שהציבו תנאים שונים ומשונים, והרב שך יעץ לנו שלא לגשת לזה כלל, כדי שלא יהיה מצב שאברכים יהיו משועבדים למישהו. זאת, גם במקרה שתמורת שיעבוד זעום הובטחו להם שירותי קהילה מצוינים. תקופה ארוכה עברנו על כל מיני רעיונות, עד שעלה הרעיון של בית שמש. מצאנו שם שטח שאפשר לבנות עליו 385 יחידות דיור. הרעיון התחיל להתפתח וקיבל תאוצה, כשהמדיניות במשרד השיכון מקלה מאוד על התקדמות האישורים וכו'. והנה, כשהפרויקט מתקרב לשלבים מעשיים, באו "מחותנים" נוספים וביקשו את חלקם. המפלגות החרדיות באו וטענו "מה זה פה שמוישה ויסלובסקי לוקח את כל הדירות?"... למה לא, בעצם? אני עבדתי על זה קשה. אבל

ראש הישיבה "פסק" לטובתם. רצונו היה שבית שמש תהיה מעין "ירושלים של מטה" בלשוננו, ותכיל את כל גווני הציבור. לא רק ציבור ליטאי, אלא גם חסידי, ירושלמי, ספרדי. מכל הגוונים כן, השטח הגדול שקיבלנו התחלק לשלושה

פרויקטים. גם בהקצאות, הראש ישיבה עמד על כך שאחלק לכולם. אני קיבלתי את כל השטחים הציבוריים, ובהוראתו הישירה הם חולקו לאחת עשרה קהילות. רבינו דאג לכולם, ועמד על כך שלכל הקהילות יהיו הקצאות כהוגן.

מבחינה כלכלית, בית שמש הייתה אז "מציאה" ממש. הנדיב רייכמן תרם הלוואה עומדת לכל רוכש, והיו גם מענקים ממשלתיים. היה אפשר לרכוש דירות עם הון עצמי של 5000 דולר בלבד, כשכל היתר הם מענקים והלוואות נוחות. אבל עדיין, אנשים חששו מאוד מהרעיון החדש, ובכלל מהאזור הזה. רה"מ מאוד עווד, ואכן הגרעין הראשון של המתיישבים במקום היה מתלמידי. גם במינוי של רב המקום הוא היה מעורב. והיה לו שמחה גדולה שהתמנה הגאון רבי נתן קופשיץ שליט"א, שכבר באותו זמן היה מוכר בציבור כתלמיד חכם גדול ופוסק מוערך. בנוסף לזאת, הוא ליווה את כל חבלי הבראשית, והכריע בעניינים שונים. השפעתו ניכרה בכל תחום שהוא בהקמת העיר.

מאבקים על צביון העיר

כשהמקום התיישב, הורה לי ראש הישיבה להמשיך ולהרחיב את ההתיישבות החרדית במקום. באותה תקופה יצאו מכרזים ברמת ב"ש א'. זה היה פרויקט שיועד להיות "ירוק" ויפה עם הרבה פארקים. אולי כדי למנוע מהחרדים להתמודד

שוב, תנאי המכרז היו שרק קבלנים יכולים לגשת ולא עמותות. חתמנו על חוזים עם קבלנים שונים שהתמודדו מטעמנו, והם אכן זכו ברוב החלקים. כשגילתה מנהלת המחוז דאז שרמת ב"ש גם היא "נכבשה" על ידי החרדים, עלה החשש שבית שמש תהיה חרדית, חלילה וחס, ובצעד שעוריייתי ניסו לבטל את המכרז כולו. הפרשייה הזו הגיעה למעורבות פוליטית בדרגים גבוהים. כדי להפסיק את דעתו של רה"מ, הגיע שר האוצר דאז שמעון פרס למעונו של רה"מ ברחוב אבן שפרוט. הוא הגיע כנציג של ראש הממשלה כדי לבדוק כיצד לצאת מהסיפור הזה בלי לפגוע במרקם הפוליטי עם דגה"ת. הכול ידעו שהוא מראשי דגל התורה, והיה לו מעמד מכריע בכל מה שקורה בדגל. הרב שך הרי מאוד התחשב בדעתו, והוא היה למעשה היידא אריכתא' שלו. כפי שכולם מכירים את ההתבטאות "פיו כפי וידו כידי", כך זה היה בפועל ממש... אגב, אני עצמי הייתי נוסע עם רה"מ לביתו של הרב שך מידי שבוע בשבוע, ובמו עיני ראיתי עד כמה דעתו הייתה בעלת משקל והשפעה אצל הרב שך. למעשה, הופעל לחץ פוליטי על בית המשפט, שלא יבטלו את המכרזים. בנימוק שיתנו לעניינים להתנהל בדינמיקה שלהם. ומי שזכה - יוכל לממש את זכותו החוקית. מנהלת המחוז דאז הייתה מתוסכלת מהתוצאה. והיא הגיעה אלי בטענה שהציבור החרדי לא צריך כזו איכות חיים. בשביל מה החרדים האלו צריכים "תרבות דיור", תהתה. בתור 'שוחד', ניסתה להציע לי להיות שותף לארגון ולתכנון של רמת בית שמש ב'. "תעזוב את רמת בית שמש א', ותגיע לרמת בית שמש ב'". שאלתי את רה"מ והוא הורה לי "מזה ומזה אל תנח ירך". רמת בית שמש ב' הייתה מיועדת במוצהר לציבור החרדי, וגם על זה היו מאבקים קשים מאוד. ניסו להגיע לבתי משפט, כדי למנוע מהציבור החרדי את זכויות הדיור המגיעים לו, ובסופו של דבר לא עלה בידם.

כשהוציאו מכרזים לרמת בית שמש ג', החליטו לעצור את הציבור החרדי בכל מחיר. שיווקו אותה בתור שכונת וילות, עם בריכות צמודות וכדו'. בברכת רה"מ הלכנו על זה, וחזינו בכל מתחמי הוילות. כאן הגורמים העוינים במשרד השיכון כבר לא ויתרו. עד לבג"ץ הגיעו, וזו הייתה סחבת של שנים. בסופו של דבר בית המשפט החליט שהמדינה צריכה לפצות את הרוכשים, ואנשים זכו במגרשים כמעט בחינם.

אחרי רמת בית שמש ג' נאלצו גם צרי העין הגדולים להודות בכך שבית שמש הפכה לחרדית, וכהמשך טבעי נבחר ראש עיר חרדי ומאז המשיכו והתפתחו שכונות נוספות מתוך הסכמה שזו עיר חרדית.

אבינו

מוסף זכרון

"זעל גמילות חסדים"

בין שאר עמודי עולם, נשא רבינו מרן זצ"ל את עמוד החסד של הדור,
בכל לב, נפש ומאד • טיפות מן ים הצדקות והחסדים

בעיניים נוצצות, בריה חדשה ממש. לא פעם ולא פעמיים ראינו זאת. הוא יצק בהם רוח חיים, ועשה זאת בכזו שמחה, בכזו אהבה. מתוך רוממות של 'זהלכת בדרכיו', שרצון הטוב להיטיב. ניתן לכתוב ספר עב כרס, עם חלק זעיר מאלפי ורבבות העובדות של חסד נורא, אותו קיים רבינו בגופו ובממונו ובתורתו, בכל מאודו!

במשאותיו הגדולים בהם תבע רבינו לשמור על התורה לעמול בה ולהתעלות, הוא הזכיר תדיר את החובה גם בחלק של בן אדם לחברו, וזה אמר: "כשנתעורר ונתחזק בכל הענינים, ב'בין אדם למקום' ו'בבין אדם לחברו', שהם אחד, כי התורה אחת היא, ואיני יודע מה יותר חמור, שהרי ה'ואהבת את ד' אלוהיך' וה'ואהבת לרעך כמוך' מרועה אחד ניתנו, ובהם מחויב כל יהודי מגיל הגיעו למצוות וכבר בגיל חינוך.

בזמן כזה נתבע מאיתנו להתחזק עוד ועוד ולעמוד על המשמר גדולים על הקטנים, שיהיה "ישראל אשר בך אתפאר", בכל החלקים - בתורה, בתפילה, בבין אדם למקום ובין אדם לחבירו" (לשעה ולדורות פ"א).

וכך נשא הגאון הגדול רבי יהושע ארנברג שליט"א בהספדו: "הכרתי הרבה אנשים גדולים, יש מהם שייצעו עצות, יש מהם שהיטיבו להיכנס לפרטי הנידון, והיו שגם לקחו על ליבם את צרכי הזולת באופן אישי. אבל כפי ראות עיני, הנפטר הגדול זצוק"ל היה יחיד ממש בנקודה זו, שלא רק שמע ויעץ בכל פרטי הנושא, ולא רק נתן את ההרגשה שזה נושא אישי שלו, אלא באופן מעשי קם ופעל ועשה ללא לאות, במסירות מופלאה, יומם ולילה. ובאמת, בהתבוננות, הרי ההקדמה הגדולה ביותר שהיתה בכך היא שלקח מעצמו את השעות היקרות שלו, של שקיעות ועמלות בתורה, ולטרוח ולהתעסק עם הצורך של הזולת, זה היה מבהיל לראות את זה".

באחד ממשאות הקודש בהם הספיד את מרן רבינו הגדול ה'אבי עזרי', כאב רבינו את שקורה בכלל ישראל, כשיש פגיעה נוראה בכל חלקי התורה, המלווה בפגיעה בענינים שבין אדם לחברו, וקרא: אלו שעומדים בראש מערכות קודש, עלולים לפגוע פה ושם ב'שטייגען', במחויבות, ואצל מרן זי"ע ראינו בעין, איך יחד עם השמירה והעמידה בפרץ, יש את עמל התורה, את הדבקות בתורה, ללא הפסק כמעט. כיצד כשהיה מגיע למקומות, כמו חתונות וכדו', מי ששם לב ראה שהמוח כל כולו שקוע בתורה, ועם זאת הזהירות הנוראה, הזהירות הנוראה [הייתי כופל את זה עוד ועוד, מאה פעמים, רק שאין זמן...] בבין אדם לחברו, להיזהר שאף אחד לא ייפגע. הכל ביחד, זה היה המועט המחזיק

לקיים בגוף ובנפש את הציווי והמציאות של 'עולם חסד יבנה'.

המציאות בה אדם אחד הצליח לעשות מעשי חסד כה גדולים צדקות בסכומים עצומים שלא יתוארו, מסירות נפש לכל שבור לב, לכל נדכא, לכל כאוב, לכל ילד, מעיד על הלב הענק של רבינו, ליבן של ישראל. מי שראה איך במעמדות גדולים, כאשר ילד בן שלוש וארבע נדחק הצידה, ורבינו הרועה הנאמן עוצר את כולם ומרגיע את הילד המבוהל, ומעניק לו את ברכתו, מראה שנראה בעין פעמים כה רבות.

"הייתי מביא לרבינו מידי פעם מעות של צדקה" מספר תלמיד, "והוא חניכני איך נותנים. אני זוכר שהלכנו ברחובה של עיר, וניגש אדם אומלל, שריחו נודף, וזעק 'שלום עליכם ר' שמואל'... לו זה היה תלוי בי, הייתי נותן לו אולי שקל... ורבי שמואל חופן מול עיני את השטרות שהבאתי, ונותן לידו של היהודי ההוא שפניו אורו... מלמדני איך עושים צדקה וחסד".

איזו אהבה לכל יהודי, איזה נושא בעול עם כאב של כל מי שזקוק לישועה. פרט שלא ידוע הוא, כאשר לפני כחמש עשרה שנה פעל עסקן פלוני להקים מרכז גדול עבור זוגות חשוכי בנים, מי שליווה אותו על כל צעד ושעל היה רבינו, שהתבטא כי בזה הוא יכול להיות "נושא בעול מיוחד". כמה התפלל בדמע על כל בחור מבוגר, כל אדם חולה וכל מי שביקש את ברכתו, בלבו הרחום והחונן!

בין אדם ל'חברו'...

אנשים רבים נכנסו אל רבינו לבקשת עזרה, וכל אחד מהם הרגיש אהוב, קרוב ויקר. היו נוקשים על דלת הבית קבצנים ואביונים, כאלו שאנשים מטילים לעברם ממרחק בטוח שקל או שנים. סיפר הגרא"י אונא שליט"א: עלובי חיים ונפש, שהיה להם חבר אחד ויחיד בעולם. 'תגיד לר' שמואל שהגעתי', היו מבקשים ממני, כשפתחתי להם את הדלת, 'אנחנו מכירים'. ואיזו היכרות נלבבת היתה להם. ראש הישיבה היה מכבד אותם במתן מתאמיה, נתינה מכובדת, כפי שמגיע לילדידים כמותם. והם היו יושבים ומשוחחים... לראש הישיבה היתה מגירה מיוחדת בזכרוננו הכביר, עבור אסופת הצרות ותלאות החיים המיוחדת לאותו פלוני קבצן, והוא היה מתעניין בחביבותו, בחוס, באהבה ובסבלנות בהתפתחויות שחלו בחייו של ידידו מפגישתם האחרונה ועד הנה...

לא היה אחד שלא יצא ממנו בזקיפות קומה. בחורים היו מבקשים להיכנס אליו לקבל חיזוק ועצה. מעולם לא שמעתי מה דיבר איתם, איש מבאי הבית לא היה רשאי להאזין למה שמשוחחים איתו בפנים. אבל רק להסתכל איך הם יצאו משם,

א. בנימיני

"כאשר חרב ביהמ"ק, הגיע מצב של גלות השכינה, התרופפו עמודי עולם, כמו שמבאר רבינו הגר"א ז"ל על הפסוק "מלכה ושריה בגוים אין תורה" (שיר השירים ו', ד'), דהנה יש שלושה עמודי עולם תורה עבודה וגמילות חסדים, ובזמן של הסתר פנים, כשחרב בית תפארתנו, נשאר רק מעט מן העבודה, ותפילות הם כנגד הקרבנות, אך אין לנו את העבודה במקום השראת שכינה, ובהגר"א ז"ל ביאר שכנגד זה גם כוח התורה נחלש, כי גם התורה עצמה נחסרה ויש לנו פחות גילוי ממה שהיה בזמן השראת השכינה.

וכל זה הוא בתורה ובעבודה, שהם נשמת העולם ולמעלה ממנו, אבל גוף העולם שזה החסד, "עולם חסד יבנה", הוא נשאר במילואו כפי שהיה מאז בריאת העולם כי החסד הוא מציאות העולם". (רבינו מרן ראש הישיבה זי"ע - אהל רחל בין המצרים)

מילים אלו מלמדות על מהותו של רבינו מרן זצ"ל, ששמר על עמוד החסד בצורתו כשעת הבריאה, בכל לבב ונפש.

עמוד החסד בדורנו, זה היה תואר נוסף שהצטרף לשמו של רבינו, שסיפורי חסדים עצומים התלוו לשמו, כאשר במהלך י"ב החודש להסתלקותו נודעו אלפי סיפורים, שכולם מסירות, צדקה וחסד, בגבהות ובחכמה עילאה, כשמידי יום נחשפים עוד ועוד עובדות מופלאות.

היותו של רבינו אבי יתומים ואלמנות, וחונן כל דל וכאוב, היתה עובדה ידועה לרבים. כך שח באוזנינו אחד מגבאי הצדקה הגדולים שאינו משתייך כלל לחוג בני הישיבות: "כל מי שעסק בצדקה ידע שרבי שמואל, הוא זה שלא חס על כבודו, הוא זה שמוכן להתבזות ולעמוד לימין כל אומלל, אם זה חסד בדעת, בממון או בכל מה שצריך, ותמיד בחכמה עילאה שאין שניה לה, כשהוא לגלגל תחת ידו מיליונים רבים, בלי להנות בפרוטה, כאחד החסידים הקדמונים ממש".

עובדה נוראה התפרסמה לא מכבר, שרבינו, כדי לחוס על כבודו של אדם שעשה עוולה, שיקר והתחייב בשמו דברים - לא הסכים להטיל רפש באותו יהודי, דבר שהיה שופך את דמו של אותו עושה עוולה, אף שהדבר היה אמנם מותר על פי הלכה, רבינו הסכים לספוג בזיונות נוראיים, אך לא לגרום לפגיעה ביהודי אחר.

קשה להעלות על הכתב אפילו חלק קטן ממכלול העובדות שסופרו בימי ההספד, נכתבו ותוארו, כאשר גם טיפה מן הים תתן את ההתעוררות

זצ"ל לבקרה. היא היתה אלמנה שנים ארוכות, ומרן זצ"ל הקפיד לבקרה ולעודדה. שמעתי את מרן זצ"ל יורד לפרטים הקטנים ומתעניין במאכלים שהכינו לכבוד שבת קודש... הוא שאל והתעניין כיצד ובאיזה אופן מכינים זאת, וכך שימח את האלמנה שראתה כיצד הוא מחשיב המאכלים שהכינו".

ומוסיף אחיינו: הוא היה אבי יתומים ואלמנות, היה יושב ודן עם האלמנות לפרטי פרטים, בעניני חינוך ובשאלות החיים. אני מכיר אלמנה, שמאז שבעלה נפטר, למעלה מחמש עשרה שנה היה מרים אליה טלפון מדי ערב שבת וערב יום טוב, אף פעם לא החמיץ. תמיד שפצו ברכותיו מעבר לשפופרת 'א גוטן שאבעס, א ליכטיגע שאבעס וכו' וכו', והאלמנה מחזירה לו בצרור ברכות משלה. כך שבע עשרה שנה. כשהוא עשה חסד, זה אף פעם לא היה באופן זמני. בדרך כלל אנשים נרתעים מ'פרויקטים' ממושכים, די להם בחסד זמני, קצר מועד. אבל הוא חי מלעשות טוב ליהודי, יום אחר יום, שנה אחר שנה, בשלמות נוראה.

ב"ה – שנכנסה...

וכה סיפר אחד מתלמידיו בעדות אישית: הייתי בבית לבד אחרי לילה שלא ישן, כשהוא עמל בתורה וחלש בכל גופו, הוא ביקש לסגור את הדלת ולתת מנוחה לעצמותיו הדויות, והנה נשמעה דפיקה בדלת, ילדות היתה בי והצצתי לראות מי שם, והוא שם לב ושאלני מי בדלת, השבתי שזו אשה מבוגרת, והוא אמר, שתיכנס, לא ידעתי נפשי, שכן היתה זו אלמנה ששלח את בנה לאיזה ישיבה והיא לא היתה מרוצה, וכארכעים דקות היא ישבה שם והשיחה את צערה, ורבינו ניחמה בסבלנות אין קץ. כשיצאה האשה נאנח רבינו ואמר: ב"ה. נענית אחרינו 'ב"ה' שהלכה... אך אז גער בי בקול, מה אתה אומר, כך מדברים? התכוונתי ב"ה שהכנסת אותה, איך אלמנה היתה יכולה להישאר בחוץ?...

חסד עד הרגע האחרון

סיפר הרב ישראל ויזל הי"ו: מה שהיה לו בחיים זה רק לימוד התורה, אבל כדי לעזור ליהודים היה מוכן להקריב ולהפסיק מלימודו ומקדיש את כל הזמן שבעולם. היתה בו שמחה עצומה, בעזרתה היה יושב עם יהודים כואבים ומשוחח איתם. בשבוע האחרון לחייו, למרות חולשתו, המשיך כרגיל בדאגה, בעזרה ובסיוע לאחר. "בימים האחרונים הגיעה אליו שאלה בכתב בנושא הלכתי כבוד ללא שם השולח. מיד הורה לי לשלוח את השואל לאחד הרבנים הבקאים בנושא. ביום

לטייל להתנה

עובדה שהתפרסמה בזמנו, הייתה במה שסיפר אחד מתלמידיו החשובים שליט"א, כי כמה ימים קודם חג השבועות הוא ישב בסדר שלישי בישיבה, והיתה חתונה במלון המרכז, מהלך הליכה של כרבע שעה מהישיבה, רבינו היה עסוק בלימוד הסוגיא, ויצא מחוץ לביהמ"ד ואמר לי 'יש חתונה הלילה, צריך ללכת, אבל... וחוזר ללימודו. אחר רבע שעה שוב קם ואומר לי 'האלמנה [אם הכלה] באה כמה פעמים להזמין אותי, אבל מה אעשה לא למדתי היום כלום, כל היום היו אנשים, מה אעשה'... ושוב חזר ללימודו, ושוב יצא ואמר מה אעשה צריך ללכת אבל... והוא בצער רב, עד שבסוף החליט שאין ברירה וצריך ללכת. וכך כל הדרך הלכנו רגלית עד מלון המרכז, וכל הדרך חזר על חרדל ודבורים... בעל המאור ורמב"ן, רבי יוסי ורבנן, על הניזק להרחיק, על המזיק להרחיק, ושוב חרדל ודבורים, עד שמגיעים לאולם, ישב כמה דקות, ובדרך חזרה שוב צלל בעומק הסוגיות...

יום שישי

אחד מהימים האפופים בסוד היו ימי שישי, כשחלק מההכנות לקראת ש"ק, היה ניחום שבוירי לב אלמנות ואחרים שהיו זקוקים למילתו של רבינו. "אבי זצ"ל היה ידיד של רבינו בנעוריו" שח באוזנינו יהודי ת"ח, "אך במשך שנים לא היה ביניהם קשר רציף, והנה אחרי פטירתו ורבינו מופיע, מגיע בכל יום שישי, מעורר ומחזק".

הגר"מ יפה שליט"א שנלווה לרבינו במעמדות אלו, אוצר סיפורים מדהימים על חסדים נשגבים שנעשו באותם שעות.

שח אחיין רבינו: "שהיתי פעם בבית דודתי, הרבנית ליוזון ע"ה, בערב שבת, בעת שהגיע מרן

את המרובה, בכמות ובאיכות (לשעה ולדורות). בספר 'בלבת אש' מובא מה ששח תלמידו הרב הגאון רבי ליפא געלדווערטה שליט"א: היה יהודי באונסדורף, שלא נמנה על מכרי רבינו זצ"ל, שלא הצליח להכניס את בתו לסמינר וביקש מאת רבינו שישתדל עבורה. כשחזר אצלו, אמר לו רבינו שלא הצליח, והתנצל באמרו שעשה כל מה שיכול. תוך כדי דיבור התעורר, "כל מה שאני יכול?" שאל את עצמו, לא! לא כל מה שאני יכול עשיתי, אני יכול להתפלל!... קם וניגש אל מול ארון הקודש שבביתו, ובהשתפכות הנפש התפלל עבורה כעשרים דקות. התפילה עשתה פרי ולבסוף נתקבלה הנערה.

משפט נוסף אותו נהג רבינו לומר בעת דברו על חיווך בחלק זה, היה: ככל שנתעורר, כך נזכה. "כמים הפנים לפנים", אומרים חז"ל בגמרא, 'הוא בדברי תורה כתיב' (יבמות קי"ז ע"א), ככל שאדם מידבק בתורה התורה נדבקת אליו. 'הפוך בה דכולה בה', ללמוד תורה לשם תורה, והלימוד יהיה מקושט ביראת ד' היא טהורה, ועם הזהירות הגדולה בבין אדם לחברו, שזה גם כן תורה, כי "ואהבת את ד' אלוהיך" ו"ואהבת לרעך כמוך" מרועה אחד ניתנו (לשעה ולדורות פ"ג).

וכך אמר תלמידו הגאון רבי אברהם נובוגורצקי שליט"א בהספדו: "מותר לי להוסיף שלפי דעתי זה מילתא זוטרתא אצל רבינו זצ"ל, כסף לא היה נחשב אצלו כלום, מה היה צריך כסף, רק לעשות חסדים עם אחרים, הוא לא השאיר אפילו קבא דמוריקא. מה כן היה חשוב אצלו? הזמן, לייקר את הזמן, וכל הזמן דיבר ודרש לייקר את הזמן, לחיות כל דקה חיים מרוממים, חיים של תורה, חיים של דבקות בתורה, ועם כל הדבקות שלו בתורה, הוא היה מוכן לתת מהזמן היקר שלו שעות ע"ג שעות, זה שווה אלף מונים, ומראה על הגדלות שלו בחסדים יותר מאשר לתת את הכסף של הדירה. הנהגה זו לא התחילה בשנים האחרונות, אלא זה היה במשך כל השנים".

כמה עובדות מופלאות הנוגעות לעומק המשיג של רבינו, התפרסמו במהלך השנה, והן נתונות קצת מימד על היקף החסדים העצומים שעשה.

אבינו

מוסף זכרון

חמישי (האחרון לחייו) פנה אלי, מה עם השואל? הוא כבר קיבל תשובה? והוא כלל לא ידע מי השואל. תמיד היו בחדרו רשימות של משימות: צריך לעזור לפלוני, לסייע לאלמוני, לבדוק מה עשו עם ההוא וכן הלאה. כל הזמן חסד וסיוע לאחר. אנשים שבכלל לא היו קשורים אליו, היה יושב איתם שעות ושווע את הבעיות שלהם".

לך תחזק

שח תלמיד קרוב: ביקשו ממנו באחד הימים להתפלל על אדם זר שאינו מוכר לו, שנפצע קשה בתאונה, וחוששים לחייו ועתידו. הוא ביקש את שם החולה ובית החולים בו הוא מאושפז. הוא ביקש לקרוא לבחור מקול תורה, הבחור הזה עבר פעם תאונה דומה ויצא ממנה, רבינו זכר את המקרה שהגיע אז לתפילה לפניו: "לפני שנים" אמר לו, "נפגעת בתאונה קשה, ויצאת ממנה בשלום. הובא לפני שמו של אדם המאושפז ב'הדסה' במצב דומה. שבור ואפוף חרדות. סע אליו, חזק את רוחו בסיפורך האישי, אולי לשם זכות זו הצילוך מן השמים..."

הדירה שדמיה חולקו

העובדה הבאה שסיפר הגאון רבי מרדכי יפה שליט"א סופרה שוב ושוב בהתרגשות גדולה. היה זה כאשר אשה אלמנה אחת אשר התגוררה בסמיכות לבית כ"ק האדמו"ר ממכנובקה שליט"א, נכנסה לפניו באחד הימים ותינתה צרתה בפניו כי עומדת היא להשיא את בנה ואין בידה פרוטה לפרוטה. כאשר חקר האדמו"ר ובדק את מצבה, שאל אותה איך חיתנה את בנה הקודם? השיבה האשה: 'גם אז לא היה לי מאומה, ואמרו לי שאלך לרבי שמואל אויערבאך והוא יתן בידי כסף להוצאות החתונה, ואכן הלכתי אליו, וכאשר שמע על מצבי הדחוק מאוד ובדק שאכן כך הם פני הדברים, אמר לי שמשמים הגעתי ביום טוב'... משום שהיום בדיוק מכר את הדירה שהיתה לו בדמי מפתח ברחוב גשר החיים, ונתן לי את כל סכום הכסף בכדי שיהיה לי את הוצאות הנישואין, חתונה, דירה, רהיטים'...

מרב התפעלות אמר האדמו"ר ממכנובקה, שכבר שמע מעשיות על צדיקים רבים שלא השאירו ברשותם פרוטה, אבל לתת את הארבע אמות שלו למישהו לא מוכר, זה הוא עוד לא שמע...

ואחד מתלמידיו הגדולים הוסיף ש'לגבי משה מילתא זוטרתא הוא', הרי רבינו הקדוש את כל חייו, זמנו היקר מפז, ואת כל כולו בשביל הזולת, ואין הכסף נחשב למאומה כנגד אלו...

תעשה לי טובה

"היה זה ביי"ד אדר תשע"ז, נסעתי לסעודת פורים בבית קרוב משפחה בקרית ספר, כשלפתע צלצל הטלפון, רבינו היה על הקו, ושאל: 'שמא תוכל להלוות לי מיידית אלף דולר?' הכסף לא היה בידי, אך נענית: 'כן בע"ה אוכל לגייס'. 'אם כן', הורה רבינו, 'גש לכתובת פלונית', המדובר היה באישה צעירה שישבה שבעה על בעל נעוריה. אציין שהאשה ומשפחתה ובית אביה, לא היה להם

שום קשר לציבור בני התורה או לתלמידי רבינו... 'מסור לה את הכסף במעטפה ואמור שאני מתנצל שלא הגעתי בעצמי לנחם, אך אתה שליח שלי' הגעתי לבית המשפחה, כשבני המשפחה הביטו בי, תוהים מי דופק באמצע השבעה לפני סעודת פורים... הזדהיתי כשליח של רבינו. ההלם ניכר על פניהם, 'אתה בטוח?' שאלו. עניתי שאכן, ומסרתי את המעטפה, עם דבריו החמים של רבינו... זה מה שהטריד את מרן זי"ע באותו יום פורים... כמובן שבליל ט"ו, כשהגעתי ואמרתי "עשיתי שליחותך", מיד החזיר לי רבינו את המעות, והודה לי".

למען ההסדר

מעשה מופלא שחה הרבנית הצדקנית מרת נ. וולס תליט"א, א"ח להגאון רבי מנחם שליט"א. "היה זה לפני שלושים ושמונה שנים, כמה ימים לפני חנוכה נפצע רבי מנחם, ושהה בבית החולים הדסה עין כרם, כמובן שבמשך כל היום היו איתי בני משפחה וידידים, אך בעת שהגיעה הדלקת הנרות, יצאו כולם להדליק, ולמעשה כמעט לא היו יהודים שומרי מצוות בבית החולים בשעה הזו, החנוכה היתה מוכנה, ואני התכוננתי להדליק אותה, כמנהגנו בשעת צאת הכוכבים, כאשר לפתע אני רואה את רבינו והרבנית, ניצבים לידי. פניתי לרבנית ושאלתי מה אתם עושים כאן, והיא השיבה, ש"ר' שמואל אמר שלא יתכן שתהיו פה לבד, אנחנו נוסעים לבית חולים, ומיד אחרי ההדלקה לקחנו מונית והגענו". רבינו עמד בצד ואמר לי שאדליק בדיוק כפי שנהג רבי מנחם שליט"א, ואטול ידיים לפני ההדלקה, ממש כפי שנהגנו בבית, ואחר כך הוא עמד בצד, עד אחרי שהדלקתי, שר את הניגונים של הדלקת הנרות, היתה זאת פשוט איריה של חנוכה, בשעות הקשות שם בבית החולים, כשרבינו היה היחידי, שזכר וחשב כיצד לעמוד ולהיות איתנו שם בשעות הקשות..."

לא מספיק

סיפר אחד ממקורבי רבינו: זמן רב קודם פרוש המועדות - סוכות ופסח, היה מרן זצ"ל מתחיל לדאוג לרווחתם של הנוקדים והאביונים, האלמנות והיתומים, אשר סיפק את צרכיהם באמונה רבות בשנים. עם זאת, כל העת טרח עבורם בכדי להוסיף עוד ועוד סכומים נכבדים, בכדי שיעלה ביד הנצרכים הללו כדי שמחת יום טוב, ופעמים רבות כאשר העביר להם את סכומי הכסף בדרך כבוד, התבטא ואמר: "יש כאן הרבה, אבל לא מספיק..."

גומל חסדים

סיפר תלמידו המובהק הגה"צ רבי בנימין גינצלר שליט"א: "חוץ מהחסדים המפורסמים עם האלמנות, אותם אנשים שרבינו לקחם תחת חסותו, היו אנשים לא מוכרים שרבינו טרח ועשה בשבילם ללא לאות. בשכנותו גרה אשה פשוטה מבני עדות המזרח, שלא היה לה עם רבינו שום קשר, והיה לה בעל שהיה אוסף כסף בחור לארץ והיה מגיע פעם בשנה לארץ, ולא היה כמעט מי שידאג לה.

יום אחד הדבר נודע לרבינו. מסרו לו את השמות של הילדים, והוא מיד סידר, זה לגן פלוני, זה לגן אלמוני, לכולם הוא דאג וטרח".

חסד לכל ילד

אשכנזים וספרדים, ליטאים וחסידים, היו פוקדים את מעונו ללא הבדל, ופורקים את אשר על ליבם בבקשה שידאג למוסד חינוכי ברמה גבוהה לילדיהם.

זה היה פלא פלאים, על אף שראש הישיבה לא הכיר את האנשים הללו דקה קודם, מיד היה מתמסר ללא שום חשבונות ומתקשר למנהלי תלמודי תורה וסמינרים. אפילו שחשב לפעמים שהסיכוי כל כך קטן, בכל אופן הוא גמר ואמר לעזור ולנסות לסייע לכל אחד, ליבו לא יכול לראות בצרת ההורים, וכך הוא התקשר למנהל המוסד, הרבה בשבחים על המבקש, כי הוא עושה רושם כל כך טוב... במקרים כאלו של עזרה בסיוע להכניס למוסדות החינוך, היה שגור תמיד על לשונו: "לא להתעצל, לא להתעצל". הוא עשה את מה שנצרך, גם כאשר הדבר היה חסר כל סיכוי. אברך מבני ברק, שלא היה סיכוי שבנו יתקבל לאחד ה'חדרים' הנחשבים, סיפר בדרך אגב לרבינו שבנו לא התקבל, וביקש ברכה. למחרת קיבל טלפון ממנהל החיידר שגער בו: "מה עשית לנו, למה שלחת את ר' שמואל? תבוא מיד לרשום את הבן שלך..."

צריך לעודד

"ביקשתי" מספר תלמיד, "שידבר עם עסקן פלוני, שייסייע לעבודה של אשתי. רבינו נאנח, 'הוא כבר לא שומע לי, הוא מנתק את הטלפון'... היה זה אחרי שרבינו ביקש שוב ושוב ושוב, ואותו עסקן החליט שיותר הוא לא מקבל פניות".

מספר אותו יהודי: "יום אחד הרב'ה בחיידר העליב את הבן שלי, וסיפורתי לרבינו את הדבר, למרבה הפליאה הוא ביקש את מספר הטלפון של הרב'ה והתקשר אליו הביתה, ולאחר מכן דיבר איתו על הילד, והסביר לו כמה צריך לעודד אותו".

איני צריך כלום

סיפר הגר"א ויינר מעשה שהיה עד לו: באחד הימים הופיע גביר גדול בחדרו של רבינו, בידיו עשרה צ'קים על סך עשרת אלפים דולר כל אחד, "אני רוצה לתת לעשרה אברכים עמלי תורה, מי שראש הישיבה יגיד". רבינו מנה עשרה שמות של אברכים מצוינים.

הגביר רשם את שמותיהם וחתם על הצ'קים. אחר כך פנה לרבינו ואמר, כעת אני רוצה לתת לראש ישיבה צ'ק של מאה אלף דולר עבור ראש הישיבה בעצמו.

רבינו דחה אותו בשתי ידי, חייך ואמר, "אין לי שום צורך אישי. אני לא צריך כלום. לא חסר לי כלום". וכך במשך דקות ארוכות מאד התווכחו ביניהם הגביר ורבינו. הגביר מבקש להעניק מאה אלף דולר לרבינו, ואילו רבינו מסרב ואומר, "תן לתלמידים, יש הרבה אברכים בעל משפחות, הם צריכים כסף. אני כלום..."

לכל אחד

וסיפר מקורבו הרב הגאון רבי חיים שמואל אויערבאך שליט"א: "לא פעם ראינו, ופעם הייתי נוכח שהוא התבזה ממש בשביל להכניס בחורה לסמינר, ומקורביו הרגישו שזה כבר לא נסבל וניסו להסביר לו שזה לא לפי כבודו, לקח כמה דקות עד שהוא תפס בכלל מה הם רוצים, הוא בכלל לא הבין מה הנושא כאן, הוא צעק: הרי זה שטויות, האבא של הבחורה היה כאן, ראיתי את הכאב שלו בעינים, איך אפשר להמשיך הלאה לסדר היום. וזאת למרות שכפי שהכרנו אותו, זה היה נגד טבעו. לעצמו, היה לו קשה וכבד לבקש איזו טובה ממאן דהו, ואם מאן דהו היטיב עמו, כמה טובה הכיר לו, ונעשה מחויב לו עד יומו האחרון. כפי שהעיד באוזני פעם, הרי שבאמת העולם היו טועין בו, ולאמיתו של דבר הרי הוא ביישן."

אנחנו התלמידים והסובבים לא היינו מסוגלים להכיל את התופעה המשוונה הזאת, כיצד בכל פעם מחדש רבינו מפעיל את כל כח השפעתו בשביל לסייע למישהו שאינו מכירו כלל. ומה יהיה בפעם הבאה? עוד הפעם כך. כעת יהודי זקוק לעזרה, והיא הרי מגיעה לו, מחויבים לעשות הכל, וגם לתבוע מאחרים בחזקה. להשפיל את כבודו ולהתבזות, להיעשות בעל חוב, וגם להתעמת ולבלוע קפידא מעוד מישהו שקשה לו לעמוד בדרישות הללו.

היה נראה כאילו מילתא דפשיטא הוא 'שזה כל האדם לא לעצמו נברא רק להועיל לאחרים בכל אשר ימצא בכוחו לעשות' (כלשון הקדמת מהרי"ץ מוהלאוין לספר נפש החיים). נדמה היה שכשם שרבינו זצ"ל כאילו 'שכח' מעצמו, מצרכיו, מכבודו ומרגשותיו, והשליך את כל אשר לו בשביל אחרים, כך דרש ותבע גם מאחרים."

בשגל ובקור

סיפר לנו בחור יתום, שראש הישיבה דאג לאמו בלי גבול, באחד הימים התחתנה אחותו, היה זה בשעת מחלתו של רבינו, ובחוץ היה קור גדול, ועל כן לא הזמינוהו, אחרי יומיים היה שכן שעשה שבע ברכות, והזמין על דעתו את ראש הישיבה, שהופיע עטוי כולו בסודרים, אך בא לשמח את האלמנה...

לדאוג לשידוך

מעשים מופלאים יש על מעשי החסד בשידוכים של רבינו, כאשר הוא דאג לכל בית שהוקם, במסירות בלתי נתפסת.

מעשה בבחור, ממשפחה נכבדת ועשירה, מפורסמת ותקיפה, שכמעט והשתדך עם קרובת משפחתו, כשכל גדולי המשפחה סמכו ידיהם על השידוך.

לקראת הסוף התייעץ הלה עם רבינו, שהמליץ לו לרדת מהענין, "זה לא בשבילך..."

הבחור נבהל והבין שברגע שיגיד לבני המשפחה שרבינו אמר להוריד את השידוך, הם ילחמו בו בכל כוחם... הוא ניסה לעלות שוב ולהסביר, ורבינו אמר לו: "עשה כרצונך, אני אומר לך מה טוב עבורך, את טובתך אני מבקש", ואכן הבחור עשה כדברי רבינו, שלא שת ליבו כלל לנזק שעלול לגרום לו מעורבותו...

מעשה נוסף בבחור שרבינו ראה שהוא מתעכב בשידוכים, רבינו סבר כי מי שמחויב להשתדל בענין, הוא זקנו של אותו בחור, שהיה מגדולי וחשובי ארץ, ואולי עלול לכעוס אם יבוא אי מי להעיר לו בענין, ויהיה לדבר השלכות... אך ברגע שכך עלה במחשבה, רבינו לא היסס, והגיע לביתו של זקנו של הבחור, נכנס בהדרת הכבוד, סגר את הדלת מאחוריו, ותבע: עשה למען נכדך... עד היום לא יודע אותו בחור מה עשה רבינו עבורו.

לא מוותר

זמן קצר לפני הסתלקותו, רבינו לא חש בטוב וסבל מקוצר נשימה. הרופא המליץ לו להגיע לחדר מיון, אבל רבינו סירב בטענה שעליו לנסוע לבני ברק, כדי לסדר חופה וקידושין לתלמיד יתום. למרות הרגשתו הגרועה, הוא לא ויתר, ואף לאחר החופה נשאר כדי לרקוד עם החתן ולשמח אותו. כשהגיע לירושלים בשעת לילה מאוחרת, היישר לחדר המיון, הוא היה כבר במצב של קוצר נשימה חריף ואפסית כוחות.

מישהו הביא לי...

סיפר תלמיד שהוריו היו חולים ואיש לא ידע ממצבו, כשהתאסר לא קנה לעצמו כלום והתבייש לספר לאיש, רבינו בחושי הבין את זה, וכשפגש אותו, חיך ואמר: בדיק פגשתי מישהו שרצה לסייע לחתן... והושיט לו חמשת אלפים דולר. עם זה יכולתי לקנות לעצמי בגדים ונדוניה וכו', אמר הבחור, וסיפר כי רק אחר כך הבין שזה לא היה במקרה, אלא רבינו התאמץ בענין.

להתמסר לכל אחד

שח רבי חיים יצחק פרנקל (והובא בספר 'לבית אש' תניינא) "שמעתי פעם שאמר למישהו: אני מרגיש שהתיקון שלי לסייע לנשכרי לב, ובפרט בני תורה שנשברים מרוב לימודם. תמיד כשבאו לדבר עמו על משבר כזה או אחר, או על כך שפגעו בכבודם ומזלזלים בהם וכדו', אמר גם אני מרגיש כך, כך וכך עברתי, כך וכך עשו לי, ומצטייר בעיני

המתייעץ כאילו גם הוא מתמודד עם הבעיה."

"נוכחתי בשעת מעשה, כאשר פעם הגיע אליו אחד, ואמר לו שהוא פגוע עד עמקי נשמתו מכך שבחור פלוני שגדל בביתו לא נתן לו ברכה בחופה, כאילו הוא אור. הלה לא הספיק לסיים דבריו וכאבו, וכבר רבינו מתחיל לדבר, שגם הוא עצמו נפגע באותה חופה, הלה רצה להמשיך לדבר ורבינו מפסיקו, כאומר גם אני נפגעת, למה אתה לא מקשיב לי, ותיאר באוזניו שנתנו לאחר שתי ברכות ראשונות ולו נתנו רק ברכה אחריה... והוא פשוט פגוע. אח"כ הלה המשיך לספר כמה נפגע, רבינו הקשיב, ולבסוף אמר ממשפחה זו אין ראייה, אינם יודעים לכבד בדברים אלו, אין להם מושגים..."

הלה המשיך להתלונן שלא הזמינו אותו לשבת שבע ברכות, שרבינו הוזמן ונסע להשתתף שם, ואכן בסעודה שלישית רבינו דיבר שהעיקר חסר מן הספר, שלא הזמינו לכאן את מי שהיה צריך להזמין וכו' וכו', ואכן באו המשפחה להתנצל לאחר שבת. לאחר כמה ימים פגש רבינו את המתלונן, וראה שעדיין לא מחל. א"ל אני הכרתי אדם שמת והלך לעולמו מחמת שחשב שלא כיבדו אותו, והמסר היה להרגיע, אל תשקע בזה, ואכן שמעתי מהמתלונן שזה סייע לו רבות להתגבר על הפגיעה. לאחר מכן, במשך שנה תמימה, רבינו שאל מדי פעם את החתן אם כבר ריצה את המתלונן, ושצריך למצוא דרך לרצות אותו, עד שהרגיש שהמתלונן מחל וסלח."

זה היה אבא

אשה מעונה בכל מיני ייסורים נוראים, גלמודה ועיריית, ואין לה אף ד' אמות משלה. עקב מצבה הרפואי אינה יכולה להתחתן, ומשאלה אחת יש לעלוכה זו: פינת בית, ד' אמות להניח עליהם את גופה המיוסר. מקום שלא יבקשו ממנה להתפנות בכל שבת.

רבינו בכה יחד איתה, הוציא איזה מתנת כסף, לחסכון הדירה, ואמר לה: באותו מקום שאמרו חז"ל, כי ארבעים יום קודם, מכריזין בת פלוני לפלוני, באותו מקום כתוב שמכריזים בית פלוני לפלוני, את המשפט הראשון ככל הנראה לא הכריזו עליך, אבל בודאי כרזא קרא בחיל, בית פלוני לפלוני, ובעז"ה תזכי לבית וקן משלך.

אותה מסכנה מיהרה ותלתה מעל מיטתה פתק, ובו דברי הגמרא הנוכחים, ובהם היא מוצאת חיזוק ונוחם. מני אז היה רבינו מתקשר אליה כפעם בפעם, לאחל לה ברכת השנים, להתעניין על תחושתה אחרי ניתוח אחד מני רבים, ועוד בעתים מזומנים. אין לתאר גודל השמחה שהיה לה, אחרי טלפון כזה, מייצור עצוב ונעזב המוטל בצידי דרכים, היא חשה מיוחדת.

< המשך בעמ' 64

אבינו

מוסף זכרון

הקופה של בני התורה

וכיאה לקופה של בני תורה.

הכרה השעה

לא מפליאות, אם כן, מילותיו של ליבן של ישראל, בהם התבטא אל כלל הציבור. "אשר היא צורך הכרח השעה לעמוד לימין הנצרכים והנוזקים בקרב קהל בני התורה, להחזיקם לתומכם ולהחיותם", "והנני בבקשתי את אחי אנוכי מבקש", אשר כולנו מחוייבים בזה. ר' שמואל היה מעורב בעסקי הקופה וענייניה עד לאחרון הפרטים. בהזדמנויות רבות נועדו רבני וגבאי הקופה עם מרן זיע"א לקבל הכרעותיו בעניינים שונים, כולל התנהלותה הטכנית של הקופה; כשרבינו זצ"ל מכון ומדריך את האופן הנכון והראוי לנהוג בכל מקרה.

לא אחת חזר ראש הישיבה ושינן באוזני גבאי ועסקני הקופה שיחיו את יחידותה של הקופה. "כקופה של ציבור בני התורה", הזכיר, "ראוי שיהיו בה הנהגות מיוחדות". מרן זיע"א אף רמז לזה במכתבו בכינוס הרבנים שכינס במעונו במוצאי שבת שקלים, ראש חודש אדר תשע"ז, "בהיות שהקופה הזאת מנוהלת בידי ונאמנות, וכמה מיני הנהגות הידור הונהגו בה".

"לא רק הדרכה זכינו לקבל מראש הישיבה", מדייק הרב פפויפר. "לא אחת התקבלו טלפונים מהקודש פנימה. רשכבה"ג הטריח את עצמו בבקשת תמיכה למשפחה שמצבה הקשה נודע לו, לאברך המצוי בקושי, או לחתן הזקוק לסיוע לקראת יום שמחתו".

"היו כמה מקרים מיוחדים שנגעו במיוחד לליבו הטהור של רבינו זיע"א, ומפאת צנעת הפרט אין באפשרותנו לציין פרטים שיכולים להביא לזיהוי המקרה, לא אחד העדפנו להימנע מלספר למרן ראש הישיבה את חומרת המקרים, שכן לא ההנו לעולל לרבנו כאב עצום ורב שכזה;

שיכנס; האם ישנה עליה בהיקף התרומות מאשתקד, ועוד".

מרגש היה להבחין בנהירה השפוכה על פניו הקדושות, עם בוקר של 'למחרת יום הכיפורים'. בעוד ימים אחדים עם ישראל כולו יסתופף בצילא דמהמנותא, תחת כנפי האושפיזין בסוכות, ומרן זיע"א מודאג מה קורה עם אלמנה פלונית, ומה קורה עם אברך בן עליה שהסתבך ל"ע עד למעלה ראש.

באותה הזדמנות מעביר ראש הישיבה את 'מעו'ת יזכור' לקופה עליה סמך את ידו. הפעם התקבלו המעות בצ'ק, לא בשטרות מזומן. כך ניתן לציין את מטרת הסכום.

ולצד חיובו הטהור השתנו פניו של ראש הישיבה במפתיע. 'אתם עושים לי בושות גדולות', הכאב בצבץ מבין מילותיו, 'מי הרשה לכם?!' נאלמנו. במוחנו התרצצו רסיסי מחשבות משתאים. בושות? לרבן של ישראל?

'כלי רשות שמים תמונות שלי ברחובות?!' תמה רבינו בשילוב אופייני של רוח אבהי ותקיף. 'אני מתבייש לצאת מהבית! אני לא יכול לצאת לרחוב! פרסמתם תמונות שלי בכל הרחובות, אני מתבייש להסתובב' מסביר מרן זיע"א בכאב עצור. 'זה מכאיב לי!'

ההתנצלות הצטופפה על הלשון. הצורך, ההכרח, הוא שיצר את מודעות הענק. 'אני מבין אתכם', נאנח ראש הישיבה ולא המתין להבהרות 'אולם מה עוד אני צריך לסבול בשביל הנוזקים?!' אנא מכם' הוא צרף בקשה, 'אין צורך בתמונות כאלה גדולות... אפשר יותר קטן, אל תכאיבו לי לחינם, תבדקו היטב אם זה באמת נדרש...'

פעמים רבות שמענו מתלמידיו הקרובים שביירו אודות חובת נתינת מעשר כספים, מתנות לאביונים ועוד, וקיבלו תשובה ברורה. לחסדי שלום ישנה זכות קדימה, השיב בכל ההזדמנויות. באירוע מסוים נימק והבהיר שלא רבים היו יכולים לעמוד בתקנות החמורות בדרכי ההתנהלות בקופה, כאשר הכל מתנהל בידי ונאמנות כראוי

א' שטיין

"ההחלטה להקים את קופת הצדקה 'חסדי שלום' היתה של רבינו זצ"ל", משחזר הרה"ג רבי אהרן חנני' פפויפר שליט"א את הימים הראשונים, לפני חמש שנים בקירוב. "הכל החל חודשים ספורים לפני ימי הפורים תשע"ד, אברך תלמיד חכם מבני ברק הגיע לפני מו"ר הגאב"ד הגאון הגדול רבי צבי פרידמן שליט"א ושטח בפניו את סיפורה של משפחה אלמונית - משפחה נכבדה בעיר בני ברק שעברו כמה מיני תלאות, ה"י שלא נדע, בעבר הוכרו כמי שראויים לתמיכה קבועה מארגוני צדקה ידועים, ומסיבות שונות הושמט שמם מרשימת הנתמכים. מו"ר שליט"א נחרד למשמע הדברים, ואמר לי בכאב כי מלבד הכאב העצום על אותה משפחה אומללה, הרי הוא "מפחד" מדיני שמים לעמוד מנגד, כי הנה זעקת המשפחה עולה ומהדהדת מקצה העולם ועד קצהו, ותעל שוועתם... ומי יתן את הדין על דמעותיה של אותה משפחה..."

"ואכן, בהשתדלות הגאב"ד שליט"א התארגנו באותה העת כמה אברכים מהאזור ונחלצו בכדי לסייע לאותה משפחה לעבור את התקופה הקשה. אם נדמה היה כי מדובר בארוע זניח, הרי שעם הימים הגיעו מקרים רבים נוספים שהתאמתו והעידו על שיטה רשמית וממוסדת של העלמת שמות של משפחות רבות מרשימות הנתמכים. גם אם בתחילה היו שהסתירו את התנהלותם, הרי שאט אט הוכח כי אין מדובר במקרה יחיד, אלא בתופעה רשמית וממוסדת של אטימות ואכזריות שאינה ניתנת לתיאור".

משכך, הלך הצורך וגבר לסייע למשפחות נוספות עם סיפור דומה. בצר לו, עלה הגאב"ד שליט"א למעון קודשו של רבינו אביהן וליבן של ישראל זיע"א לדון על כאב המשפחות, ומצבם המשווע לעזרה וסיוע מיידי. מרן זיע"א הורה על אתר כי אין מנוס מלפתוח קופה עצמאית שאינה כפופה לתכתיבי עסקנים כאלו ואחרים. הכרעה זו היא שנתנה את האות לפתיחת הקופה.

זרם הפניות והעדרויות שהונח על שולחן הקופה, צייר תמונה עגומה של מצב דחוק ומחפיר בבתייהם של רבים מבני התורה שבאופן בוטה נפלטו מרשימות כאלו ואחרות. טפסים ובקשות תמיכה נערמו בתחינה, מוכיחים בלא קול את הצורך ההכרחי בקיומה של הקופה.

'עושים לי בושות'...

"למחרת יום הכיפורים האחרון לחייו, נקראנו אל הקודש פנימה", משחזר אחד הגבאים, "מרן זיע"א מעוניין היה לשמוע על הצלחת מגבית הימים הנוראים. חפץ הוא לשמוע בפרוטרוט כמה משפחות נתמכו במגבית זו, כמה קיבלה משפחה פלונית וכמה משפחה אלמונית, כמה הסכום הכללי שנכנס וכמה ציפו ב"חסדי שלום"

בשולי הדברים, שאלה מעניינת שהתעוררה עם הסתלקותו של רבינו מרן זיע"א היתה כספי המתנות לאביונים שהעביר רבינו זיע"א קודם הסתלקותו:

כידוע, קופת "חסדי שלום" מפרסמת לציבור שניתן להעביר את כספי ה"מתנות לאביונים" בתורת פקדון עד ליום הפורים, ע"פ הנחיית רבני הקופה שליט"א, כאשר המפקידים יודעים שבאם ידרשו את כספם עד ליום הפורים בשעה 10.00 בבוקר, יקבלו במלואו. וע"י תרומה זו יוצאים התורמים ידי חובת מצות "מתנות לאביונים" שניתן על ידם בו ביום, שכן רק ביום הפורים זוכים בזה גבאי הקופה מהתורמים.

והנה כאן, כאשר רבינו מרן זיע"א העביר את כספי מתנותיו בתורת פקדון, הרי שכל זמן שלא הגיע ימי הפורים המעות הם שלו, ואף יכול לקדש בזה וכו' שהם שלו לגמרי. ועתה, כאשר לדאבון כל לב נסתלק מעמנו בחטף, הרי שאינו יוצא מצות מתנות לאביונים על ידי מעות אלו, ושמה על גבאי הקופה להחזיר המעות ליורשיו, שכן ניתנו על מנת לצאת בהם ידי חובה.

ברם יש לדון עוד, שהרי אמדינן בדעת רבינו שהיתה כוונתו ליתן המעות לגמרי, ורק בשביל חיזוק ופרסום נחצות וחשיבות הקופה הפקיד מעותיו בדרך זו, שכן גם בשנים עברו שעשה כן, היה נוהג לתרום בשנית ביום הפורים לאחר קריאת המגילה. ואם כן היתה כוונתו לתרומה גמורה.

ויש לדון בזה טובא מכמה אנפי, ותן לחכם ויחכם. [למעשה הכריעו גדולי ישראל שליט"א שבודאי אמדינן בדעתו של מרן זיע"א ליתן המעות עבור צדקה, ואין מקום לשאלה זו למעשה, ואין זה אלא רק לפילופלא בעלמא].

דברי רבינו זיע"א בהתאסף ראשי עם במעונו למען קופת "חסדי שלום":
 "אני מוכרח להתחיל משהו, אבל ידברו אחר כך אלו שעוסקים בזה הם יודעים יותר מה להגיד".
 "עולם חסד יבנה" זה כולם יודעים, כל העולם בנוי על חסד, ידוע מה שאומר רבינו הגאון שעל ג'
 דברים העולם עומד על התורה על העבודה ועל גמילות חסדים. ובחורבן בית קדשינו נתרופפו עמודי
 עולם, עמוד התורה באיזה מידה נתרופף, כמ"ש "כי מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלים". וכשאין בית
 המקדש אזי חסר בתורה, אמנם בוודאי שלא נשתכחה תורה מישראל, אבל חסר הרבה בתורה. וגם
 עמוד העבודה נתבטל, רק העמוד השלישי עמוד החסד, אומר רבינו הגאון זה העמוד היחידי שאף
 פעם לא נחלש, לא שייך שייחלש. כמ"ש עולם חסד יבנה. ומסתמא באיזה מידה הכוונה 'עולם חסד'
 שגוף העולם קיים על חסד, תורה ועבודה זה הרוחניות של העולם, זה הנשמה, הרוח של העולם, אבל
 בלי חסד לא מתחיל הגשמיות, הקרקע, ולכן לא שייך אף פעם שיפגם, ורק עמודי התורה והעבודה
 שזה דרגות רוחניות זה תלוי לפי דרגת עם ישראל, וכשדרגת עם ישראל נתחסרה, כשלא ראויים, אז
 נפגם היסודות".
 "ופה ודאי שזה מוכרח הדבר לפי צורך השעה, אי אפשר כבר לסמוך על שולחן אחרים, ודאי
 שצריך להתחזק בענין ולעזור לענין הגדול הזה".
 בסיום דבריו הנרגשים, העביר רבינו זיע"א את רשות הדיבור לעומד בראש הקופה, הגאב"ד
 הגאון הגדול רבי צבי פרידמן שליט"א, אשר ימים ולילות לא נותן תנומה לעפעפיו בדאגה לעניי ארץ
 ישראל: "ונשמע מהגאון רבי צבי שליט"א שיבאר יותר גופם של דברים".

דצ"ל נתן להם; שכן, אמרו הרבנים, בחסדי שלום
 זה יבוא על חשבון משהו אחר. צריך לזכור
 שבחסדי שלום סכום התרומות מוגבל. אין לנו
 'כסף בצד', כידוע; 'השקעות', חסכוניות' ושאר
 כיוצ"ב. כל הכספים שנכנסים מועברים במיידית
 למשפחות שהרבנים שליט"א אישרו שהמה
 ראויים לתמיכה, כל אחד לפי חלקו".
 "החלל העצום שנפער עם סילוקו של רבינו
 זיע"א הוא עצום", מזכיר הרב אייזנבאך שליט"א,
 "וללא ספק משפיע באופן ישיר על אותם
 המשפחות. רק לאחרונה חילקו כאן, במודיעין
 עילית, סכומי כסף לעשרות משפחות, שלדאבוננו
 מסיבות שונות לא קיבלו עדיין את המשכורות
 מהעבודה, ומצבם הגשמי הגיע עד לפת לחם
 ממש. לולא חסדי שלום", מדגיש הרב אייזנבאך
 "מי יודע להיכן הם היו מגיעים..."
 ועדיין לא נגענו בפן ההלכתי, שהתעצם עם
 הלקחו של עמוד האש.
 "מטבע הדברים ממשיכים להתעורר שאלות
 רבות" מוסיף הרב פפויפר, "ומתבקש היה לקיים
 'וקמת ועלית' כפי שנהגנו בעבר, לשוטחם לפני
 מן זיע"א ולקבל הכרעותיו החותכות. מפני צנעת
 הפרט ורגישות המקרים כמובן שלא נוכל להרחיב
 בסוגי השאלות, לא אחת אירע שהגאב"ד שליט"א
 אומר לנו זה שאלה שהיה צריך לשאול את רבי
 שמואל. כהיום הגאב"ד שליט"א מכריע בדברים,
 ופעמים אף מבקש להיוועץ בדבר עם רבנים
 נוספים בכדי לקבל חוות דעת רחבה, הכל לפני
 הענין. חסרונו של ר' שמואל מורגש בכל מקום.
 המעט שאנו יכולים לעשות, זה להמשיך בדרכו
 ולחזק את הקופה, אליה התמסר כל כך".

אבינו

מוסף זכרון

במפעלות הצדקה.

ביקשנו ממרן זיע"א מכתב קריאה ובקשה
 לציבור לעמוד לימים המשפחות. "הרי רק בשנה
 שעברה התכנסו כאן הרבנים לדבר על החשיבות
 של 'חסדי שלום' ומה יש לעורר יותר מזה?" תמה
 מרן זיע"א לעומתם. "מלבד זאת, כבר כתבתי על
 כך כמה פעמים", המשיך בסברתו. ציינו באוזניו
 בחשש מה כי מכתב בעצם כתב ידו יתן תהודה
 רחבה יותר, ויעורר את הציבור, כשיבחין בטרחתו
 של רבינו זיע"א וכשהוא יוצא מגדרו למען אותם
 המשפחות מאחינו ובשרינו שמטה ידם.
 מרן זיע"א נאנח ומביע בפיו את חולשתו
 הגדולה, כוחותיו בל עמו, אבל הוא מתנער בעוז,
 "המצב של המשפחות..." "אין ברירה..."
 לא ניתן לתאר את הרגעים כאשר מרן זיע"א
 נוטל את קולמוסו, ומתמצית דם ליבו כפשוטו
 ממש, אוזר את שארית כוחותיו ומתחיל בכתיבה,
 "אין לשער... שלוחי דרבנן ושלוחי דידן להציל..."
 "היה ניכר שקשה על מרן זיע"א הכתיבה,
 כל שורה עלתה בהתאמצות מיוחדת, ניתן לומר
 בבירור שמכתב זה נכתב מתמצית דם ליבו כפשוטו
 ממש", שב הגר"י אייזנבאך ומבקש להדגיש.

הקופה הגדולה ביותר

המדהים הוא דווקא ההיקף לבקשות התמיכה
 שגדל בהרבה בחודשים שלאחר הסתלקותו של
 ראש הישיבה.
 "כמות המקרים שהגיעה לפתחנו היתה
 מבהילה. מתברר כי רבי שמואל היה מארגני חסד
 הגדולים בעולם... מידי חודש בחודשו היה רבינו
 משגר תמיכות וגונות למשפחות רבות, חלקם
 מתלמידי וחלקם 'סתם' כאלו שנודע לו על חומרת
 מצבם. השבר בהסתלקותו הפתאומית עבור אותם
 אלה היא בלי גבול ומידה. מלבד חסרונו של רבם
 הנערץ, הרי גם נשבר מטה לחמם הבסיסי".
 "חסדי שלום עדיין לא מצליחה להתמודד
 כראוי עם המקרים הללו, הגם שרובם ככולם
 אושרו לתמיכה מיידית", מודה הרב פפויפר.
 "הרבנים שליט"א הכריעו כי לא שייך להשלים
 למשפחות אלו את מלוא הסכום שראש הישיבה

בוודאי לא לאחר שבני הבית העידו כי לאחר
 סיפורים שהיו מגיעים אליו, היה מרן זיע"א פורץ
 בבכי תמרורים, ללא יכולת להפסיק, הוא לא יכול
 היה לשאת זאת. לבו לב כל ישראל!"
 "בכל פעם שהגעתי לדון עם ראש הישיבה
 זיע"א בענייניה השוטפים של הקופה", מציין
 בערגה הגאון רבי שאול כי-טוב שליט"א, האחראי
 על הבירורים מטעם 'חסדי שלום' בירושלים,
 "זכיתי לראות את פניו של ראש הישיבה לובשות
 פנים אחרות, באופן שהיה בולט במיוחד ההכרת
 הטוב שחש מרן זיע"א לעוזרים והמסייעים
 להעמיד את אותם המשפחות שכה היו קרובים
 לליבו הטהור של רבינו הגדול ליבן של ישראל
 זיע"א".

דמדומי חמה

"היה זה בתחילת חודש אדר. ההכנות
 הלוגיסטיות לקראת ימי הפורים הממשמשים
 ובאים היו בעיצומם. גם ההיערכות לפרויקט
 'השלוחים' לבש עשייה", מתאר הגאון רבי יעקב
 אייזנבאך שליט"א, רב קהילת "יחל ישראל"
 ומרבני הקופה בעיר מודיעין עילית, אשר זכה
 מספר פעמים להציע בשליחותם של גבאי הקופה
 שיחי' לפני רבינו מרן זיע"א את השאלות והספקות
 שהתעוררו. "עלינו יחד עם הגבאים שיחי' למעונו
 של רבינו זיע"א כשאל הביקור מתלווה גם
 תלמידו הגאון רבי שאול כי-טוב שליט"א מרבני
 הקופה בירושלים. רבינו זיע"א היה נראה מותש
 וחלוש מהרגלו, בתחילה כשנכנסנו משלחת
 שלימה 'נבהל' מרן זיע"א על שם מה באו כל
 אלו, והפטיר לעברנו במעין תחנונים, "בוריזות,
 בוריזות", כשניכר על פניו גודל חולשתו. והנה רק
 אמרנו לפניו שבאנו בענין חסדי שלום, אורו פניו,
 רוח אחרת ננסכה בו, ולפתע נראה היה כאילו יש
 לו את כל הזמן שבעולם.
 השיחה הלכה והתארכה, כאשר בתחילת
 השיחה ביקש מרן זיע"א לדרוש בשלומו של
 הגאב"ד הגאון הגדול רבי צבי פרידמן שליט"א,
 ארשת נוחחות יורדת על פניו של מרן זיע"א
 שהחל דורש וחוקר כהרגלו מהנעשה והנשמע

היא לא היתה לבדה, כמה אומללים ומסכנים היו שביכו את רבינו, וחשו שהוא היה כל עולם.

דין גרמא

ענף ממעשי החסד המופלאים היה ניהול האבלים של רבינו, כשבמקרים רבים של טרגדיות ה"י, היה זה רבינו היחיד שהצליח למצוא מסילות ללבם השבור.

הגעתי עם רבינו לנחם בבית, שם נפטר רח"ל אדם צעיר, וישבו שם אמו ואשתו, ורבינו יושב ומתחיל לבכות והן בוכות עימו, והוא אומר שהוא לבד, אשתו נפטרה, ואין לו רח"ל צאצאים, וגם אביו שהיה משוחח עימו והיה הנפש-חיה היחידה לו, הסתלק, והוא בוכה והן עימו. כשקם לצאת - מספר עד הראיה - שמעתי את האם אומרת לביתה, מילא לנו יש משפחה, אבל מה יהיה עם רבי שמואל... והוא יצא מחייך והכל כרגיל.

ושח ר' ישראל ויזל: מעשה מצמרר אירע עם אלמנה שישבה שבעה על בעל נעוריה, ולא ההינה לקבל ניהומים. ראש הישיבה עלה אליה לנחמה, והיא החלה לבכות שהיא נותרה מטופלת ביתומים קטנים שעליה לטפל בהם, וכיצד היא תסתדר? אומר לה רבינו זצוק"ל ברגש: כשיגדלו הילדים, בכל שבת ובכל מועד הם יריבו היכן האמא תשבות, אני כל שבת וכל חג חושב היכן אהיה, אני יושב לבד בבית ואין לי מי שידאג לי...

אין חיים, בלי בין אדם לחברו

ובאוזנינו מהדהדת קריאתו של רבינו שאמרה במעמד 'וכתבתם' בימי הספירה, כשעורר על עמל התורה ואמר:

לשון ה'מעשה רב' (תוספת מעשה רב סוף הל' פסח) על אדונו הגר"א ז"ל, שהתחיל אחרי הפסח עד שבועות ללמוד בפרישות גדולה, כהכנה לקבלת התורה. ואף שאין לנו שום ציור על עמלו של רבינו הגר"א ז"ל, מכל מקום רואים שתמיד שייך תוספת וחיוזוק.

וביחד עם זה להזכיר את חובת הימים של מיתת תלמידי ר"ע, שלא נהגו כבוד זה בזה, אני רגיל להזכיר את דברי רבינו הגר"א ז"ל, שביאר את מה שאמרו חז"ל על 'נושא בעול עם חברו' (אבות ו', מ"ו), שאף שזה ודאי כפשוטו, אך מפרש הגאון ז"ל, כדרכו בקצרה - 'תרגמא רבא אליבא דאביי', כאשר האמוראים חולקים, כל אחד עומד על דעתו, מה הקב"ה רוצה ואומר, זה חלק ממסירת התורה, ויש מלחמת קודש על מסירת התורה ודבר ד', ומקשים קושיא על אביי, ורבא מסייע לו, הוא מוכיח לשיטתו, כי אלה ואלה דא"ח, והוא נושא בעול עימו. וזה היה התביעה והחיסרון בתלמידי רבי עקיבא לפי דרגתם.

ותמיד, ובמיוחד כיום, צריך להזכיר, ואין מקרא יוצא מדי פשוטו, את ה'ואהבת לרעך כמוך', שגם זה צריך חיוזוק גדול ונורא וכשיש רפיון בזה, לא משנה איפה ואיך שלא נהגו כבוד זה בזה... אני מדבר בלשון נקיה כדי לא לקטרג על כלל ישראל, כשיש רפיון צריך להתחזק בזה, וכשאצלנו נתחזק בזה, הרי שכמו בכל התורה, גם בזה תהיה מציאות של 'ישמעו רחוקים ויבואו', ושל 'ישמעו קרובים ויבואו', כי התורה בלי בין אדם לחברו היא חסרה.

להחיות רוח שפלים, להחיות לב נדכאים

הקדשים והם ככרובים...

הרבנית רחל ממש כרחל אשת רבי עקיבא, שמרה על לימודו מכל משמר. למרות זאת שניהם כרעו ברך בפני דכאי רוח. כשהייתה דופקת נצרכת הייתה הרבנית מעזה להפריע ושואלת: "הגיעה פלונית אלמונית, להכניס אותה?" והוא תמיד היה אומר: "ודאי". לפעמים עם הגמרא לפעמים בלי - אבל ההיא הייתה נכנסת...

"לא פעם", הוא מציין, "היו נשמעות צעקות מהבית ממול. אנשים קשי יום שר' שמואל והרבנית היטיבו עימם, באו לפרוק את ליבם ולהתלונן ואפילו לקלל, כן, גם על הטובות אשר היטיבו עימם הזוג אויערבאך, אשר לא היו מושלמות לטעמם... ר' שמואל והרבנית היו מקבלים הכל בשלווה, סופגים, ממשיכים להאיר פנים וכמובן לסייע".

והנה סיפורו שלו, של ילד שהפך לאיש: "הורי, לא חוו חיי ילדות תקינים ובשל כך, מטבע הדברים, כבר מתחילת הקמת הבית לא הייתה דרכם סוגה בשושנים... רבי שמואל והרבנית, ליוו אותם לאורך כל הדרך בתמיכה ובדוגמא אישית. ר' שמואל והרבנית חיו את הבית על כל פרט ופרט ומה שיכלו לעזור נרתמו. על אף שר' שמואל היה מתמיד בצורה מבהילה ביותר, כשזה הגיע לחסד ולהשקין שלום בית ולהוריד קול אנחה מיהודי הוא והרבנית היו הראשונים. יום אחד נתפרדה החבילה ונשארנו לבד. אז היו זה שוב ר' שמואל ורעייתו שהיוו את הבית השני שלנו. מישוה אמר שלר' שמואל לא היו ילדים? הוא היה סבא שלנו! כל סעודה שלישית היינו הולכים לסבא...

שבת אחר הצהריים - אחרי שעות ארוכות של "לבד", השעמום החל לכרסם... הפתרון היה פשוט - התעסקה המיטבית הלא היא הרבנית. כך משעות הצהריים עד אחר סעודה שלישית, שלש-ארבע-חמש שעות, אמי הייתה עולה עמנו לביתו של סבא שמואל, ומשוחחת עם הרבנית, דנה עמה ארוכות בנושאים שונים. לא אחת הייתה נדרשת חוות דעת נוספת אז הייתה אמי פונה לכיוונו של רבינו זצ"ל השקוע בתלמודו ואומרת: "נו, ר' שמואל וואס זאגסטע...?" מה דעתך בנידון?...

בסעודה שלישית, היינו אנחנו, והיו גם תלמידים. שבת אצל ר' שמואל הלא היא קדש קדשים, וסעודה שלישית, מי יתאר גודל מעלתה. ובכל זאת לא היה מתחיל את השיחה עד שהיה מוודא כי כל הנוכחים קבלו את מנת הדג "לכבוד שבת", אכלו ושבעו. לא פעם היה מבקש מהרבנית מנת דג נוספת לאורח שלא קיבל, רק אחרי שווידא שכולם קבלו עונג שבת גשמי החל לדבר...

דרך אגב, הוא מציין כי שבת אצל ר' שמואל וביתו כבר ביום חמישי בלילה השבת הייתה מוכנה, ויום שישי היה יום ארוך ופנוי לר' שמואל ללימוד ולרבנית למעשי החסד.

"אני זוכר", הוא נסחף בזכרונות ילדות, "את ר' שמואל יושב בבית הכנסת רשב"ם בשכונת מקור ברוך הירושלמית, מאחרי תפילת שחרית עד סמוך לכניסת השבת. למרות שהמקום שימש כשטיבל והיו בו מניני תפילה רבים ישב רבינו

שנה עברה מאז שבת "זכור", בלתי נשכחת. לכולנו קשה לחזור לאותם רגעים מצמררים, קשה לשחזר ולשוב למקום ולרגע, לסיטואציה בה התוודענו לעובדה כי זהו... הכוונה העמוקה שצורכת, מה שהיה - היה ולא עוד. רוח אפינו משיח ד' אשר אמרנו בצל נחיה יאיר לנו עד אשר יהיה ד' לנו לאור עולם.

ואז הגיעו ימי ה"שבעה" וסחפו עמם אשד סיפורים בלתי נתפס. רק אז התחלנו להפנים מה אבדנו. נכון שידענו וגונב לאוזנו - וגילינו אז שרק אפס קצהו ראינו.

ועבר חודש ועוד, והחסר הלך וגבר, הלך והעמיק. חפצנו לשאול, רצינו לחזות, חיפשנו את עמוד האש שהולך לפני המחנה, חיפשנוהו ולא מצאנוהו.

אבל מצאנו גם מצאנו, את אותם אנשים עבורם לא אבד גדול הדור שר התורה. הם מחפשים סתם את ר' שמואל, האיש שהיה להם לנפש קרובה, האיש שביטל את עצמו מפניהם, מפני מצוקות חייהם, שרחק מהם מנחם משיב נפשם...

לקראת יום הזכרון, בקשנו מאחד מהם לגולל את הסיפור. כי הרי קל מאד לומר שהיה אבי יתומים, כורע ברך בפני כל שפל רוח וברך... משפט פשוט בן שתי מילים: "התמסר לאומללים". קל לומר, אבל קשה לתאר מה מכיל משפט כזה.

יצאנו לפרוט מקרה אחד לפרוטות. לא בפרוטות. לא יום יום מתוך הארבעים שנה בהם תמך באשה אחת מתוך מי יודע כמה. רק מלמעלה, קצת אנקדוטות.

שמענו מבעל המעשה, שחי וחווה את מסירותו של רבנו, את ביטול כל ה"יש" סביב הנצרכים. הלה, בר אוריין, אף הוסיף עוד פנינים מחיי רבינו, שביבי הדרכות ששמע ממנו במרוצת השנים. שמענו, ובכינו: "גדולה האבדה - ותמורה אין".

רשות הדיבור לאיש שיחנו, יהודי חשוב מיקירי קרתא דשופרייא, מחבר ספרים חשובים - שחב את כל חייו הרוחניים והגשמיים לדמות אחת...

"זכיתי להיות שכן של רבינו זי"ע, שכן כפשוטו, הסתובבתי שם בבית דבר יום ביומו. לכל בעיה שהתעוררה בבית הייתה כתובת אחת אהובה ומוכרת: ר' שמואל והרבנית רחל".

בהזכירו את ר' שמואל והרבנית, אגב, הוא אינו כולא את התפעמותו נוכח ה"שכינה ביניהם" ששרתה בבית הגדול הזה. "הערכה והכבוד שרחשו זה לזה, אינם ניתנים לתיאור. הוויכוחים התמידיים ביניהם היה למי יהיה טוב יותר... כשהיה הולך ברחוב, הייתה שומרת צעדיו, והיה אם הייתה רואה שאשה הולכת לעבור מצדו השני הייתה פוסעת לאחוריה שלא ייווצר מצב בו יעמוד בין שתי נשים. מקום לשכינה? ביתם היה כקדש

ולמד כל אותה העת בריכוז עצום, כל יום שישי לא פסק פומיה מגרסא, רק כשנפרשו המפות אץ רץ לסיים את ההכנות לשבת..."

כילד, היה עלי לנהל שולחן שבת לבד, כל כך לבד. לקדש לבד, לשיר זמירות לבד. רבינו זי"ע הוא היה האיש שזכר, ששם אל ליבו כי קיים ילד כזה. בבקר יום השבת ניגש אלי ואומר לי: "כל כך יפה שרת אתמול, המשך כך, חשוב מאד לשיר בשולחן שבת". גם דאג שנענג את השבת ולא שכח לוודא שאכן קנינו ממתקים.

אמא שלי בקשה שרבינו זי"ע יקח אותי לשיבתו ל"מעלות התורה", הבקשה לא הייתה מעשית, כבחור חסידי לא התאמתי למסגרת. אולם רבינו זי"ע למרות שנאלץ לסרב לבקשה הספציפית לא התחמק מאחריות. הוא דאג לי ל"חברותות" טובות ושאתעלה בלימוד בישיבה בה למדתי.

כאחד שגדל בן בלי אב, נאלצתי לקדש ולהבדיל שבת חג, וכילד לא ממש ידעתי היאך לעשות זאת. איזה קידוש עושים בראש השנה? ואיזה בשמחת תורה? ובבוקרו של חג, והבדלה... כשגדלתי לבחור בן שמונה עשרה-תשע עשרה הוצאתי קונטרס ובו סדר הקידוש לחגי תשרי. ייעדתי את הקונטרס לילדים מתמודדים כמוני, שלא יחושו אבודים, שיידעו מה לעשות. ר' שמואל כבר מגיל ארבע עשרה עודד אותי לכתוב ולכתוב, מובן מאליי שהוא הייתה הכתובת להראות לו את פרי עמלי. ר' שמואל עיין בקונטרס, שיבח אותו ואז פנה אלי בעידוד ואמר לי "נכון כי כילד סבלת, אבל חשוב לא לשקוע במשקעי העבר, אלא לגדול מהם. הנה, ראה איך צמחת ואלו טובות קבלת דווקא מתוך הסבל... כי נפלת קמתי, לולא נפלתי לא קמתי". על ספר שהוצאתי היה מברך שהחינו לגודל שמחתו כי מכזה בית שבור יצאו פרות הילולים.

באחת הפעמים בהם נכנסתי אליו עם ספר חדש, היה זה ממש כשהגיע ה"דרכי שמואל" מהדפוס. שמחתו של רבנו הייתה לאין שיעור, ממש כפי שסיפרו על מרן החזון איש זצ"ל. הוא שאל אותי לחוות דעתי על הנכתב בספר ועל הכריכה ועל הגודל... גם כשפגש אותי מספר שבועות אחר כך התעניין בנו... מה אתה אומר, כאילו אני יכול לחות דעה...

בכל עת מצוא, כשהיה מבקר אותה - היה מנסה לחזק את אמי, מטפס בעדינות שתראה את הנחת והטוב שבחיים, לעשות מהטוב את עיקר החיים, ולא דווקא מהקשים.

כשחגגתי בר מצוה לבני - נסע רבינו זי"ע עד לשכונתנו המרוחקת, בשביל לשמח את אמי, כמוכן. במהלך ה"בר מצווה", ניגש אליי אחד מבניי, והראה לו קונטרס חידושים שהוציא. רבינו זי"ע, כדבר המובן מאליי בקש העתק... בביקורו הבא בבית אמי, לא שכח לקחת עמו את הקונטרס כאילו אין לו בעולמו אלא ביקוריה בביתה ותו לא. בהזדמנות זו כמו בעוד הזדמנות ניסה לעודד את רוחה ואמר לי: "ראי אלו צאצאים יש לך... הביטי למה זכית!". והיא טענתה בפיה: "ר' שמואל, אבל אני כל כך לבד". והוא עונה כנגדה: "גם אני לבד", והחל בוכה יחד עמה...

כשהחלה הסערה הציבורית ומטו מוסדי ארץ מתאר בן שיחנו, "ונדרשו הכרעות דחופות של רבינו זי"ע על כל צעד ושעל, היה הכל נעצר בפתח מפתח הבית של אמי. העולם סער ורגש, ובפנים - אין. שום נושא ציבורי והכרעה דחופה ככל שתהיה לא גרמו לו לזוז את הביקור, הוא ישב ואכל ממה

כמה הדרכות בענייני חינוך שקיבלתי ממנו:

כשנהייתי למלמד הגעתי לרבינו זי"ע לבקש הדרכה ושאלתי בפי, היאך נוהגים עם ילדי תשב"ר? שמאל דוחה? ימין מקרבת? והוא השיב לי, להעצים, לגדל, כל מעשה טוב שילד עושה. ככלל תמיד דיבר רק על צד החיוב ונמנע מלהזכיר את השלילה.

בן שיחנו שליט"א מדגיש זאת ביתר שאת, איך שרבינו זי"ע כמעט ולא שמעו ממנו שום מילת גנאי גם בשעות הקשות ביותר, תמיד על הצד החיובי בלבד, להשקיע ב"עשה טוב".

יחד עם זאת נזכר מכל סטייה כלשהי משינוי במסורת, מי שהיה קשור עמו - ההשפעה עליו היא תמידית.

באחת השנים יצא לאור קונטרס ובו "קיצור הלכות". הימים היו ימי ערב פסח במ ים עומס לימודי רב ושקלנו האם להכניס את אותו קיצור הלכות לשימוש בת"ת ולהקל על הילדים. רבינו זי"ע התנגד. ללמוד צריך מתוך ספרים קדומים שנתקדשו על יד מחבריהם ועל ידי לימוד של כל ישראל בכל הדורות. כמוכן, צריך לפשט לילד את הנכתב שיבין, אבל העמל בספר קדום מועיל לילד הן מצד יגיעת התורה בהבנת הדברים והן מצד קדושת המחבר והעמל. אנחנו לא מחדשים...

אולי פלא ואולי לא - אבל אותו קיצור הלכות לא "תפס" בציבור וילדי תשב"ר ממשיכים ללמוד את קיצור שולחן ערוך של רבי שלמה גאנצפריד...

ספרי מתח - אמר שרעתם מרובה. עודד מאד ללמד את הילדים מדרשים וחז"לים. לא אחת פגש אותי והתעניין: נו, מה למדת מסיפור חז"ל זה ומה מסיפור זה? גם כשהוצאתי את ספרי על הגדה של פסח - עודד ותבע שהמדרשים יהיו צמודים עד כמה שניתן ללשון המקורית.

מעמד "הארנה" - העולם רעד. למעלה מרובת איש שנאספו בחדרת קדש לשמוע את דברו. עוד רבבות היו צמודים לאפרכסות לשמוע, מה נאמר שם, בהארנה... והוא, רבינו עצמו, חצי יממה לאחר מכן כבר שם, מטפס במדרגות. והשמחה שהייתה לו, התחושה היא כי חשובה מצווה זו בעיניו מהעמידה מול קהל אלפים והגם שמדובר בהעמדת יסודות הדת... והטיפוס נעם לו פי מאה מהערצת הרבבה ושירת ימים שכה קשתה בעיניו... וכמה שסלד מכבוד, הרי שבשמחות מסוימות היה מסכים לקבל כל כיבוד וכבוד ותואר, העיקר לשמח את ליבם של בעלי השמחה. "אני לא מגיע לשמחה בשבילך" היה אומר לבעל השמחה, וניגש לבקש את הנפש שבשלה הגיע לאירוע להשתתף, לאחל ולשמח...

הביקור האחרון בבית אמי, היה שבועיים לפני פטירתו, אולי הביקור הפרטי האחרון שערך. הוא עלה את המדרגות במאמץ ובקושי רב. הוא פנה לאמי ואמר לה: "נו, אני לא מרגיש טוב, ואת לא מרגישה טוב, התפללי את עליי ואני עלייך..." כשבקשנו לשמוע איך ראה את תפילתו של מרן זצ"ל, מסרב הוא לתאר ואומר: "את התפילה של רבינו זי"ע כולם ראו - לא צריך אותי בשביל לספר איך רבינו זי"ע התפלל. מה שלא כולם יודעים איך הייתה נראית תפילתו בחדרי חדרים - מתפלל על הסובלים משתתף בצערם ומבקש מהם שיתפללו עליו... גם כשלא יכול היה לעזור בפועל. מרגיש את הצרה של השני כאילו היא צרתו שלו. כל צרה של יהודי הייתה צרה פרטית שלו, של השכינה. שכינה אומרת קלני מראשי קלני מזרועי..."

רבינו מתפלפל עם חתן המצוות בלמוד, ומקבל מידי קונטרס חידושי תורה בשם 'אבן חן' שהוציא לאור בימי ילדותו בחיידר, כשלאחר עיונו אמר לחתן המצוות (בתרגום מאידיש) "העולם זקוק לבהירות התורה שלך, הפוך בה והפוך בה כי עדיך לגדולה בתורה"... רבינו לקח עמו את החוברת והשתשע עמה ימים רבים כשהוא משבח ואומר "ראו מה חידש יניק זה", אף העלה את הקונטרס לסבתו של חתן הבר מצוה שהיה מבקר אצלה לעיתים קרובות לחזקה ולאמץ ואמר לה "ראי איזה פרי הילולים יוצא ממכם, תשמחו ותרקדו ותודי להקב"ה..."

שהגישה לו, התעניין בה במעשיה ובתחושותיה, כאב את כאבה בכל ישותו כאילו היא קיימת ואין בלתי. והוא, ורק הוא החליט באיזו דקה יסתיים הביקור...

לא רק לאמי דאג, אף את אבי ביקר כשכן לשעבר... יום אחד סיפר לי אבי בפשטות, כי ר' שמואל הוא אדם בודד ואין לו היכן לאכול, אז הוא בא לבקר ולאכול עמו והוא, אבי, מבשל עבור שניהם ארוחת צהריים. ובאמת זו הייתה התחושה שנתן רבינו זי"ע לכל נזקק שלמעשה הם תומכים בו. היה שומע את בעיותיהם ומשתתף אותם בבעיותיו שלו כדי שיחושו עמו כשווה בין שווים.

אבינו

מוסף זכרון

אביהם של ישראל

אין ספור עובדות סופרו על כאבו של רבינו הגדול בצעריו של כל יהודי - כך גם הדאגה לגדול חינוך ילדי בני עדות המזרח • קרן אור על מעורבותו של רבינו בדאגה לכל יהודי במסירות נפש שנמשכה עשרות בשנים, בשיחה עם הרב בועז נקי שבפעילותיו הציבוריות גילה טפח ממסירותו המופלאה של רבינו הגדול לכל יהודי באשר הוא

י. פרל

ביטויי התפעלות מופלאים יצאו, לפני עשרות בשנים, מפי קדשו של הגה"ק רבי ישראל אבוחצירא זיע"א, ה"בבא סאלי", על האברך הצעיר שהגיע לביתו, הלא הוא מרן ראש הישיבה, אשר גם היה בקשר הדוק עם בנו הגדול רבי מאיר זצוק"ל שהתבטא כלפיו בהערכה עצומה, כעדות ששמענו מבני המשפחה.

אך לא רק משפחת אבוחצירא, גדולי ראשי הישיבות מיהדות ספרד, גדולי הפוסקים, המקובלים והתלמידי חכמים, היו בקשר קרוב עם רבינו הגדול, כשחכמי ירושלים הספרדים הכירוהו היטב והשתעשעו איתו רבות בדברי תורה. תלמידיהם ושומעי לקחם גם הם מצאו אצל רבינו זיע"א אוזן קשבת, כמי שמחד שלט ללא מיצרים בכל תורת גדולי הדורות גם מארצות המזרח, והעמיד תלמידים שרבים מהם משמשים כיום כרבנים וראשי ישיבות ספרדיות. מתוך דאגה כנה עמד ופעל למען כל ילד וילדה, להגדיל תורה ולהאדירה. כבר בצעירותו שימש רבינו כראש ביהמ"ד "כולל שם", שהוקם על ידי משפחת מוסאיוף, וממנה צמחו תלמידים גדולי תורה, שהיו לו כבנים.

תקצר היריעה לתאר את הקשרים הענפים, ואת הפעילות הגדולה בקרב בני התורה מעדות המזרח, ועוד יסופר לדור מאות ואלפי עובדות מפעילות, כשכדי לחשוף אלומת אור קטנה ביקשנו מהרב בועז נקי, שהיה קרוב למרן הגאון רבי בן ציון אבא שאול זיע"א, שהיה בקשרי תורה וידידות קרובים עם רבינו זצוק"ל, וזכה להיכנס רבות לרבינו בעניינים אלו.

ידועה ומפורסמת המסירות של רבינו לעולם התורה הספרדי, תוכל לשפוך קצת נקודות אור על העניין

"אני יכול להעיד כי מסירותו הקרבתו והשתדלותו היו בכל כוחותיו עד כדי ביזיונות ממש לעזור לסייע לכל בני תורה וישיבה. לכל ילד וילדה שרוצים ומבקשים ללמוד תורה ולעלות בתורה ויראת שמים.

אתן לך דוגמא במעשה נורא שהיה. היה זה

דבר אפשרי, אמר למרן ראש הישיבה; "כבודו יודע הוא כבר כמה הכניס לת"ת. אינני יכול, יצא לי שם שמרן ראש הישיבה כמו ה'רשם' והוא מכריח אותי לקבל הרבה תלמידים..."

ובכל זאת, מרן ראש הישיבה לא הרפה הוא ממש התחנן ואמר; "מעידים לי כאן שזה בית טוב איך אפשר שלבנו שלא יהיה מקום ראוי טוב וללמוד", זה היה נראה שזו בעיה אישית שלו...

המנהל מנסה להתעקש ולסרב, אבל מרן ראש הישיבה לא מרפה ומתחנן ומבקש ומפציר, הרגשתי שאני ממש מתבייש שגרמתי למרן ראש הישיבה לכאלו ביזיונות. אבל הוא כמלאך משרת מרגיש שזו עבודת ד', וכשעושים עבודת הקודש עושים בשמחה.

מקרה נוסף היה כאשר בקשתי ממרן ראש הישיבה בשם ת"ח ספרדי, לעזור לו בהכנסת בנו לתלמוד תורה בגבעת שאול. לא הכרתי את מנהל הת"ת, אבל באותו רגע היה המנהל בביתו של רבינו זיע"א. אמר לי מרן ראש הישיבה, "הנה עתה

כאשר באתי לדבר על אברך שביקשני להיעזר במרן ראש הישיבה שיפעל שיקבלו את בנו לתלמוד תורה בנווה יעקב. כששמע מרן ראש הישיבה את שם הת"ת חי"ך, וראיתי על שולחנו רשימה של כמה שמות של תלמידי תורה ושמות של בני תורה ספרדים. את חלקם כבר הכניס למוסדות ועל חלקם עוד עומד ועובד ומשתדל ממש בתחנונים.

בשלב הזה, הראה לי מרן ראש הישיבה שבקשה זו היא מספר חמש עשרה לת"ת זה. אבל בכל זאת שאל אותי אם אני מכיר את האברך בצורה ישירה או עקיפה, וכשאמרתי שאני מכיר אותו ואת ביתו טוב חקר ודרש לדעת בדיוק איך הבית, האם הוא מתנהל כבית של בן תורה בלי פגעים ונגעים, שהבית משקיע בחינוך מתנהל עפ"י תורה ולהשקפה ליראת שמים, ואז כאילו מדובר בתלמידו משכבר, ביקש לצלצל בו במקום למנהל הת"ת.

מנהל הת"ת שקשור למרן ראש הישיבה, שנעזר בו בהקמת המקום, בעצה ותורמים ובכל

"אני למעשה הייתי הפעיל השני בלב לאחים. בשלב הראשוני בו רוב הסניפים עדיין נקראו 'יד לאחים' ורק לאחר זמן הפכו ל'לב לאחים'. ההוראה של הרב שך הייתה שאנחנו לא לוקחים מה שלא שלנו, אלא פותחים מחדש".

היה אכפת לו מכל יהודי...

כבר לפני עשרות בשנים, כשהיינו באים למרן ראש הישיבה פעמים רבות בעניני ציבור, היינו רואים בחוץ במדרגות עד הפתח לפעמים עשרות רבנים וראשי ישיבות וכלי קודש, היו זמנים כמה וכמה שיצא אלינו מי שהיה אז לימינו, הרב פופקא או הבאים אחריו, ואומרים בלחש: תבוא עוד חמש-עשר דקות, מרן ראש הישיבה יודע שאצלכם זה פיקוח נפש, וענין של כלל ישראל.

גם בימים שמרן ראש הישיבה לא יכל לקבל בשל חולשתו, הרי שהוא מצא זמן כאשר באנו בשביל המסכנים האומללים קיבלו במסירות

הקשר הלך והתהדק, וכפי שרבי שמואל התבטא במפורש שהוא קירב אותו רבות. נפשו הייתה קשורה בנפשו ממש, והם היו משתעשעים הרבה בלימוד. כאשר הייתה תקופה שבימי שישי הם עסקו יחדיו בלימוד תורת הסוד.

כמה פעמים רבי שמואל דיבר איתי בארוכה על חכם בן ציון בהפלגות נוראות. הוא התבטא על הענווה שלו שהיא נדירה, שלא נתפסת ולא מצויה. על הגאונות שלו והעמקות שלו והישרות שלו, כי כאמור הייתה נפשם קשורה זה בזה. מה גם שאני רואה הרבה מאד קווים משותפים, הן בדרכי הלימוד, והן בהעמדת תלמידים, ובמכלול של כל התורה כולה בעיון עד להלכה למעשה.

ככלל מלבד הקשר האישי, הרי ידוע כמה תמך מרן ראש הישיבה בראשי הישיבות הספרדים וגביש אותם ועמד מאחוריהם במסירות בלי להבליט את עצמו ורק כדי לרומם את קרן בני התורה יוצאי ארצות המזרח".

האם גם בעסקי ה'קירוב' בהם פעלתם, היה זה לאורו של רבינו?

"אכן, מי שזוכר הרי לב לאחים הוקם ע"י מרן הרב שך בעקבות זאת שכתש"ט השתמשה חב"ד ביד לאחים כפרסומת לדרכם. לאחר שפיטרו פעיל מוכר שהיה מהפעילים החשובים ביד לאחים והתמודד ברשימת דגל התורה בירושלים, הורה מרן הרב שך להקים את לב לאחים.

מי שכיתת רגליו ועמל בכל כוחו שבוע בשבוע להגיע לכנסים, היה רבינו מרן ראש הישיבה, שראשי "לב לאחים" היו מגיעים אליו באופן תדיר, להתיעץ בכל נושא ועניין".

אתה היית פעיל ב"לב לאחים"?

בא המנהל להתלונן שאני מבקש ממנו להכניס הרבה תלמידים. הוא טוען שמאוחר מאוד ואף אין לו מקום בכיתה". אומר לי מרן ראש הישיבה "לא ידעתי מה לענות לו אך הקב"ה נתן בליבי מחשבה ובשפתי דיבור, ואמרת לו; ישנם תלמידים שאבותיהם ואחיהם לומדים עתה בתלמודי תורה ספרדים, ומעדיפים לשנות אם אפשר לת"א אשכנזי אבל אין הדבר בנפשם, ולעומת זאת, הת"ח שעליו אני מדבר הוא אשתו וכל אשר לו למדו תמיד במוסדות אשכנזים, ואם לא יקבלום הוא לא ילך למוסד ספרדי, בשל חוסר ההתאמה מהבית, אלא הוא ישב בבית, ממילא אי אפשר שלא לקבלו... הוא עדיף". הביט מרן בעיניו טהורות במנהל הת"ח, כאומר נו? כמובן שהמנהל כבר לא יכל לסרב... ב"ה אותו דבר היה ואותו תלמיד התקבל ועלה ונתעלה וצמח לת"ח.

נבקש לשמוע על הקשר של גדולי התורה הספרדים למרן זצ"ל.

"אני יכול להעיד שעם הגאון הגדול רב"צ אבא שאול היה קשר קרוב מאד. נתגלה לי שלמדו ביחד קבלה, וידוע כי למד חברותא זמן רב בעיון גדול עם הרב יהודיף חתנו של הגה"ק רבי ישראל אבוחצירא ה"בבא סאלי". בכל ענין שהיו מזכירים את חכם בן ציון, ראינו את אהבתו והערצתו, עד כדי כך שאמר לי והודעתי 'אינני יודע מה זכיתי שחכם בן ציון אבא שאול יקרבני...'.

הגר"צ אבא שאול זצוק"ל היה מדבר רבות עם רבי שלמה זלמן בלימוד, ובאחת הפעמים רבי שמואל התערב ואמר משהו, ואז החלה השיחה ביניהם, ורבי שלמה זלמן ישב ונהנה לשמוע את שיחתם שהתגלגלה על פני כל התורה כולה... מאז

אבינו

מוסף זכרון

למרות החולשה, כי מרן ראש הישיבה היה האבא של החלשים המסכנים אלה שאף פעם לא יגידו תודה ולא יודעים אפילו מה עשה למענם".

הרב נקי מתרגש: "אספר לך מעשה נורא, שמסביר כמה היה אכפת לרבינו מכל יהודי, בת של ת"ח גדול הציעו לה בחור פשוט שאינו בן דרגת משפחתה, אביה שהוא ת"ח חשוב לא הסכים לכך והבת התעקשה, משהו יידע את רבינו והביא את הבחור אליו, מרן ראש הישיבה דיבר עם הבחור והבין שלטובת הענין כדאי שינשא.

אביה של הבת שרצה להניא אותה מנישואין אלו הביאה לפני אחד המקובלים. שאמר לבת בצורה ברורה שאם תחתן עם הבחור הנ"ל הוא אומר לה בבירור בידיעה שלא יעלה זיווגם יפה ולא יהיו להם ילדים ועוד דברים משונים ח"ו.

והנה באחד הימים אני מקבל טלפון מהגאון רבי יוסף פטרוף שליט"א תלמידו הגדול של מרן ראש הישיבה ששאלני, אנחנו באיזור הבית של האב הת"ח הנ"ל אם ראש הישיבה יעלה יקבל אותו או שמא לא יסכים לקבלו... עניתי: הרב הנ"ל הוא ת"ח ואציל נפש, לפי הנראה לי ודאי שלא יפגע בכבודו של מרן ראש הישיבה ויקבלו, זה הספיק למרן ראש הישיבה לבזות עצמו למען הקמת בית... מרן זיע"א עלה לביתו של הת"ח שהיה די המום לראותו, הוא ביקש להכנס וכשנענה ישב עם אותו ת"ח הסביר לו שבתנאים אלה לטובת הענין שיתן את הסכמתו לנישואי בתו.

רבינו הוסיף בחום שהוא מבטיח לו שחתן זה יצליח במאוד מאוד ויעלה במאוד, והוא האבא ישמח בחתנו ויאחבו ונפשו תהיה קשורה בנפשו, וגם ילדים יהיה להם...

כמובן שהאיש לא יכל לסרב... וב"ה אני מעיד שזוג זה מאושר בתורה ומעשים וכל הבטחותיו של מרן ראש הישיבה, בנים, תורה, והקשר בין החתן לחמיו מיוחד הוא ממש באופן יוצא דופן. למרן ראש הישיבה לא היה שום קשר למשפחת החתן והכלה ולא לאף אחד מהמשפחה, כל זה עשה מאהבת ישראל פשוטה שבערה בו למשפחה ספרדית שהוא לא הכיר באופן אישי, סיפור אחד מיני אלפים.

אספר לך מעשה נוסף, ממנו תבין עד כמה היתה מצודתו של רבינו פרושה, הוא ישב בביתו עסק בתורה יומם וליל והרגיש אחריות על כלל ישראל, מי שיעבור קצת על ההיסטוריה של היהדות החרדית בארבעים השנה האחרונות, יגלה שבמשך עשרות שנים כל פעילות ציבורית ומאות מוסדות חינוך, את כולם ניווט רבינו בשכל טוב בשקט, בלי לחפש כותרות רק דבר אחד, להרבות כבוד שמים, ובכזו עמקות ו"חשבון". כל הדוגמאות פה הם טיפה מן הים ממש!

(ואני מביט ולא מאמין, הנה למשל כל מי שהיה באותם ימים יודע שמרן ראש הישיבה הוא שעזר ותמך ובנה את הקמת הכוללים של "עטרת שלמה", ודחף להקמתם בכל מידה טובה והיה מהראשונים שתמך, ואני זוכר כמה מרן ראש הישיבה בנה את הרשת, והיום מסוגלים שם ללכת ולזרוק תלמידי מרן ממוסדות אלו, היתכן?...)

מעשה נוסף שהיתי עד לו היה מעשה בשר התקשורת. שם ראינו כמה הראש ישיבה היה זהיר בצורה נוראה בכל מעשה, לא היה אצלו קנאות או מלחמה לשם מלחמה, רק רצון ד'. היה זה כאשר מספר עסקנים החליטו שהשר הממונה, חובש כיפה שחורה, אינו מספיק עושה למניעת תוכן מכוער מהטלפונים. מרן ראש הישיבה שכבר כמה שנים קודם עזר להם בדברים מסוימים ואף הסכים להתקשר לפוליטיקאי שבעבר רוח חכמים היתה נוחה ממנו והחמיץ, עליו הוא כעס מאוד מאוד,

והוא התקשר אליו בביזיון עצמי רק בשביל לעשות השתדלות נוספת למען הקדושה.

והנה הלכו מספר עסקנים והדפיסו מודעות לאלפים ולרבבות, על כך שאותו שר הוא רשע וכו' והחתימו על כך הרבה רבנים, לפני הוצאת המודעות לרחוב שמו לב שמרן ראש הישיבה חתום על המודעות וצריך לבקש ממנו רשות כי כתבו בשמו ולא קבלו רשות, וכשבאו לפני מרן ראש הישיבה עם הנוסח אמר שזה נוסח מאוד חמור, וצריך להפחית ממנו. העסקנים ענו למרן ראש הישיבה, שהשר הזה אינו פועל את הצריך, וחייבים כך לכתוב עליו.

אך זה לא הספיק, רבינו קרא לי והטיל עלי לברר על הנוסח הזה אם נכון הוא או לאו, ואם אינו נכון אין היתר לעשות כן. הלכתי מספר פעמים לפגישות ארוכות לברר ולבדוק כאמור, ולעניות דעתי סברתי שיש כאן להיטות יתר, ובאמת שאדם צדיק ומוסר נפש גדול היה עושה כדבריהם, אבל לומר שאינו עושה כלל ולא אכפת לו זה אינו נכון, אלא שאותו אדם לא מעונין ולא מוכן לקחת סיכונים.

רבינו שאל וחקר ודרש היטב, והסכים עם המסקנות ואמר לי שכך היתה גם הרגשותו, ולכן גם אם האדם יכול למסור נפש ואינו מוסר אין היתר לכתוב עליו דברים חמורים, על כן אינו מרשה שחתיתו תופיע על מודעה זאת כי זה כמו רצח. ובשל כך נאלצו להשמיד את כל אותם המודעות שהיו חתומות בחתימת מרן ראש הישיבה.

המשך ארוך היה לסיפור זה, כאשר עוזריו של אותו שר בקשו ממני לבוא ולשכנע את הרבנים החתומים על המכתב, שלא יוציאו כעת מכתב אחר ללא חתימת מרן ראש הישיבה, ונפגשתי לפי בקשתם עם כמה וכמה רבנים מחוגים שונים ואכמ"ל. אולם הלא מבהיל הדבר, מלבד מה שלמרן ראש הישיבה לא היה שום קשר עם אותו שר והוא לא היה מחוייב כלפיו, אף גם עוצם צדקותו וחששותיו כאשר היה היחידי מכל הרבנים שחתמו שהתאמץ לבדוק וכו'. ללמדך שתחת יד אדם גדול לא יוצאת תקלה.

אני נזכר בעוד מעשה בבחור יתום ספרדי שמשנודע לו שאני קשור למרן ראש הישיבה, היה אומר לי כל פעם כשהיה רואה אותי כשאתה הולך למרן ראש הישיבה תמסור לו בשמי דרישת שלום וכיו"ב. הדבר היה מוזר בעיני, עד שנודע לי שאכן אותו בחור יתום מקורב למרן ראש הישיבה ויש לו כניסה חופשית ומתקבל אצלו בכל עת. הוא לא למד אצלו ואין לי מושג מנין הוא הגיע, אבל זה היה אביו..."

אבד חסיד מן הארץ

הרב נקי דומע. "איך אפשר לשכוח כל אותם מאות פעמים שישבנו אצל מרן ראש הישיבה, בזמנים שהיו נכנסים בתום התפלה ומי שהיה בתוך הבית נשאר והדלת היתה ננעלת, ולכל אחד היה מוקצב זמן קצר בין דקה לשלש דקות, ולמקרים חריגים אולי חמש דקות, ואם היינו חוזרים למרן ראש הישיבה על משפט שכבר נאמר, הוא היה מסתכל בתמיה הרי כבר אמרת זאת וממילא מה שלא צריכים לחזור אין צריך הזמן חשוב ויקר... אבל כשישבתי בחוץ להיכנס לקודש בפנימה, שמתי לב שהיו אנשים שנמצאו אצל מרן ראש הישיבה בארוכה. היה אדם שהאריך והפליג חצי שעה ואף ארבעים וחמש דקות, ושמעתי מכמה שמחכים איתי בחוץ, שתהו בקול, מי הוא אותו אדם חשוב שנמצא כל כך הרבה זמן אצל מרן ראש

הישיבה.

לא פעם אמרתי למי שנמצא בחוץ, "אני משוכנע שכאשר מי שבפנים יצא החוצה, תגלו ותוכלו לראות ולברר שאם אתם הייתם צריכים לדבר איתו לא היה לכם בשבילו סבלנות גם לחמש דקות, ורק בגלל שהוא כזה מרן ראש הישיבה נוהג איתו בצורה הזאת, ואתו הוא יושב בסבלנות אדירה, כי זה מה שהוא צריך. לנו יש בעיה, שאלנו ביקשנו קבלנו תשובה, הוא מה שהוא צריך את היחס וההקשבה של מרן ראש הישיבה, ואף שלמרן הזמן הוא הדבר הכי חשוב עכשיו הוא עסוק במצוה של בן אדם לחברו".

אני זוכר מעשה באדם שהיה צריך עזרה משפחתית והלך אל ת"ח אחד ושאלו אם מגיע לו, ובירר אותו ת"ח ואמר לו אתה צודק, אבל אני לא יכול לעזור לך כי המשפחה קשורה למשפחת גבירים גדולים ואני לא רוצה להינזק מהם, לך למרן ראש הישיבה הוא לא מיוחד משום אדם רק הוא יכול לעזור לך...

זכיתי שמרן הגיע לאירוסי בני ר' דוד, וכשהגיע הגיע בשעה מאוד מאוחרת ואמר כמתנצל שהיה בחתונה של אלמנה וכל עוד שלא הרשתה לו כי רצתה שישאר עד הסוף לא יכל ללכת.

גומל חסדים טובים

ממשיך ומספר רבי בועז בהתרפקות: סיפר לי הגאון ר' דוד הכהן חמדני שליט"א מתלמידי הגאון הגדול ר"ע עטיה זצוק"ל והגאון הגדול רבי"צ אבא שאול זצוק"ל ומתלמידי ראש הישיבה ביישיבת ש"ס, כמה עובדות על מרן ראש הישיבה. יום אחד היה אצלנו קבלן שבנה אצלו מרפסת וקרה דבר שאינו שכיח שהקבלן סיים את עבודתו קודם הזמן שחשב, וכשסיים היה מוכרח לשלם לו שש מאות דולר, ברשותו היה גמ"ח שהיה אחראי עליו שמעולם לא לקח ממנו הלואה, הפעם מאחר שהיה עליו חוב לשלם לקבלן משום ביומו תתן שכרו, על כן בצער לקח הלואה מהגמ"ח והשאיר פתק שהוא מחוייב לגמ"ח את הסך הנזכר, למחרת בבוקר ניגש אליו מרן ראש הישיבה בכולל ש"ס ונתן בידו בשתיקה שש מאות דולר ואמר לו זה בשבילך...

עוד סיפר לי שפעם ניגש למרן ראש הישיבה לבקש ברכה לכך שהוא קיבל משרה ומתחיל ללמד בישיבה, מרן בירך בחביבות, באותו זמן ישב עם מרן החברותא של ר' דוד, וכשהלך ר' דוד שאל מרן ראש הישיבה את החברותא מדוע ר' דוד עושה דברים שהוא לא רוצה ומשתכנע מלחצים, אם אינו רוצה שלא ילך, ותמה החברותא מנין לו למרן ראש הישיבה, וכששאל את ר' דוד אמר לו ר' דוד שזה פלא שלא סיפרתי זאת לשום אדם על כל השכנועים שלחצו עלי ורבינו הגדול הכיר והבין.

עוד סיפר הנ"ל שלפני כמה שנים רצה להכניס את נכדו לישיבה ידועה ומפורסמת לתהילה וזה היה לאחר שנסגרו הרשימות, אבל כמו תלמידיו הגדולים שלמדו אצל מרן והיו כבניו, כולם ת"ח ספרדים חשובים, בשביל כך הרגשתי בעצמי שאני יכול לבקש ממרן ראש הישיבה שיעזורני בהכנסת נכדי לישיבה, אמר לי מרן ראש הישיבה ניסיתי עם משהו אחר ולא הצלחתי, אבל אצלך בעז"ה אשתדל, וכן הוה שלמרות הזמן המאוחר השתדל ואף נכנס בס"ד למקום גדול זה, ומסיים ש"כאשר הגיע נכדי ללמוד שם, שאלוהו מה הקשר שלכם למרן ראש הישיבה שכל כך טרח ויגע בכל כוחותיו למעלה מן המשוער להכניסו..."

על משמר החינוך בעיר אלעד

סיפור בן שני פרקים... / נ. רוטנברג

בפרסום ראשון

התברר לנו להפתעתנו שאנו מצויים בחזית של מתקפה עזה. אברכים שבאו לשאול אצל אותו רב בנוגע לחידור, שמעו מילים קשות על מייסדי הת"ת. היינו נבוכים ומתוסכלים. הכיצד זה יתכן שאין מבינים את הצורך היסודי שלנו? האין מבינים שהמוסד הקיים שונה באופן מהותי מדרך החינוך המתאימה לנו? זה היה מוזר ומכאיב, ואנו, אבות צעירים וחסרי ניסיון, לא ידענו מה עלינו לעשות. התברר שהצורך הדוחק שלנו, לא עולה בקנה אחד עם שיקולים, אולי חובקי עולם, שאין אנו יודעים עליהם מאומה. האם נצטרך לחנך את ילדינו באופן שונה כל כך מזה שאנו שואפים אליו?

ואז העלה משהו את שמו של מרן זי"ע. וכטובע הנאחז בקש, עלינו ובאנו לירושלים. אין לתאר את נהרות החום וההבנה ששפעו ממנו. פתאום הרגשנו מובנים ומקובלים, מרן זי"ע תמך בנו בכל לב. יש להדגיש, שהוא היה מודע לכך שהתלמוד תורה העתידי כבר רכש לו התנגדות, ועל כן ראה צורך לחזקו במכתב תמיכה חם, ששמור עימנו עד היום. במשנה כוחות חזרנו לאלעד ופיתחנו את הרישום במשנה מרץ. הגענו לעשרים ילדים, התרמנו את ההורים ושכרנו דירה עם כל הצידוד. זה היה ה"ראשיתך מצער". והיה גם אחריתך ישגא. התלמוד תורה נעמד על רגליו ואנו, המייסדים, זוגו הצידה. כבר נמצא מנהל והיה מפקח, הוקמה מערכת של מלמדים והמקום קיבל צביון ממוסד.

אבל הגיע גם פרק ב', שבו היה עלינו לנטוש מאחור את אותו תלמוד תורה שגידלנו על ברכיו, ולצאת שוב לדרך. כעת הבירור חדר לתוכנו, מלווה בטשטוש מבלבל. אותו ציבור יקר של אברכים, עבורו ביקשנו ליצור מוסד חינוכי שמור, עומד בפני מתקפה מן החוץ, המבקשת לשנות את אופיו של המוסד.

גם כעת, מי שעמד בפרץ היה מרן זי"ע. ואנו - צעדנו בעקבותיו. הרה"ג רבי אלימלך הורביץ, מיקירי תלמידי החכמים של העיר אלעד, שהיה מעמודי התווך בהקמת הת"ת בשנת תשס"ב, נטל על עצמו את הקמת הת"ת החדש. באותה מסירות, אחריות ואכפתיות.

אבינו

מוסף זכרון

לתלמוד תורה. אולם הת"ת היחיד שהיה אז בעיר אלעד, התאפיין בסגנון "פתוח" מאוד. ביררנו על האוכלוסייה, על תוכנית הלימודים, ונחרדנו. לילד בכיתה ב', למשל, היתה אז מחברת נושא בשם "הפרדס". האמא שרטטה שער, המלמד הביא תמונות... היה לנו פשוט וברור שבנו לא אמור ללמוד במקום שכזה. אנו רוצים לגדל אותו לתורה בקדושה ובטהרה, ללא "שיפוצים" ושינויים. מה עשו הורים אחרים? איננו יודעים. אולי יש כאלו שהשלימו עם זה שהסביבה היא "מודרנית" (מיתוג מזורז וכפוי, שלא הייתה סיבה שנסכים איתו), אחרים, כך נגלה מהר מאוד, הרגישו ממש כמונו, וחיפשו פיתרון.

משיחות בגינה של אמהות הבנים, ומפגשים אקראיים בבתי כנסת של בני תורה אכפתיים, התגבשה בהדרגה קבוצה קטנה של הורים שביקשו לפתוח חידור שמור, כדרך בני התורה. לא היינו מבינים גדולים בענייני פוליטיקה חרדית, והיה מי שטרח לסבר את אוזנינו שכדי שהיוזמה הזו תתקדם, עלינו לקבל תמיכה וברכת הדרך מגדול בישראל. כך פנינו לביתו של אחד הרבנים, והסברנו שברצוננו להקים בעיר אלעד תלמוד תורה לילדי אברכים. נראה היה שהתקבלה הסכמה, אמנם פושרת, אך הסכמה. אולם כאשר נפתח הרישום,

שנים האחרונות, הניף מרן זי"ע את זרוע עוזו וקומם מחדש את החינוך החרדי, בהקמת רשת אדירה של מוסדות לבנים ולבנות בכל הגילאים.

קדמו לכך שנים רבות של מאבק עיקש בנסינותיהם של פורצי גדר לחבל בכרמים. היה המאבק בלימודי ליבה ובמבחני מיצ"ב, במבחני פיזה הבינלאומיים, בלימודי שנה שלישית בסמינרים, בלימודי אקדמיה. החינוך החרדי היה נתון למתקפה עזה, כשגורמי השלטון מבקשים לכלות את הכל. הבנות - בנותי, והבנים - בני. וועדות ממשלתיות הובילו מגמה מחריפה והולכת של התערבות בציבור החרדי, כשהאחרון הכביד בפתיחת 'המחוז החרדי'. בעקבות כך שינה החינוך החרדי את פניו כליל, מה שהוביל להכרעה שהייתה לצוותו של מרן "להתנתק מהם ומהמנסה לגמרי". המהפכה, שהתחילה בחיי חיותו של מרן זי"ע, צברה תאוצה גם לאחר עלותו בסערה לשמי רום. מוסדות קיימים התרחבו וחדשים הוקמו, כשהם מגוננים בחומות מבצר על נפש הילדים, עתיד האומה.

אולם האחריות שנשא מרן זי"ע על שכמו בנושא החינוך, לא החלה אז. מזה שנים רבות, היטה שכמו להבחין בצרכים המתעוררים בשדה החינוך. מוסדות חינוך רבים הוקמו מכוחו, בהכוונתו ותחת נשיאותו. רבים מהם, הלוא הם ידועים ומפורסמים בציבור. על אף ניסיונות מכוונים להשכיח ולטשטש, עדיין חיים הדברים, כיצד ניווט והדריך, נטל אחריות על כל פרט ופרט ופעל כרבי חייא בשעתו, בכל מקום שנצרך לכך להקים מוסדות תורה וחינוך באופן המעולה ביותר. אחד הסיפורים הפחות ידועים, הוא סיפורו של התלמוד תורה באלעד. לא התלמוד תורה על טהרת הקודש, שהוקם בברכתו ובהכוונתו האישית של מרן זי"ע, אלא קודמו. שאף הוא, אילולי מרן זי"ע לא היה בא לעולם.

מקימו של אותו תלמוד תורה הם אותם אלו, כמה מפליא, שלאור המצב בשנים האחרונות, שינסו מותניים ונחלצו להקים שוב, מחדש, את התלמוד תורה בעיר על טהרת הקודש.

"בשנת תשס"ב" מספר לנו הרה"ג רבי יעקב פולק שליט"א "הגיע בנו הבכור לגיל הרישום

הצללת עולם התורה והיהדות מגזירות השמד – כי בנפשנו הדבר

הגאון רבי אי"ש ברגמן שליט"א

שהיו לנו מלבד גדלם בתורה וביראה ובמעשים, לעזר לסקל הקוצים והברקנים נטעי זר מכרם בית ד', והאחרון חביב בנה לנו השם בית בשערי חסד, פתח עינים מקום שכל ישראל צופיות, ה"ה הגאון האמיתי על ישראל הדרתו, שמואל בדורו זי"ע, להגיה חשכנו, ולהאיר עינינו, ונאזר בגבורה במלחמות ד', שעמד כצור החלמיש, ללא חת ומורא, בכל גזירות עוכרי הדת, לאחר דשכיב רב רבינו הגדול זי"ע, ולבחר הכי עמו במחיצתו, שומר משמרת הקודש רבינו הגרי"ש זי"ע, אשר משנה סדורה השאירו לן ולבאים אחרינו, והנחילנו מורשת אמת עד ביאת ינון, דכל המשנה ידו על התחתונה, שגורם קלקול כל הדורות הבאים אחריהם, פירותיהם ופירות פירותיהם עד סוף העולם. ושתלן הקב"ה להני ערב רב בכל דור ודור שורש פורה ראש ולענה חוטרי גזע אשר קומטו הרשעים הקודמים, וברוח קדשו רמו עליהם סימנים דאורייתא, הגאון החסיד אליהו מוילנא זי"ע, ארבע אבות נזיקין, וידוע דהגלות אצל הערב רב יותר קשה מאצל הגויים ימ"ש, ואין להתרגש כלל מהצלחתם, כי השעה משחקת להם, ולפני שבר גאון, כי רק האמת עומדת לעד, ד' יעביר אלו המסיתים במהרה, שלא יהי' בכחם זמן מרובה להשחית.

אחי ורעי, הנה הובטחו הצדיקים שאין מתבטלים מעשה ידיהם בחייהם, אבל כד שכיבי רבנן, בכל הדורות ראו החורבנות והריסות המזכחות שבנו הקודמים, אם לא שיעמדו ממלאי מקומות ראויים, השומרים היטב על החומות שבנו הקודמים שלא יפרצו, ומה נעשה גם עתה בדורנו הדל, שבמו עינינו אנו מביטים מקרוב, ההדרדרות שלהם הגדולה עד מאד, הזאת נעמי התנועה שיסד רבינו הגדול זי"ע ונטע האשל עץ חיים, להציל שארית הפליטה מרוחות רעות, ומהשקפות פסולות, הרי אין ביניהם מהמזרחי בתחילת דרכו, או מפא"י גם בסופו כמלוא נימה, וגם הם היו טובים בין אדם למקום כביכול, ובחיצונות היו שלימים, עטורים בלבושי יראה זקן ופאות, והמתבונן היטב יראה חסדו יתברך, שהרי כשכבר פשתה המספחת, בטענה שהדור חלש, [נידוע משמי' דמשה אמת ומלחמתו אמת ספרא רבא דישאל החתם סופר נ"ע, שאמר כעין נבואה לעתיד, דבעיקבתא דמשיחא בטענה זו יהי' התלבשות השטן, שצריך להקל חומרות של ההתבדלות, ולרחם על הדור הדל והחלוש, ולהוציאו חוצה, ולכרות ברית עם הרשעים עוזבי התורה]. וציננו כל דבר הקודש שנמשחו בשמן טהור ע"י גדולי האמת, והחרב כבר היתה נטויה על צוארנו, ואמרנו נגזרנו אבדנו כולנו, עד שריחם עלינו אלקי אבותינו עד שבחברון, והאיר השחר והוציאו לחמה מנרתיקה, מגדל עוז שם ד' בו ירוץ צדיק ונשגב, ה"ה הדרכי שמואל נ"ע, לעמוד בפרצות אנשים משחיתים, ובאמת בפה מלא אגיד, שאלו הצופים עליהם מרחוק, שגדלו על ברכי רבותינו גדולי האמת, רואים שבכל יום ויום המרחק רב, והפער בינם לבין אבינו שבשמים הולך וגדול ומתרחב, ולכן מה רבו מעשי ד', שהקדים רפואה למכה, והודאה כפולה ומכופלת שעזרנו ד' לחדש ימינו כקדם, בהוצאת העתון "הפלס", שכל היהדות והדת תלוי' ועומדת עליו, ובלעדו לא מצינו ידים

בשפתים להטיב לתלמידיו ולכל עוסקי תושיה, ולכן חובה כפולה ומכופלת עלינו לחזק מבצרי התורה והיהדות שבנה בניני עולם, בכל כחנו וממוננו ולהתעסק בקדשי ד', שממקום גבוה יהלכו, וחפץ ד' יצליח ויעשה שורש למטה ופרי למעלה עד כי יבא שילה, שאנו מחכים לו בכל יום שיבוא, שכל אחד חייב לצפות לו, [נוחיבו מי"ג עיקרים, וכל העוקר מקצת ואינו מאמין באחת כאילו עקר כולן], ונקדמנו בשירים ובמחול, ובתוף ובכנור זמרו לו, ונמסור בנקיות כפים ובטהרת הלב מפתחות העזרה ובדק הבית לידיו הק'.

שמעתי מפה קודש זקני זיו העולם רבינו הגדול נ"ע בלומדי עמו, על הא דאיתא בגמ' דילן שירדה בשעת החורבן הנורא של בית הדום רגליו, כמין פיסת יד מלמעלה, ונטלו המפתחות, להורות שמאז שנתרחקו האומה הקדושה מאביהם שבשמים, הרי השמירה רק בידו של הקב"ה בלבד, וענתה השירה הזאת לעד כי לא תשכח מפי זרעו, ואנו רק כארון נושא את נושאו, ולכן היו אז בשעתו הכרובים מעורין זה בזה, דאם הבנים שמחה, וקיבלה את בניה לתוך חיכה, והיא חופפת עלינו, והשמירה על ידה כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף, וכרחמי אב על הבן, וכאיש אשר אמו תנחמנו, [נידועים דברי הריטב"א על אתר בענין הכרובים, ע"ד עמו אנכי בצרה], אבל כל זאת נאמר על בתי בראי, על שבעים אומות עשו וחתוננו וכל כת דילהון, שפשטו ידם בזבול, והשונאים ליעקב, ורוצים להכשילם בבנות מואב ובעונות פעור, אבל על הערב רב השוכנים בתוכנו בבתי גוואי, עלינו רמי' החובה לעמוד כנגדם בחרב ובחנית בשמירת היהדות, וע"ז הרי באנו בברית ובאלה עמו יתברך. כ"ה תוכן דברי ראש גולת אריאל.

אומרים בעל הנסים דחנוכה, על היונים שהחשיכו את ישראל, ושרצו להשכיחם תורתך, ולהעבירם מחוקי רצונך, והבה נתבונן, האיך אפשר להעבירם מחוקי רצונך, מעם הנבחר הדבקים בקדוש ישראל, ואהבתם אליו בכל הגבולות, וזה אפשרי רק ע"י להשכיחם תורתך, ומעתה נשאלת השאלה, האם אפשרי הדבר להשכיחם תורתך, הרי מבטן אמם עסקו בה, וכל חייהם תלויים בה, והם חייהם ואורך ימיהם, והתורה מגני ומצלי מיעה"ר, אף לא בעידנא דעסיק בה, ולכן, רשעי יון חכמיהם ומלכותם הרעה חרשו עצה מחוכמת, קודם כל, להשכיח עיקרם ויסודם מבטן מי יצאו, הבארות שנקראו בשמות הקודש ע"י הוריהם ומוריהם, מי הטהור שחפרוה שרים כרוה נדיבי העם, מי המה רבותיהם הק' שלימדום תורה ומסורה, ואבותיהם שהקנו להם האמונה, ואמותיהם הצדקניות שגידלו אותם, עד שהצליחו בטומאתם להפוך כל מימיהם לדם, ולבארות נשברים, מים היידונים, ולכן מצוה וחובה לשנן ולהזכיר בתמידות ללא הפסק מעינות הטהורים מים הראשונים אמצעים והאחרונים הזכים, שדלו לנו רבותינו המחוקקים האמתיים במשענותם.

מי יעלה לנו השמימה ויגידה לנו, הלא לא בשמים היא, ולא מעבר לים היא, כי הני קמאי שזכינו עוד לראותם, נסתלקו מעמנו בעוונותינו הרבים,

רבינו שמואל הרואה למרחוק איננו עמנו, והיו בעינינו הימים רבים וארוכים באהבתנו אליו. האיש שהצילנו מן הרועים שנטו מקו האמת, וגם דלה לנו וישק את צאן קדשים, כמו שהנחילנו רבותינו עד למעלה בקודש, עשר קדושות, החתם סופר זי"ע, הגאון החסיד זי"ע, הבעש"ט הק', האור"ח הק'. ממרום הערה רוח עלינו, וישת ידו על עינינו, לקוח את ספר מלחמות ד', ה"ה מזה בן מזה, שמואל בקוראי שמו, להפר מחשבות ערומים מהקמים עלינו מבית ומחוץ.

גזירה היא מלפניו יתברך ויתעלה, מאז עמדו רגלינו על הר סיני, בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו אומות העולם והערב רב, והעושים מעשי זמרי ומבקשים שכר כפינחס. זמן זמנים זמניהם, כמנין ונושנתם, בבית המינים מלכות הרשעה והזדון, הנציגים שנשלחו ע"י יראי ד' לתקוני ולא לעוותי, ישראל עובדי ע"ז בטהרה הן, בתרמית של מצוה וקדושה, כי כך מעשי אבותיהם בידיהם, רח"ל, בשכנם בבתי מלאים כל טוב, בסחר כסף וחרוץ. וברכות הטובה הלך שובב בדרך לבו, שכחו מה אמרו להם רבותיהם, מורי הדורות, אבירי הרועים, כי גרים אתם בארץ לא לכם, וישראל גלה מעל אדמתו, ולא נשאר לו בלתי גווייתו ואחת דתו, הר האלקים חרבה, ורבה העזובה, מיעוטא דטהורים כבר נדחו, ורק קול הכסף נשמע מפי הנציגים, כל אחד עיניו אל הממון, מחלק שלל לאגפיו, כל נכסי נתונים לפלוני עבדי חוץ מאחד רבוא שבהם ליתר חבריו, אין עושים כלום על גזירות התורה רמיסת השבת, כותל הרעוע של הרפורמים, צרת הבנים והבנות החינוך הטהור, שמד הגיוס, נחל המים הזידונים.

מחכו עלי' במערבא, מדוע לא בא בן ישי אל הלחם, מפקידה לפקידה, רבות בשנים שלא פקדנו אבא, כי כל אחד אוסף עשרה חמרים איש לפי אכלו, ושכחו העיקר הגדול, על כן תפוג תורה, ללא כהן מורה, לולי ד' הותיר לנו שרידים להזכירנו חובתינו, מי מאתנו אין זוכר ימי תפארת קול ד' בכח ובהדר, אבי גדור ואבי העזרי נ"ע, שהי' רועה את ישראל באמונה וביד חזקה ורמה, זה האיש הי' מרגיז הממלכות, וכולם רעדו מפניו, וכל העם היו עונים אחריו מקודש, ולדידי חזי לי גברא רבא, ספרא דאדם המעלה, שהי' מנוקה מכל נגיעות ואהבת ממון, ואחריו יתיב רב יוסף שלום ברישא, וכל ימיו התבודד חדר בחדר, בעומקה של הלכה טעון לינה, ובלית ברירה שם על שכמו לשמור הגחלת, והוא שפט את ישראל בדרך המסילה העולה בית קל, וגם כשפשט בעל הבית [כביכול] את ידו לסטות מן קו האמת, ויפוזו זרועי ידיו ולא הי' יכול לו, ומה רב העזות, כי מה לתבן אצל הבר, דכד ניים רב, קודם שנתעצמו עיני העדה, עליתו לשמי מרום, חזרו לאחוריהם עשר מסעות, וירא העם כי בושש לבוא, קנו שביחה בארץ לא להם, והשתמשו בכל כלי הקודש של הקודמים, עד שהאיר המזרח, שערי חסד, לשארית הפליטה בית סופרנו, הישיבות הק' מקדשי מעט, וגדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם, לעמוד על המשמר, דברי חכמים וצדיקים קיימים לעד, כי על אבני קודש הוצב יסודם, ישיש כי ימצא בקבר פתוח גרונו, לבטא

ורגלים להלחם עם חבל המשחיתים, כי כבשו הכל ע"י ה'חרדקים' חרדים למחצה לשליש ולרביע, וק"ו אצל שונאי השם והתורה החילונים תלמידי לפיד וליברמן וכיו"ב.

ולאלה האוחזים עדיין בקרנות מזבח ד' יש לזעוק ולהריע בקול גדול ללא הפוגה, קומו נא והתעוררו נא לא להתרפות כלל ממלחמת ד' בגבורים, גבורה של תורה, עד שנכניע את משנאי ד', בואו וראו, עד היכן הגיע הצר, שהסיתו לפני כמה חודשים את החילונים בצפת כנגד החרדים, והגיעו גם לנציגי הישמעאלים שיציבו בעד החוק הנורא של הגיוס כידוע, וכל המטרה לקבל שלטון ממון וכבוד, ד' ירחם עליהם בזכות אבותיהם הישרים.

ובפרט כשלוקחים הכל מן המוכן, והרי הכל בחזקת מרא קמא קיימי, וקמאי דקמסרי נפשייהו על קדושת השם לא משתכחי, וזכינו לפני מספר שנים לקול גדול ולא יסף, ונשמעו בהם קול ד' חוצב להבות אש לעיני כל ישראל, ולכן אי אפשר למחוק ולהשכיח אותם זמנים החקוקים בלב כל יהודי באשר הוא שם, אמנם בזמנינו הדל, המסרים היחידים שאפשר לדלות, ובפרט הוראה לעסקנים, לא לפחד מאירן, לא לפחד להשליך בעלי תפילות מחזקתם, ולהפקיע פרנסות ומשרות מיגיעי תורה אשר יש תחתם בתים מלאים בתינוקות שאין יודעים מימינם ומשמאלם, ובביתם אין לחם ושמלה, וכל חטאם שנשמעים לרבותיהם, ואינם הולכים בדרכם הקלוקלת, ומאידך גיסא להכריז כל פעם, שהמוות לא מפסיד לעולם, בכל הדברים הנוגעים לאחרים, וביותר עולה על כולנה, לקדם לימודי אקדמי, ולטשטש המוחות מהיכן יצאו הדברים, פעם ביד אחת להכחיש בגלוי להר"ם, ובאין כאחת ביד כהה לחזק בסתר, לא לפחד לזרוק ליאור הכפירה והשמד של כחי עוצם ידי, בני ישראל הכשירים, ובית יעקב הצנועות, וכן להוציא נשים שלא טעמו טעם חטא למקומות עבודה פרוצים, ושוברים עמם, כי הדור חלש, וצריכים פרנסה ומחי' לבני ביתם, נוכח החזק, וצריך לחזור כל פעם ולשנות ולשלוש הדבר עד אין מספר, דקבלה בדינו מאביר ישראל משה אמת ותורתו אמת החתם סופר נ"ע, נשהציל את כלל ישראל מזרועות הרשעים למיניהם, שקודם ביאת המשיח יהי' מחשבת היצה"ר בלשון זה "שהדור חלש, וצריכים לרדת אליו כפי כחו", וחוצפה ועזות להחריב ישיבות שאין הולכים בשיטתם, וכנגדם להקים אחוזות ועמותות פרטיות, במלבושי ישיבות ומקומות תורה, לא לרעוד לשדוד עמותות לנגד השמש, ולהנחיל אותם לאוהבים ולקרובים, ולעושי נחת רוח ליצרם, וגם לחלק האישים, לומר לאחד כך, ולשני אחרת, בחשאי כך, ובפרהסי' להכחיש הדברים, כעבודת יצה"ר היום אומר לו כך למחר הופך הקערה על פיה, ד' יצילינו.

ועתה על עצם גזירת הגיוס הנורא, שמעתי מפה קודש אדוננו זיו העולם רבינו הגדול זקני זי"ע, שפעם אחת מדי הליכתו בצוותא חדא עם אדוננו מרן ומאורן של ישראל רבינו הגדול הגאון החסיד רי"ז הלוי מברסק זי"ע, פנה אליהם אחד תורני, ושאלה בפיו, ובתחילה לא רצה הרב מברסק להטות אליו אוזנו, אבל הלה התעקש והרצה לפניו דבריו, באשר שיש לו בן בעל כשרון, ואמו זו ביתו, רוצה לשולחו לצבא, ואחר כן בגמרו השירות, היא מוכנה שהכנס לבקר בהיכלו, מקדשי מעט הישיבות הק', הביט עליו מרן זי"ע בכעס פנים, וענה לו, וכי זו שאלה, ועי' אתה צריך אותי, הלא זה ממש גזירת היונים, להגמון תחילה, ולאחר שעזב המקום אמרתי להרב נ"ע, (הי' קורא לו ר' וועלול) שנראה שאותו אדם הבין היטב תשובתו, עי' ענה לי הרב נ"ע, הדבר יותר גרוע בהרבה, דכל באיה לא ישובון. ע"כ לשונם הטהור של רבותינו אשי הדת נבג"מ. ובבי מדרשא

מטו גם משמי', על גזירת שמד זה, שגיוס בנים יותר חמור מגיוס בנות.

וכן ידוע בכל בי רבנן שהמילים האחרונות של זקני נ"ע הי' על ענין זה החמור מאד, ושהדבר בגדר יהרג ואל יעבור, הגובל בכל ג' העבירות החמורות. הפלא על החוצפה של כמה עמי ארצות, שמעזיזים במצח נחושה, ורוצים להשכיח התורה כהיונים הרשעים, ושקרים גסים מעבירים, שבאו אנשים [ללא גופים ושמות] ואמרו להמשנה מדעת רבותינו הקודמים, שרבינו הגדול הרב שך שלח אותם בעצמם לצבא, ועי' ענו ואמרו להם, שמ"מ הם לא שלחו מעולם אף אחד לצבא, כאומרים, אנו מפחדים לקחת על עצמנו כזה אחריות לשלוח יהודי לכזה מקום. שומו שמים, הרצחת גם ירשת. וכן לגבי לשלוח נשים לעבוד בחברה חילונית, אמרו בזה"ל: רבינו רואה דבר מסוכן, ובמיוחד אצל נשים שעובדות בחבר חילונית או חברה פושרת, זה משפיע נורא, ורבינו ממש מתנגד לכך בצורה חריפה מאד. ע"כ הלשון. הדברים מדברים בעצמם, אומרים למר מתוק, ולחושך אור וכן להיפך, וכך ניהלו את כל גזירות על הדת, לזה אומרים כך, ולזה אומרים כך.

וראו לעלות על שולחן מלכים מאן מלכי רבנן, דברי גדול הדורות משה איש האלוקים החתם סופר נ"ע, וכנבואה לדורות, וז"ל ע"ד הגמ' שבת ס"ג א' אמר רחבא עצי ירושלים של קנמן היו ובשעה שמסיקין מהן ריחן נודף בכל א"י, ומשחרבה ירושלים נגזו ולא נשתייר מהם אלא כשעורה, ומשתכח בגזאי דצימצמאי מלכתא, ועי' כ' הנ"ל, פ', ת"ח שבירושלים המכונים "עצים" במס' תענית ז' א', מה עץ קטן מדליק את הגדול, ואותן תלמידי חכמים שבירושלים ענוים וסבלנים רך כקנה, והיינו קנמן הנקרא קנה, אמנם בשעה שהי' מסיק בפלפולא דאורייתא דקא מרתח להו, ריחן נודף בכל א"י ע"י חריפות ופלפולא דאורייתא, ומשחרבה ירושלים נסתמו מעיינות החכמה ובטלה ענוה ויראת חטא כמבואר בסוטה, ומ"מ הקב"ה מצמצם אותן ושתלן בכל דור דודו ודורו שיהיו לנו לחומה נשגבה בין המלכויות, כמאחז"ל מגילה י"א שהעמיד להם של בית רבי וחכמי הדורות, והם סובלים תוקף הגלות בעוה"ז מחולל מפשעינו, והרב"ב כ' ב' סוטה במדבר ד' ט"ו, דקרבנה שעורה מלשון סער מתחולל, ירמיהו כ"ג י"ט, והיינו משתכחי כשעורה בגזאי דצימצמאי מלכתא, פ', שהם נמצאים מעטים ומצירים בסער הגלות בצמצום בין המלכויות כנ"ל.

ומה יש להוסיף בדברי אלקים חיים אלו, על תלמידי החכמים הנקראים "עצים", שצימצמם הקב"ה בכל דור ודור, ושתלן שומר ישראל שיהיו לנו לחומה בצורה נשגבה, ולשמירה מעולה, להצילינו מפיהם של החיות הטורפות הרוצים לשנות את קדושת ישראל, ומעטים המה, והם מצירים בסער הגלות, ואנו ובנינו ראינו מקצת עצים האמיתיים האלו בדורנו, ששתלן הקב"ה בית רבי וחכמיו, שהיו לנו למגן ולחומת אש סביב, ה"ה ג' הגבורים, האילנות צדיק כתמר יפרח, רבינו הגדול נ"ע, ופרי עץ הדר, רבינו הגרי"ש נ"ע, וענף עץ עבות, אחרון חביב רבינו הגר"ש נ"ע, וזכותו רב בהעמדת הדת על תילה, תורה בתפארתה.

ויורהו ד' עץ וישלך אל המים וימתקו המים, ידועים דברי הרשב"ם שדיבר עם זקנו רש"י, כי התורה נצחית ובכל שעה ושעה לדורות העולם, יש פירוש אחר בתורה לפי הזמן, אשר ע"פ דבריו הק', יש כאן רמז לדור דל כזמננו אנו, "ויורהו ד' עץ, והכוונה לת"ח שומרי חומות ישראל, דור דור ודורשי, שעל ידם ימתקו המים, מים של תורה, כשרוצים בכל פעם לשנות קבלת התורה, דרכי השמוש וההנהגה. כן הי' אצל רבינו הגדול זקני האבי עזרי זי"ע, ויורהו ד' עץ,

במלחמותיו עם הולכי עקלתון המשנים דרכה של תורה, וכן עתה אצל רבינו הדרכי שמואל נבג"מ. מי יתנו מצע תחת כפות רגליהם רגלי חסידיו בעלמא דאתי, אם נזכה לצרור החיים, לראותם באשם הגדולה, ומאן יהיב לן מעפרייהו האדמה אשר עליהם דהנך רבנן קדישי, ומלינן עיינין מינייהו, איך יתכן שנהיה כפויי טובה, וטבועים בטיט הסכלות שלא להחזיק להם חסד של אמת, חלף עבודתם, שהצילנו מרדת שחת, בחציבת בארות נשברים אשר סטו מקו הצדק והאמת שהנחילנו כל גדולי הדעה מעתיקי השמועה עד עתה.

ומה טוב להביא דברי הרלב"ג זי"ע, שהתפלל איך הי' יכול ירבעם בן נבט איש משחית, לשנות את כל כלל ישראל מטוב לרע, הרי היו אחרי נעים הזמירות דוד משיח אלקי יעקב, ועוד זכו לראות מלכותו השלימה של ידיד ד' שלמה, וכ' שם, וידמה, כי לא עסקו ישראל בתורה, אך היו אוכלים ושותים ושמחים, וזה הי' סיבת נפלים באלו החטאים. ודי למבין, דהכוונה על שטחיות התורה, ללא הבנה עמוקה ונשיאת עולה ע"י מ"ח הקנינים ששנו רבותינו ז"ל בהשגתה, וזהו הכוונה, שהיו אוכלים ושותים ושמחים, כי כל ימיהם היו כחגים, ולא הצטערו על התורה.

נקיש על דורנו הדל, רבינו שמואל נ"ע, הי' לנו עוד לדוגמא מאישי התורה שכל גופם אש, ושמסרו נפשם עלי' בסכרא עמוקה וישרה ביגיעה, שע"ז כ' גדול הדורות הנפש החיים נ"ע, דכל הגדול מחבירו בסכרא ישרה גדול ממנו, ולכן הדור הצעיר כבר לא ראה כמעט אדם גדול בתורה ויראה, גברא רבא שילמד ממנו אורחות חיים, ודרכי לימוד, ומשום כן הולכים מדחי אל דחי, ולא מרגישים לאן מגיעים.

וכן הוא בכל נושא בזמן האחרון, לאחר עלותם לררעי ישראל לישיבה של מעלה, ונשארנו בדד, ורואים אנו ומרגישים ממש היתמות בכל עבר ופינה, שאיש כל הישר בעיניו יעשה, אין רואה, אין רועה, אין מורה, אין כבוד, אין מורא, אין פחד, אין יראה. שארנו עמוד הימיני גדול הדור רבינו שבגולה הגר"א קוטלר נ"ע לא נתן להוציא ציור של ישיבתו הגדולה, שאינה אמיתית כמתכונתו ממש, ולדוגמא, כשראה תואר של עצים צומחים מסביב לביהמ"ד, כי בעל מלאכת הציור, רצה להנאותו ולפיתו, מיד ציזה לגנוז הדפים, ולא להשתמש בהם, כי משה אמת ותורתו אמת, וא"א להחזיק התורה ע"י כחל ושרק של שקר.

ומה נעשה היום, שהכל בנוי על שקר, להוציא אברכים מד' אמותיהם של תורה, להטיל עליהם גודא של עול מלכות ודרך ארץ והשגת כספים, ואם לא יצליחו לאסוף כדי הצורך, אחת דתם חוצה, איך במצב זה, הם יכולים להיות שקועים בלימוד, הרי שמעתתא בעי צילותא, ומי יכול בכחו להתעמק בתורה כמו רבא שירד דם מאצבעו, ולא הרגיש כלל. וברירא מילתא ללא צל של ספק, שאדוננו זקנינו אביר הרועים רבינו הגדול זי"ע שעשה הרבה שלא תשתכח

אבינו

מוסף זכרון

תורה מישראל, למי שהכירו היטב לפני ולפנים, הי' מתנגד בכל תקפו לדרך החדש הלזה, ובנפשו הי' הדבר, לא להטריד שום עמל תורה בענינים אחרים. והרי זה כל יסוד הכוללים, שלכל הפחות שעות אלו שלומדים, יהי' קודש בלתי לד' לבדו, ולא יהי' להם עסק אלא בתורה בלבד. ואם יאמר אדם "ביטולה זו היא קיומה", לא מחכמה שאלת זאת, כי יש חילוק גדול בין לעשות כספים למען הצלת החינוך משמד, לבין החזקת תורה כיששכר וזבולון, דלענין גזירות על הדת אנו חייבים ועריבים לד' ותורתו, ואם לא יתקיימו המוסדות שהקים רבינו שמואל נ"ע, הרי אנו ובנינו ובני בנינו יהיו משועבדים תחת מלכות הרשעה הערב רב, וחכמת יון האורורה, אמנם לחם לטף, ובגד ללבוש לצאן קדשים, הנותן לחם לכל בשר, ידו מלאה ופתוחה לכל דורש אותו, וכל מזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה עד ר"ה, ושונה מזה ענין הצלת התורה מאויבי ד', ולחינוך הבנים והבנות בדרך ישרה, שע"ז הרי אמרו רבותינו ז"ל, חוץ מהוצאות של תשב"ר, שאם נותן ביד רחבה, שכרו משלם, שמוסיפים לו כנגדו יותר מן השמים, ונכלל בעמק דבריהם ז"ל עוד, שלענין נורא ונשגב זה של הצלה מצפורני הרשעים, אין הדבר קצוב כלל מן השמים, ויש חיוב למעשה לקיים הדבר בפועל, ומצוה וחובה דרמ"י עלי' דידי, וא"א לעשותה ע"י אחרים.

ודכירנא, דבשעתו כשהחינוך העצמאי הי' בצרות גדולות, ולא הי' משכורות לשלם למורים למורות ולכללי החינוך, ביקשו כל ההנהלה מכבוד זקני אבוהון דישאל נ"ע, נשיא החינוך, לצאת לגולת אמריקא ולהזעיק את כל נדיבי העם להצלת החינוך העצמאי, ענה להם מרן נ"ע בחכמה, אם אסע פעם אחת, אסע פעם שניה, וד"ל.

וביותר הדבר חמור, שתלו הדבר בכפי' ובחזקה, ובאימים שאם לא ישיגו הכספים, לא ישיגו יותר אורחות חיים, ויפסיקו להיות חברים בכולל שלומדים, ונפרדים מחבורתם לתורה ויראה, הדבר ברור ללא צל של ספק, שעול ומחשבה זו מוציאה כל אחד משלותו, וכ"ש מלימוד התורה שנקנית במנוחה וברוגע, ובמחשבה טהורה ללא ערוב של דברים חיצונים, כי משנה שלימה נאמרה, כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, ומינה, שהם המפסיקים העיקרים לקנינה והשגתה, כי תורתו נעשית קרעים קרעים, וכל מה שקנה ויגע בשנים רבות, פורח ונשכח ממנו בקצור ימים, אני מכיר אברכים שנכנסו לחובות גלל כן, והנה, לא רק שאינם כחם לגמור החודש בכי טוב, נכפה עליהם בעל כרחם עתה תשלומי הלוואות. ואין להאריך בדברים פשוטים כאלה.

עוד דבר נורא עשו הגיחזים ברעש גדול, שכאילו הצלת מלכות התורה, [אף אם נצדד כביכול שכן הוא האמת] תלוי' בהשגת כספים, והעיקר הגדול שכחו, שעיקר הצלת מלכות התורה תלוי' בגזירות הרשעים של הערב רב, הגיוס, וצרות החינוך האקדמאי, שהרי כל יהודי באשר הוא שם, שנשמתו שייכת לאומה הק', מבני האבות הק', והאמהות הרמות, ושבטי קה, הרי הי' צריך למסור את נפשו וגופו כאחת עליהם, ויציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא, להחזקת הישיבות בגשם, הרבה שלוחים למקום, ולא עלינו מוטל הדבר לעשותו, כשהדבר גובל בביטולה של תורה אף לשעה אחת, כי כל המטרה בכוללים והישיבות שנוסדו ע"י רבנן קדישי אשר שולחו ממרום, שלא יהי' בחצרות ד' מקום רק לתורה ויראה בלבד, והוה כל חובתינו מאתו יתברך, אדם לעמל יולד, להגות בתורה ותושי', וכ"ה בעמלינו אלו הבנים, ושננתם לבניך, והקב"ה כבר יעשה חפצנו בכל עניני העולם, כי לא יעזוב את חסידיו, כי אם אין קמח אין תורה, והרבה דרכים לפנינו, כי

לא תשכח מפי זרעו, משא"כ לגבי הדברים הנוראים של חורבן האומה, מילי דשמיא המעיקים לשכינה ב"ה, שרוצים הרשעים לקעקע ולהרוס את כל צביון היהדות דת משה וישראל, ע"ז צריך להיות בנפשנו הדבר ותו לא.

הדרך לדידן, לגבי התומכים בעקיפין לרשעים, דיש תמיד לחזור ולשנן מה שהתבטא מרן הגרי"ז זי"ע, שכמות אינה מביאה איכות, ואיכות מביאה כמות, ולא להתפעל כלל מהצלחות של הסט"א, הבא תמיד בלבוש תכלת קלא אילן, וצריך כחות מעל הטבע להפילו מטה מטה בעזרת צור העולם. מיד אחי מיד עשו, עה"פ בתהילים, "יכרסמנה חזיר מיער", פירש"י אומת עמלק, ראש הקרירות, "אשר קרך", הלא זה פשוט וברור כשמש בצהרים, דבלא התנגדות בתחילה לקול האמת רבינו שמואל הרואה למרחוק, ע"י הסט"א והערב רב בלבושי צדיקים וסגפנים, היתה נשמרת החומה בשלימות גמורה, אבל מה עשו, פרצו בה פרצות עד שנעשו מרובים על העומדים, וע"י במנחות ס"ד ב' שהעלו בחומה דבר אחר, ובהגיע לחצי החומה נעץ צפרניו בחומה, ונודעזעה א"י וכו', וגזרו באותה שעה שלא יגדל אדם חזיר, ולא ילמד אדם בנו חכמה יונית. וצ"ב מדוע בחצי החומה, ומה בא הדבר לרמוז. והביאוני מחשבותי, ללמדנו שכל ובינה, שדבר אחר דהיינו חזיר, הרי דומה לחצי חומה, שחציו טהור וחציו טמא, כי סימניו חלוקים בתוכו, שסימן אחד יש לו בטהרה ואחד בטמא, וחומה רמז לתלמידי חכמים התורה ולומדי, שכך נקראים כדאיתא בב"ב ז' ב', ולכן דייקא הוזעזע הי', בחלק הטהרה שלו, כשנעץ צפרניו ונגע בחצי חומה, יחד עם חצי הסימן הטהרה שלו, המרמז על פרסותיו הסדוקות. ולהורות שיותר גרוע חציו טהור מכולו טמא, וכולו הפך לבן טהור הוא, וחזרו ראשי אבריו טמא, והמזרחי והנספחים להם החרדקים יותר גרועים בהרבה מהחילונים כידוע, וזהו "מיד אחי מיד עשו", אחי - הכוונה מחצה על מחצה, ועשו - לרשעים גמורים, ושניהם שמירתן עלינו, כי דרכם להזיק בכל התחומים כל אחד כפי כחו וכוונתו ושאיפתו, בינה זאת.

אין לנו שיור רק התורה הזאת, תורה שבכתב עם תורה שבע"פ דבוקים יחד, וכמו שנמסר ע"פ חכמי הדורות האמיתיים שלמדו תורה לשמה, תורה כתפארתה בטהרתה ובקדושתה אש דת, "נר לרגלי דברין", תורה שבכתב, "ואור לנתיבתך" תורה שבע"פ ע"פ מעתיקי השמועה עד הרועה הנאמן, ומעט מן האור דוחה הרבה מן החושך, ואין ביהמ"ד ללא חידוש באותו ענין דתורה שבכתב ושבע"פ, דהנה בשבת כ"ב והילכתא משמאל כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין, והביאוני רעיוני, נר חנוכה מכוון כנגד תורה שבע"פ כידוע, ל"ו נרות כנגד ל"ו מסכתות, ונס חנוכה לא ניתנה ליכתב, ובהעמק דבר להנצי"ב כ' דהאורן בבית קדה"ק ולוחות וס"ת של משה בתוכו, מורים על אור תורה שבכתב, והמנורה על אור תורה שבע"פ, הררצה להחכים ידרים, וסימנך מנורה בדרום, ומזוזה שיש בה פרשת שמע, יסוד תורה שבכתב, וקרויה "אמיתה של תורה", "מימינו אש דת למו", והיא מאירה מימין לשמאל, כי "נר מצוה ותורה אור", וידוע דפסוק שמע ישראל יסוד תורה דכתב, ואמרו משה בכתב, וברוך שם יסוד תורה שבע"פ, ואמרו יעקב בע"פ לבניו שבטי קה, ולא נכתב בתורה, [וע"פ ידיעת האמת, משה מלגאו ויעקב מלברן], ושניהם תורה שבכתב ושבע"פ חומת אש סביב, וזה הצילם מיד היונים והמתיונים, וזים ביד עוסקי תורתך, וברמז, "המים להם חומה מימינם ומשמאלם", ואין מים אלא תורה, ואמרו חז"ל בפ"ב דחגיגה עה"פ דשש כנפים לאחד ושש כנפים לאחד וגו', דבזמן החורבן חסר להם שני כנפים, וע"י בכתבי הגר"א איזה תיבות בברוך

שם חסרו, וע"י באוהב ישראל פ' וישב בארוכה, ותמצא עונג ותפארת, וחשבתי נפלאות מתורה"ק, ותורה לד', דהרי מבואר בכתבי פה שלישי להגאון החסיד מוילנא זי"ע, נורא שמו רבינו יצחק אייזיק חבר זי"ע, דברוך שם כנגד ששה סדרי משנה, ששה תיבות כנגד ששה סדרים, יסוד תורה שבע"פ כנ"ל, והדבר הפלא ופלא, שבאמת חסרים לנו שני הסדרים דקדשים וטהרות בפועל ולמעשה לאחר החורבן, ואלו שני הכנפים שנחסרו אצל המלאכים בזמן הזה לאחר החורבן וכמש"נ.

ויש להתבונן מאין נובע הרס דור האחרון, ששברו מזבחות הראשונים וחיללו קדשי ד' והוציאו אותם לחולין, וחשבתי, דכמו אצל כל יחיד ויחיד מבני תורה, יש מימינים - ומשמאלים, תורה לשמה - ותורה שלא לשמה, בכל כחו - ובעצלותים ימך המקרה, סמא דחיי - וסמא דמותא, כן לגבי כל צבור וצבור בישראל, וק"ו לגבי הכלל והדור כולו, יש דור עילאה, בזמני עניות וחוסר כל, כדורו של ר"י ב"ר אילעי שששה היו מתכסים בטלית אחת ועוסקים בתורה, הדרגה הגדולה ביותר, ולעומת זאת גם בדור רם מצינו כן, בנסיין העושר של זמני ששון, אושר ושלוח, עושר ומנוחה שאין חסרים כלום בגשם, ואם כל זאת, עסקו בתורת ד' כדבעי בכל כחם ויגיעם, והמיתו עצמם עלי' בכל נפשם ומאודם, ויש גם בזמנים אלו הטובים שבטליין ממנה יותר, ע"ד וישמן ישרון ויבעט, עיי"ש בספורנו על אתר, דקאי על ישרון הת"ח רח"ל, וכ"ה לגבי איכות הלימוד עצמו, יש דור שמעמיקים בה ומשרשים אחר' לדעת צפונותי', כהמהרש"א בשעתו, וכן כל גדולי הדור בשעתם, עד לדורות שלפנינו, לגאונות האו"ש, והסברות העמוקות בחידושי רבינו חיים, ומשם בארה לאחר השואה, לעמק גפ"ת כהחזו"א, ומערכה אדירה כמשנת ר"א, ולסברא ישרה כהקה"י, ולעמק הפשט כהאבי עזרי, ולהתמדת התורה כהגרי"ש, והכל תלוי בגדולי התורה של העתים האלו, דור דור ודורשיו וחכמיו, ולכן יחסו החכמים ז"ל הדור לראשי', כגון דורו של חזקיהו מלך יהודה, דורו של ריב"ז, דורו של ר"י ב"ר אילעאי כנ"ל, דורו של רשב"י שלא נראתה הקשת בימיו, והם שמשרים קדושת התורה הבנתה ורוח החיה שבה לכל דורם, וכ"ש לחוסים בצילם, וגורמים השראת השכינה על כל העולם כולו.

ולאידך גיסא יש דור תתאה ירוד שטחי בכל דברי קדושה, ובפרט בדרכי הלימוד בתורה הק', ולדאבוננו מצב זה ממש הינו דורנו הדל העני ורש, וקל שבקלים ללא איכות כבידה בתורה הק', אף שבכמות רב גוברי' על דורות הקודמים, ופשוט וברור שעיקר הסיבה לזה, כי צעירי הצאן לא ראו יגיעת התורה כלל של ענקי הרוח אין נראית היא, שיהיו לדוגמא להם, וממנה ילמדו לשאיפה לעשות כן, וכמו שבעינינו ראינו ובאזנינו שמענו הדור הקודם, שנפתחו שערי חכמה, מראות אלקים, את הגאונות וההתמדה של ר' חיים סטוצ'ינער, קדוש ד' הקה"י שלא פסיק פומיה מגירס"י, את אביר הרועים האבי עזרי מעמד הר סיני בשיעוריו, ושלא הי' לו בעולמו רק תורה ויראת שמים בלבד, וההתמדה של הגרי"ש, לשכת הגזית ד' אמות של הלכה, ברורה כשמלה, ושמחת התורה כל יום כחדשים שהי' לו לרבינו שמואל האחרון, ולכן הי' נתפש ונקלט במוחם שכל התורה הבנתה, וכן כל המסתעף עמה, דעתה והשקפתה הטהורה, דהכל מחובר בטהרה למאורי התורה והיראה, אבל לדאבוננו היום, לא פלא שיש בתוכנו אנשי תורה שאין מבנים כלל הסכנה הגדולה והאסון הכבד שנטויה עלינו גזירת השמד דנן, ואשר ע"כ היא הנותנת, שרוצים להסיר מהם חומרת הדבר, ומשקרים בעצמם שאין כלל גזירה. ד' ירחם, ויראה בעני עמו, ויאיר לבות ישראל האמת, ובעיקר תופשי

התורה שאינם רוצים להודות על האמת, עד ביאת הצרה עליהם ועל צוארם, ובעת ההוא הרי כבר איחרו המועד, והקולר נתון על צואריהם לעולם.

אמרו חז"ל עה"פ "בהתחברך עם אחיזהו פרץ ד' את מעשיך", דקאי נמי על סיבת פטירת אהרן קדוש ד' באמצע הדרך, והובא על אתר בפירש"י בפ' חקת, כחטא על מה שנתקרב לעשו הרשע באחזה, שאמרו "כה אמר אחיך ישראל". ויש להשתומם נוראות, הלא המקראות מלאים, "כי אח יעקב לעשו", "מחמס אחיך יעקב", ויעקב עצמו מתפלל לק-ל נורא, "הצליני נא מיד אחי מיד עשו", אתמהה. ונראה כוונה עמוקה בזה, דישאל אינו אח לעשו הרשע, כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל, ששם "ישראל" מורה על יעקב ברוח, וברוח, יעקב אינו אח לעשו, כי אחינו בשרנו הוא, היינו על הגופים ולא יותר, ולכן כשנתחברו ברוחניות, מיד מת אהרן, עמודא צלותהון דישאל, וזה גרם לביאת עמלק על ד', ועם סגולתו ישראל. היוצא מכ"ז לדידן, דהיום גם אם יהיו השלטונות הערב רב מתערבים רק בעניני גשם, שהם אחזה של יעקב בלבד, כגון מה לאכול היום, וכמה שעות לישון, כבר א"א לתת להם דריסת רגל, דגם בדברים אלו קטנים יש כבר פתח קטן של מחט, וכונתם ברבות הימים להגיע כעבות העגלה, כי ידוע שזהו כל טכסיסי מלחמתם איך להשתלט על הכל, גם על בחינת ישראל וישרון, בתשמישי הקדושה צאן קדשים, בית חיינו התורה והשיבות, ולשנות החינוך והלימוד, וכל רצונם שנהי' לעם אחד כולנו, ויפרץ ד' את מעשינו, ונרד מטה מטה לשאול תחתית, ולא יזכר שם ישראל עוד בזמן מועט, ד' ירחם על שארית הפליטה.

ומקובלנו מפי רבותינו אבירי הרועים בדור האחרון, ובמיוחד מפי זקני אבי גדור ואבי עזרי, זיו העולם, וזה ה' שירת חיינו, שכל המצוות כולם הם הדרך איך להגיע לחיים, אבל תלמוד תורה כנגד כולם, והוא החיים עצמם, ואף תפילין הנאמר עלי' ד' עליהם יחיו", בכלל זה, כי אין מצוה וענין גדול וחשוב בתורה, שלא יהי' מוגבל במקום ובזמן, ואף מילה ושבת יסודי הדת אינם אלא בזמנם הקצוב להם, אבל תורה לית רגע שאינו בחיובו, יום ולילה לא ישבותו, וכמו האויר לנשימה. וגם תלמידי הבעש"ט הק' ושאר גדולי עדות קודש אחרים מודים לזה, ואף מזוהה דמיקרי "אמיתתה של תורה", וחיובה בכל האישים, ובכל עת ועונה לא נפסקת כלל, אינו אלא כשיש בית, ודלת להר"ם. אי לכך, אף אם יגזרו הערב רב לא למול הבנים או לחלל שבת, עדיין לא באנו לגזירת גיוס של לומדי תורה. והבה נתבונן אם על המילה, כולם כאחת היו מבינים שיש לעמוד עמם בקשרי מלחמה עד חרמה, ולא לוותר על קצו של יוד, ק"ו בן בנו של ק"ו על הגזירה דנן, שהיא פסיק רישא ולא ימות על האומה כולה, ובמקום שכולם כאחד יעלו על קבר איש האלקים לבקש מחילתו, עדיין עומדים במרדם ומתכוננים לפשרות בענין הכי חמור של כלל האומה כולה.

הרצפה לעמוד על מדת אמת הרצופה ללא כל כחל ושרק, יתבונן היטב על עובדא מאלפת ומעשה נורא על רבינו הגדול זקניני נ"ע, ידוע כשהגיע בראשונה להחזו"א נ"ע בא"י, אמר לו החזו"א אנחנו מכירים אתכם עוד מוילנא מהחידו"ת שלכם בדין הענקה, שרבנו הגדול פירסם אותו בחוברת כנסת ישראל, וזה מצא חן עד למאד בעיני החזו"א נ"ע, ומתוך כך זכרו היטב הדק. והנה לאחר שנים רבות רצה אאמור"ר הגאון הגדול שליט"א להדפיס זאת, בספר בית המדרש, ולא הסכים ע"ז רבינו נ"ע, וכ"ש שבאבי עזרי לא הביא זאת, ואמר לו, איני יודע, כי זה לא מוצא חן בעיני כל הצורך, שאל אותו אאמור"ר שליט"א, הרי החזו"א התפעל מזה, והשיב לו אתה צודק, החזו"א באמת החזיק מהאי שמעתתא

שכתבתי, אבל אני עכשיו איני נוטה במחשבתי כן. נורא נוראות למתבונן, הרי כל אחד שהי' לו חידו"ת שהחזו"א נ"ע הסכים ע"ז ושמח בו, הרי הי' שמו בתחילת ספרו במקום הסכמה, אבל רבינו הנורא, הי' רחוק מכל מיני מקח כבוד ושוחד, ולכן הביט על האמת בעצמו ותו לא. הנה אתי מעשה חדא של אמת ידיד, ודחי עשרה אלפי כספא ומעשיות וחלומות באספמיה דידהו.

וברירא מילתא, דהחולק על מש"כ לא ראה מאורות מימיו, כי מי שקצת חותמו אמת, וראה גדולי אמת, ובא לטהר ורוצה, מסייעין אותו מן השמים, לגלות השקר בקל.

עוד זה מדבר וזה בא, הראו לי היום מאמר מאחד ממרביצי המוסר שיחיו, ונקרע סגור לבי, ובו מערכה שלימה, שיש מושג מנהיג שקיבלו עליהם כולם, ואפי' שטעה לעיני השמש, תורת אמת הוא, והכל צריכים ללכת אחריו, אפי' שיודעים ברור שהוראה בטעות הוא, ואף הגדול בדורו יותר ממנו בהרבה, צריך ללמד כן לתלמידיו גדולי התורה, שזו טעות גמורה, אבל למעשה אסור לנטות מזה, כי אותו מינו מן השמים. כך כתב.

הנה על דבר זה שכ' שממנים מן השמים, אין מה להשיב לו, שהרי הכל יודעים איך נעשו הדברים לעיני השמש, ואף שהנ"ל יטעון, שאף אם נאמר, שהי' המינוי, ע"י שוחד כסף וממון, אבל למעשה הרי נמשכו ונגררו בזה גדולי תורה, וק"ו שנהו עמם כל הציבור ההולכים אחריהם, וכן העסקנים ושאר רועי הבקר, ע"ז אין לי להשיב לכל בר הבנה, כי חבל על הניר הקולמוס והדיו, וגם קצר המצע מהשתרע.

והנה עוד כ' בשם הנ"ל, שהביא לראי' על שמועה המשתלחת בקרב המחנה, שמכתיבים לגדולים של זמננו מה לעשות, ממראות אלקים, יותר מצבא מעלה חיות הקודש ומלאכי השרת, ה"ה עמרם שמת בעטיו של נחש, וממרים בתו הנביאה, מג' הרועים שעמדו להם לישראל, שאמרה לאבי' בזה"ל: "שלך קשה משל פרעה, שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ואתה על הזכרים והנקבות", עמד הוא והחזיר את אשתו עמדו כל ישראל והחזירו נשותיהם, ואמר החכם הנ"ל וז"ל: ננסה לחשוב מה הי' קורה אם מאורע כעין זה היה מתרחש בדורנו, גדול הדור מגרש את אשתו, כל הצבור נוהגים כמוהו ומגרשים את נשותיהם, והנה באה אליו בתו, אומרת לו שהוא טועה, ומיד הוא חוזר מן הקצה אל הקצה, ומחזיר את אשתו, מה היו אומרים עליו בני דורנו, הוא כבר זקן... דעתו כנראה קצת משובשבת... לא הוא מקבל ההחלטות אלא בתו היא זו ששולטת עליו, וקובעת עבורו לעשות, אך כלל ישראל לא פקפקו לרגע על מעשי המנהיג, אלא עמדו כולם, כל ישראל ללא יוצא מן הכלל, והחזירו את נשותיהם, בעקבות מעשי המנהיג שעושה כעת ההיפך ממה שעשה קודם לכן. והנה האמת שאין להתיחס כלל לראי' שטותית מעין זאת, דלהדי' אמרו ב"ב קכ"ז א', שמרים הגידה זאת ע"פ נבואה, עיי"ש בפירש"י על אתר.

ובעמדנו בימי מחית עמלק, כן יאבדו כל אויביך ד', אסיים בהערה קטנה בכמות, וגדולה באיכות, דהנה במלחמת עמלק כתוב קרא דיהושע, "ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב", וכבר עמדו ע"ז הראשונים מהו לשון "ויחלוש", ופירש"י שהרג רק ראשי גבוריו, ועי' במפרשי ובשפ"ח שהי' ע"פ הדבור להשאיר החלשים בחיים. ומעורדי התפלאותי הרי כל ענין מחית עמלק לא להשאיר ממנו שם ושאריה, ואין הכסא ואין השם שלם עד שימחה שמו של עמלק מן העולם, ולכן הרי שאול בחיר ד' המלך הראשון איבד מלכותו והפסיד כסאו, וכאן ע"י תפילתו של משה ומלחמתו של יהושע הרי הי' בנקל לגמרם, ואין ע"פ הדבור, נצטוו היפך הדבר, הלא דבר הוא.

ובתחילה חשבתי, כי הלא ג' מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ, ועדיין לא נעשה קיום הקרא של בהניח ד' אלקיך מכל אויביך מסביב. אבל האמת הצרופה י"ל, שכל הענין למחות את זכר עמלק וחיובו שנאתו עלינו, אינו אלא אחר מתן תורה, דהלא ידוע דעמלק הוא הנחש הקדמוני, והוא השטן והוא היצה"ר והוא הסט"א, ועי' ברבינו בחי' עה"ת שלהי וילך, שלעתיד בגמר התיקון לא יצטרכו יותר לתבלין תורה כנגד היצה"ר, וישאר מכל התורה כולה, רק פורים בלבד, והכוונה יו"ט לנצחון האמת על השקר דעמלק, ומעתה י"ל, דהיא הנותנת, שנצטוו מפי הגבורה רק להרוג הגבורים, ולהשאירם לאחר מתן תורה, כדי לקיים בהם המצוה בשלימות, ולאבדם מן העולם כליל, בבוא העת הנורא, כי כל חפצא דעמלק לא נוצר אלא עם התורה גופא, זה כנגד זה, עמלק לקביל התבלין של תורה, ובאמת, על כל זרע עשו כבר נאמר בחז"ל, בזמן שהקול קול יעקב דהיינו התורה אין הידים ידי עשו, וכן איפכא, וק"ו בעמלק זרע הפילגש, שעליהם אמרו להדי' עה"פ "ברפידים", שרפו ידיהם מן התורה, והכל נכלל, בברכת יצחק לעשו, "וזה"י כאשר תריד ופרקת עולו מעל צואריך", וכ"ה מה שנאמר לרביקה, "לאום מלאום יאמץ", המלאה החריבה, עי' בריש מגילה. ואפשר, שלכן זכרון המח' נעשה ע"י תורה בקריאת ס"ת בציבור, בינה זאת. ד' יעזרנו לראות במחיתו, ויכירו כל העולם מלכותו יתברך, והשם והכסא יהיו שלימים בב"א.

הכותב בצער עמוק, על מה שהגענו עד הלום, הרי רבינו שמואל נ"ע, הי' אחרון ת"ח אמיתיים, הלוחמים על דבר ד', וכבר עברו י"ב חודש, ועדיין לא נושענו, ומעתה, אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים, ולד' הישועה, וישלח עזרתו מקודש, ככתוב, "ד' יילחם לכם ואתם תחרישון", ועל הכל, שיש הבטחה מנשיקות פיהו יתברך, "כל לא תשכח מפי זרעו".

גזירה על המת שישתכח לאחר י"ב חודש, אבל יש אישים שאין יכולים להשכח, כל אלו שמסרו נפשם על כלל ישראל, כל דור וצרותיו ונסיונותיו, והם בגדר "הרוגי לוד" משרתיו אש לזהט, שאין יכולים לעמוד במחיצתן בעלמא דאתי, וחד מינייהו משיירי פליטת בית סופרנו, אחרון שבהם, ה"ה הדרכי שמואל נ"ע, השי"ת יעזור לנו שקדושתו יהי' חופף עלינו תמיד, ונוכה להנצל בזכותו הגדולה, מכל הגזירות האוררות של הערב רב, ויתגלה אור האמת לעיני כל ישראל.

הכו"ח בצער עמוק על האבידה הגדולה של גדול הדעה בדור האחרון, השמש גדול שאבד מן העולם, שהעביר את כל מורשת מעתיקי השמועה לדורנו העני.

עילאה גבר חסדו עלי
איש יהודי ברגמן

אבינו

מוסף זכרון

על הגויל ועל הכתב

מאחורי ההל' העצום שהותיר אחריו בעולמנו מרן רבינו זיע"א בהסתלקותו, צפים ועולים מעיינות אדירים מתורתו ומשנתו בכל שטחי החיים, אוצרות כבירים מסולאים בפז, הפורצים כהר געש ורואים אור עולם בקצב כל יתואר • לצד אלפי דפים ובהם חידושי תורה שהותיר אחריו מרן זיע"א בכתב ידו, נחשפים כל העת כתבי תלמידים במגוון עצום של נושאים בכל חלקי התורה, שיעורים ושיחות בעיקן ובלומדות, בהלכה ובמוסר, באגדה ובקבלה, בעומק ובחזקת בלתי נתפסים • עוד רבות בשנים ינבעו לבטח המעיינות הללו, כאשר בי"ב ההודשים מאז ההסתלקות כבר הופיעו ספרי זכרון, חיבורים ומערכות, בכל מקומות התורה בארז"ק ובתפוצות, מפיהם ומפי כתבים של סופרים וחכמים, דרשנים וספדים, תלמידים ומקורבים מתקופות שונות, וכבשו את מקומם בבתי המדרשות ועל מדפי הספרים, סודפים ומדוממים את מבקשי תורה ודעת לפסגות רוחניות של תביעה עצמית "למעלה למושכיל" • התופעה רחבה מזי סיקור, אך פטור בלא כלום אי אפשר, ובטורים הבאים ניסינו לנגוע בכמה מן הגוילים ולטעום מן הכתבים

עם הספר אשר יזכר לטובה, ומאז רבות מחשבות וכו', וכבר אמרו ז"ל שמא תאמר כל הבא לקפוץ קופץ וכו', וגדולים צדיקים במיתתם, וידעתי אשר רק בזכותה יבאו הדברים לאור עולם, ומאת ד היתה זאת, אשר נתן ד בלב חבירי היקרים הגדולים ממני בחכמה ויראת חטא וכל מדה נכונה, אשר הם לקחו כל העול והמעשה להוצאת הדברים לאור, וגם לרבות עריכת תוכן הענינים על עצמם, ישלם להם ד' יתברך כפעלם הטוב, ויתברכו בזה ובכא בכל מכל כל, ואם כי מצער ודל הוא, אבל כבר נודע הוא, אשר דבר אחד מן התורה, חד אמר אפילו כל העולם כולו אינו שוה לד"א של תורה, וחד אמר אפילו כל מצוותיה של תורה אינם שוות לדבר אחד מן התורה, והנה מאז שוטטו רעיוני לבוא במגילת ספר עלתה בלבי לקרוא בשם "דרכי שמואל" כי שמי בקרבן, ואחר שעלתה במחשבה לפני התבוננתי כי תיבת "דרכי" חושבנא דידה [עם מספר האותיות] בחושבן שם ביתי רחל, זכרונה לברכה לחיי העולם הבא, והנני תפילה כי יהיו נא אמרינו לרצון לפני אדון כל....

כל מי שראה בעיניו את העמל הנורא בכתבת החידושים והביאורים על מסכת שבת, מרגיש את החובה באמירת "שהחיינו" עם צאתו של הספר לאור עולם, כאשר רבינו הגדול מקיף את מכלול הסוגיות בעומק העיון. יצויין כי בסופו של הספר מלוקטים שורשי ההלכות בעניני שבת כפי שנכתבו בספרי גדולי תלמידיו, כאשר אין המדובר בגיבובי ענינים ואזכור מזערי של דברים מראש הישיבה, אלא בהערות ופסקים לאורך כל הלכות שבת ועירובין, שנשמעו מפי מרן זיע"א.

קטן הקולמוס מלהעלות על הכתב את העושר העצום בספר החדש, שהנו ראשון משאר כתבי רבינו זיע"א, אך דומה שעוצמת ההרגשה והשמחה נית מעט להבעה בדברים שכתב תלמידו חביבו, מי שדלה והשקה משך שלוש שנה לא ימוש מתוך האוהל, הגאון רבי יוסף פטורף שליט"א ראש ישיבת "מעלות התורה", בהקדמה לספר החדש. המילין הבערות כנחלי אש מדברות בעד עצמן, מבהירות באיזו חרדת קודש ניגשו אל המלאכה הגדולה, כדי להגיש את תורת רבינו בטהרתה כרצונו:

"אומר היה רבי יהושע אבן זו שהיה יושב עליו רבינו דומה להר סיני וזה שהיה יושב עליו דומה לארון הברית. מה נורא המקום הזה אין זה כי בית

להפריע, ויוצא הפסדו שעושה בדרך שיש חיסרון בהסתרה בשכרו שלמעשה יכול ללמוד יותר... וכפי שתיאר תלמידו, 'מי לא יזכור שבאותו שבוע שנפלה הרכנית ע"ה, רבינו היה איתה בחדרה בבית החולים איכילוב כל השבוע, והג"ר אליהו דוד רייכמן שליט"א, בשוכו מביקור אצל רבינו בבית החולים, אמר: רואים את רבינו יושב בתוך החדר באיכילוב עם דפים וספרים וכותב 'קונטרס ברירה' בסוגיות העמוקות של ברירה... אשרי עין ראתה זאת'.

תמונת "אוצר הספרים" בחדרו, ובו שיעורים וחידושים מסודרים על כל חלקי התורה כולה, משובבת כל עין אחרי הסתלקותו, כאשר ברור היה שהספר הראשון שיצא לאור הוא הספר על מסכת "שבת" קודש, בו השקיע רבינו שנים רבות של כתיבה ומחיקה והגה"ה וההדרה, דק על דק עד אין נבדק.

חשיבותו של הספר שעניני עולם התורה צופיות לו, והאחריות הגדולה, הביאה להוצאתו בניפוי ובדקדוק, עם מפתחות מורחבות והגשה הראויה ללומדי התורה, בידיעה שעוסקים באוצר ענק, ואל מול העינים עומדות מילותיו של רבינו שכתב לפני כ"ח שנה בהוציאו את ספרו הראשון על מסכת "אהלות", והדברים מרטיטים ומרגשים:

אמר המחבר והמסדר, בלב נשבר ושפה רפה מדבר, כי מה לתבן את הבר, ומי אני נמנה עם חוברי חבר, הלא המה אנשי השם הגבורים, אשר מלאו כרסם בתלמוד ופוסקים, להם נאה, להם יאה, לבוא עם הספר, ולהורות אמרי שפר, ואף יראתם וצדקתם, עמדה להם, לא כן אנכי, אשר לא נעלם ממני מך ערכי, ויודע אני בעצמי, שאין בידי אפילו וכו' וכו', וחציף עלי מאן דמפרסם חטאה, ואשרי נשוי פשע כסוי חטאה, אנא ד' ק-ל, צורי וגואלי, האירה אלי פניך, כרוב חסדיך, וזכני לשוכ לפניך, ולהיות תמיד דבוק בך, ובתורתך וביראתך, והאמנא אף כי ללמוד לא זכיתי, ללמד קצת לאחרים זכני בוראי וקוני, וחבירי ורבותי יעצוני ומריצוני, וביחוד הפציר בי, מרן אוהב ישראל בעל קהלות יעקב הקדוש אשר בקשתו וברכתו נר לרגלי, ובתוך הדברים היו דבריו כאש בוערת, אשר לכבוד התורה נחשבת, לבוא עם הספר בכתובים, לחדש ולבאר בפקודי ד' ישרים ומשמחים, זכותו הגדול יגן עלינו, ואכן גם רוח באנוש הוא, וגם אשר אשתי עזרתי זכרונה לברכה, גילתה דעתה ורצונה, לבוא

דרכי שמואל – שבת

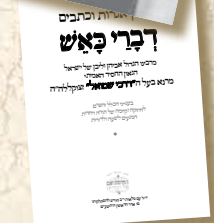
תלמיד חכם כיום שבת... נפש דתלמיד חכם אתקריאת שבת מלכתא (וזהו הקדוש פרשת צו כט א) גולת הכותרת ראתה אור עולם בשבוע האחרון, הלא היא הספר החדש שיצא לקראת י"ב חודש, מעט מזער מהאוצר האדיר שהותיר אחריו רבינו בעצם כתי"ק.

זכרון חי הוא בקרב בני דורו, השעות הרבות בהם כתב מרן זיע"א את גליונות החידושים. מחזה נורא הוד היה זה, כאשר רבינו מרן זצ"ל יושב וכותב. העט רצה, כמו נדחפת, דפים דפים של חידושי תורה. "אני מוחק יותר ממה שאני כותב", אמר בכמה הזדמנויות.

"וזכרני", מתאר תלמיד, "כיצד לאחר שעות רבות מאד ללא שינה, הוא יושב וכותב בסוגיות חמורות של טהרות, הענינים נעצמות והעט בידו, כל גופו דווי ועייף, והנה אך נפתחות העיניים, ומיד מאותה נקודה ממשיכה הכתיבה. גם בהיותו יושב בחתונות וכותב, לימד את כולנו, שבשעה של טרדה והמולה מסביב, גם שם נמצאים בלב ליבו של בית המדרש, כותבים ומחדשים בעיונה של תורה".

עמל עצום השקיעו בני הבית, תלמידו הקרוב הגאון רבי יוסף פטורף ור"ד בידרמן, רק לסדר את עשרות אלפי הדפים שנכתבו במעייף הנובע.

וקולמוס חכמים מופלא היה לו לרבינו. במאות המכתבים, ההסכמות, ההקדמות ורבות דפי החידושי תורה, ניכרת אומנות נפלאה בהעברת הדברים, ההגדרות, התחושות ודקדוק הענינים, בהלכה, בלומדות, באגדה במוסר ובדרוש, הכל בגאונות מבהילה ומחשבה על כל מילה שנכתבת. אודות ההתמדה הנוראה של מרן זצוק"ל, שנראתה כשהיה נוהג בעת שמחות לשבת עם גמרא פתוחה וללמוד, ובתקופות אחרות היה כותב חידושי תורה בשמחות – שאלוהו תלמידים על כך והשיב שיש עמו ב' טעמים, הטעם הראשון הוא משום שבשמחות יש יותר הפרעות וקשה להתרכז במחשבה לבד, ומשום כך עדיף לבזות עצמו על דברי תורה, ובלבד שתהיה לו אפשרות להביא עצמו ליותר שקיעות, למרות כל הרעש וההפרעות סביב. הטעם השני הוא, שכאשר יושב עם גמרא פתוחה למעשה אנשים פחות ניגשים, משום שחוששים

רשפי אש – לשעה ודורות

אחד מהספרים המופלאים שיצאו לאחר הסתלקותו של רבינו הוא הספר "רשפי אש לשעה ולדורות" משאות שיחות מכתבים ומאמרים, שנשא רבינו אור העולם מרן ראש הישיבה זיע"א, על משמר התורה ולומדיה.

הספר שנכתב לאורך השנים, זכה לעבור את עינו וקולמוסו של רבינו הגדול, ומספר המחבר הרב יאיר ארלנגר, היאך היה זה לפלא "כאשר רבינו עובר על הדברים שוב ושוב, ולעיתים מתקן את אשר תיקן בהגהה נוספת..."

הספר שרבים ציפו לו, כולל בתוכו את מאמרי השעה וכו' מאות משאות שיחות מכתבים ומאמרים, שנשא וכתב רבינו מרן ראש הישיבה זיע"א, על משמר התורה ולומדיה.

במשך שנים רבות היה רבינו הגדול, האיש על העדה, העומד וצופה ומביט, מתריע ומזהיר, על פרצות הדור, על מצב כלל ישראל, הוא הגבר שקם והעמיד עולה של תורה במלחמה כנגד ה"קריירות", הפושה ומכלה כל חלקה טובה, כאשר באותם ימים התפרסמו משאותיו ומכתביו של רבינו הגדול, כאשר חלק גדול מהן ראו אור מעל גבי בטאון עולם התורה "הפּלס", חלקם אף הופיעו בקונטרסים מיוחדים שיצאו לאור עולם והופצו בכל רחבי תבל, כאשר כל ציבור בני התורה שומע את הקול מידבר מתוך הא"ש דברי אלוקים חיים, דברים שהיו למשיבי נפש, ומעוררים את הלבבות.

בהקדמת הספר, המכיל 630 עמודים גדושי תוכן, מדגיש המחבר כי במהלך השנים, כאשר רוחות סופה וסער נשבו וחלחלו בכרם בית ד' ואיימו לטשטש ולקרר אש להט קודש ולפגוע בכל היקר והקדוש לכלל ישראל, ביסודי הדת הפשוטים והמסורים מדור לדור, עמד רבינו מרן ראש הישיבה זצוק"ל בדברים חוצבי להבות, לעורר הלבבות,

מהגאון רבי צבי וידר שליט"א ראש ישיבת "מעלות התורה", ובהם הספר שיצא לאור לאחר פטירת רבינו הגדול, ובו חלקים גדולים מתורת רבינו, שליכנן וחידדן עם תלמידו הגדול הגר"צ שליט"א. דומה כי ההקדמה לספר מלמדת על כל השעות הרבות מתורת רבינו הגדול היצוקות בספר זה. וכך כתב הגאון המחבר שליט"א בפתיחה לספר:

הנה בבואי לגשת אל הקודש לכתוב מלות אחדות על מהדורה בתרא בענין פרשיות פתוחות וסתומות של מורי ורבי זצוק"ל הריני כפרת משכבו, רעדו ידי ומאנו לכתוב וכבר חדשים רבים שאני דוחק ודוחה כתיבה זו כיון שעשתונותי נתבלבלו וליכי כל עימי מאותו יום מר ונמהר שכבו בו המאורות בפתע פתאום בתוקפו של יום ונלקח מאתנו ומתלמידיו הרבים ומכל כלל ישראל בית חיינו מאור עינינו משוש ליבנו מרן ראש הישיבה רשכבה"ג מרא דכולא אורייתא אוצר יראה טהורה עמודא דצלותהון ד'ישראל מורי ורבי הגאון האמיתי רבי שמואל אויערבאך זצוק"ל, דל הקולמוס מלהביע וקצרה היריעה מלהכיל אחת מיני אלף אלפי אלפים הטובות שאנו חייבים למורי ורבי זצ"ל, שמיום עמדי על דעתי קרבני בעבותות אהבה בלי מצרים, הצמידיני בקירות לבבו הטהור, הטבילני במי הדעת, הדריכני בדרכי אמת ויושר, נטע בלב תלמידיו הרבים רוממות הרוח וגדלות הדעת בבחינת ויגבה לבו בדרכי ד', יותר משלושים וחמש שנה זיכני הכורא יתברך שמו לחסות תחת צל כנפיו ולנינוק מצוף אמרי הקדושים בכל מקצועות התורה והדברים היו תמיד שמחים ויראים כנתינתן מסיני, נשאנו על לבו הטהור אותי ואת כל משפחתי שיחי בכלל כל תלמידיו ובכלל כל כלל ישראל, יהי רצון שנוכח אנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל ללכת בדרכו דרכי שמואל בדרך העולה בית קל-זה ודאי יהיה לעילוי נשמתו הטהורה.

בקץ האחרון של מורנו ורבינו חזר ושנה סוגיא זו של פרשיות פתוחות וסתומות, סוגיא זו היתה חביבה עליו ביותר והוא ערך מחדש את ג' הסעיפים הראשונים עם מעט תוספת באות ה' ותיקון באות ז' ויותר לא זכינו, והיה לנו באותו זמן דיבורים עם מורי ורבי בענינים הנ"ל שבענותנותו בירר וליבן הדברים עם תלמידיו הקטנים להגדיל תורה ולהאדירה, הדברים נכתבו לראשונה ע"י מורי ורבי בחודש טבת תש"נ בעת הלקח מאתו עזרתו בחיים מרת רחל ע"ה, ושוב חזרו ונשנו בקץ תשע"ז סמוך ונראה לפרשה סתומה ונוראה זו פרשת מות קדושים בעלותו בסערה השמימה, והלך הוא למנוחות ואותנו עזב לאנחות, יהי רצון שיהיו הדברים לעילוי נשמתו הטהורה, ויבא לציון גואל במהרה בימינו וירגנו במהרה שוכני עפר ומלאה הארץ דעה את ד', ובלע המות לנצח ומחה ד' דמעה מעל כל פנים ונאמר אמן.

אלוהים וזה שער השמים.

באימה ויראה ברתת ובזיע, כיום אשר עמדת בחורב, בהיגלות אור יקרות, מעיין נובע מקור מים חיים, יוצא מבית קדש הקדשים, מתגבר ועולה לנחל שוטף, ללמד לישראל תורה ומצוות, להורות אמיתה של תורה, ביגיעת שורשה ויסודה, לטחון הררי הרים לדך אין נבדק, יעלה הרים יירד בקעות, לעשות העקוב למישור, מדבר צייה לאגם מוצא מים, להגיה חשכים לנגהות כדבר נחלי אורה.

לפשפש למשמש - ברצוא ושוב, דברי תורה כחדשים, בעיון אחר עיון, 'אולי-שמא-דילמא' יימצא כחוט השערה עוד נופך אורה נופך סברא, להעמיד דבר על כוריו להושיבו על מכוננו, להיותה ערוכה ושמורה בפתחי לבבו, מיושרים נוכח עינו, וכחין יבחן טעם ירווה בכל עת יין רקח עסיס תורתו, איילת אהבים, באהבתה ישגה תמיד, וילמד ארח משפט דעת ותבונה משל ומליצה דברי חכמים וחירותם וראשית חכמה יראת ד'.

כיום הגדול והנורא הזה, הבאנו מצוף נופת דבש גדלי אש להבה יוקדת, כתב יד רבינו הכ"מ, אשר העלה וערך בעמל אין סוף, באהבה אין סוף, דקה מן הדקה קטורת זכה לפני ולפנים מלא חפניו גחלי אש בעמדו לפני ד' במוסרו תורה לדורות אחריו.

והנה לוקח אדונינו מעל ראשינו, כבה גלגל החמה, אבדה חכמת חכמיו, ועדיין לא זכינו למשנה אחרונה, ואף כי זיקקה שבעתיים הכינה גם יסדה, אבל לא יצאה מתחת ידו, ולא גור מה ברצותו יגנו ומה ברצותו יפוך חוצה על פני תבל להאיר ארץ בכבודה של תורה.

וחרדה גדולה חרדנו מגשת אל הקדש פנימה להזהר בגחלתו כאשר היינו באמנה בחיי חיותו, ויראנו ליגע בקוצו של יוד בכתרי אותיות וחגיגה והרי הדברים כמות שהן, הן הן הדברים כאשר ניתנו מסיני.

וכשמת רבי אליעזר מצאו לרבי עקיבא והיה מכה על בשרו והיה בוכה אבי אבי רכב ישראל ופרשיו, הרבה מעות יש לי מידך ואין לי שולחני להרצותן, בטל זיו החכמה וניטלו המתרפקים אל דודה בקדושת אהבתה של תורה, והיה העולם שמם ונעו מים אל ים לבקש דבר ד', ויש לנו שויר התורה הזאת להרוות נפש צמאים להחיות רוח המבקשים. והיו הדברים כיון הטוב לדוכב שפתי ישנים.

באהבה וביראה בבכי ודמעה כבן יכבד אב ועבד אדוניו - יוסף יהודה".

דברות צבי

בין ספרי ההלכה והלימוד שיצאו תחת ידי תלמידי רבינו הגדול בולטים ספרי "דברות צבי"

